

คู่มือ

คณะกรรมการอำนวยการ

จัดทำโดยฝ่ายวิชาการ ชุมชุมสหกรณ์อ้อมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด
สำนักงานเลขที่ 199 หมู่ที่ 2 ต.นครอินทร์ ต.บางสีทอง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
โทร. 0 2496 1199 แฟกซ์ 0 2496 1177, 0 2496 1188 website: <http://www.fsct.com>

ดำเนิน

สหกรณ์ออมทรัพย์จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และสังคมของบรรดาสมาชิก โดยวิธีช่วยตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และตามหลักการสหกรณ์สากล 7 ประการ

การดำเนินกิจการของสหกรณ์นั้น ต้องยึดแนวทางการปฏิบัติตามหลักการสหกรณ์สากล มิเช่นนั้นแล้วการสหกรณ์จะถูกบิดเบือน และเปลี่ยนแปลงไปเป็นรูปแบบอื่น หลักการสหกรณ์สากลที่สำคัญข้อหนึ่งในจำนวน 7 ประการก็คือ หลักการที่ 5 การศึกษา การฝึกอบรมและข้อมูลข่าวสารความว่า “สหกรณ์พึงให้การศึกษและการฝึกอบรม” แก่มวลสมาชิก ตัวแทนสมาชิก ผู้จัดการ และเจ้าหน้าที่ เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นสามารถมีส่วนช่วยพัฒนาสหกรณ์ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการให้ข่าวสารแก่สาธารณชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่เยาวชน และบรรดาผู้นำทางความคิดในเรื่องคุณลักษณะ และคุณประโยชน์ของสหกรณ์ได้

หลักการนี้กำหนดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาของโลกที่แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

- การศึกษาในระบบ ส่วนมากเรียนในสถาบันการศึกษา 1 ปี ขึ้นไปมีหลักสูตรการศึกษา และเมื่อเรียนสำเร็จแล้วก็จะได้รับประกาศนียบัตร หรือ ปริญญาบัตร

- การศึกษานอกระบบ มักจะจัดในระยะเวลาสั้นๆ เฉพาะเรื่องและเฉพาะกลุ่ม เน้นกระบวนการฝึกอบรมด้วยเทคนิควิธีการต่างๆ เช่น การประชุมกลุ่ม การอภิปราย การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน

- การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นเรื่องของการให้ข้อมูลข่าวสารที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากสื่อต่างๆ เช่น อินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ เป็นต้น โดยไม่จำเป็นต้องศึกษาในชั้นเรียน

การที่ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด (ชสอ.) จัดทำหลักสูตรวิชาชีพ (เฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเจ้าหน้าที่ทุกตำแหน่ง) และหลักสูตรเฉพาะทาง (เฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคณะกรรมการทุกคณะ) เพื่อเสริมความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เป็นการจัดการศึกษานอกระบบ ด้วยหลักสูตรต่างๆ และเป็นการศึกษาตามอัธยาศัยด้วยการผลิตสื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย CD-ROM

การกำหนดหลักสูตร และเอกสารประกอบการฝึกอบรมที่ ชสอ. ผลิตขึ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ประกอบการฝึกอบรม และสำหรับผู้ที่ไม่สะดวกในการเดินทางไปเข้ารับการฝึกอบรม สามารถนำไปศึกษาด้วยตนเอง และเป็นที่ยึดมั่นว่าเอกสารประกอบชุดนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม (Participants) และผู้อำนวยการฝึกอบรม (Facilitators) ในการใช้เป็นเครื่องมือจัดฝึกอบรมให้เกิดประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด

ฝ่ายวิชาการ

ผลิต มีนาคม พ.ศ. 2548

ปรับปรุงครั้งที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2550

ปรับปรุงครั้งที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2560

สารบัญ

	หน้า
คาบวิชาที่ 1	
ปรัชญาสหกรณ์ อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์ :	1
การวิเคราะห์และการประยุกต์ใช้	
1. ความหมายและความสำคัญของ “สหกรณ์” (Cooperatives)	1
2. การวิเคราะห์ปรัชญาสหกรณ์	2
3. การวิเคราะห์อุดมการณ์สหกรณ์	7
4. การวิเคราะห์หลักการสหกรณ์	8
5. การวิเคราะห์วิธีการสหกรณ์	23
6. ปัญหาของสหกรณ์ออมทรัพย์ และแนวทางแก้ไขโดยประยุกต์ปรัชญา และอุดมการณ์สหกรณ์	37
คาบวิชาที่ 2	
บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของคณะกรรมการอำนวยการ	45
1. ที่มาของคณะกรรมการอำนวยการ	45
2. โครงสร้างและการบริหารงานของคณะกรรมการอำนวยการ	45
3. บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบ	48
4. บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของคณะกรรมการอำนวยการ	49
คาบวิชาที่ 3	
แนวทางการควบคุมการบริหารการเงิน	53
1. ความหมายการบริหารการเงิน	53
2. กระบวนการบริหารการเงิน	53
3. ประโยชน์สูงสุดในการบริหารการเงินของสหกรณ์	54
4. สิ่งที่ผู้บริหารควรรู้	54
5. หน้าที่ของผู้บริหารการเงิน	57
6. การจัดหาเงินทุนและการจัดสรรเงินทุน	59
7. ต้นทุนเงินในสหกรณ์ออมทรัพย์	65
8. จุดคุ้มทุน	67
9. สรุป	68

	หน้า
คาบวิชาที่ 4	
วิธีการควบคุมงานด้านการเงินและบัญชี	70
1. หน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการอำนวยการต่อ การควบคุมภายใน	70
2. วิธีการควบคุมกระบวนการรับ-จ่าย และการเก็บรักษาเงินสด การรับ-ออกเช็คสั่งจ่าย การนำเงินฝากและถอนเงินฝากธนาคาร การรับเงินฝากจากสมาชิกและสมาชิกถอนเงินฝาก	73
3. วิธีการควบคุมทางบัญชี	79
คาบวิชาที่ 5	
ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของ คณะกรรมการอำนวยการ	95
1. ระเบียบของสหกรณ์และระเบียบของนายทะเบียนสหกรณ์	95
2. คำสั่ง และประกาศของนายทะเบียนสหกรณ์	104
3. ข้อบังคับของสหกรณ์	107
4. พระราชบัญญัติสหกรณ์	111
คาบวิชาที่ 6	
การประชุมคณะกรรมการอำนวยการ	128
1. บทนำ	128
2. องค์ประกอบของการประชุมคณะกรรมการอำนวยการ	129
3. ความหมายของการประชุม	130
4. ขั้นตอนการดำเนินการประชุม	131
5. ภาคผนวก	140

ปรัชญาสหกรณ์ อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์ : การวิเคราะห์และการประยุกต์ใช้

“สหกรณ์ (Cooperative)” ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 หมายความว่าคณะบุคคลซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมโดยช่วยตนเอง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์

ในขณะที่เดียวกันในการประชุมเชิงวิชาการของกรมส่งเสริมสหกรณ์ เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2544 เพื่อให้คำจำกัดความของคำว่า สหกรณ์ คุณค่าของสหกรณ์อุดมการณ์สหกรณ์ หลักการสหกรณ์ และวิธีการสหกรณ์ (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2544) ได้สรุปความหมายของคำต่างๆ ไว้ดังนี้

[ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับแถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของการสหกรณ์ (Statement on Cooperative Identity) ซึ่งจะขยายความให้ละเอียดในที่มาของหลักการสหกรณ์ข้อที่ 7 ในรายละเอียดต่อไป]

1. ความหมายและความสำคัญของ “สหกรณ์ (Cooperatives)”

สหกรณ์คือ “องค์กรของบรรดาบุคคล ซึ่งรวมกลุ่มกันโดยความสมัครใจในการดำเนินวิสาหกิจที่พวกเขาเป็นเจ้าของร่วมกัน และควบคุมตามหลักประชาธิปไตย เพื่อสนองความต้องการอันจำเป็นและความหวังร่วมกันทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม” ซึ่งเป็นการแปลความจากคำนิยามของสหกรณ์สากลที่กำหนดขึ้นโดย International Cooperative Alliance (ICA) ความว่า “A co-operative is an autonomous association of persons united voluntarily to meet their common economics, social and cultural needs and aspirations through a jointly owned and democratically controlled enterprise

- ความหมายของ “คุณค่าของสหกรณ์ (Cooperative Values)”

สหกรณ์อยู่บนพื้นฐานแห่งคุณค่าของการช่วยตนเอง ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความเป็นประชาธิปไตย ความเสมอภาค ความเที่ยงธรรม และความเป็นเอกภาพรับผิดชอบต่อสังคม และความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น โดยสืบทอดประเพณีปฏิบัติของผู้ริเริ่มการสหกรณ์”

- ความหมายของ “อุดมการณ์สหกรณ์ (Cooperative Ideology)”

อุดมการณ์สหกรณ์ คือ “ความเชื่อร่วมกันที่ว่า การช่วยตนเอง และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตามหลักการสหกรณ์ จะนำไปสู่การกินดี อยู่ดี มีความเป็นธรรมและสันติสุขในสังคม”

- ความหมายของ “หลักการสหกรณ์ (Cooperative Principles)”

หลักการสหกรณ์ คือ “แนวทางที่สหกรณ์ยึดถือปฏิบัติเพื่อให้คุณค่าของสหกรณ์เกิดผลเป็นรูปธรรม”

- ความหมายของ “วิธีการสหกรณ์ (Cooperative Practices)”

วิธีการสหกรณ์ คือ “การนำหลักการสหกรณ์ มาใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อประโยชน์ของมวลสมาชิก โดยไม่ละเลยหลักการบริหารธุรกิจ”

จากความหมายของคำทั้ง 5 คำ ข้างต้นจะเห็นได้ว่าไม่มีการพูดถึงคำว่า “ปรัชญาสหกรณ์” เลย ดังนั้นจึงมีคำถามว่า “ปรัชญาสหกรณ์คืออะไร?” เป็นสิ่งเดียวกันกับอุดมการณ์สหกรณ์หรือไม่?

2. การวิเคราะห์ปรัชญาสหกรณ์

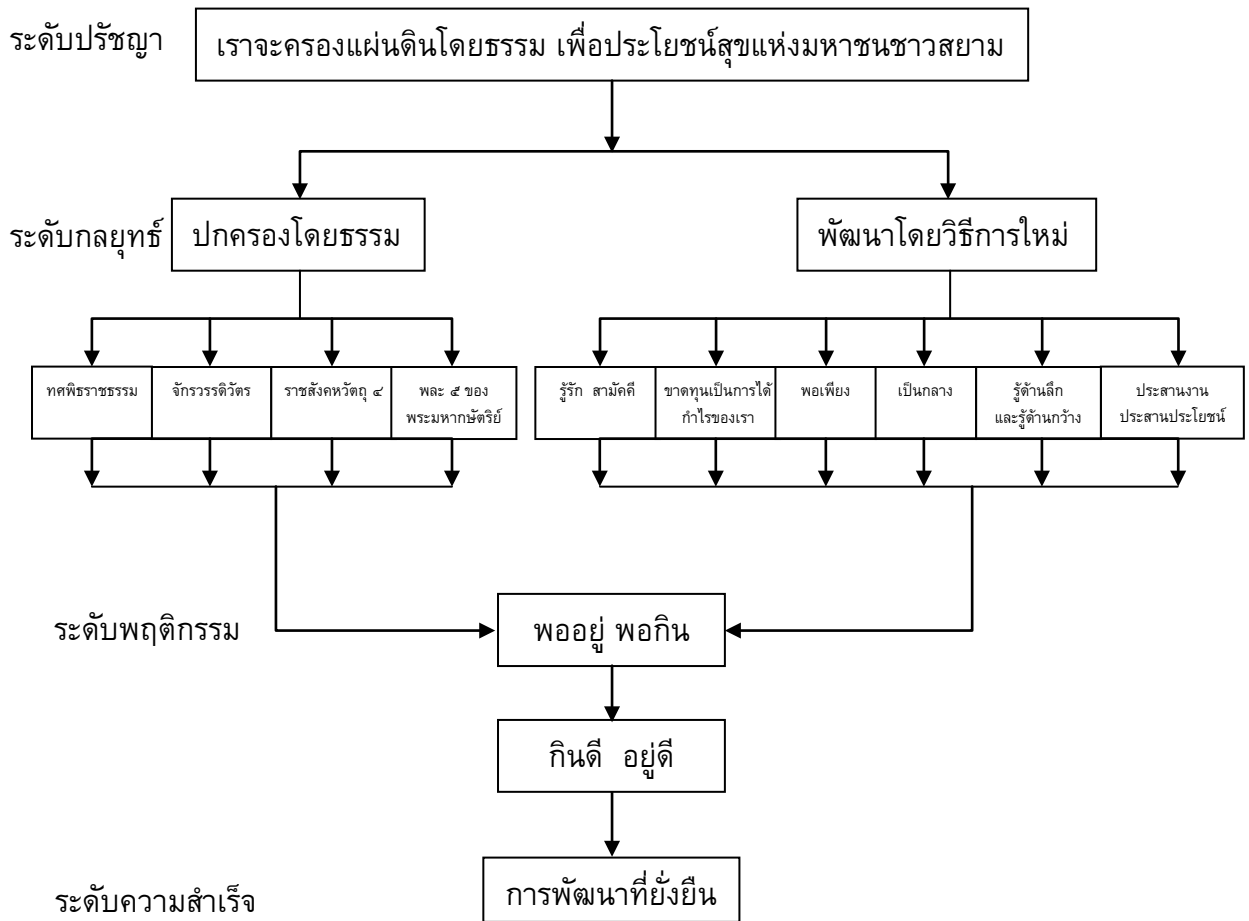
ปรัชญา ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 หมายถึง วิชาที่ว่าด้วยหลักแห่งความรู้และความจริง หรือศิลปะการคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Philosophy โดยคำนี้มาจากภาษากรีกว่า Pholosophia ซึ่งแปลว่า Love of Wisdom (ความรักในปัญญา) ดังนั้น ปรัชญาจึงเป็นต้นกำเนิดของศาสตร์ทั้งปวง และเป็นกุญแจไขสู่ความรู้ศาสตร์อื่น ๆ ปรัชญาตะวันตก และปรัชญาตะวันออกจะมีแนวคิดที่แตกต่างกัน แต่ปัจจุบันส่วนใหญ่จะเป็นปรัชญาร่วมสมัย ฉะนั้นปรัชญาก็คือแนวคิดที่จะเปลี่ยนไปสู่หลักการและกระบวนการปฏิบัติ (ฟิสิกส์ โคตรสโปร์, 2548) โดยแนวคิดนั้นเป็นสิ่งที่สูงที่สุดที่เราต้องการ เช่น ปรัชญาของแผนพัฒนาประเทศ หมายถึง การกำหนดไว้ว่าจะทำอะไรให้คนทั้งประเทศ จะนำประเทศไปในทิศทางใด จะกำหนดโดยเน้นความเจริญเติบโตทางวัตถุหรือจะเน้นการพัฒนาคน และพัฒนาจิตใจ (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2547)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงอธิบายความหมายของปรัชญาไว้ว่า “...โดยมากปรัชญานั้นก็เป็นความเชื่อของบุคคลแต่ละคนว่า โลกนี้มาอย่างไร และจะไปอย่างไร จะมีความสุขสุดยดอย่างไร...” (สำนักพระราชพิธี, 2513) ดังนั้น การสร้างวิธีการต่าง ๆ บนความเชื่อแบบปรัชญาจึงเป็นวิธีการที่จะไปสู่ความสุขสุดยดในระดับต่าง ๆ นั้นเอง

ฉะนั้นปรัชญาในการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงเป็นแนวคิดที่เปลี่ยนไปสู่หลักการและกระบวนการปฏิบัติ โดยแปลงมาจาก “พระราชปณิธาน” ที่พระราชทานเป็นปฐมบรมราชโองการในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ พระบรมมหาราชวัง เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2493 ความว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ซึ่งพระราชปณิธานนี้ บอกถึงกลยุทธ์ในการทรงงานว่า จะครองแผ่นดิน โดยใช้ธรรมะ และให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย และบอกถึงเป้าหมายสูงสุดที่มีพระประสงค์ด้วย คือ เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม นั่นคือ ทุกคนที่อยู่ภายใต้พระบารมีในแผ่นดินสยาม ไม่ว่าจะเป็ชาวไทย ชาวต่างประเทศ ชาวเขา หรืออื่น ๆ ต้องได้รับประโยชน์ (มองในแง่เศรษฐกิจ คือ อยู่ดีกินดี) และได้รับความสุขด้วย (มองในแง่สังคมและจิตใจ)

เมื่อมีพระราชปณิธาน “จึงเปลี่ยนไปสู่ปรัชญาการทรงงาน” โดยพระองค์ทรงคิดค้น ดัดแปลง ปรับปรุง และแก้ไข ตลอดจนนำไปสู่การทดลองและปรับใช้จริงในโครงการพัฒนาต่าง ๆ อย่างได้ผล ดังปรากฏตามแผนภูมิที่ 1

ปรัชญาการทำงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

แผนภูมิที่ 1 : ปรัชญาการทำงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ที่มา : สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, 2544

ในต่างประเทศองค์กรต่างๆ มักจะกำหนดปรัชญาการทำงานไว้เบื้องหลังของแผนงานเสมอ (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2547) สำหรับประเทศไทยในยุคปัจจุบันก็มีการกำหนดปรัชญาขององค์กรไว้เช่นเดียวกัน ดังจะเห็นได้จาก ปรัชญาของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ซึ่งอยู่เบื้องหลังแผนกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยที่กำหนดไว้ว่า “มุ่งมั่น พัฒนาบัณฑิต สู่ความเป็นผู้อุดมด้วยปัญญา อุดหนุน สู้งาน เป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อความเจริญรุ่งเรืองวัฒนาของสังคมไทยที่มีการเกษตรเป็นรากฐาน” โดยปรัชญานี้ เป็นการกำหนดเป้าหมายสูงสุดที่มหาวิทยาลัยแม่โจ้ต้องการเอาไว้ และบอกกลยุทธ์ในการทำงาน รวมทั้งประโยชน์ที่หวังว่าจะมีต่อสังคมโดยรวมด้วย เมื่อแปลงปรัชญานี้ไปสู่การปฏิบัติจึงมีวิสัยทัศน์ (VISION) รองรับ และมีพันธกิจ หรือภารกิจ (MISSION) เป็นวิธีปฏิบัติกำหนดเอาไว้ รวมทั้งกำหนดเป้าหมายกลยุทธ์ด้านต่างๆ ไว้อย่างชัดเจน เพื่อจะได้บรรลุปรัชญาของมหาวิทยาลัย

ใน“สหกรณ์” ยังไม่มีการกำหนดปรัชญาสหกรณ์ไว้ชัดเจนนัก แต่มีการกำหนดวิสัยทัศน์(VISION) และพันธกิจ (MISSION) ของหน่วยงานเอาไว้ ดังนั้นคนส่วนใหญ่จึงเข้าใจว่า ปรัชญาสหกรณ์ (Co-operative Philosophy) กับอุดมการณ์ (Co-operative Ideology) เป็นสิ่งเดียวกัน

ผู้เขียนจึงประสงค์จะวิเคราะห์ให้เห็นว่า ปรัชญาสหกรณ์ ควรเป็นอย่างไร โดยนำคำว่า “ปรัชญา” ซึ่งหมายถึง ความคิดหรือความเชื่ออย่างมีเหตุมีผล มารวมกับคำว่า “สหกรณ์” ซึ่งหมายถึง การกระทำร่วมกันหรือทำงานร่วมกัน (กรมส่งเสริมสหกรณ์ 2545) ฉะนั้น “ปรัชญาสหกรณ์” โดยความหมายของคำ จึงควรหมายถึง “ความคิดหรือความเชื่ออย่างมีเหตุมีผลร่วมกันของสมาชิกสหกรณ์” และเมื่อนำความคิดและความเชื่อนี้แปลงมาสู่อุดมมุ่งหมายและประโยชน์ที่คนใน ขบวนการสหกรณ์จะได้รับ คำว่า “ปรัชญาสหกรณ์” ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสหกรณ์ควรจะกำหนดไว้ คือ “มุ่งมั่นทำธุรกิจแบบสหกรณ์ เพื่อให้สมาชิกทุกคนมีความ กินดี อยู่ดี มีความยุติธรรมและสันติสุขในสังคม”

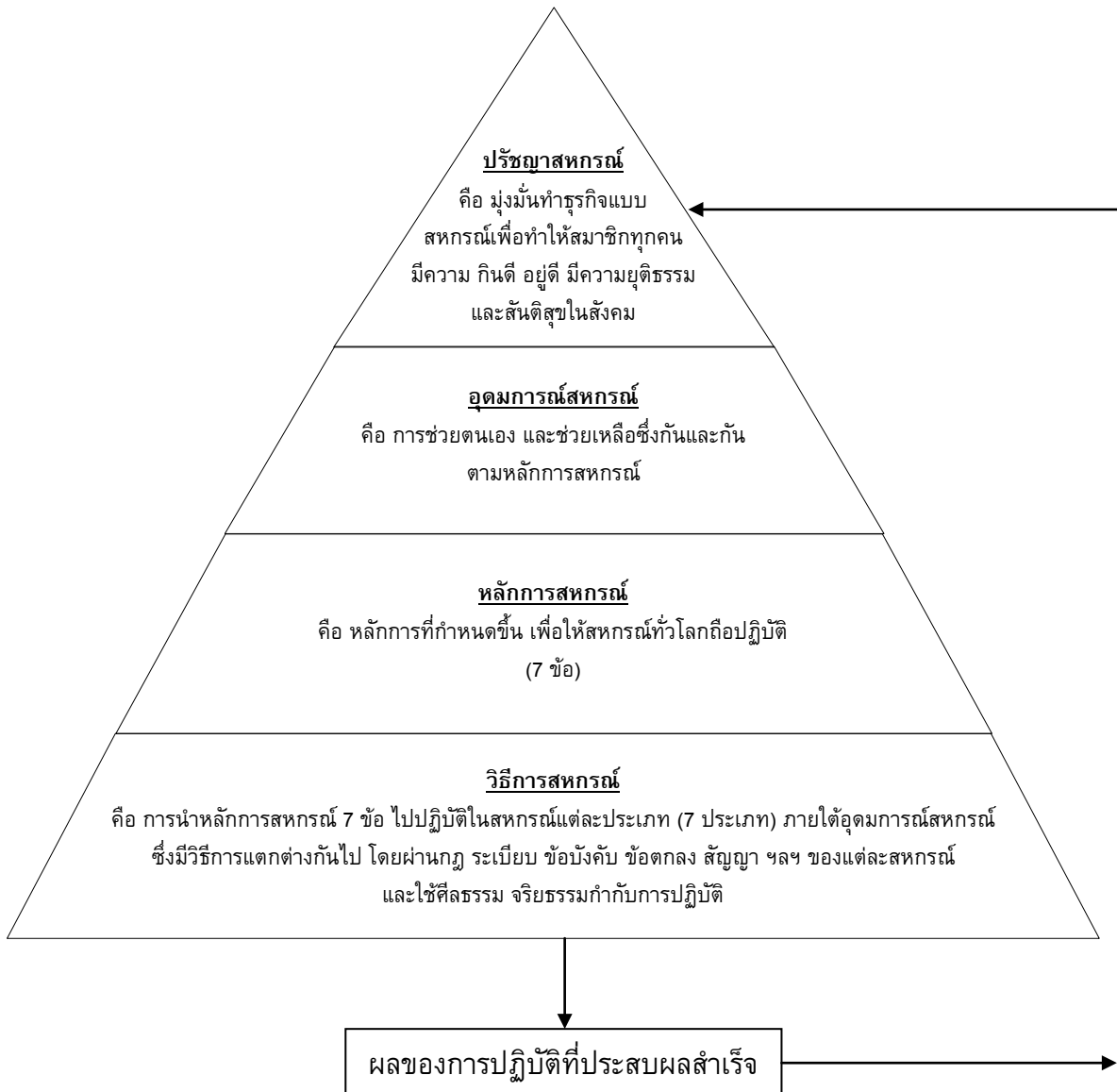
เพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนในความเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กันของคำว่า ปรัชญาสหกรณ์ อุดมการณ์สหกรณ์ หลักการสหกรณ์ และวิธีการสหกรณ์ ผู้เขียนขออธิบายความหมายของคำดังกล่าว ดังนี้

ปรัชญาสหกรณ์ = แนวคิดหรือความเชื่อที่สหกรณ์ต้องแปลงไปสู่หลักการและกระบวนการปฏิบัติ โดยมีจุดมุ่งหมายที่สหกรณ์จะต้องทำให้ได้เพราะมีประโยชน์ของคนส่วนใหญ่เป็นที่ตั้ง นั่นคือ จุดหมายปลายทางที่สหกรณ์จะต้องเดินไปให้ถึงนั่นเอง

อุดมการณ์สหกรณ์ = ภาพที่สหกรณ์อยากจะเห็นว่าจะทำอย่างไรจึงจะไปสู่จุดมุ่งหมายได้

หลักการสหกรณ์ = แนวทางปฏิบัติเพื่อให้ภาพที่อยากเห็นนั้นเป็นจริง จะได้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้

วิธีการสหกรณ์ = การนำหลักการสหกรณ์ไปปฏิบัติจริงในสหกรณ์แต่ละประเภท โดยมีศีลธรรม จริยธรรม กำกับการปฏิบัติ และแสดงให้เห็นความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันของคำดังกล่าว ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ของปรัชญาสหกรณ์ อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์

จากภาพที่ 1 จะเห็นว่า “**ปรัชญาสหกรณ์**” เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายสูงสุดของสหกรณ์ที่จะนำพาสมาชิกไปให้ถึงจุดหมายนั้น โดยมีประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับเป็นผลตอบแทน

“**อุดมการณ์สหกรณ์**” เป็นการบอกถึงภาพที่สหกรณ์จะต้องเดินไปสู่จุดมุ่งหมายได้ด้วยการช่วยตนเองก่อนแล้วช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่สมาชิกตามหลักการสหกรณ์

“**หลักการสหกรณ์**” เป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้อุดมการณ์สหกรณ์เป็นจริงและสามารถไปสู่จุดหมายสูงสุดได้โดยกำหนดหลักการขึ้นมาเพื่อถือปฏิบัติให้เหมือนกันในสหกรณ์ทุกประเภททั่วโลก (7 ข้อ)

“**วิธีการสหกรณ์**” เป็นการนำหลักการสหกรณ์ (7 ข้อ) ไปปฏิบัติจริงในสหกรณ์แต่ละประเภท ภายใต้อุดมการณ์สหกรณ์ ซึ่งมีวิธีการแตกต่างกันไป โดยผ่านกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อตกลง สัญญา ฯลฯ ของแต่ละสหกรณ์ และใช้ศีลธรรม จริยธรรม กำกับกับการปฏิบัติทุกขั้นตอน เมื่อปฏิบัติได้สำเร็จย่อมจะทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ตามปรัชญาสหกรณ์ได้

ดังนั้นสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยแต่ละแห่งจึงสามารถกำหนดปรัชญาสหกรณ์ให้แตกต่างกันหรือคล้ายกันก็ได้ แต่ทั้งนี้ต้องไม่ขัดกับปรัชญา อุดมการณ์ และหลักการสหกรณ์สากล

ส่วนวิธีการของสหกรณ์แต่ละสหกรณ์ วิสัยทัศน์ (Vision) และพันธกิจ (Mission) ย่อมแตกต่างกันได้ เช่น

สหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำกัด

วิสัยทัศน์

“เป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ชั้นนำ เลิศล้ำสวัสดิการ ดำเนินงานโปร่งใส ภูมิใจประชาคม ม.ก.”

ภารกิจ

ให้บริการส่งเสริมการออม การให้เงินกู้ และการจัดสวัสดิการแก่สมาชิก และประชาคม ม.ก. ตลอดจนดูแลและจัดการสินทรัพย์ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด การสร้างระบบเพื่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพเป็นที่เชื่อถือและไว้วางใจ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการลักษณะของ อี - โคออป เพื่อขยายบริการอย่างทั่วถึง การสร้างจิตวิญญาณสหกรณ์ ในบุคคลทุกฝ่ายควบคู่กับการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสหกรณ์ เพื่อการบรรลุเป้าหมายในการเป็นภูมิใจประชาคม ม.ก.

สหกรณ์ออมทรัพย์สาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น จำกัด

วิสัยทัศน์

“สมาชิกมั่นคง สหกรณ์มั่นคง บริหารโปร่งใส บริการประทับใจ ใส่ใจสิ่งแวดล้อม พร้อมมุ่งพัฒนา”

พันธกิจ

1. ส่งเสริมการออมและเพิ่มรายได้ให้สมาชิก
2. ลดภาระหนี้สูญหรือ หนี้สงสัยจะสูญ
3. ปรับปรุงกฎระเบียบให้ทันสมัยและครอบคลุม
4. พัฒนาการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
5. พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพและทันสมัย
6. พัฒนาระบบการให้บริการอย่างมีคุณภาพ

สหกรณ์ออมทรัพย์ครูกระบี่ จำกัด

วิสัยทัศน์

“สหกรณ์ออมทรัพย์ครูกระบี่ จำกัด เป็นศูนย์กลางทางการเงินที่มีความมั่นคง มุ่งส่งเสริมคุณภาพชีวิตสมาชิก และครอบครัวให้การศึกษอบรมและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิก จัดสวัสดิการช่วยเหลือสมาชิกและสังคม ประสานงานและให้ความร่วมมือพัฒนาเครือข่ายสหกรณ์ โดยระบบการบริหาร พัฒนาระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ”

พันธกิจ

1. ดำรงและพัฒนาความมั่นคงทางการเงินของสหกรณ์อย่างต่อเนื่อง
2. พัฒนาคุณภาพชีวิตสมาชิกและครอบครัวให้ดีขึ้นและมีความสุขในการดำรงชีพ
3. จัดการศึกษาอบรมให้แก่สมาชิก และการให้ความช่วยเหลือชุมชนและสังคม
4. สร้างความร่วมมือระหว่างสหกรณ์และองค์กรที่เกี่ยวข้อง
5. พัฒนาการให้บริการและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

3. การวิเคราะห์อุดมการณ์สหกรณ์

จากภาพที่ 1 จะเห็นว่าปรัชญาสหกรณ์เป็นความปรารถนาสุดยอดของสหกรณ์ที่จะนำพาสมาชิกไปให้ถึงความปรารถนานั้น และอุดมการณ์สหกรณ์เป็นการช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันของสมาชิกสหกรณ์ เพื่อให้ความปรารถนาสมหวัง โดยนำหลักศีลธรรม และ จริยธรรมมาใช้ประกอบการใช้หลักการสหกรณ์สากลทั้ง 7 ข้อ ดังกล่าว ในการช่วยตนเองของสมาชิก อาจจะต้อง ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ อดทน มีวินัย การช่วยตนเอง และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความสำนึกในการเป็นเจ้าของ ความมีน้ำใจ สหกรณ์ (Co-op Spirit) การมีส่วนร่วม (Participation) ในกิจการต่าง ๆ และในการทำธุรกิจกับสหกรณ์ อาจแบ่งเป็น 2 ด้าน คือ 1) เสียสละ เช่น เงินทอง / ทรัพย์สิน เวลา, แรงงาน, ความรู้ และ 2) แบ่งปัน เช่น ผลได้ / ส่วนเกิน (กำไร) และแบ่งปัน น้ำใจ ความห่วงใยอาทรกัน

ในประเทศไทยที่คนส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา จึงมักจะนำหลักศีลธรรมมาประกอบการอธิบายว่าการช่วยตนเอง ต้องนำหลักศีลธรรมหลายอย่างมาใช้ เช่น

อิทธิบาท 4 ประกอบด้วย :

- ฉันทะ : ความพอใจ ในการเป็นสมาชิก
- วิริยะ : ความเพียรพยายามทำธุรกิจกับสหกรณ์และปฏิบัติตามกฎระเบียบของสหกรณ์
- จิตตะ : ความมุ่งมั่นจงรักภักดีต่อสหกรณ์ และ
- วิมังสา : ความมีสติปัญญาใคร่ครวญ ไตร่ตรอง ในการประชุมใหญ่ และเสนอความคิด

เห็นต่อการดำเนินงานของสหกรณ์

หลักธรรมของการช่วยตนเอง อีกหลักธรรมหนึ่งคือ

ทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์ หมายถึง ประโยชน์ที่จะหาได้ในชาตินี้ ประกอบด้วย :

- อุฏฐานสัมปทา (อุ) คือ มีความอุตสาหะ ขยันหมั่นเพียรประกอบอาชีพ
- อารักขสัมปทา (อา) คือ การรักษาทรัพย์ที่หามาได้ เช่น เก็บออม ฝากสหกรณ์
- กัลยาณมิตตา (กะ) คือ การคบเพื่อนที่ดี ก็จะไปสู่สิ่งดี ๆ
- สมชิวิตตา (สะ) คือ การรู้จักทำมาหากิน เลี้ยงชีพด้วยความรู้จักประมาณตนมีความพอเพียง

หลักการที่นำมาใช้กับการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อาจจะใช้ **สังคหวัตถุ 4** คือ

ทาน	คือ การให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เป็นการแบ่งปันกัน
ปิยวาจา	คือ การพูดจาอย่างสร้างสรรค์ พูดในสิ่งที่ดีที่จะเกิดประโยชน์กับสหกรณ์
อถกจริยา	คือ การบำเพ็ญประโยชน์เกื้อกูลกัน เช่น การค้ำประกันเงินกู้ร่วมกัน การช่วยเหลือกันในกิจการของสหกรณ์ เป็นต้น
สมานัตตา	คือ การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย เข้าร่วมประชุมทุกครั้งที่สหกรณ์จัดประชุม

สารานียธรรม 6 ซึ่งเป็นธรรมแห่งการสร้างความร่วมมือกัน สามัคคีกัน ดังนี้

เมตตาทายกรรม	คือ การช่วยเหลือกัน เช่น การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ การร่วมมือระหว่างสหกรณ์ และความเอื้ออาทรต่อชุมชน
เมตตาวิชากรรม	คือ การบอกแจ้งแนะนำตักเตือนกัน เช่น การเข้าร่วมประชุม การให้การศึกษา ฝึกอบรมและข้อมูลข่าวสาร
เมตตาตามโนกรรม	คือ การคิดด้วยความเมตตา เช่น คิดแก้ไขปัญหาให้กลุ่มสมาชิก คิดที่จะมีส่วนร่วมในทางเศรษฐกิจกับสหกรณ์ คิดที่จะร่วมมือระหว่างสหกรณ์ และคิดที่จะเอื้ออาทรต่อชุมชน
สาธาณโภคี	คือ การแบ่งลาภโดยชอบธรรม เจลี่ยเจือจานให้ได้มีส่วนร่วมเท่ากัน เช่น การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจของสมาชิก และการจัดสรรเงินส่วนเกิน (กำไร)
ศีลสามัญญตา	คือ การประพฤติสุจริตกับผู้อื่น ไม่เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะ เช่น การควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย การปกครองตนเอง และเป็นอิสระ ความมีวินัย ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับเสมอ
ทิวฐีสัมมัญญตา	คือ มีความเห็นชอบร่วมกับเพื่อนร่วมหมู่คณะ เช่น เห็นชอบในหลักการ วิธีการสหกรณ์ และมีความจงรักภักดีต่อสหกรณ์ เป็นต้น

4. การวิเคราะห์หลักการสหกรณ์

เป็นที่ทราบกันดีว่า International Co-operative Alliance (ICA) ได้กำหนด หลักการสหกรณ์สากล ครั้งล่าสุด (ค.ศ. 1996) ไว้ 7 ข้อ คือ

1. หลักการเปิดรับสมาชิกทั่วไป และด้วยความสมัครใจ
2. หลักการควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย
3. หลักการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจโดยสมาชิก
4. หลักการปกครองตนเองและความเป็นอิสระ
5. หลักการให้การศึกษ การฝึกอบรม และข้อมูลข่าวสาร
6. หลักการความร่วมมือระหว่างสหกรณ์
7. หลักการความเอื้ออาทรต่อชุมชน

ก่อนที่จะกล่าวรายละเอียดในหลักการสหกรณ์สากลแต่ละข้อ ผู้เขียนขอกล่าวถึงหลักการสหกรณ์สากลเดิม (ค.ศ. 1966) และหลักการสหกรณ์ของรอชเดล เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของหลักการสหกรณ์สากลกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมของโลกได้

อย่างไรก็ตาม จะต้องไม่ลืมว่าสหกรณ์ที่ถูกต้องตามกฎหมายเกิดขึ้นในยุโรปเป็นแห่งแรก (ค.ศ. 1840 - 1849) สหกรณ์ในสมัยนั้นมีอยู่ 5 ประเภทคือ

สหกรณ์ผู้บริโภค	ซึ่งมีรากฐานมาจากสมาคมของผู้ค้าในเที่ยงธรรมแห่งเมืองรอชเดล
สหกรณ์เครดิต	ที่เกิดขึ้นใน เยอรมนี
สหกรณ์การเกษตร	ที่เกิดขึ้นในประเทศเดนมาร์ค และเยอรมนี
สหกรณ์คณงาน	ที่มีรากฐานในประเทศฝรั่งเศส และ
สหกรณ์บริการ	ที่มีรากฐานในประเทศอุตสาหกรรมแถบยุโรป เช่นสหกรณ์เคสสถาน สหกรณ์บริการด้านสุขภาพ เป็นต้น

สหกรณ์ทุกประเภทที่กล่าวถึงต่างก็มีหลักการปฏิบัติของตนเอง แต่เมื่อมีการก่อตั้งองค์การสัมพันธ์ภาพสหกรณ์ระหว่างประเทศ : International Cooperative Alliance (ICA) ในปี ค.ศ. 1895 สหกรณ์ทุกประเภททั่วโลกต้องปฏิบัติตามหลักการสหกรณ์สากล และหลักการสหกรณ์สากลก็มีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ในยุคสมัยนั้นๆ เสมอ เช่น ในปี ค.ศ. 1937 ได้มีการทบทวนหลักการสหกรณ์สากลเป็นครั้งแรกและครั้งที่ 2 ในปี ค.ศ. 1966 ส่วนครั้งที่ 3 คือ ในปี ค.ศ. 1995

สาเหตุที่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติมหลักการสหกรณ์สากล จะวิเคราะห์ให้เห็น ในแต่ละข้อโดยการเปรียบเทียบหลักการสหกรณ์สากลเดิม (1966) กับหลักการสหกรณ์สากลในปัจจุบัน (1996) ต่อไป

หลักการสหกรณ์ Rochdale ของ G.J. Holy Oake

ดาร์จ บันประณต (2541) ได้สรุปว่า หลักการสหกรณ์รอชเดล เป็นหลักการที่นำมาใช้ก่อนหลักการสหกรณ์สากล ซึ่งเดิมมีทั้งหมด 14 ข้อ คือ

1. เปิดรับสมาชิกทั่วไป (Open membership)
2. ออกเสียงหนึ่งคนหนึ่งเสียง (One man one vote)
3. การค้าด้วยเงินสด (Cash trading)
4. การให้การศึกษแก่สมาชิก (Membership education)
5. ความเป็นกลางทางการเมืองและศาสนา (Political and religious neutrality)
6. ไม่เสี่ยงภัยที่ผิดปกติ (No unusual risk assumption)
7. จำกัดเงินปันผลแก่หุ้นเรือนหุ้น (Limited interest on stock)
8. การขายสินค้าราคาตลาด (Goods sold at regular retail price)
9. จำกัดจำนวนหุ้นที่สมาชิกถือ (Limitation on the member of share owned)
10. การแบ่งส่วนเกินตามส่วนแห่งธุรกิจ (Net margins distributed according to patronage)

11. สมาชิกเป็นผู้เลือกกรรมการดำเนินการ เพื่อการบริหารกิจการของสหกรณ์ (That the management should be in hand of officers and committee elected periodically)

12. การบัญชีจะต้องถูกต้องและงบดุลจะต้องแสดงต่อสมาชิกโดยสม่ำเสมอ (That frequent statement and balance sheets should be presented to members)

13. จำหน่ายสินค้าที่ดี บริสุทธิ์ และไม่ปลอมปนแก่สมาชิก (That only the purest provisions procurable should be supplied to member)

14. น้ำหนักที่ชั่ง ตวง วัด ให้แก่สมาชิกจะต้องถูกต้องและเป็นธรรม (That full weight and measure should be given)

ต่อมาได้มีการปรับเปลี่ยนโดยการตัดออก 7 ข้อ คือ ข้อ 6, 8, 9, 11, 12, 13 และ 14 เพราะ เห็นว่าบางข้อเป็นเรื่องที่ปฏิบัติเป็นปกติวิสัยของสหกรณ์อยู่แล้ว และบางข้อเป็นข้อบังคับของสหกรณ์จึงไม่จำเป็นต้องนำมาเขียนเป็นหลักการสหกรณ์ ดังนั้นจึงเหลือหลักการสหกรณ์รอดเหลือ ที่เป็นที่ยอมรับ และถือปฏิบัติทั้งหมด 7 ข้อ คือ

1. เปิดรับสมาชิกทั่วไป (Open membership)
2. สมาชิกคนหนึ่งออกเสียงได้หนึ่งเสียง (One man one vote)
3. จ่ายเงินปันผลตามส่วนแห่งการซื้อของสมาชิก (Patronage refund on the basic of purchase)
4. จำกัดดอกเบี้ยตามหุ้นในอัตราที่จำกัด (Limited interest on share capital)
5. เป็นกลางในลัทธิ ศาสนา และการเมือง (Political and religious neutrality)
6. ขายสินค้าด้วยเงินสด (Cash trading)
7. ให้การศึกษาทางการสหกรณ์ (Education in Co-operative)

หลักการสหกรณ์สากลเดิม (ค.ศ. 1966)

ต่อมา ICA ได้รับรองหลักการสหกรณ์สากล 6 ข้อ เมื่อคราวประชุมสมัชชาครั้งที่ 23 ในวันที่ 8 กันยายน ค.ศ. 1966 (พ.ศ. 2509) ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย โดยปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนี้

1. การเปิดรับสมาชิกทั่วไปและด้วยใจสมัคร (Open and Voluntary membership)
2. การควบคุมแบบประชาธิปไตย (Democratic Control)
3. การจำกัดดอกเบี้ยเงินทุน (Limited interest on capital)
4. การจัดสรรเงินส่วนเกินอย่างเที่ยงธรรม (Equitable distribution of surplus)
5. การศึกษาทางสหกรณ์ (Co - operative education)
6. ความร่วมมือระหว่างสหกรณ์ (Co - operation Among Co - operatives)

หลักการสหกรณ์สากลปัจจุบัน (ค.ศ. 1996)

เมื่อโลกยุคใหม่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสิทธิมนุษยชน ด้านการค้าเสรี ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคที่แตกต่างกัน และด้านสิ่งแวดล้อม หลักการสหกรณ์สากลก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนให้ทันต่อเหตุการณ์ของโลกด้วย ดังนั้น ICA จึงได้มีการประชุม ครั้งที่ 31 ที่เมืองแมนเชสเตอร์ ประเทศอังกฤษ ในเดือน กันยายน 1995 (2538) และถือใช้หลักการสหกรณ์สากลปัจจุบันในปี ค.ศ. 1996 ดังนี้

1. การเปิดรับสมาชิกทั่วไปและด้วยความสมัครใจ (Voluntary and open membership)
2. การควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย (Democratic member Control)
3. การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจโดยสมาชิก (Member economic participation)
4. การปกครองตนเอง และความเป็นอิสระ (Autonomy and Independence)
5. การศึกษา ฝึกอบรม และข้อมูลข่าวสาร (Education, Training and Information)
6. การร่วมมือระหว่างสหกรณ์ (Co - operation Among Cooperatives)
7. ความเอื้ออาทรต่อชุมชน (Concern for Community)

เพื่อให้การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง ของสถานการณ์โลกชัดเจนยิ่งขึ้น จึงขอนำหลักการสหกรณ์สากลเดิม (1966) กับหลักการสหกรณ์สากลปัจจุบัน (1996) มาเปรียบเทียบกันข้อต่อข้อ ดังนี้

เปรียบเทียบหลักการสหกรณ์สากลเดิม 6 ข้อ และ หลักการสหกรณ์สากลใหม่ 7 ข้อ

หลักการสหกรณ์สากลเดิม	หลักการสหกรณ์สากลใหม่
<p>1. Open and voluntary membership</p> <p>Membership of a co-operatives society shall be voluntary and available without artificial, restriction or any social political racial or religious discrimination to all persons, who can make use of its services and are willing to accept the responsibilities of membership</p> <p>1. การเปิดรับสมาชิกทั่วไปและด้วยใจสมัคร</p> <p>สมาชิกภาพของสหกรณ์ให้เป็นไปโดยความสมัครใจ และเปิดโอกาสให้ทุกคนที่สามารถใช้ประโยชน์ในบริการของ สหกรณ์และเต็มใจยอมรับความรับผิดชอบของสมาชิกภาพเข้าเป็นสมาชิกได้ โดยปราศจากข้อจำกัดแบบเคลือบแฝง หรือความลำเอียงทางสังคม การเมือง เชื้อชาติหรือศาสนา</p>	<p>1. Voluntary and open membership</p> <p>Co-operatives are voluntary organization, open to all persons able to use their services and willing to accept the responsibilities of membership, without gender, social, racial, political or religious discrimination.</p> <p>1. การเปิดรับสมาชิกทั่วไปและด้วยความสมัครใจ</p> <p>สหกรณ์เป็นองค์กรแห่งความสมัครใจที่เปิดรับบุคคลทั้งหลายที่สามารถใช้บริการของสหกรณ์และเต็มใจรับผิดชอบในฐานะสมาชิกเข้าเป็นสมาชิกโดยปราศจากการกีดกันทางเพศ สังคม เชื้อชาติ การเมืองหรือศาสนา</p>

หลักการสหกรณ์เดิม	หลักการสหกรณ์สากลใหม่
<p>2. Democratic Control</p> <p>Cooperative societies are democratic organizations their affairs shall be administered by persons elected or appointed in a manner agree by the members and account able to them members of voting [one member one vote] and participation in decisions affecting their societies. In other than primary societies the administration shall be conducted on a democratic basis in a suitable form.</p> <p>2. การควบคุมแบบประชาธิปไตย</p> <p>สหกรณ์เป็นองค์การประชาธิปไตย กิจการของสหกรณ์จะต้องบริหารโดยบุคคลที่ได้รับเลือกหรือแต่งตั้งตามวิธีที่สมาชิกได้ตกลงกัน และจะรับผิดชอบต่อสมาชิก สหกรณ์ชั้นปฐมมีสิทธิเท่าเทียมกันในการออกเสียง (สมาชิกหนึ่งคนหนึ่งเสียง) และการมีส่วนในการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อสหกรณ์ของตน ในสหกรณ์อื่นนอกจากสหกรณ์ชั้นปฐมการบริหารงานให้ยึดหลักประชาธิปไตยในรูปแบบที่เหมาะสม</p>	<p>2. Democratic member control</p> <p>Co-operatives are democratic organization controlled by their member, who actively participate in setting their policies and making decisions. Men and women serving as elected representatives are accountable to the membership. In primary co-operatives members have equal rights [one member one vote] and co-operatives at other levels are also organized in a democratic manner.</p> <p>2. การควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย</p> <p>สหกรณ์เป็นองค์การประชาธิปไตย ที่ควบคุมโดยมวลสมาชิกผู้มีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน ในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจ บุรุษและสตรีผู้ที่ได้รับเลือกให้เป็นผู้แทนสมาชิก ต้องรับผิดชอบต่อมวลสมาชิก ในสหกรณ์ชั้นปฐม สมาชิกมีสิทธิในการออกเสียงเท่าเทียมกัน (สมาชิกหนึ่งคนหนึ่งเสียง) สำหรับสหกรณ์ในระดับอื่น ให้ดำเนินไปตามแนวทางประชาธิปไตยเช่นเดียวกัน</p>

หลักการสหกรณ์เดิม	หลักการสหกรณ์สากลใหม่
<p data-bbox="268 277 638 309">3. Limited interest on capital</p> <p data-bbox="268 331 810 421">Share capital shall only receive a strictly limited of interest, if any.</p> <p data-bbox="268 1012 609 1057">3. การจำกัดดอกเบี้ยเงินทุน</p> <p data-bbox="268 1070 810 1160">ทุนเรือนหุ้นให้ได้รับดอกเบี้ยในอัตราจำกัดอย่างเข้มงวด ถ้ามีการจ่ายดอกเบี้ย</p>	<p data-bbox="839 277 1273 309">3. Member economic participation</p> <p data-bbox="839 331 1407 1003">Member contribute equitably to, and democratically control, the capital of their co-operative. At least part of that capital is usually the common property to the co-operative. They usually receive limited compensation, if any for capital subscribed as a condition of membership. Members allocated surpluses for any or all, of the following purposes; developing their cooperative, possibly by setting up reserves, part of which of least would be indivisible; benefiting members in proportion to their transactions with the co-operative; and supporting other activities approved by the membership.</p> <p data-bbox="839 1012 1353 1057">3. การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจโดยสมาชิก</p> <p data-bbox="839 1070 1407 1541">สมาชิกสหกรณ์พึงมีความเที่ยงธรรมในการ “ให้” และควบคุมการ “ใช้” เงินทุนในสหกรณ์ตามแนวทางประชาธิปไตย ทุนของสหกรณ์อย่างน้อยส่วนหนึ่งต้องเป็นทรัพย์สินส่วนรวมของสหกรณ์ สมาชิกจะได้รับผลตอบแทนสำหรับเงินทุนตามเงื่อนไขแห่งสมาชิกภาพในอัตราที่จำกัด (ถ้ามี) มวลสมาชิกเป็นผู้จัดสรรผลประโยชน์ส่วนเกินเพื่อจุดมุ่งหมายประการใดประการหนึ่งหรือทั้งหมดดังต่อไปนี้ คือ</p> <ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="839 1550 1225 1594">✿ เพื่อการพัฒนาสหกรณ์ของตน <li data-bbox="839 1603 1385 1693">✿ โดยจัดให้เป็นทุนสำรองของสหกรณ์ ซึ่งส่วนหนึ่งแห่งทุนนี้ต้องไม่นำมาแบ่งปันกัน <li data-bbox="839 1702 1305 1792">✿ เพื่อประโยชน์แก่สมาชิกตามส่วนของปริมาณธุรกิจที่ทำกับสหกรณ์ <li data-bbox="839 1800 1353 1890">✿ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมอื่นใดที่มวลสมาชิกเห็นชอบ

หลักการสหกรณ์เดิม	หลักการสหกรณ์สากลใหม่
-------------------	-----------------------

<p>4. Equitable distribution of surplus</p> <p>The economic results, arising out of the operations of a societies belong to the members of that society and shall be distributed in such manner as would in void one member gaining at the expense of others.</p> <p>4. การจัดสรรเงินส่วนเกินอย่างเที่ยงธรรม</p> <p>ผลทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการดำเนินงานของสหกรณ์ ก็เป็นของสมาชิกสหกรณ์นั้นและจะต้องจัดสรรโดยวิธีที่พึงหลีกเลี่ยงไม่ให้สมาชิกคนใดได้เปรียบสมาชิกอื่น ทั้งนี้อาจทำได้โดยการตัดสินใจของสมาชิกดังต่อไปนี้จัดไว้เพื่อพัฒนากิจการของสหกรณ์ จัดไว้เพื่อบริการส่วนรวม หรือจ่ายให้สมาชิกตามส่วนที่ทำธุรกิจกับสหกรณ์</p>	<p>4. Autonomy and independence</p> <p>Co-operatives are autonomous, self-help organizations controlled by their members. If they enter into agreements with other organizations, including governments, or raise capital from external sources, they do so on terms that ensure democratic control by their members and maintain their co-operative autonomy.</p> <p>4. หลักการปกครองตนเองและความเป็นอิสระ</p> <p>สหกรณ์เป็นองค์กรอิสระ และพึ่งพาตนเอง โดยการควบคุมของสมาชิก ในกรณีที่สหกรณ์จำเป็นต้องมีข้อตกลง หรือผูกพันกับองค์กรอื่น ๆ รวมถึงองค์กรของรัฐ หรือต้องแสวงหาทุนจากแหล่งภายนอก สหกรณ์ต้องกระทำภายใต้เงื่อนไขอันเป็นที่มั่นใจได้ว่า มวลสมาชิกจะยังคงไว้ซึ่งอำนาจในการควบคุมตามแนวทางประชาธิปไตย และยังคงดำรงความเป็นอิสระของสหกรณ์</p>
--	--

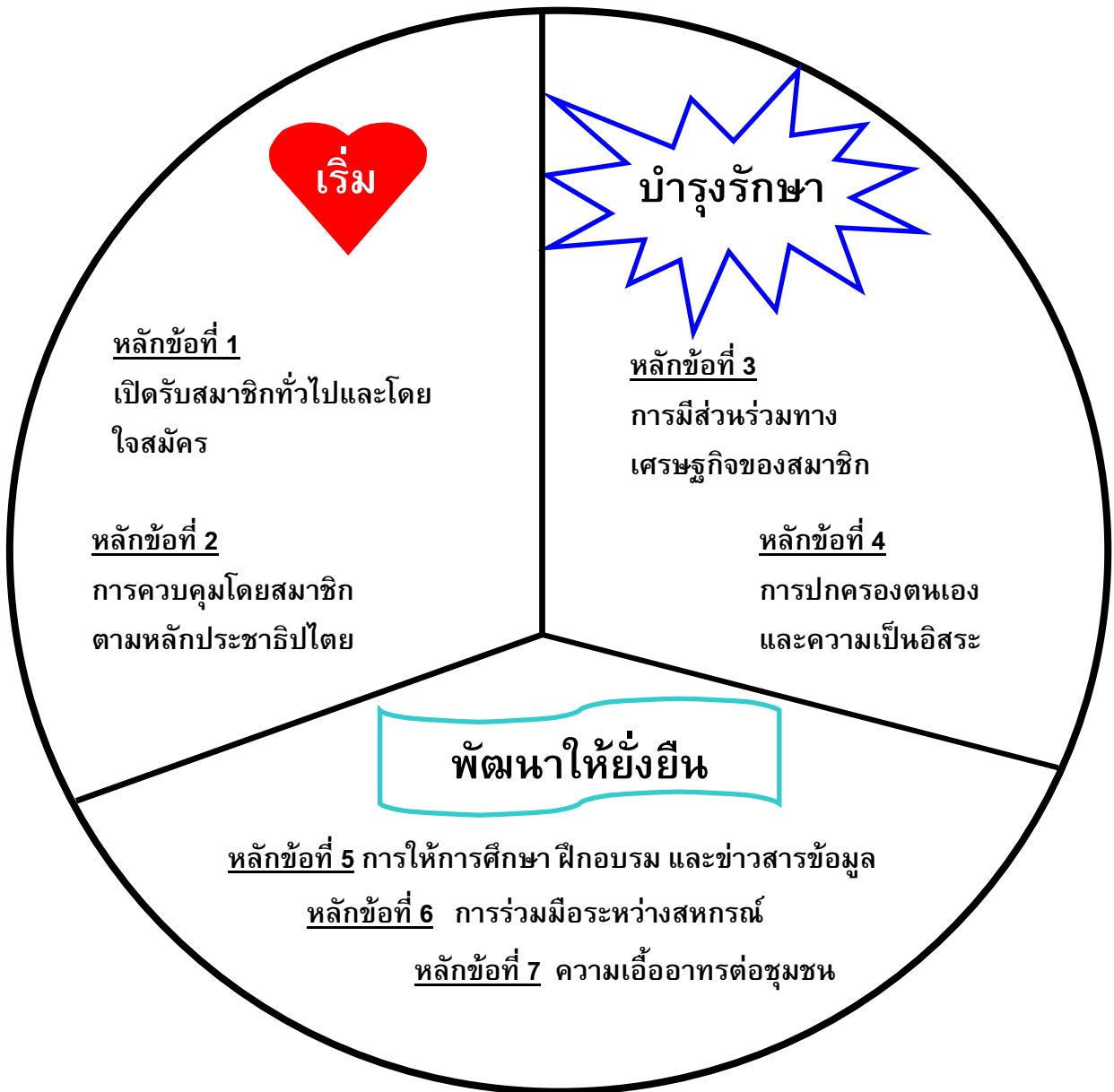
หลักการสหกรณ์เดิม	หลักการสหกรณ์สากลใหม่
-------------------	-----------------------

<p>5. Co-operative education</p> <p>All co-operative societies shall make provision for the education of their member, officers and employees and of the general public in the principle and technique of co-operation both economic and democratic.</p> <p>5. การศึกษาทางสหกรณ์</p> <p>สหกรณ์ทั้งปวงจะต้องจัดให้มีการศึกษาแก่สมาชิก เจ้าหน้าที่ และพนักงาน สหกรณ์ และประชาชนทั่วไป ในหลักและเทคนิคของสหกรณ์ ทั้งด้านเศรษฐกิจ และประชาธิปไตย</p>	<p>5. Education, Training and Information</p> <p>Co-operatives provide education and training for their members, elected representatives, managers and employee, so they can contribute effectively to the development of their co-operatives. They also inform the general public, particularly young the general and opinion leaders, about the nature and benefits of co-operation.</p> <p>5. การศึกษา การฝึกอบรม และข้อมูลข่าวสาร</p> <p>สหกรณ์พึงให้การศึกษา และการฝึกอบรม แก่มวลสมาชิก ตัวแทน สมาชิก ผู้จัดการ และพนักงาน เพื่อบุคคลเหล่านั้นสามารถมีส่วนช่วยพัฒนาสหกรณ์ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการให้ข่าวสารแก่ สาธารณชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่เยาวชน และบรรดาผู้นำทางความคิดในเรื่องคุณลักษณะและคุณประโยชน์ของ สหกรณ์ได้</p>
--	--

หลักการสหกรณ์เดิม	หลักการสหกรณ์สากลใหม่
-------------------	-----------------------

<p>6. Co-operation Among Co-operatives</p> <p>All co-operative organization in order to best serve the interest of their members and their communities shall actively co-operate in every practical way with other co-operatives at local national and international levels having as their aim the achievement of unity of action by co-operators through out the word.</p> <p>6. การร่วมมือระหว่างสหกรณ์</p> <p>เพื่ออำนวยความสะดวกแก่สมาชิกและชุมชนอย่างดีที่สุดสหกรณ์ทั้งปวงจะต้องร่วมมือกันอย่างกระตือรือร้นในทุกๆ ด้านที่ปฏิบัติได้กับสหกรณ์อื่นๆ ในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระหว่างประเทศ ที่มีจุดมุ่งหมายบรรลุถึงเอกภาพแห่งการปฏิบัติของนักสหกรณ์ทั่วโลก</p>	<p>6. Co-operation Among Co-operatives</p> <p>Co-operatives serve their members most effectively and strengthen the co-operative movement by working together through local, national, regional, and international structures.</p> <p>6. การร่วมมือระหว่างสหกรณ์</p> <p>สหกรณ์สามารถให้บริการแก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ขบวนการสหกรณ์ได้ โดยการประสานความร่วมมือกันในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ</p> <p>7. Concern for Community</p> <p>Co-operatives work for the sustainable development of their communities through policies approved by their members.</p> <p>7. ความเอื้ออาทรต่อชุมชน</p> <p>สหกรณ์พึงดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนตามนโยบายที่มวลสมาชิกให้ความเห็นชอบ</p>
--	--

หลักการสหกรณ์สากลปัจจุบันทั้ง 7 ข้อ ถือได้ว่าเป็นหลักการของการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน ซึ่งผู้เขียนขอแบ่งเป็น 3 ช่วงของการนำไปปฏิบัติ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 หลักการสหกรณ์ 7 ข้อ : หลักการของการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน

วิเคราะห์หลักการสหกรณ์ การเปลี่ยนแปลงและสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงของหลักการสหกรณ์สากล

หลักการสหกรณ์ข้อที่ 1 การเปิดรับสมาชิกทั่วไปและด้วยความสมัครใจ

ในหลักการสหกรณ์ข้อนี้ เนื้อหาส่วนใหญ่คล้ายกับหลักการสหกรณ์เดิมแต่เพิ่มคำว่า **ปราศจากการกีดกันทางเพศ** ที่เป็นเช่นนี้เพราะสังคมโลกได้มีการพูดถึงสิทธิมนุษยชนมากขึ้น สตรีเรียกร้องสิทธิความเท่าเทียมกับบุรุษ และในอดีตผู้ที่เป็สมาชิกสหกรณ์มักจะเป็นบุรุษซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว เมื่อหัวหน้าครอบครัวไม่อยู่ (เสียชีวิต, ไปทำงานต่างประเทศ หรือติดภารกิจอื่น) คนในครอบครัวก็ไม่สามารถกอนัดกิจกรรมสัญญาใดๆ กับสหกรณ์ได้ จึงทำให้เป็นปัญหาในทางปฏิบัติ ดังนั้นเพื่อให้ปัญหานี้คลี่คลายไป จึงมีการเพิ่ม “การไม่กีดกันทางเพศ” เข้าไปในหลักการสหกรณ์ข้อที่ 1

ดังนั้นหลักการสหกรณ์ข้อที่ 1 นี้ จึงเป็นการเน้นให้เห็นว่า การเปิดรับสมาชิกสหกรณ์เป็นการรับบุคคลที่มีความสมัครใจที่จะใช้บริการของสหกรณ์ และเต็มใจรับผิดชอบในฐานะสมาชิก ซึ่งจะไม่มีการกีดกันไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นเพศหญิงหรือเพศชาย ไม่ว่าจะอยู่ในสังคมต่างกัน เช่น จะรวยหรือจนหรือคนละวรรณะก็เป็นสมาชิกสหกรณ์ได้ จะต่างเชื้อชาติหรือนับถือศาสนาที่ต่างกัน ความเห็นทางการเมืองที่ต่างกันก็เป็นสมาชิกสหกรณ์ได้

หลักการสหกรณ์ข้อที่ 2 การควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย

สืบเนื่องมาจากหลักการสหกรณ์ข้อที่ 1 เมื่อให้ออกาสบุรุษและสตรีเข้ามาเป็นสมาชิกสหกรณ์ได้แล้ว ก็ให้ออกาส ทั้งบุรุษและสตรีมีสิทธิได้รับเลือกให้เป็นผู้แทนสมาชิก (เป็นคณะกรรมการ) ในสหกรณ์ชั้นปฐม ซึ่งทำหน้าที่กำหนดนโยบายและตัดสินใจในกิจการสหกรณ์แทนสมาชิก ส่วนสหกรณ์ระดับอื่นก็ให้ดำเนินการไปตามแนวประชาธิปไตยด้วยเช่นกัน

ดังนั้นหลักการสหกรณ์ข้อที่ 2 จึงเป็นการเน้นให้เห็นว่า ต้องมีการใช้หลักประชาธิปไตยในการดำเนินงานของสหกรณ์ เพราะเมื่อมีการรับสมัครสมาชิกตามข้อที่ 1 แล้ว จะต้องมีการประชุมเพื่อให้สมาชิกได้ใช้สิทธิออกเสียง (ตามหลักประชาธิปไตย) ในการคัดเลือกคณะกรรมการ หรือผู้แทนของสมาชิกมาดำเนินการของสหกรณ์ โดยสมาชิกทุกคนจะมีสิทธิในการออกเสียงเท่าเทียมกัน คือ หนึ่งคนหนึ่งเสียง (one man one vote) และยังมีสิทธิและหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานของสหกรณ์ในที่ประชุมใหญ่ ร่วมตัดสินใจในการกำหนดแผนงานในสหกรณ์ชั้นปฐม นอกจากนั้นสมาชิกก็สามารถใช้สิทธิเลือกผู้แทนของตนไปประชุมเพื่อออกเสียงแทนได้ โดยบุรุษและสตรีมีสิทธิได้รับเลือกเป็นผู้แทนสมาชิกได้เท่าเทียมกัน ส่วนสหกรณ์ระดับอื่นก็ให้ดำเนินการไปตามแนวประชาธิปไตยด้วยเช่นกัน

หลักการสหกรณ์ข้อที่ 3 การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจโดยสมาชิก

หลักการสหกรณ์ข้อนี้เป็นการรวมหลักการสหกรณ์สากลเดิมข้อ 3 และข้อ 4 เข้าด้วยกันเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับเงินเหมือนกัน และเพิ่มเติมการจัดสรรเงินส่วนเกิน คือ เพื่อเป็นทุนสำรองตามกฎหมาย ซึ่งสมาชิกต้องไม่นำมาแบ่งปันกัน และจัดสรรเพื่อสนับสนุนกิจการอื่นใดที่มวลสมาชิกเห็นชอบ ซึ่งการเพิ่มเติมส่วนนี้เป็นการเปิดโอกาสให้การใช้จ่ายเงินส่วนเกินสามารถสนับสนุน หลักการสหกรณ์ข้อ 7 ด้วย

ดังนั้นหลักการสหกรณ์ข้อที่ 3 จึงเป็นการชี้ให้เห็นว่า เมื่อรับสมาชิกเข้ามาแล้ว (ตามหลักข้อที่ 1) มีการคัดเลือกคณะกรรมการดำเนินการแล้ว (ตามหลักการสหกรณ์ข้อที่ 2) สหกรณ์จะอยู่เฉยๆ ไม่ได้ต้องมีการดำเนินธุรกิจ (แยกตามประเภทของสหกรณ์) เพราะสมาชิกสหกรณ์เป็นทั้งเจ้าของสหกรณ์และเป็นผู้ใช้บริการจากสหกรณ์ เป็นผู้ควบคุมสหกรณ์ด้วย ในฐานะที่เป็นเจ้าของสหกรณ์ต้องเป็น “ผู้ให้” อย่างเที่ยง

ธรรม คือ ต้องถือหุ้นเป็นการลงทุนในธุรกิจของตน โดยมูลค่าหุ้นของแต่ละสหกรณ์อาจจะไม่เท่ากัน โดยมีทั้งหุ้นเมื่อแรกเข้า หุ้นระหว่างการเป็นสมาชิก และหุ้นเพิ่มขณะใดขณะหนึ่งที่สมาชิกต้องการ ถือว่าเป็นการรวมทุนภายในของสหกรณ์โดยสมาชิกเอง เช่น ในสหกรณ์ทุกประเภท สมาชิกทุกคนต้องถือหุ้นเมื่อแรกเข้า และ “ให้” การลงทุนในสหกรณ์แตกต่างกันในสหกรณ์แต่ละประเภทขึ้นอยู่กับข้อบังคับและระเบียบของสหกรณ์นั้นๆ เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ อาจจะกำหนดไว้ว่าสมาชิกแต่ละคนต้องจ่ายเงินค่าหุ้นขั้นต่ำแต่ละเดือนในระหว่างการเป็นสมาชิกตามอัตราเงินเดือนที่แตกต่างกันของแต่ละคนก็ได้

สหกรณ์การเกษตร อาจจะกำหนดไว้ว่าสมาชิกแต่ละคนต้องถือหุ้นเพิ่มตามส่วนแบ่งเงินกู้แต่ละครั้ง
สหกรณ์การเกษตรรูปพิเศษ เช่น สหกรณ์การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน อาจจะกำหนดไว้ว่า สมาชิกแต่ละคนต้องถือหุ้นเพิ่มตามส่วนแบ่งเงินกู้แต่ละครั้ง และตามส่วนแบ่งที่ดินที่ถือครอง เป็นต้น

เมื่อลงทุนในสหกรณ์เป็นทุนภายในแล้ว สมาชิกก็มีหน้าที่ที่จะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจ เช่น มาซื้อ - ขาย สินค้ากับสหกรณ์ มาฝากเงิน - กู้เงินกับสหกรณ์ มาใช้บริการที่สหกรณ์จัดไว้ให้ เมื่อสิ้นปีการบัญชีก็จะมีการสรุปผลกำไร / ขาดทุนจากการดำเนินธุรกิจ โดยผ่านที่ประชุมใหญ่ของสมาชิก หากสหกรณ์มีกำไรหรือส่วนเกินจากการดำเนินธุรกิจก็ต้องนำมาจัดสรรให้เกิดความเที่ยงธรรมตามแนวประชาธิปไตย โดยเงินส่วนเกินนั้นอย่างน้อยต้องควบคุมการ “ใช้” โดยจัดสรรให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาสหกรณ์ของตน หมายความว่า ต้องพัฒนาทั้งวัตถุ (อาคาร สำนักงาน วัสดุ อุปกรณ์ ฯลฯ) และพัฒนาคนในสหกรณ์ (ให้ความรู้และโอกาสในการศึกษา อบรม สัมมนา ฯลฯ แก่สมาชิก คณะกรรมการ ผู้จัดการ เจ้าหน้าที่สหกรณ์ ฯลฯ)
2. จัดให้เป็นทุนสำรองตามกฎหมาย ซึ่งทุนส่วนนี้จะนำมาแบ่งปันกันไม่ได้ (ในกรณีของประเทศไทย เงินส่วนหนึ่งจะจัดสรรเป็นเงินบำรุงสันนิบาตสหกรณ์ด้วย)
3. เพื่อประโยชน์แก่สมาชิกตามส่วนของปริมาณธุรกิจที่ทำกับสหกรณ์ หมายถึง
 - 3.1 จ่ายปันผลให้สมาชิกตามส่วนของหุ้นที่มีอยู่ในสหกรณ์
 - 3.2 จ่ายเฉลี่ยคืนให้สมาชิกตามส่วนของปริมาณธุรกิจที่ทำกับสหกรณ์ เช่น ตามส่วนแบ่งดอกเบี้ยเงินกู้ / เงินฝาก / ปริมาณการซื้อ / ปริมาณการขาย / ปริมาณการใช้บริการ เป็นต้น
4. เพื่อสนับสนุนกิจกรรมอื่นใดที่มวลสมาชิกเห็นชอบ เช่น การดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม ของสหกรณ์ การช่วยเหลือสมาชิกและชุมชนของสหกรณ์ เป็นต้น

หลักการสหกรณ์ข้อที่ 4 การปกครองตนเองและความเป็นอิสระ

หลักการสหกรณ์ข้อนี้ไม่มีในหลักการสหกรณ์สากลเดิมเป็นการเพิ่มเติมใหม่ทั้งหมด ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากตลาดการค้าของโลกได้เปลี่ยนแปลงเป็นการค้าแบบเสรี การลดการอุดหนุนสินค้าเกษตรของรัฐบาลหลายประเทศ การทบทวนกฎเกณฑ์ทางการเงิน การอุตสาหกรรม และการเมือง ทำให้สหกรณ์ทั่วโลก

ต้องเผชิญหน้ากับธุรกิจข้ามชาติ ที่มีความได้เปรียบทั้งทางด้านเงินทุนและสิทธิทางกฎหมาย ประกอบกับ สหกรณ์ต้องทำธุรกิจกับเอกชน และกู้ยืมเงินจากแหล่งทุนภายนอกมากขึ้น จึงจำเป็นต้องกำหนดหลักการ สหกรณ์ข้อนี้เอาไว้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการครอบงำทางการเมือง ครอบงำการดำเนินงาน และครอบงำทางการเงินจากผู้ที่เป็นสหกรณ์ต้องไปเกี่ยวข้องด้วย

หลักการสหกรณ์ข้อที่ 5 การศึกษา การฝึกอบรม และข้อมูลข่าวสาร

หลักการสหกรณ์ข้อนี้ได้เพิ่มเติมคำว่า **การฝึกอบรม และข้อมูลข่าวสาร** เข้ามา ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาของโลกที่แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

ดังนั้นหลักการสหกรณ์สากลข้อ 5 จึงกำหนดให้สหกรณ์พึง**ให้การศึกษ** (เป็นการศึกษาในระบบ ซึ่งส่วนมากเรียนในสถาบันการศึกษา 1 ปีขึ้นไป มีหลักสูตรการศึกษา และเมื่อเรียนสำเร็จก็ได้รับประกาศนียบัตร วุฒิบัตร ปริญญาบัตร ฯลฯ เพื่อแสดงการจบการศึกษา) **การฝึกอบรม** (เป็นการศึกษานอกระบบ ซึ่งมักจะจัดในระยะเวลาสั้นๆ เฉพาะเรื่อง และเฉพาะกลุ่ม) และ**ข้อมูลข่าวสาร** (เป็นการศึกษาตามอัธยาศัย ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากสื่อต่างๆ เช่น อินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ ฯลฯ โดยไม่จำเป็นต้องศึกษาในชั้นเรียน)

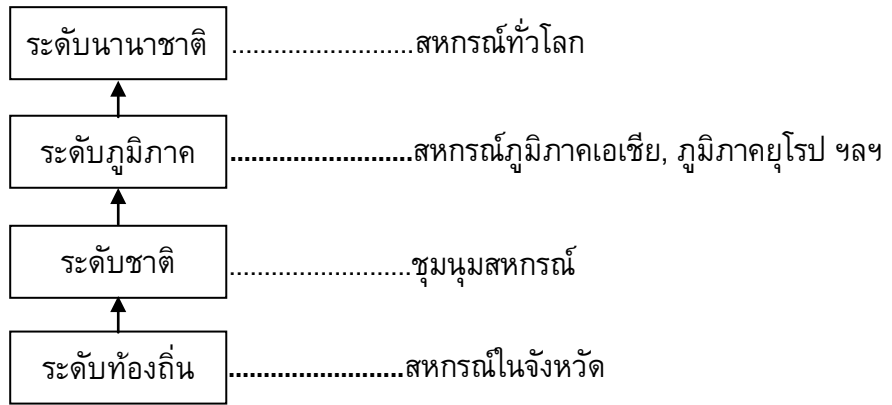
ในหลักการสหกรณ์ข้อนี้ยังได้เพิ่มเติมว่า ผู้ที่ควรจะต้องได้รับการศึกษา ฝึกอบรม และรับข้อมูลข่าวสาร คือ สมาชิก ตัวแทนสมาชิก ผู้จัดการสหกรณ์ พนักงาน เยาวชน และบรรดาผู้นำทางด้านความคิด (ผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา ฯลฯ) ทั้งนี้เพื่อเป็นการปูพื้นฐานความเข้าใจ ในขบวนการสหกรณ์ให้กับเยาวชน และเป็นการให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่ผู้นำด้านความคิด และผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการขยายความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสหกรณ์อย่างกว้างขวาง

หลักการสหกรณ์ข้อที่ 6 ความร่วมมือระหว่างสหกรณ์

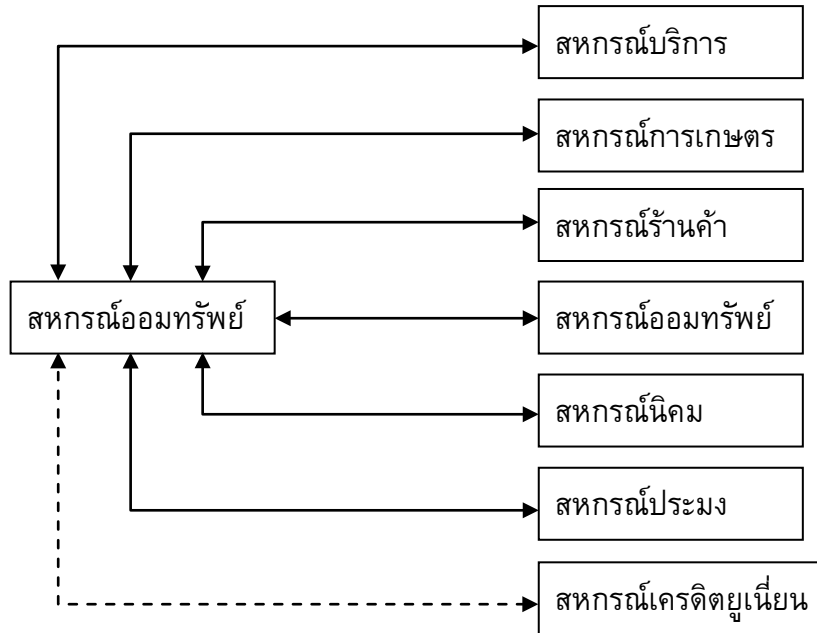
ในหลักการสหกรณ์ข้อนี้ได้เพิ่มเติมความร่วมมือระหว่างสหกรณ์ใน “ระดับภูมิภาค” เข้ามา ทั้งนี้เพราะมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคเอเชีย ยุโรป กลุ่มลาตินอเมริกาบางส่วน และแอฟริกา ทำให้เกิดความแตกต่างในโอกาสของการเติบโตในขบวนการสหกรณ์ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องกำหนด ความร่วมมือระหว่างสหกรณ์ในระดับภูมิภาคเพิ่มมาจากระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ เอาไว้ด้วย

ในหลักการสหกรณ์ข้อ 6 นี้ เป็นการชี้ให้เห็นว่าสหกรณ์ทุกประเภทสามารถร่วมมือกันในทางธุรกิจได้ โดยอาจจะร่วมมือทั้งในแนวดิ่ง (แนวตั้ง) และแนวนอนก็ได้ เช่น ชื้อ - ขาย - แลก - เปลี่ยน สินค้าระหว่างกัน กู้/ยืม เงินระหว่างกัน หรือร่วมมือด้านข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น ดังแผนภูมิที่ 2

ความร่วมมือในแนวดิ่ง คือ ความร่วมมือต่างระดับ ดังนี้

ความร่วมมือในแนวนอน คือ ความร่วมมือในระดับเดียวกัน ดังนี้

แผนภูมิที่ 2 : ความร่วมมือระหว่างสหกรณ์

หลักการสหกรณ์ข้อที่ 7 ความเอื้ออาทรต่อชุมชน

หลักการสหกรณ์ข้อนี้กำหนดขึ้นมาใหม่ เนื่องจากเกิดปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมทั่วโลก ดังนั้นที่ประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (The United Nations Conference on Environment and Development : UNCED) ที่กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1992 จึงได้อนุมัติแผนปฏิบัติการที่ 21 (Agenda 21) เพื่อเป็นแนวทางให้ประเทศต่างๆ ในโลก นำไปปรับใช้ตามลำดับ

ความสำคัญก่อนหลัง เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาและความจำเป็นของแต่ละท้องถิ่น แนวทางการดำเนินงานต่างๆ ตามที่ระบุไว้ในแผนปฏิบัติการ 21 ได้กำหนดไว้สำหรับใช้ในปัจจุบัน ไปจนกระทั่งถึงศตวรรษที่ 21

ดังนั้น ในส่วนของสหกรณ์ องค์การสัมพันธ์ภาพสหกรณ์ระหว่างประเทศ (ICA) จึงได้ประชุมรับเอาแผนปฏิบัติการที่ 21 มาปรับใช้ในขบวนการสหกรณ์ ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1992 (พ.ศ. 2535) ต่อมาได้ประกาศแถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของการสหกรณ์ (Statement on Cooperative Identity) ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1995 (พ.ศ. 2538) ซึ่งมีผลมาจากการประชุมสมัชชาครั้งที่ 31 ที่เมืองแมนเชสเตอร์ ประเทศอังกฤษ และในแถลงการณ์ดังกล่าวได้กล่าวถึงสหกรณ์ 3 ประเด็น คือ คำนิยาม คำนิยาม และหลักการสหกรณ์ ซึ่งในหลักการสหกรณ์สากลครั้งนี้ได้เพิ่มเติม “ความเอื้ออาทรต่อชุมชน” เข้ามาเป็นหลักการข้อที่ 7 และถือปฏิบัติตั้งแต่ ค.ศ. 1996 (พ.ศ. 2539) เป็นต้นมา โดยหลักการสหกรณ์ข้อนี้ได้กำหนดวิธีปฏิบัติในสหกรณ์แต่ละประเภทไว้ใน **Co-operative Agenda 21** ซึ่งกำหนดให้สมาชิกสหกรณ์ในสหกรณ์ทุกประเภทมีการเรียนรู้และดำเนินการในด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยแบ่งออกเป็น 9 ส่วน (หรือสหกรณ์ 9 ประเภททั่วโลก) คือ (ICA, 1996)

ส่วนที่ 1	ภาคการเกษตร (Agricultural Sector)
ส่วนที่ 2	ภาคร้านค้า (Consumer Sector)
ส่วนที่ 3	ภาคการประมง (Fisheries Sector)
ส่วนที่ 4	ภาคการเคหะสถาน (Housing Sector)
ส่วนที่ 5	ภาคอุตสาหกรรม/หัตถกรรม (Industrial / Handicraft Sector)
ส่วนที่ 6	ภาคการท่องเที่ยว (Tourism Sector)
ส่วนที่ 7	ภาคการพลังงาน (Energy Sector)
ส่วนที่ 8	ภาคการเงิน/เครดิต (Financial Sector)
ส่วนที่ 9	ภาคการศึกษา การสื่อสาร และการเอาใจใส่ดูแลสาธารณะ (Education, Communication and Public Awareness)

ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะในภาคการเงิน / เครดิต (Financial Sector) ซึ่ง ICA ได้อธิบายเหตุผลที่สหกรณ์ต้องเอื้ออาทรต่อชุมชนไว้ว่า “สมาชิก ICA ประมาณร้อยละ 33 เป็นสมาชิกที่อยู่ในสหกรณ์การเงิน (financial co-operatives) ไม่ว่าจะเป็น ธนาคารสหกรณ์ (co-operative banks) สหกรณ์ออมทรัพย์ (savings and credit co-operatives) สหกรณ์ประกันภัย (insurance co-operatives) และอื่นๆ ดังนั้นเครื่องส่งเสริมทางเศรษฐกิจที่จะนำไปสู่การดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างได้ผล โดยผ่านทางด้านการเงิน สหกรณ์จะต้องสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทัศนคติและนโยบายการใช้จ่ายเงินได้”

ฉะนั้น จึงได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน (Objectives) ไว้ว่า “สหกรณ์ออมทรัพย์ ต้องมีการส่งเสริมให้เกิดความปลอดภัยในด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยใช้กลไกด้านการเงิน” พร้อมทั้งกำหนดวิธีการดำเนินการ (Methods) ไว้ 2 ข้อ คือ

1. นำเอานโยบายสิ่งแวดล้อมมาใช้ในสหกรณ์โดยยึดหลักธรรมะ
2. ส่งเสริมและก่อให้เกิดนวัตกรรมด้านการเงินใหม่ เพื่อจะได้นำไปส่งเสริมในด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน

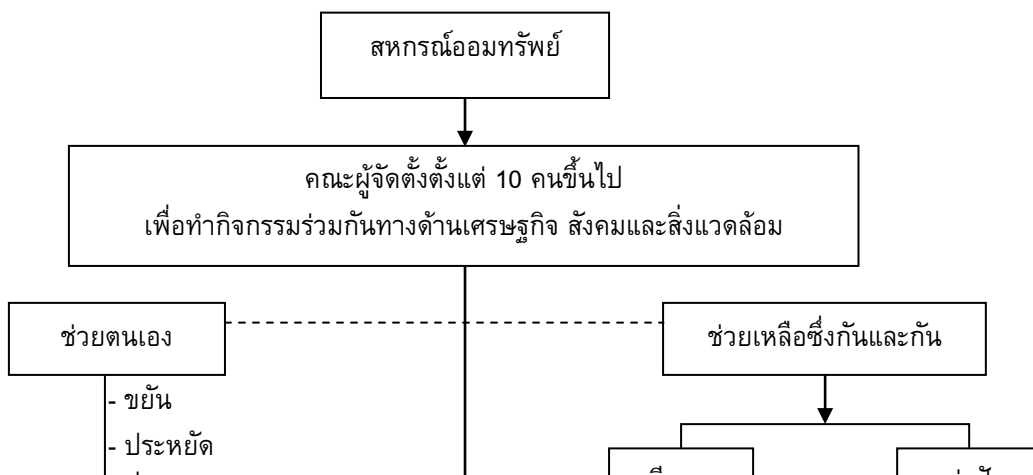
ซึ่งหลักการสหกรณ์ข้อ 7 นี้ คนในวงการสหกรณ์ยังนำไปใช้ไม่ครบถ้วน และไม่ถูกต้องนักเพราะส่วนใหญ่เข้าใจว่าเป็นการเอื้ออาทรต่อชุมชนในแง่ของการช่วยเหลือสมาชิก การบริจาค เช่น ให้ทุนการศึกษา บริจาคสร้างถนน วัด โต้ะ แก้วอี บริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ และอื่นๆ

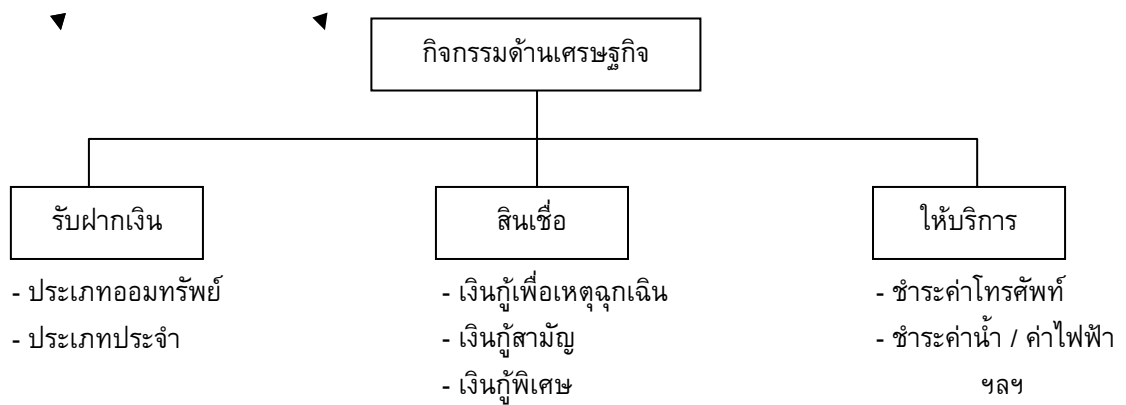
ดังนั้นปัญหาของผู้ที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ ก็คือจะนำหลักการสหกรณ์ ทั้ง 7 ข้อ ไปใช้ปฏิบัติจริงได้อย่างไร คำตอบคือ นำไปใช้โดยผ่าน “วิธีการสหกรณ์” ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

5. การวิเคราะห์วิธีการสหกรณ์

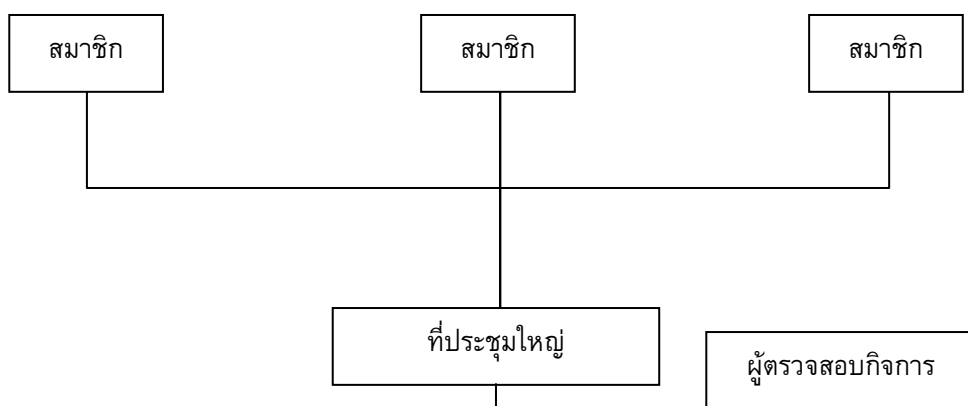
วิธีการสหกรณ์ คือ “การนำหลักการสหกรณ์มาใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และสังคม เพื่อประโยชน์ของมวลสมาชิก โดยไม่ละเลยหลักการบริหารธุรกิจ”

ดังนั้น เมื่อสหกรณ์ในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 6 ประเภท จึงมีการนำหลักการสหกรณ์มาใช้ในทางปฏิบัติแตกต่างกันในแต่ละประเภท เช่น การจัดตั้ง การระดมทุน การบริหารงาน การดำเนินธุรกิจ การส่งเสริมประโยชน์ทางเศรษฐกิจของสมาชิก และการเอื้ออาทรต่อชุมชน โดยกำหนดวิธีปฏิบัติไว้ในกฎหมาย หรือ พ.ร.บ.ข้อบังคับ ระเบียบข้อตกลงและสัญญาของสหกรณ์ ยกตัวอย่างเช่น สหกรณ์ประเภทสหกรณ์ออมทรัพย์

โดยมีโครงสร้างการจัดองค์การของสหกรณ์ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 โครงสร้างการจัดองค์การของสหกรณ์ออมทรัพย์

จากตัวอย่างที่ยกมาคร่าวๆ จะเห็นได้ว่า “วิธีการสหกรณ์” เป็นการนำหลักการสหกรณ์ทั้ง 7 ข้อ มาปฏิบัติ โดยผ่านตามขั้นตอนการดำเนินงานตามอุดมการณ์สหกรณ์ และไปตามโครงสร้างการจัดองค์กรของแต่ละสหกรณ์ ทั้งนี้โดยผ่านกฎหมายหรือพ.ร.บ. ข้อบังคับ ระเบียบ ข้อตกลง และสัญญา ฯลฯ ของแต่ละสหกรณ์ โดยมีศีลธรรม จริยธรรม กำกับการปฏิบัติ

เมื่อวิเคราะห์เจาะลึกโดยแบ่งเป็นหมวดหมู่ จะพบว่า “วิธีการสหกรณ์” คือ การนำหลักการสหกรณ์มาใช้โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ (3 กลุ่ม)

1. ชั้นเริ่มดำเนินการ โดยใช้หลักการสหกรณ์ข้อ 1, 2 และ 5
2. ชั้นบำรุงรักษา โดยใช้หลักการสหกรณ์ข้อ 3, 4

3. ชั้นพัฒนาให้ยั่งยืน โดยใช้หลักการสหกรณ์ข้อ 5, 6 และ 7

โดยทั้ง 3 ชั้นตอนนี้มีเครื่องมือที่นำมาใช้กำกับการปฏิบัติ 3 ด้าน คือ (3 มุม)

1. ด้านกฎหมายและข้อบังคับ เช่น พ.ร.บ.สหกรณ์, ข้อบังคับ, ระเบียบ เป็นต้น
2. ด้านเศรษฐกิจ เช่น การทำธุรกิจร่วมกันเพื่อช่วยตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกันเมื่อมีส่วนเกินจากการทำธุรกิจก็นำมาจัดสรรคืนสมาชิกอย่างเหมาะสม หรือถ้าทำผิดกฎ ระเบียบ ข้อตกลง ก็มี การปรับหรือฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายได้

3. ด้านสังคม เช่น มีจิตสำนึกในการร่วมกิจกรรมของสหกรณ์ รู้จักใช้สิทธิและหน้าที่ของตน บนความเป็นประชาธิปไตยในการดำเนินธุรกิจสหกรณ์และมีจิตสำนึกในการดูแลสังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมี ศีลธรรมและจริยธรรมกำกับ

จะเห็นได้ว่า การดำเนินงานทั้ง 3 กลุ่ม (3 ชั้นตอน) มี 3 มุม (3 ด้าน) เข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ จะขาดกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือมุมใดมุมหนึ่งไปไม่ได้ ดังนี้

วิเคราะห์วิธีการสหกรณ์

การใช้หลักการสหกรณ์มี 3 ชั้นตอน	หลักการสหกรณ์ที่ใช้	เครื่องมือที่ใช้กำกับการปฏิบัติ มี 3 ด้าน	อุดมการณ์สหกรณ์
ชั้นที่ 1 เริ่มดำเนินการ / จัดตั้งสหกรณ์	ข้อ 1,2,5		
* อาจจะเริ่มจากหลักการสหกรณ์	ข้อที่ 5	* การใช้เครื่องมือกำกับการปฏิบัติ	* การช่วยตนเองและ

<p>ข้อ 5 คือ มีการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ “สหกรณ์” กับผู้ที่ต้องการจะเป็นสมาชิกสหกรณ์ก่อน เพื่อเขาจะได้มีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสหกรณ์ เช่น อาจจะมีการประชุม แจกแผ่นพับ ออกข่าวในวิทยุ โทรทัศน์ หรือ วิทยุชุมชน เป็นต้น</p> <p>* เมื่อเขาเข้าใจพอสมควร ก็สามารถสมัครเข้ามาเป็นสมาชิก โดยรวมกลุ่มคนที่มีความต้องการตรงกัน ซึ่งบุคคลที่รวมกลุ่มกันนี้ ต้องเป็นบุคคลธรรมดา และบรรลุนิติภาวะ ซึ่งบุคคลแต่ละคนที่สมัครเข้ามาเป็นสมาชิก และเต็มใจรับผิดชอบในสหกรณ์นี้ จะไม่ถูกกีดกัน ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะเป็นเพศชายหรือเพศหญิง จะอยู่ในสังคมต่างกัน หรือจะต่างเชื้อชาติ ต่างศาสนาที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ได้ หรือแม้แต่มีความเห็นทางการเมืองที่ต่างกันก็เป็นสมาชิกสหกรณ์ได้ เช่นเดียวกันตามหลักการสหกรณ์ข้อที่ 1</p>	ข้อที่ 1	<p>ทั้ง 3 ด้านนี้อาจจะใช้พร้อมๆ กันในแต่ละขั้นตอนการดำเนินงานหรืออาจใช้ด้านใดด้านหนึ่งในขณะหนึ่งก็ได้ เช่น ในขั้นเริ่มดำเนินการ :</p> <p>* ใช้ด้านกฎหมายและข้อบังคับ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การจัดตั้ง : เป็นไปตามพ.ร.บ. สหกรณ์ - คุณสมบัติของสมาชิก : เป็นไปตามข้อบังคับ 	<p>ช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามอุดมการณ์สหกรณ์ โดยมากมักจะนำมาใช้ในลักษณะของศีลธรรม และจริยธรรมกำกับการปฏิบัติตามหลักการสหกรณ์</p> <p>* มีวินัย และใช้อธิปไตย 4</p>
--	----------	---	--

การใช้หลักการสหกรณ์มี 3 ขั้นตอน	หลักการสหกรณ์ที่ใช้	เครื่องมือที่ใช้กำกับการปฏิบัติ มี 3 ด้าน	อุดมการณ์สหกรณ์
<p>* เมื่อสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกสหกรณ์ก็จะมีสิทธิ และหน้าที่ ดังนี้</p> <p>สิทธิ - เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น</p> <p>- ออกเสียงเลือกตั้งกรรมการ</p>	ข้อที่ 2	<p>* ใช้ด้านสังคม</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีจิตสำนึกในการเลือกคนดีเข้ามาเป็นกรรมการไม่ใช่เล่นพรรคเล่นพวกเพื่อเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ในสหกรณ์ 	* ใช้อธิปไตย 4 ในการช่วยตนเอง

<p>และมีสิทธิได้รับเลือกเป็นกรรมการในที่ประชุมใหญ่ (ตามหลักประชาธิปไตย)</p> <p>- เลือกผู้แทนของตนไปประชุมเพื่อออกเสียงแทน โดยสตรีมีสิทธิได้รับเลือกเท่าเทียมกับบุรุษ</p> <p>- สอบถามการดำเนินงาน ขอดูเอกสารและรายงานประชุมของสหกรณ์ได้</p> <p>หน้าที่ - เข้าร่วมประชุมทุกครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประชุมใหญ่ของสหกรณ์</p> <p>- ทำธุรกิจกับสหกรณ์ทั้งในฐานะเป็นเจ้าของ และเป็นผู้ใช้บริการ นั่นคือ ต้องมีการลงทุน (ถือหุ้น/ฝากเงิน) และใช้บริการของสหกรณ์ (กู้เงินและใช้บริการอื่นๆ) เมื่อมีส่วนเกินก็นำมาพิจารณาจัดสรรคืนสมาชิก</p> <p>สิทธิและหน้าที่ - กำหนดนโยบายและแผนการดำเนินงานของสหกรณ์ในที่ประชุมใหญ่</p> <p>* ดังนั้นเมื่อสมาชิกมีสิทธิ หน้าที่ของตน และคณะกรรมการจัดตั้งได้ยื่นขอจัดตั้งสหกรณ์ต่อนายทะเบียนสหกรณ์จนได้รับอนุมัติให้จัดตั้งได้ สมาชิกทุกคนต้องใช้สิทธิและหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์</p>		<p>- มีจิตสำนึกในการเป็นสมาชิกที่จะต้องเข้าร่วมประชุม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประชุมเพื่อใช้สิทธิและหน้าที่ของตนในทางที่เหมาะสม</p> <p>* ใช้ด้านเศรษฐกิจ</p> <p>- ลงทุนในสหกรณ์ เช่น ถือหุ้น ฝากเงิน เพื่อแสดงความเป็นเจ้าของธุรกิจ (สหกรณ์)</p> <p>- กู้ยืมเงิน ใช้บริการอื่นๆ ของสหกรณ์ เพื่อแสดงความเป็นผู้ใช้บริการของสหกรณ์</p> <p>- จัดสรรเงินส่วนเกินคืนสมาชิก เพื่อแสดงความเป็นธุรกิจแบบสหกรณ์</p>	<p>* ใช้สังคหวัตถุ 4 ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน</p>
--	--	---	--

การใช้หลักการสหกรณ์มี 3 ขั้นตอน	หลักการสหกรณ์ที่ใช้	เครื่องมือที่ใช้กำกับการปฏิบัติ มี 3 ด้าน	อุดมการณ์สหกรณ์
<p>ขั้นที่ 2 ขั้นบำรุงรักษา</p> <p>* ดังได้กล่าวในช่วงวิเคราะห์หลักการสหกรณ์แล้วว่า เมื่อรับสมาชิกสหกรณ์เข้ามา (ตามหลักการ</p>	<p>ข้อ 3,4</p> <p>ข้อที่ 3</p>	<p>* ใช้ด้านเศรษฐกิจ</p> <p>- ลงทุนในหุ้นของสหกรณ์</p> <p>- ฝากเงิน (ออมเงิน)</p>	<p>* ใช้สังคหวัตถุ 4 ในการช่วยตนเอง และใช้สาราณียธรรม 6 ในการ</p>

<p>ข้อที่ 1) มีการคัดเลือกคณะกรรมการดำเนินการแล้ว (ตามหลักการข้อที่ 2) สหกรณ์จะอยู่เฉยๆ โดยไม่ทำธุรกิจไม่ได้ เพราะสมาชิกสหกรณ์เป็นทั้งเจ้าของสหกรณ์และเป็นผู้ใช้บริการจากสหกรณ์ เป็นผู้ควบคุมสหกรณ์ด้วย ดังนั้นในฐานะเจ้าของสหกรณ์จะต้องเป็นผู้ <u>“ให้”</u> อย่างเที่ยงธรรม คือ ต้องลงทุนในธุรกิจของตนโดยการถือหุ้นในสหกรณ์ ซึ่งจะมีทั้งหุ้นเมื่อแรกเข้าหุ้นระหว่างการเป็นสมาชิก และถือหุ้นเพิ่มตามที่ต้องการ นอกจากนั้นต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจ คือ ร่วมวางแผน และกำหนดนโยบายในการดำเนินงาน</p> <p>ในฐานะผู้ให้บริการของสหกรณ์สมาชิกต้องมาใช้บริการของสหกรณ์ เช่น มาซื้อ - ขายสินค้ากับสหกรณ์ มาฝากเงิน - กู้เงินกับสหกรณ์ มาใช้บริการอื่นที่สหกรณ์จัดไว้บริการ</p> <p>ในฐานะเจ้าของสหกรณ์ สมาชิกจะทำหน้าที่ควบคุมการ <u>“ใช้”</u> จ่ายเงิน และการจัดสรรเงินส่วนเกินของสหกรณ์ให้เกิดความเที่ยงธรรม โดยให้เป็นไปตาม หลักการสหกรณ์ข้อ 3</p>		<ul style="list-style-type: none"> - กู้เงิน - จัดสรรเงินส่วนเกิน (ถ้าไร) <p>* ใช้ด้านสังคม</p> <ul style="list-style-type: none"> - ไม่เล่นพรรคเล่นพวก - ไม่จัดสรรประโยชน์ให้ตัวเองจนลืมนึกถึงความพอดี พอประมาณ และมีเหตุมีผล (นั่นคือ ความพอเพียง) 	<p>ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน</p> <p>* มีหิริ โอตตัปปะ คือ ความเกรงกลัว และละอายต่อบาปจนไม่กล้าทุจริต หรือประพฤติมิชอบในการร่วมทำธุรกิจกับสหกรณ์ทั้งในฐานะสมาชิกและฐานะคณะกรรมการ</p>
--	--	---	---

การใช้หลักการสหกรณ์มี 3 ขั้นตอน	หลักการสหกรณ์ที่ใช้	เครื่องมือที่ใช้กำกับการปฏิบัติ มี 3 ด้าน	อุดมการณ์สหกรณ์
<p>ในกรณีที่สหกรณ์จัดสรรเงินส่วนเกิน นอกเหนือจากหลักการสหกรณ์แต่เป็นไปตามข้อบังคับและพ.ร.บ.สหกรณ์ เช่น การกำหนดเงินโบนัส คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่</p>		<p>* ใช้ด้านกฎหมายและข้อบังคับ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การ <u>“ให้”</u> คือ การลงทุนในสหกรณ์ หรือทำธุรกิจกับสหกรณ์ และการ <u>“ใช้”</u> คือ การจัดสรรเงินส่วนเกินของสหกรณ์ต้องเป็นไป 	

<p>ฯลฯ ซึ่งมีสหกรณ์ออมทรัพย์หลายสหกรณ์ได้จัดสรรเงินส่วนเกินไว้ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> จัดสรรให้เป็นไปตามหลักการสหกรณ์ ตามกฎหมายและข้อบังคับสหกรณ์ เช่น <ul style="list-style-type: none"> - ทุนสำรองตามกฎหมาย - เงินบำรุงสันนิบาตสหกรณ์ จัดสรรให้สมาชิกตามหลักการสหกรณ์ ในรูปของเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืน เช่น <ul style="list-style-type: none"> - เงินปันผลตามหุ้นที่ชำระแล้ว - เงินเฉลี่ยคืนตามอัตราส่วนของธุรกิจที่สมาชิกกระทำกับสหกรณ์ จัดสรรให้สมาชิก ตามหลักการสหกรณ์ เพื่อพัฒนาสหกรณ์ในรูปทุน สวัสดิการ และสาธารณประโยชน์ เช่น <ul style="list-style-type: none"> - ทุนรักษาระดับเงินปันผล - ทุนสะสมเพื่อขยายกิจการ - ทุนส่งเสริมการศึกษา - ทุนส่งเสริมสวัสดิการของสมาชิก - ทุนสาธารณประโยชน์ จัดสรรให้กรรมการและเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ในรูปของเงินโบนัส 		<p>ตาม หลักการสหกรณ์ กฎหมาย ข้อบังคับ และระเบียบของสหกรณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> - การผิดสัญญาหรือผิดข้อตกลงที่ทำไว้กับสหกรณ์ก็อาจจะต้องมีการปรับ การดำเนินคดีตามกฎหมาย 	
--	--	--	--

การใช้หลักการสหกรณ์มี 3 ขั้นตอน	หลักการสหกรณ์ที่ใช้	เครื่องมือที่ใช้กำกับการปฏิบัติ มี 3 ด้าน	อุดมการณ์สหกรณ์
<p>ในการจัดสรรเงินส่วนเกินนี้สหกรณ์อาจจะต้องเพิ่มในเรื่องทุนสนับสนุนด้านกีฬา, จริยธรรมและด้านสิ่งแวดล้อมให้ชัดเจน โดยมีกิจกรรมรองรับเพื่อให้สอดคล้องกับ</p>			

<p>หลักการสหกรณ์ข้อที่ 7</p> <p>* ในการทำธุรกิจของสหกรณ์ อาจจะต้องมีการพึ่งพาหน่วยงานของรัฐบาล หรือมีการไปกู้ยืมเงินจากสหกรณ์อื่น / สถาบันการเงินอื่น หรือให้สถาบันการเงินอื่นกู้ยืม หรือไปร่วมลงทุน / ร่วมทำธุรกิจกับเอกชน คณะกรรมการต้องให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ไม่ใช่ใช้อำนาจของคณะกรรมการ หรือผู้จัดการไปดำเนินการ โดยสมาชิกมิได้เห็นชอบด้วย เมื่อเข้าไปเกี่ยวข้องกับพาร์รัฐบาลหรือเกี่ยวข้องกับด้านธุรกิจกับคู่สัญญาแล้วก็ได้หมายความว่า สหกรณ์ต้องตกเป็นเบี้ยล่างภายใต้การควบคุมของรัฐบาลหรือของคู่สัญญา คู่สัญญาจะใช้สิทธิควบคุม / ครอบงำกิจการสหกรณ์ไม่ได้ สหกรณ์จะต้องยังคงความเป็นอิสระในการบริหารงานภายใต้อำนาจการควบคุมของสมาชิกตามแนวทางประชาธิปไตย</p>	<p>ข้อที่ 4</p>	<p>* ใช้ด้านกฎหมายและข้อบังคับ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทำสัญญา, ข้อตกลงในทางธุรกิจ หรือขอความช่วยเหลือจากรัฐบาล ให้เป็นไปตามกฎหมาย ข้อบังคับ และระเบียบ <p>* ใช้ด้านสังคม</p> <ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกใช้วิจารณญาณในการพิจารณาขอความช่วยเหลือ หรือทำสัญญาข้อตกลงกับองค์กรของรัฐ หรือเอกชน ว่าสหกรณ์จะเสียเปรียบหรือเป็นแหล่งแสวงหาผลประโยชน์ของผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องหรือไม่ หรือเป็นความมั่งงาย เห็นแก่ได้ของสหกรณ์ใหม่ ให้พิจารณาความพอเพียง ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผลในการดำเนินธุรกิจด้วย ทั้งนี้ต้องใช้ความรู้คู่คุณธรรมในการดำเนินธุรกิจแต่ละด้านด้วย 	<p>* ใช้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นหลัก และพยายามใช้คุณธรรมในการทำธุรกิจ</p> <p>สมาชิก / คณะกรรมการ / ผู้จัดการ / เจ้าหน้าที่สหกรณ์ ต้องมีแนวคิดในการรัก และภักดีต่อสหกรณ์ ไม่สร้างภาระผูกพันกับองค์กรของรัฐ หรือ เอกชนอื่น ประโยชน์ของตัวเอง หรือกลุ่มของตัวเอง</p>
---	-----------------	---	--

การใช้หลักการสหกรณ์มี 3 ขั้นตอน	หลักการสหกรณ์ที่ใช้	เครื่องมือที่ใช้กำกับการปฏิบัติ มี 3 ด้าน	อุดมการณ์สหกรณ์
<p>ขั้นที่ 3 พัฒนาให้ยั่งยืน</p> <p>* การศึกษา ฝึกอบรมและข้อมูลข่าวสาร เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่</p>	<p>ข้อ 5,6,7</p> <p>ข้อที่ 5</p>	<p>* ใช้ด้านกฎหมายและข้อบังคับ</p> <ul style="list-style-type: none"> - กรณีให้ทุนการศึกษา : ต้องทำสัญญา, ข้อตกลงตามกฎหมาย 	

<p>อยู่ในขบวนการสหกรณ์ ไม่ว่าจะ เป็นสมาชิก ตัวแทนสมาชิก ผู้จัดการ เจ้าหน้าที่ เยาวชน และ บรรดาผู้นำทางด้านความคิด (ผู้นำทางสังคม ผู้นำทางศาสนา ฯลฯ) ควรจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในปรัชญา อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์ รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินธุรกิจเฉพาะด้าน ดังนั้น สหกรณ์จึงควรให้มีการพัฒนาคนในสหกรณ์ เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ให้ทุนสนับสนุนการศึกษาต่อแก่เจ้าหน้าที่ ผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการของสหกรณ์ ทั้งในระดับปริญญาตรี โท และเอก โดยมีข้อผูกพันว่า เมื่อเรียนสำเร็จแล้ว ต้องทำงานให้กับสหกรณ์ต่อไป เป็นต้น - ให้ทุนฝึกอบรม / สัมมนา / ดูงานสำหรับสมาชิกสหกรณ์ เจ้าหน้าที่ ผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการ เยาวชน และบรรดาผู้นำทางด้านความคิด - จัดทำข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นของสหกรณ์ ในรูปของหนังสือ เอกสาร เทป Website VCD DVD และผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ รวมทั้ง 		<p>* ใช้ด้านสังคม</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นการปลูกฝังจิตสำนึกเกี่ยวกับสหกรณ์ให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อกลุ่มคนเหล่านี้จะได้ตระหนักถึงการดำเนินธุรกิจแบบสหกรณ์อย่างเข้าใจชัดเจน 	<p>* ใช้ อธิปไตย 4 และทฤษฎีสามมิติที่ตนเอง</p>
--	--	--	--

การใช้หลักการสหกรณ์มี 3 ขั้นตอน	หลักการสหกรณ์ที่ใช้	เครื่องมือที่ใช้กำกับการปฏิบัติ มี 3 ด้าน	อุดมการณ์สหกรณ์
ส่งโดยตรงให้บุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการขยายความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสหกรณ์ให้กว้างขวางในหมู่คนที่เกี่ยวข้อง		<ul style="list-style-type: none"> - ปลูกฝังความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ทรัพยากร การใช้พลังงานอย่างประหยัด การนำของเหลือใช้กลับมาใช้ใหม่, การใช้จ่ายเงินให้คุ้มค่า เพื่อไม่ให้เกิด 	* ใช้สังคหวัตถุ 4 และสารานุกรม 6 ในการช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน

<p>* ความร่วมมือระหว่างสหกรณ์ -เมื่อสหกรณ์ดำเนินธุรกิจตามหลักการ ข้อ 3 และ 4 แล้ว ธุรกิจอาจจะเติบโตจึงต้องการขยายธุรกิจ แต่ลำพังสหกรณ์ของตนเองอาจจะมีปริมาณธุรกิจไม่เพียงพอ / หรือมีเงินต้นระบบ จึงต้องมีการเชื่อมโยงธุรกิจกับสหกรณ์อื่น ทั้งในระดับเดียวกันหรือต่างระดับกันก็ได้ เช่น ปีบัญชี 2547 สหกรณ์ออมทรัพย์ข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการ จำกัด ให้สหกรณ์ออมทรัพย์ครูบุรีรัมย์ สุรินทร์ อุบลราชธานี ขอนแก่น พะเยา อุตรธานี กระบี่ และกรมสามัญศึกษาจังหวัดเลย กู้สหกรณ์ละ 20 – 150 ล้านบาท รวม 740 ล้านบาท (รายงานกิจการประจำปี, 2547)</p>	<p>ข้อที่ 6</p>	<p>ปัญหาในครอบครัว (เพราะครอบครัว และคนล้อมรอบตัวเรา เป็นสิ่งแวดล้อมด้วย เมื่อเกิดผลกระทบจากปัญหาหนึ่งต่อคนหนึ่งจะส่งผลให้กระทบต่อคนอื่นๆได้ และจะนำมาซึ่งปัญหาสังคมต่อไป)</p> <p>* ใช้ด้านกฎหมายและข้อบังคับ - การกู้ยืมเงิน การฝากเงิน ระหว่างสหกรณ์จะต้องมีสัญญา, หลักฐานการรับฝาก, การชำระคืน และต้องอยู่ภายใต้ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมาย</p> <p>* ใช้ด้านเศรษฐกิจ - ในกรณีเชื่อมโยงธุรกิจระหว่างสหกรณ์</p>	<p>* ใช้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านเงิน และความรู้บนพื้นฐานของความเสียสละและการแบ่งปัน</p>
--	-----------------	--	---

<p>การใช้หลักการสหกรณ์มี 3 ขั้นตอน</p>	<p>หลักการสหกรณ์ที่ใช้</p>	<p>เครื่องมือที่ใช้กำกับการปฏิบัติ มี 3 ด้าน</p>	<p>อุดมการณ์สหกรณ์</p>
<p>และนำเงินไปฝากสหกรณ์อื่นอีกเกือบ 200 ล้าน (รายงานกิจการประจำปี, 2547) - นอกจากร่วมมือโดยฝากเงินและกู้ยืมเงินระหว่างสหกรณ์แล้ว อาจจะ</p>		<p>* ใช้ด้านสังคม - ในกรณีช่วยเหลือเกื้อกูลด้าน</p>	

<p>ร่วมมือทางด้านวิชาการได้ เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ระดับท้องถิ่น อาจจะขอความร่วมมือจากชุมนุม สหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด ในการจัดอบรมให้สมาชิก สหกรณ์ / คณะกรรมการ / เจ้าหน้าที่ ฯลฯ ถือเป็นความร่วมมือต่างระดับ (ร่วมมือในแนวตั้ง)ระหว่างสหกรณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> - หรืออาจจะมีการแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารด้านการเงินและภาวะ ดอกเบี้ยระหว่างสหกรณ์ หรือ สถาบันการเงินอื่น <p>* เอื้ออาทรต่อชุมชน</p> <ul style="list-style-type: none"> - เพียงข้อความสั้นๆ ในหลักการ สหกรณ์ข้อ 7 ที่ว่า สหกรณ์พึงดำเนิน กิจกรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของ ชุมชนตามนโยบายที่มวลสมาชิกให้ ความเห็นชอบ และมีการขยายความ ต่อใน Co-operative Agenda 21 ว่า สหกรณ์ทุกประเภทต้องมีการ เรียนรู้และดำเนินการในด้านการ พัฒนาที่ยั่งยืนและอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม โดยกำหนดไว้ว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ต้องใช้กลยุทธ์ ด้าน การ เงิน ให้ เกิด การ เปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนใน การดูแลสิ่งแวดล้อม 	<p>ข้อที่ 7</p>	<p>วิชาการและข้อมูลข่าวสารระหว่าง สหกรณ์และสถาบันอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความรู้แก่คนในขบวนการ สหกรณ์และเพื่อประโยชน์ในการ บริหารงาน</p> <p>* ใช้ด้านสังคม</p> <ul style="list-style-type: none"> - สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม โดยการอบรมเชิง ปฏิบัติการ 	<ul style="list-style-type: none"> * ช่วยตนเองโดยสร้าง นิสัยประหยัด * ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยช่วยกันดูแลและ รักษา ทรัพย์ การ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
---	-----------------	--	--

<p>การใช้หลักการสหกรณ์มี 3 ขั้นตอน</p>	<p>หลักการ สหกรณ์ ที่ใช้</p>	<p>เครื่องมือที่ใช้กำกับการปฏิบัติ มี 3 ด้าน</p>	<p>อุดมการณ์สหกรณ์</p>
<p>ดังนั้น การนำหลักการสหกรณ์ข้อ นี้ไปใช้ในสหกรณ์ออมทรัพย์ น่าจะ เป็นการให้ความรู้ในด้านสิ่งแวดล้อม แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยวิธีการฝึกอบรม เชิงปฏิบัติการและสร้างจิตสำนึกใน</p>			

<p>การประหยัดพลังงาน การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและจัดสภาพแวดล้อมในสำนักงาน / ในบ้าน ให้เป็นไปตามวิธีการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความปลอดภัยของสำนักงาน / บ้าน ที่เน้นการประหยัดพลังงาน - จัดถังขยะโดยแยกประเภทขยะเป็นขยะเปียก ขยะแห้ง ขยะเป็นพิษ - แนะนำสมาชิกที่กู้ยืมเงินจากสหกรณ์ให้ใช้เงินอย่างประหยัด รู้คุณค่าของเงิน ส่งเสริมให้นำของเหลือใช้กลับมาใช้ใหม่ และใช้เงินโดยประมาณการรายได้เทียบกับรายจ่าย สร้างนิสัยอุดหนุนของรายจ่ายแทนที่จะหารายได้มาใส่ตู้ที่รีวโดยการกู้ยืม เช่น อุดหนุนจากการพนัน จากค่าโทรศัพท์ (ที่ไร้สาระ) จากการเที่ยวเตร่ จากการซื้อสิ่งของเกินความจำเป็น เช่น กู้เงินซื้อรถใหม่ (ทั้งๆ ที่คันเก่ายังใช้ได้) เป็นต้น <p>การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการนี้อาจจะเป็นการใช้เทคนิคการแบ่งกลุ่มเพื่อค้นหาปัญหาการเป็นหนี้ และหาแนวทางแก้ไขปัญหาโดยสมาชิกกลุ่มเอง เพื่อเขาจะได้นำไปใช้ในชีวิตจริงได้</p>			
--	--	--	--

การใช้หลักการสหกรณ์มี 3 ขั้นตอน	หลักการสหกรณ์ที่ใช้	เครื่องมือที่ใช้กำกับการปฏิบัติ มี 3 ด้าน	อุดมการณ์สหกรณ์
<p>- สร้างกิจกรรม หรือฝึกอบรมด้านการสร้างอาชีพเสริมรายได้ / ลดค่าใช้จ่าย เพื่อลดปัญหาของครอบครัวสมาชิกสหกรณ์อันเนื่องมาจากภาวะหนี้สิน</p>			

อบรมสมาชิกเกี่ยวกับปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง อบรมสมาชิก เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน และนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน			
--	--	--	--

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ขบวนการสหกรณ์จะประสบความสำเร็จได้ ต้องอาศัยความช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกันของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำทางแนวคิด ต้องเข้าใจ ปรัชญา สหกรณ์ อุดมการณ์สหกรณ์ หลักการสหกรณ์ และวิธีการสหกรณ์ที่ถูกต้อง จึงจะสามารถถ่ายทอดสู่ผู้อื่น ได้อย่างถูกต้องแม่นยำ และเข้าใจได้ง่าย ผู้ปฏิบัติก็จะสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และจะนำความ กินดี อยู่ดี มีความยุติธรรมและสันติสุขมาสู่ประชาชนได้อย่างแท้จริง

6. ปัญหาของสหกรณ์ออมทรัพย์ และแนวทางแก้ไขโดยประยุกต์ปรัชญา และอุดมการณ์สหกรณ์

จากการระดมความคิดของนักสหกรณ์ประมาณ 140 คน เพื่อวิเคราะห์ปัญหาในสหกรณ์ออมทรัพย์ และหาแนวทางแก้ไข ในโครงการผลิตมหาบัณฑิตสาขาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์ สำหรับนักบริหารสหกรณ์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ระหว่างปีการศึกษา 2544 - 2547 ซึ่งผู้ที่มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น ประกอบด้วย นักบริหารที่เป็นทั้งสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ คณะกรรมการสหกรณ์ออมทรัพย์ ผู้จัดการ / ผู้ช่วยผู้จัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ ประธานกรรมการสหกรณ์ / รองประธานกรรมการสหกรณ์ออมทรัพย์ เจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ออมทรัพย์ จากกรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ สันนิบาตสหกรณ์ ชุมนุมสหกรณ์ (ออมทรัพย์, การเกษตร, ร้านค้า) ฐ.ก.ส. ธนาคารออมสิน กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงการคลัง กระทรวงมหาดไทย สำนักพระราชวัง กรมสื่อสารทหารอากาศ กรมทรัพย์สินทางวัฒนธรรม ฯลฯ ผลการวิเคราะห์ปัญหาในสหกรณ์ออมทรัพย์ และแนวทางแก้ไข สามารถสรุปได้ 7 ด้าน คือ

1. ด้านบุคลากร
2. ด้านการบริหารจัดการ
3. ด้านความร่วมมือระหว่างสหกรณ์
4. ด้านการเงิน (ด้านเศรษฐกิจ)
5. ด้านสังคม
6. ด้านการเมือง
7. ด้านสิ่งแวดล้อม

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ปัญหา	แนวทางแก้ไข
-------	-------------

<p>1. ด้านบุคคล</p> <p>1.1 สมาชิกสหกรณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> * ขาดความรู้ความเข้าใจในปรัชญาอุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์ * ไม่เข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตน เพราะไม่เข้าใจกฎหมาย ข้อบังคับ และระเบียบของสหกรณ์ * ขาดการมีส่วนร่วมในการบริหาร คือ ไม่เข้าร่วมประชุมใหญ่เพื่อร่วมกำหนดนโยบายและแผนงานของสหกรณ์ * ขาดความซื่อสัตย์และไม่ปฏิบัติตามสัญญา รวมทั้งกดดันให้สหกรณ์แก้ไขระเบียบการถือหุ้น เพื่อจะได้ถือหุ้นในอัตราที่ต่ำแต่ผ่อนส่งเงินกู้คืนในจำนวนที่ต่ำ ระยะเวลาที่ยาวนานที่สุด * วินัยการออมมีน้อย * ขาดการประมาณตน ไม่มีแผนการใช้จ่ายเงินในชีวิต <p>1.2 คณะกรรมการ</p> <ul style="list-style-type: none"> * ขาดความรู้ ความเข้าใจในปรัชญาอุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์ * ขาดความรู้ด้านการบริหาร และไม่เข้าใจในพระราชบัญญัติสหกรณ์ ข้อบังคับสหกรณ์และระเบียบสหกรณ์ 	<p>1. ด้านบุคคล</p> <p>1.1 สมาชิก</p> <ul style="list-style-type: none"> * ให้การศึกษา ฝึกอบรม และข้อมูลข่าวสารในเรื่องปรัชญา อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์แก่สมาชิกอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง โดยสหกรณ์อาจจะดำเนินการเอง หรือร่วมมือทางวิชาการกับชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด หรือสถาบันการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านสหกรณ์ก็ได้ * ปลุกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม สิทธิและหน้าที่ ให้สมาชิกมีความสามัคคี ภักดีและซื่อสัตย์ต่อสหกรณ์ * สร้างแรงจูงใจเพื่อให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของสหกรณ์ โดยการประชาสัมพันธ์หลากหลาย เช่น ทำ Website ทำ Call Center เพื่อตอบปัญหาหรือมีมุมพักผ่อน เช่น หัตถเวช มุมอ่านหนังสือ มุมเครื่องดีมสมุนไพรรักษาสุขภาพในสหกรณ์ และในบริเวณที่มีการประชุมใหญ่ * ส่งเสริมการออม การสร้างนิสัยประหยัด โดยอาจจะทำ workshop และสร้างแรงจูงใจให้รางวัลแก่ผู้ที่สามารถทำได้ ภายใน 3 เดือน 6 เดือน โดยมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการลงทุนในระยะแรก เพื่อส่งผลดีในระยะยาว <p>1.2 คณะกรรมการ</p> <ul style="list-style-type: none"> * ให้การศึกษา ฝึกอบรม และข้อมูลข่าวสารในเรื่องปรัชญา อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์แก่คณะกรรมการอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องโดยสหกรณ์อาจจะดำเนินการเอง หรือร่วมมือทางวิชาการกับชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด หรือสถาบันการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านสหกรณ์ก็ได้
---	--

ปัญหา	แนวทางแก้ไข
-------	-------------

<p>* ประพฤติตนไม่เหมาะสม เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - แสดงอภิสิทธิ์ เล่นพรรคเล่นพวก - ละเลยการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสหกรณ์ที่กำหนดไว้ - ทุจริตและไม่โปร่งใส - ครอบงำความคิดของสมาชิกเพื่อให้เห็นด้วยกับความคิดของตน <p>1.3 เจ้าหน้าที่สหกรณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> * ขาดความรู้ ความเข้าใจในปรัชญา อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์ * ขาดความรู้ด้านการบริหาร และการดำเนินธุรกิจ * ขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ * ขาดความสามัคคี <p>1.4 ผู้ตรวจสอบกิจการ</p> <ul style="list-style-type: none"> * ขาดความรู้ ความสามารถทางด้านการตรวจสอบกิจการ * ไม่รู้บทบาทหน้าที่ของตนในฐานะผู้ตรวจสอบกิจการ 	<ul style="list-style-type: none"> * ปลุกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม สิทธิ และหน้าที่ ให้คณะกรรมการมีความสามัคคี ภักดี และซื่อสัตย์ต่อสหกรณ์ * ฝึกอบรมด้านการบริหารงานสหกรณ์อย่างมืออาชีพแก่คณะกรรมการ * สร้างกระบวนการเลือกตั้งคณะกรรมการสหกรณ์ใหม่ ให้มีประสิทธิภาพโดยต้องมีการทดสอบความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์กับผู้สมัครก่อน * ให้คณะกรรมการเข้ารับการอบรมในโรงเรียนผู้นำที่ จ. กาญจนบุรี และควรจะผ่านการเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาทด้วย <p>1.3 เจ้าหน้าที่สหกรณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> * ให้การศึกษา ฝึกอบรม และข้อมูลข่าวสารในเรื่องปรัชญา อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์แก่เจ้าหน้าที่สหกรณ์อย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องโดยสหกรณ์อาจจะดำเนินการเอง หรือร่วมมือทางวิชาการกับชุมชนสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด หรือสถาบันการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านสหกรณ์ก็ได้ * ปลุกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม สิทธิ และหน้าที่ ให้เจ้าหน้าที่สหกรณ์มีความสามัคคี ภักดี และซื่อสัตย์ต่อสหกรณ์ * ฝึกอบรมด้านการบริหารงานสหกรณ์อย่างมืออาชีพแก่เจ้าหน้าที่สหกรณ์ * สร้างกิจกรรมร่วมกันของเจ้าหน้าที่ เช่น กิจกรรมด้านกีฬาเพื่อสุขภาพ ฯลฯ <p>1.4 ผู้ตรวจสอบกิจการ</p> <ul style="list-style-type: none"> * ฝึกอบรมเรื่องบทบาท หน้าที่ และกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจ กฎหมายสหกรณ์ (พ.ร.บ. สหกรณ์) แก่ผู้ตรวจสอบกิจการ * กำหนดคุณสมบัติของผู้ตรวจสอบกิจการให้ตรงกับหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการ * ปลุกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม สิทธิ และหน้าที่ ให้ผู้ตรวจสอบกิจการ
ปัญหา	แนวทางแก้ไข

<p>2. ด้านการบริหารจัดการ</p> <ul style="list-style-type: none"> * ขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ * ขาดการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกเพื่อนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสหกรณ์ในสถานการณ์ปัจจุบัน * ขาดการพัฒนาทักษะ ความรู้และประสบการณ์ที่ทันสมัยของนักบริหารและปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องและอย่างเป็นระบบ * นำกำไรที่ได้จากการทำธุรกิจกับบุคคลภายนอกมาแบ่งปันกันเอง ซึ่งที่จริงจะต้องนำไปใช้ในกิจการสาธารณประโยชน์ <p>3. ด้านความร่วมมือระหว่างสหกรณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> * การเชื่อมโยงระหว่างสหกรณ์ยังไม่เข้มแข็ง * ไม่มีศูนย์กลางพัฒนาบุคลากรสหกรณ์ออมทรัพย์อย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างแนวคิด ทิศทาง และมาตรฐานการดำเนินงานสหกรณ์ออมทรัพย์ให้มีประสิทธิภาพ 	<p>2. ด้านการบริหารจัดการ</p> <ul style="list-style-type: none"> * จัดทำแผนงานโครงการที่ชัดเจนและระยะยาว * รวบรวมข้อมูลธุรกิจให้เป็นระบบเพื่อใช้ในการตัดสินใจของผู้บริหาร และกำหนดให้มีการติดตามประเมินผลอย่างชัดเจน * กำหนดทิศทางการพัฒนาสหกรณ์ที่ชัดเจนต่อเนื่องและเป็นระบบ รวมทั้งให้ความรู้ ฝึกอบรม และข้อมูลข่าวสารด้านบริหารจัดการ การติดตามประเมินผลแก่บุคลากรด้านสหกรณ์ (กรรมการเจ้าหน้าที่ และผู้ตรวจสอบกิจการ) * กำหนดในข้อบังคับให้นำกำไรที่ได้จากการทำธุรกิจกับบุคคลภายนอกไปใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ และด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม <p>3. ด้านความร่วมมือระหว่างสหกรณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> * ควรมีการจัดทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างสหกรณ์ออมทรัพย์ด้วยกัน และกับสหกรณ์ประเภทอื่น เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสหกรณ์ โดยมีชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด เป็นผู้ดำเนินการ * จัดประชุม workshop เพื่อหาแนวทางเชื่อมโยงเครือข่ายสหกรณ์ที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ * จัดให้มีการประกันภัยเพื่อลดความเสี่ยง กรณีสหกรณ์ออมทรัพย์ปล่อยเงินกู้ให้กับสหกรณ์การเกษตรซึ่งมีความเสี่ยงสูง * ประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้สหกรณ์ออมทรัพย์ และสร้างความรู้ความเข้าใจในด้านการร่วมมือระหว่างสหกรณ์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง
--	---

ปัญหา	แนวทางแก้ไข
-------	-------------

<p>4. ด้านการเงิน (ด้านเศรษฐกิจ)</p> <p>* ปัญหาเงินขาด คือ ทุนดำเนินงานไม่เพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการของสมาชิกซึ่งมักเกิดกับสหกรณ์ออมทรัพย์ขนาดเล็ก</p> <p>* ปัญหาเงินล้มระบบหรือเงินเหลือ ซึ่งมักเกิดกับสหกรณ์ออมทรัพย์ขนาดใหญ่</p> <p>* ไม่มีสถาบันการเงินกลางของขบวนการสหกรณ์ออมทรัพย์ที่แท้จริง ที่จะเป็นหน่วยงานสนับสนุนส่งเสริมช่วยเหลือ กับดูแล และคุ้มครองเมื่อเกิดปัญหาสภาพคล่องทางการเงิน หรือเกิดปัญหาการบริหารการเงินอย่างปัจจุบันทันด่วน</p>	<p>4. ด้านการเงิน (ด้านเศรษฐกิจ)</p> <p>* - ระดมทุนโดยให้สมาชิกถือหุ้นเพิ่ม หรือกำหนดให้ปันผล และเงินเฉลี่ยคืนเป็นหุ้นแทนเงิน</p> <p>- จัดสัปดาห์ออมทรัพย์ ประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกฝากเงินเพิ่ม โดยการสร้างแรงจูงใจ และให้ความรู้ในการประหยัดแก่สมาชิก</p> <p>- สร้างนิสัยการออมโดยอาจขอความร่วมมือจากสมาชิกออมทุกเดือน โดยตัดจ่ายจากเงินเดือน เช่นเดียวกับเงินค่าหุ้น</p> <p>- กู้เงินจากสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีเงินล้มระบบ โดยพิจารณา <u>ความพอดี</u> <u>พอประมาณ</u> และ <u>ความมีเหตุมีผลในการกู้ด้วย</u></p> <p>* - จำกัดวงเงินฝากของสมาชิกแต่ละคน</p> <p>- ใช้เกณฑ์กำหนดอัตราดอกเบี้ยให้มีส่วนต่างกับอัตราตลาดน้อยที่สุด</p> <p>- แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างสหกรณ์เพื่อปล่อยสินเชื่อให้สหกรณ์อื่น</p> <p>- ขยายสินเชื่อในรูปแบบต่างๆ ที่เป็นการส่งเสริมรายได้ และที่ไม่เป็นการขัดต่อศีลธรรมอันดี หรือเป็นการสร้างความฟุ่มเฟือยให้สมาชิก โดยกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่าปกติ</p> <p>* จัดตั้งธนาคารสหกรณ์เพื่อเป็นสถาบันการเงินการเงินกลางในการสนับสนุน ส่งเสริม ช่วยเหลือ กำกับดูแลและคุ้มครองสหกรณ์เมื่อสหกรณ์มีปัญหาลักษณะสภาพคล่องทางการเงิน</p>
---	---

ปัญหา	แนวทางแก้ไข
-------	-------------

<p>5. ด้านสังคม</p> <p>* สมาชิกนำเงินกู้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ทำให้เกิดภาระหนี้สิน และมีปัญหาครอบครัวตามมา ส่งผลให้เกิดปัญหาการทะเลาะเบาะแว้ง การหย่าร้าง เด็กขาดความอบอุ่น ก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ ตามมาอีกมากมาย</p> <p>6. ด้านการเมือง</p> <p>* ปัญหาการเลือกตั้งประธานกรรมการสหกรณ์ที่มีการเมืองเข้ามาแทรกแซง เพราะประธานกรรมการสหกรณ์ส่วนใหญ่เป็นบุคคลของนักการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติ</p> <p>7. ด้านสิ่งแวดล้อม</p> <p>* การพิจารณาให้สินเชื่อแก่สมาชิก ปัจจุบันไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม</p>	<p>5. ด้านสังคม</p> <p>* สร้างระบบการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิก และถ้าสมาชิกใช้จ่ายเงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ต้องมีระบบการลงโทษ เช่น ไม่ให้กู้ในคราวถัดไป หรือลดวงเงินกู้ลง เป็นต้น</p> <p>* สร้างจิตสำนึกในด้านการประหยัด และความพอเพียงโดยให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และการปรับใช้ในสหกรณ์ออมทรัพย์ให้แก่สมาชิกเพื่อสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่น</p> <p>6. ด้านการเมือง</p> <p>* สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาอุดมการณ์ หลักการ และวิธีสหกรณ์ให้สมาชิกได้เข้าใจ เพื่อจะได้ใช้วิจารณญาณในการเลือกประธานกรรมการสหกรณ์</p> <p>7. ด้านสิ่งแวดล้อม</p> <p>* ไม่ปล่อยสินเชื่อให้แก่สมาชิกที่นำเงินไปใช้ในทางที่ผิดต่อศีลธรรม เช่น นำไปสร้างรายได้โดยผลิตสุราที่บ้าน ฯลฯ หรือไม่ปล่อยสินเชื่อให้สมาชิกที่มีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย เพราะจะทำให้เกิดปัญหาในครอบครัวสมาชิกในระยะยาว ซึ่งจะส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมได้ด้วย</p>
---	--

ข้อเสนอแนะจากการระดมความคิด

ปัจจุบันสหกรณ์ออมทรัพย์ ต้องมีการทบทวนภาพลักษณ์ที่มีต่อสายตาของสังคมภายนอก เพราะสหกรณ์มุ่งหวังแต่นำกำไรมาแบ่งปันเป็นหลัก การดำเนินการของสหกรณ์ออมทรัพย์ ไม่เป็นไปตามปรัชญาสหกรณ์ อุดมการณ์ หลักการ วิธีการของสหกรณ์ที่แท้จริง การที่จะทำให้สหกรณ์ออมทรัพย์ ซึ่งถือว่าเป็นสหกรณ์ประเภทหนึ่งมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามปรัชญาสหกรณ์ อุดมการณ์ หลักการและวิธีการสหกรณ์นั้นต้องกลับไปดูจุดมุ่งหมายการจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ว่ามีวัตถุประสงค์อย่างไร ซึ่งสามารถแยกได้ ดังนี้

1. สหกรณ์ออมทรัพย์มีความมุ่งหมายสำคัญ 2 ประการ คือ

(1) ส่งเสริมให้สมาชิกมีนิสัยประหยัดและออมทรัพย์ โดยช่วยให้สามารถสงวนรายได้ส่วนหนึ่งของตนไว้ในทางมั่นคงและได้รับผลประโยชน์ตามสมควร

(2) จัดให้มีเงินกู้สำหรับสมาชิกตามข้อกำหนดอันสมควร ทั้งนี้ถือว่าความมุ่งหมายในเรื่องการส่งเสริมการออมทรัพย์และการประหยัดมีความสำคัญอันดับแรก ส่วนความมุ่งหมายในการกู้เงินเป็นลำดับรอง สำหรับการให้เงินกู้นั้นสหกรณ์จะต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วนว่าสมาชิกผู้ขอกู้มีความจำเป็นหรือจะได้รับผลประโยชน์จริงๆ เท่านั้น

2. การรับสมาชิก หลักสำคัญยิ่งประการหนึ่งคือ นโยบายการรับสมาชิกให้มีจำนวนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ สหกรณ์ออมทรัพย์ไม่ควรเป็นองค์การเฉพาะของคนบางกลุ่มบางพวกเท่านั้น แต่ควรเป็นองค์กรที่สามารถรับและช่วยเหลือคนจำนวนมากภายในวงสัมพันธ์เดียวกัน รวมทั้งต้องพิจารณาถึงว่าบุคคลที่จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกมีความตั้งใจและบริสุทธิ์ใจที่จะได้รับความช่วยเหลือจากสหกรณ์ออมทรัพย์หรือไม่ประกอบด้วย

3. การออมทรัพย์ สหกรณ์ออมทรัพย์จะต้องให้บริการที่สำคัญที่สุดแก่สมาชิกในการช่วยให้เขาสามารถออมเงินได้เพราะเงินออมเป็นเรื่องความปลอดภัยของตนเองและครอบครัว โดยเน้นให้สมาชิกออมเงินอย่างสม่ำเสมอ เพราะหากมีความจำเป็นเกิดขึ้นจะได้นำเงินที่ออมไว้ใช้ได้ทันที ไม่ต้องเดือดร้อนไปเป็นหนี้ การออมทรัพย์อาจเป็นในรูปหุ้นก็ได้ แต่ต้องจำกัดการถือหุ้นขึ้นสูงไว้ด้วย เพื่อไม่ให้มีสมาชิกคนหนึ่งหรือเพียงไม่กี่คนมีเงินออมในสหกรณ์มากเกินไป จนอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของสหกรณ์ได้ หากสมาชิกนั้นๆ ลาออกหรือถอนหุ้นออกจากสหกรณ์

4. ความเป็นเจ้าของ สมาชิกทุกคนซึ่งส่งเงินสะสมเพื่อถือหุ้นในสหกรณ์ออมทรัพย์ใด ถือว่าเป็นเจ้าของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้นด้วย มีส่วนเป็นเจ้าของร่วมกัน ดังนั้นผู้ถือหุ้นในสหกรณ์ออมทรัพย์มีความรับผิดชอบจำกัดเพียงไม่เกินจำนวนค่าหุ้นที่ยังส่งใช้ไม่ครบมูลค่าหุ้นที่ตนถือเท่านั้น และสมาชิกคนหนึ่งมีหนึ่งเสียงในการลงคะแนน โดยไม่คำนึงว่าเขาถือหุ้นอยู่ในสหกรณ์เป็นจำนวนเท่าใด

5. การให้เงินกู้ สหกรณ์ออมทรัพย์ให้เงินกู้แก่สมาชิกตามความจำเป็นหรือมีประโยชน์และความสามารถในการชำระหนี้ของเขา ไม่ใช่เป็นการให้เงินกู้เพื่อสหกรณ์จะได้รับดอกเบี้ยมากที่สุดเท่าที่จะมากได้จากสมาชิก ดังนั้นสหกรณ์ควรพิจารณาการให้เงินกู้ยืมอย่างรอบคอบ สหกรณ์ออมทรัพย์ไม่ควรให้เงินกู้แก่สมาชิกที่เห็นได้ชัดเจนว่าผู้กู้ไม่สามารถชำระคืนได้ รวมทั้งสมาชิกต้องมีความซื่อสัตย์และต้องรักษาข้อผูกพันในการชำระหนี้ให้เป็นไปตามสัญญาเงินกู้ สหกรณ์จะต้องหาวิธีที่ดีที่สุดในการให้เงินกู้ ซึ่งจะทำให้สมาชิกผู้กู้ได้รับประโยชน์มากที่สุด และสามารถชำระคืนเงินกู้ให้แก่สหกรณ์ได้ตรงเวลา

6. ดอกเบี้ยเงินกู้ สหกรณ์ออมทรัพย์เรียกเก็บดอกเบี้ยเงินกู้จากสมาชิกเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น เป็นเงินสะสม เป็นทุนสำรอง และจ่ายเป็นเงินปันผล โดยอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่สหกรณ์เรียกเก็บจะต้องไม่สูงกว่าอัตราขึ้นสูงที่กฎหมายหรือกฎระเบียบซึ่งทางราชการกำหนด และตามปกติจะต้องต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินหรือเอกชนอื่นเรียกเก็บ สหกรณ์ต้องกำหนดนโยบายดอกเบี้ยเงินกู้ให้เป็นประโยชน์แก่มวลสมาชิกให้มากที่สุด รวมทั้งถ้ามีทุนสำรองเพียงพอแก่การสร้าง ความมั่นคงให้แก่สหกรณ์ สหกรณ์อาจลดดอกเบี้ยเงินกู้ให้ต่ำลงได้อีก โดยพยายามลดค่าใช้จ่ายการบริหารลง หรือเพิ่มจำนวนสมาชิกขึ้นเพื่อทำให้ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อหัวสมาชิกต่ำลง สหกรณ์อาจลดอัตราดอกเบี้ยสำหรับเงินกู้ที่มี

วัตถุประสงค์เฉพาะบางประเภทให้ต่ำกว่าสำหรับเงินกู้ปกติ เช่น กู้พิเศษเพื่อซื้อหรือก่อสร้างบ้านที่อยู่อาศัยของตนเองและครอบครัว หรือเงินกู้สามัญที่ใช้เงินของตนเองเป็นหลักประกันเต็มจำนวน รวมทั้งสหกรณ์ยังอาจลดดอกเบี้ยให้แก่สมาชิกในระหว่างปีก็ได้ และสิ่งแรกที่สหกรณ์ออมทรัพย์ควรหวั่นไหวคือ ทำรายได้ให้เพียงพอแก่การบริการแก่สมาชิกอย่างดีที่สุดเท่าที่ทำได้โดยคำนึงถึงความพอเพียง พอประมาณและมีเหตุมีผลเป็นหลัก

7. เงินปันผลตามหุ้น สหกรณ์เป็นองค์การธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์ในการอำนวยความสะดวกการบริการทางธุรกิจให้สมาชิกตามอุดมการณ์สหกรณ์ คือ ช่วยตนเอง และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กำไรที่เกิดขึ้นจากธุรกิจของสหกรณ์นั้นเรียกว่า “รายได้สุทธิ” หรือ “ส่วนเกินสุทธิ” ซึ่งส่วนหนึ่งหรือส่วนใหญ่สหกรณ์จะจ่ายคืนให้แก่สมาชิกในรูปเงินเฉลี่ยคืน ตามส่วนของปริมาณธุรกิจที่เขาคิดได้ทำกับสหกรณ์ในระหว่างปี ฉะนั้นสหกรณ์ทุกประเภทจึงยึดหลักตามอัตราเงินปันผลตามหุ้นที่จะจ่ายให้แก่สมาชิกไว้ตามปกติไม่เกินอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก โดยถือว่าเป็นค่าตอบแทนสำหรับทุน (หุ้น) ที่สมาชิกได้ลงทุนไว้ในสหกรณ์ แต่ในทางปฏิบัติสหกรณ์ออมทรัพย์ไม่ควรจ่ายเงินปันผลให้อัตราสูงสุดตามที่กฎหมายอนุญาตเสมอไป แต่ควรคำนึงถึงการจัดสรรกำไรสุทธิเพื่อประโยชน์อย่างอื่นตามหลักการสหกรณ์ เช่น การจัดสรรเป็นทุนสำรองเพื่อการพัฒนาหรือขยายกิจการของสหกรณ์ต่อไป อันเป็นการสร้างความมั่นคงให้แก่สหกรณ์ รวมทั้งจ่ายเพื่อสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ อันเป็นประโยชน์แก่ชุมชนและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

8. การดำเนินงาน สหกรณ์จะต้องดำเนินงานตามหลักธุรกิจให้เกิดการประหยัดมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และการดำเนินงานต้องอาศัยคณะกรรมการทำงาน โดยการอาสาสมัครที่มีจิตใจมุ่งบริการ มีความซื่อสัตย์ และเหนือสิ่งอื่นใด ทั้งกรรมการ สมาชิกและเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ต้องมีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาสหกรณ์ อุดมการณ์ หลักการและวิธีการสหกรณ์โดยถูกต้องและชัดเจน

ถ้าสหกรณ์ออมทรัพย์ดำเนินกิจการตามจุดมุ่งหมายการตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ดังกล่าวข้างต้น ก็จะเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ที่สามารถช่วยเหลือสมาชิกทั้งในด้านการออมเงินและช่วยเหลือด้านเงินกู้ กรณีที่สมาชิกมีความจำเป็นจะต้องใช้เงิน และส่วนสำคัญที่สุด บุคลากรของสหกรณ์จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในปรัชญาสหกรณ์ อุดมการณ์ หลักการและวิธีการสหกรณ์โดยถูกต้อง รวมทั้งต้องมีการพัฒนาบุคลากรของสหกรณ์อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อจะทำให้สหกรณ์สามารถนำสมาชิกไปสู่ความ กินดี อยู่ดี มีความยุติธรรมและสันติสุขได้ในที่สุด

บทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของ คณะกรรมการอำนวยการ

1. ที่มาของคณะกรรมการอำนวยการ

จากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 51 ที่บัญญัติว่า

“มาตรา 51 ให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เป็นผู้ดำเนินการและเป็นผู้แทนสหกรณ์ในกิจการอันเกี่ยวกับบุคคลภายนอก เพื่อการนี้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์จะมอบหมายให้กรรมการคนหนึ่ง หรือหลายคน หรือผู้จัดการทำการแทนก็ได้”

จากบทบัญญัติของมาตรา 51 กำหนดให้คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์เป็นผู้ดำเนินการกิจการของสหกรณ์ และสามารถมอบหมายให้กรรมการหรือผู้จัดการทำการแทนได้

ดังนั้น เมื่อกรรมการดำเนินการได้รับมอบหมายในการทำหน้าที่ต่าง ๆ ของสหกรณ์ ออมทรัพย์ ซึ่งเป็นสหกรณ์การเงิน ดำเนินธุรกิจเยี่ยงสถาบันการเงิน กรรมการดำเนินการของสหกรณ์ออมทรัพย์ จึงมีทั้งหน้าที่และความรับผิดชอบเช่นเดียวกับผู้บริหารของสถาบันการเงิน

เนื่องจากกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีได้ทั้งหมดไม่เกิน 15 คน ซึ่งต้องมีหน้าที่ในการดำเนินงานของสหกรณ์ แต่ทุกคนต่างมีงานในตำแหน่งหน้าที่ในหน่วยงานต้นสังกัด โอกาสที่กรรมการทั้ง 15 คน จะมารวมกันตัดสินใจในการบริหารงานร่วมกันทุกเรื่องจึงเป็นไปได้ยาก และประสบการณ์ ความรู้ความสามารถของกรรมการแต่ละคนมีความแตกต่างกัน กฎหมายจึงเปิดโอกาสให้คณะกรรมการดำเนินการมอบอำนาจให้กรรมการคนใดคนหนึ่งหรือหลายคน มีอำนาจกระทำการแทนคณะกรรมการดำเนินการได้ ด้วยเหตุนี้เองข้อบังคับของสหกรณ์จึงกำหนดให้คณะกรรมการดำเนินการมีอำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงาน เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการกิจการสหกรณ์ คณะกรรมการอำนวยการก็เป็นคณะกรรมการคณะหนึ่งที่คณะกรรมการดำเนินการตั้งขึ้น

2. โครงสร้างและการบริหารงานของคณะกรรมการอำนวยการ

ในข้อบังคับของสหกรณ์ในหมวดที่ 7 คณะกรรมการดำเนินการในส่วนของคณะกรรมการอื่นได้กำหนดไว้ดังนี้

ข้อ.....คณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการดำเนินการอาจตั้งคณะกรรมการอำนวยการจำนวนไม่เกินเจ็ดคน โดยให้ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ เภรัญญิก และเลขานุการของคณะกรรมการดำเนินการเป็นกรรมการอำนวยการ และให้คณะกรรมการดำเนินการตั้งกรรมการดำเนินการอื่นเป็นกรรมการร่วมอีกตามสมควร

ให้ประธานกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการดำเนินการ เป็นประธานและเลขานุการคณะกรรมการอำนวยการตามลำดับ

คณะกรรมการอำนวยการให้อยู่ในตำแหน่งได้เท่ากับกำหนดเวลาของคณะกรรมการดำเนินการซึ่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการนั้น

ให้คณะกรรมการอำนวยการประชุมกันตามคราวที่มีกิจธุระแต่จะต้องมีการประชุมกันเดือนละครั้งเป็นอย่างน้อย และให้ประธานกรรมการอำนวยการ หรือเลขานุการนัดเรียกประชุมได้

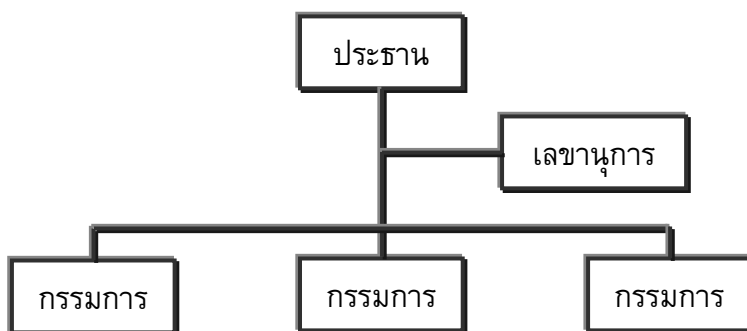
ในการประชุมคณะกรรมการอำนวยการ ต้องมีกรรมการอำนวยการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการอำนวยการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ข้อวินิจฉัยของคณะกรรมการอำนวยการ ให้เสนอคณะกรรมการดำเนินการในการประชุมคราวถัดไปทราบ

จากข้อบังคับของสหกรณ์ได้กำหนดเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับที่มา โครงสร้าง ที่มา จำนวนกรรมการ องค์ประกอบ วาระการดำรงตำแหน่ง และวิธีการทำงานของคณะกรรมการอำนวยการไว้ดังนี้

1. คณะกรรมการอำนวยการมาจากการแต่งตั้งของคณะกรรมการดำเนินการ
2. จำนวนคณะกรรมการอำนวยการมีได้ไม่เกิน 7 คน
3. องค์ประกอบของคณะกรรมการอำนวยการประกอบด้วย กรรมการตามตำแหน่ง ได้แก่ ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ เภรัญญิก และเลขานุการ
4. กรรมการที่คณะกรรมการดำเนินการแต่งตั้งอีกจำนวนหนึ่งเมื่อรวมกับกรรมการตามตำแหน่งแล้วต้องไม่เกิน 7 คน
5. ประธานกรรมการเป็น ประธานกรรมการอำนวยการ
6. เลขานุการ เป็นเลขานุการคณะกรรมการอำนวยการ
7. คณะกรรมการอำนวยการอยู่ในวาระเท่ากับคณะกรรมการที่แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการ
8. คณะกรรมการอำนวยการประชุมกันตามคราวที่มีธุรกิจและอย่างน้อยต้องประชุมกันเดือนละ 1 ครั้ง
9. องค์ประชุมต้องไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของคณะกรรมการอำนวยการ
10. งานที่คณะกรรมการอำนวยการได้ทำไปต้องนำเสนอแจ้งคณะกรรมการดำเนินการทราบในการประชุมคราวถัดไป

โครงสร้างของคณะกรรมการอำนวยการ มีการจัดผังองค์กรดังนี้

องค์ประกอบ

- 1) ประธานกรรมการอำนวยการ
- 2) เลขาธิการ
- 3) กรรมการ

ข้อสังเกตเกี่ยวกับโครงสร้างของคณะกรรมการอำนวยการ ในเรื่องของการจัดทำข้อบังคับ เป็นเรื่องของสหกรณ์ แต่ในทางปฏิบัตินายทะเบียนสหกรณ์โดยกรมส่งเสริมสหกรณ์จะจัดทำร่างข้อบังคับ ให้สหกรณ์พิจารณานำเสนอที่ประชุมใหญ่ให้ความเห็นชอบ ซึ่งข้อบังคับกำหนดให้เอากกรรมการดำเนินการที่มีตำแหน่งทางการบริหาร คือ ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ เภรัญญิก และเลขาธิการ เป็นกรรมการอำนวยการโดยตำแหน่ง และข้อบังคับให้ประธานกรรมการและเลขาธิการ เป็นประธานและเลขาธิการในคณะกรรมการอำนวยการด้วย

ปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติคือ

เมื่อประธานกรรมการ ไปเป็นประธานกรรมการอำนวยการโดยตำแหน่ง การผ่านงานของคณะกรรมการอำนวยการไปถึงประธานกรรมการ จึงขาดการกลั่นกรอง เพราะประธานเป็นบุคคลคนเดียวกัน ขอความเห็นชอบหรือขออนุมัติ และให้ความเห็นชอบหรืออนุมัติโดยคนๆ เดียวกัน

ในสหกรณ์ที่มีรองประธานกรรมการหลายคน โดยเฉพาะตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป กรรมการดำเนินการคนอื่นไม่มีโอกาสเข้ามาเป็นกรรมการอำนวยการเลยเพราะครบ 7 คนตามข้อบังคับแล้ว แต่บางท่านอาจบอกว่าในข้อบังคับไม่ได้บอกว่ารองประธานกรรมการทุกคนต้องเป็นกรรมการอำนวยการ เพราะฉะนั้นอาจให้รองประธานกรรมการบางคนเท่านั้นเป็นกรรมการอำนวยการก็ได้ ซึ่งเรื่องนี้สหกรณ์ต้องพิจารณาเอง

เรื่องกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการอำนวยการไว้เท่ากับวาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการดำเนินการที่แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการ คงต้องพิจารณาว่าคณะกรรมการอำนวยการมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 1 ปีหรือ 2 ปี เพราะไม่ค่อยชัดเจน บางคนอาจคิดไปว่าคณะกรรมการดำเนินการที่แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการนั้นบางคนอยู่ในวาระ 2 ปี บางคนอยู่ในวาระเพียง 1 ปี แล้วคณะกรรมการอำนวยการชุดนั้นจะอยู่ในวาระอย่างไร

ในทางพิจารณาต้องทำความเข้าใจก่อนว่าการอยู่ในตำแหน่งของคณะกรรมการ กับวาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการเป็นคนละเรื่องกัน คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์นั้นจะอยู่ในตำแหน่งคราวละ 1 ปี เพราะเมื่อมีการเลือกตั้งกรรมการใหม่เข้ามาทุกปีที่มีกรรมการพ้นจากตำแหน่งครึ่งหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนดและกรรมการแต่ละคนโดยปกติจะมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปียกเว้นสำหรับผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งมาแทนตำแหน่งที่ว่าง เมื่อเข้ามาครบถ้วนเป็นคณะกรรมการแล้ว คณะกรรมการดำเนินการทั้งหมดยกเว้นประธานกรรมการซึ่งเลือกมาจากที่ประชุมใหญ่ จะต้องทำการประชุมกันเพื่อเลือกตั้งรองประธานกรรมการ เภรัณยูภิก เลขานุการ และคณะกรรมการชุดอื่นๆ ทุกปี ดังนั้นการอยู่ในตำแหน่งของคณะกรรมการดำเนินการจึงมีเพียงหนึ่งปี คณะกรรมการอำนวยการจึงอยู่ในตำแหน่งหนึ่งปีด้วยเช่นเดียวกัน ส่วนตัวกรรมการดำเนินการที่มีวาระดำรงตำแหน่งสองปีนั้นเป็นเรื่องของตัวบุคคลที่เป็นกรรมการดำเนินการของสหกรณ์

สหกรณ์ควรจะมีอิสระในการกำหนดข้อบังคับในเรื่องของคณะกรรมการอำนวยการ โดยควรให้สหกรณ์ได้พิจารณาเองว่าจะเอากรรมการคนใดมาเป็นกรรมการอำนวยการบ้างในแต่ละปีตามความเหมาะสมของกรรมการที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามาและกรรมการเดิมที่เหลืออยู่ โดยเฉพาะสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เป็นสหกรณ์การเงิน เพราะจะต้องมีการบริหารการเงินที่ดีมีประสิทธิภาพ เพราะกรรมการบางคนอาจเหมาะที่จะเป็นประธานกรรมการ หรือรองประธานกรรมการ แต่อาจไม่เหมาะที่ต้องมาทำหน้าที่เป็นกรรมการอำนวยการก็ได้

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการอำนวยการ และคณะกรรมการดำเนินการนั้น จะต้องดูจากหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการอำนวยการ ก่อนว่าเรื่องใดเป็นอำนาจของคณะกรรมการอำนวยการ เรื่องใดเป็นเรื่องที่คณะกรรมการอำนวยการต้องเสนอขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการดำเนินการ และเรื่องใดที่ทำไปแล้วต้องนำมาแจ้งให้คณะกรรมการดำเนินการรับทราบ ซึ่งจะต้องดูเป็นเรื่องไป

3. บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบ

ก่อนที่จะอธิบายถึงบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของคณะกรรมการอำนวยการ สิ่งสำคัญที่จะต้องชี้ชัดให้เกิดความกระจ่างก่อนก็คือ ขอบเขตแห่งความหมายของคำสามคำที่เกี่ยวข้องในการบริหารงานสหกรณ์นั้นก็คือ

1. **บทบาท** หมายถึง ลักษณะการแสดงให้เห็นปรากฏต่อสาธารณชนเป็นที่ประจักษ์ชัดเพื่อแสดงว่าตนนั้นคือใคร ถ้าเป็นกรรมการจะปฏิบัติการณ์ในขอบเขตอย่างไร สมาชิกจะมาพึ่งพาอาศัยอย่างไร จะช่วยสมาชิกอย่างไร จะทำหรือกำลังทำ หรือได้ทำอะไรบ้างต่อสหกรณ์ จะผลักดันสหกรณ์ไปในทิศทางใด โดยวิธีใด

2. **หน้าที่** หมายถึง ภารกิจที่ “ต้องปฏิบัติ” โดยทั่วไปมักเข้าใจไปว่าหน้าที่นั้นเป็นแต่เพียงภารกิจที่ต้องปฏิบัติ และบัญญัติไว้เป็นกติกาเท่านั้น แต่ความเป็นจริงแล้ว ความหมายของคำว่า หน้าที่นั้นกินขอบเขตไปไกลและกว้างขวางกว่านั้น เพราะนอกจากจะหมายถึง ภารกิจทางนิตินัยที่บัญญัติไว้ในข้อบังคับ ระเบียบ หรือกฎหมายแล้ว ก็ยังหมายรวมถึงภารกิจทั้งหมดที่ควรจะต้องปฏิบัติในครองของ

ขนบธรรมเนียม พิธีปฏิบัติ จารีตทางสังคม หรือภารกิจอื่นใดที่น่าจะปฏิบัติไปได้ในขอบเขตที่ไม่ขัดต่อระเบียบ ข้อบังคับ หรือกฎหมาย

3. ความรับผิดชอบ หมายถึง ภาระทางใจของผู้ปฏิบัติภารกิจที่จะต้องดำเนินการไปให้ภารกิจเสร็จสิ้นสมบูรณ์ เป็นคุณประโยชน์ต่อสมาชิก และสหกรณ์ให้เจริญก้าวหน้า เป็นภาระของการคิดค้นทำโดยปรากฏออกมาในรูปของนโยบาย แผนงาน การตัดสินใจ การสร้างงาน การประสานงาน การอำนวยความสะดวก เป็นต้น

ความรับผิดชอบนี้หมายรวมถึง ความกล้าหาญในการที่จะยอมรับผลเสีย หรือความผิดพลาดจากการบริหารงานของตน หรือของหมู่คณะตามที่ได้จัดทำไปแล้วด้วย นอกจากนี้ความรับผิดชอบยังหมายรวมถึง ผลกระทบของปฏิบัติการทั้งปวง อันส่งผลข้างเคียงต่องาน หรือบุคคล หรือสถาบันทั้งของตนและของบุคคลอื่นอีกด้วย สิ่งที่จะต้องทำใจให้ได้ก็คือ เมื่อบุคคลหนึ่งทำงานจะต้องมีผลงานและความรับผิดชอบเกิดขึ้นคู่กันเสมอ

4. บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของคณะกรรมการอำนวยการ

บทบาทของคณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการอำนวยการ เป็นผู้ที่คณะกรรมการดำเนินการแต่งตั้งขึ้นตามข้อบังคับของสหกรณ์เพื่อให้บริหารงานของสหกรณ์ตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้สำหรับคณะกรรมการอำนวยการ และหน้าที่อื่นๆ ตามที่คณะกรรมการดำเนินการมอบหมาย ดังนั้น บทบาทของคณะกรรมการอำนวยการ จึงอยู่ในบทบาทของผู้ทำการแทนคณะกรรมการดำเนินการในการทำงานจึงต้องคำนึงถึงเรื่องต่างๆ ดังนี้

- 1) ต้องกระทำการในขอบอำนาจที่มีตามข้อบังคับ
- 2) ต้องกระทำการในขอบอำนาจที่ได้รับมอบหมาย
- 3) ต้องกระทำการด้วยความสุจริต
- 4) ต้องกระทำการด้วยความรอบคอบ
- 5) ต้องกระทำการทั้งในฐานะตัวแทนและตัวการ

การที่กล่าวถึงบทบาทของคณะกรรมการอำนวยการว่าต้องกระทำการทั้งในฐานะตัวแทน และในฐานะตัวการ ทั้งนี้เนื่องมาจากสถานะภาพของคณะกรรมการอำนวยการที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ดังนั้นการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการจึงทำไปในฐานะตัวแทนของคณะกรรมการดำเนินการ แต่ในขณะเดียวกันคณะกรรมการอำนวยการทุกคนต่างเป็นกรรมการดำเนินการสหกรณ์อยู่ด้วย ซึ่งในฐานะกรรมการดำเนินการนั้น กฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการดำเนินการเป็นผู้ดำเนินกิจการสหกรณ์ กรรมการดำเนินการ จึงอยู่ในฐานะของตัวการ ซึ่งหากเกิดความเสียหายขึ้นจากการปฏิบัติงานของคณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการอำนวยการต้องรับผิดชอบต่อคณะกรรมการดำเนินการ และคณะกรรมการดำเนินการทุกคนต้องรับผิดชอบต่อสหกรณ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นภาพของการเป็นตัวแทนและตัวการในเวลาเดียวกันได้เป็นอย่างดี

หน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการอำนวยการ

หน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการอำนวยการนั้น ข้อบังคับโดยทั่วไปของสหกรณ์ออมทรัพย์ได้กำหนดไว้ดังนี้

ข้อ.....อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการ ให้คณะกรรมการอำนวยการดำเนินกิจการแทนคณะกรรมการดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมาย และตามกฎหมาย ข้อบังคับระเบียบ มติ และคำสั่งของสหกรณ์ ซึ่งรวมทั้งในข้อต่อไปนี้

(1) ควบคุมในเรื่องการรับเงิน การจ่ายเงิน การสะสมเงิน การฝากหรือการเก็บรักษาเงินให้เป็นไปตามข้อบังคับและระเบียบของสหกรณ์

(2) ควบคุมการจัดทำบัญชี และทะเบียนต่างๆ ของสหกรณ์ให้ถูกต้องครบถ้วนและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

(3) ควบคุมดูแลเก็บรักษาเอกสารต่างๆ ตลอดจนทรัพย์สินของสหกรณ์ให้อยู่ในสภาพอันดีและปลอดภัย และพร้อมจะให้ผู้เกี่ยวข้องตรวจสอบได้ทันที

(4) เสนอแนะคณะกรรมการดำเนินการในการปรับปรุง หรือแก้ไขการบริหารงานของสหกรณ์

(5) ควบคุมดูแลการจัดทำงบดุล รวมทั้งบัญชีกำไรขาดทุน และรายงานประจำปีแสดงผลการดำเนินงานของสหกรณ์เสนอคณะกรรมการดำเนินการพิจารณา เพื่อเสนอต่อที่ประชุมใหญ่อนุมัติ

(6) พิจารณาการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีของสหกรณ์ เสนอต่อคณะกรรมการดำเนินการพิจารณาเสนอให้ที่ประชุมใหญ่พิจารณาอนุมัติ

(7) พิจารณาแผนงานและงบประมาณรายจ่ายประจำปีของสหกรณ์เสนอต่อคณะกรรมการดำเนินการพิจารณาและเสนอที่ประชุมใหญ่อนุมัติ

(8) ทำนิติกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์ ตามที่คณะกรรมการดำเนินการมอบหมาย

จากข้อบังคับของสหกรณ์จะเห็นได้ว่าการดำเนินกิจการของสหกรณ์แทบทั้งหมดขึ้นอยู่กับคณะกรรมการอำนวยการ โดยอาจแบ่งได้ดังนี้

หน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการ หน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการนั้น ได้แก่ หน้าที่ทางด้านต่างๆ ดังนี้

1. ทางด้านการเงิน

- ก. การรับเงิน - การจ่ายเงิน
- ข. การสะสมเงิน (การส่งเสริมการออมเงินในรูปแบบต่างๆ)
- ค. การฝาก - การเก็บรักษาเงิน (หมายถึงการฝากเงินของสหกรณ์กับธนาคารและการเก็บรักษาเงินสดของสหกรณ์)

2. ทางด้านการบัญชีและการทะเบียน

- ก. ควบคุมการจัดทำบัญชี ให้ถูกต้องเป็นปัจจุบัน
- ข. ควบคุมการจัดทำทะเบียนต่างๆ ให้ถูกต้องเป็นปัจจุบัน

3. ทางด้านเอกสารและทรัพย์สิน

- ก. ควบคุมดูแลเอกสารต่างๆ (ทั้งการจัดทำและการจัดเก็บ)
- ข. ควบคุมทรัพย์สินของสหกรณ์
- ค. ดูแลรักษาทรัพย์สินของสหกรณ์
- ง. จัดระบบการใช้ การบำรุงรักษา การตรวจสอบ และการจำหน่ายทรัพย์สินของสหกรณ์

4. ทางการบริหารและการจัดการ

- ก. เสนอแนะการปรับปรุงการบริหารต่อคณะกรรมการดำเนินการ
- ข. เสนอแนะการปรับปรุงการจัดการต่อคณะกรรมการดำเนินการ

5. ทางด้านงบประมาณ

- ก. ควบคุมดูแลการจัดทำงบประมาณของสหกรณ์ทั้งระบบคือ งบดุล งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด
- ข. ควบคุมดูแลการจัดทำรายงานประจำปีของสหกรณ์
- ค. เสนองบประมาณและรายงานกิจการประจำปีให้คณะกรรมการดำเนินการพิจารณา

6. การจัดสรรกำไรสุทธิ

- * เสนอแนวทางการจัดสรรกำไรสุทธิต่อคณะกรรมการดำเนินการ

7. ด้านแผนงานและงบประมาณ

- * เสนอแผนงานและงบประมาณประจำปีให้คณะกรรมการดำเนินการพิจารณา

8. ด้านนิติกรรม

- * เป็นผู้แทนของสหกรณ์ในการจัดทำนิติกรรมต่างๆ ตามที่คณะกรรมการดำเนินการมอบหมาย

นอกจากหน้าที่ตามที่กล่าวมาทั้ง 8 ประการแล้ว คณะกรรมการอำนวยการยังต้องปฏิบัติหน้าที่อื่นที่คณะกรรมการดำเนินการมอบหมายให้เป็นครั้งคราวอีกด้วย เช่น

- ก. การดำเนินคดีต่างๆ
- ข. การแก้ไขระเบียบของสหกรณ์
- ค. การแก้ไขข้อบังคับของสหกรณ์

ฯลฯ

ความรับผิดชอบของคณะกรรมการอำนวยการ ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการตามที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด คณะกรรมการอำนวยการจะต้องปฏิบัติไปด้วยความระมัดระวัง และต้องให้ถูกต้องตาม

1. กฎหมาย
2. กฎกระทรวง
3. ข้อบังคับของสหกรณ์
4. ระเบียบของสหกรณ์

5. ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์
6. คำสั่งของสหกรณ์
7. คำสั่งของนายทะเบียนสหกรณ์
8. มติของคณะกรรมการดำเนินการ

ถ้าคณะกรรมการดำเนินการได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง และเป็นไปตามกรอบของอำนาจหน้าที่และขั้นตอนวิธีการในการปฏิบัติงาน ในกรณีนี้อาจเกิดความเสียหายขึ้น คณะกรรมการดำเนินการคงไม่ต้องรับผิดชอบ แต่หากกระทำไปโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ ปราศจากความระมัดระวัง จนเป็นเหตุให้สหกรณ์ได้รับความเสียหาย คณะกรรมการดำเนินการคงต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายนั้น แต่ความรับผิดชอบในเรื่องใดจะเป็นประการใดคงต้องดูเป็นเรื่องๆ ไป

แนวทางการควบคุมการบริหารเงิน

การบริหารการเงินเป็นภารกิจที่สำคัญของคณะกรรมการอำนวยการ ซึ่งเป็นผู้ดำเนินกิจการแทนคณะกรรมการดำเนินการเนื่องจากเงินทุนที่สมาชิก ได้รวมกันเป็นกองทุนกลาง และเลือกตั้งตัวแทนขึ้นมาดำเนินกิจการก็คาดหวังว่าเงินทุนดำเนินงานนั้น จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สมาชิกและสหกรณ์ ในบางสหกรณ์ที่มีการจัดจ้างผู้จัดการ ก็จะเป็นหน้าที่ของผู้จัดการที่จะบริหารเงินแทนคณะกรรมการดำเนินการ โดยมีคณะกรรมการอำนวยการเป็นผู้ควบคุมดูแล

คณะกรรมการอำนวยการ ต้องกำหนดแนวทางการควบคุมการบริหารเงิน ดังนั้นคณะกรรมการอำนวยการจำเป็นต้องมีองค์ความรู้การบริหารเงิน จึงจะสามารถควบคุมดูแลการเงินของสหกรณ์ได้ตลอดจนแนะนำผู้จัดการได้ด้วย ซึ่งจะได้กล่าวนำดังต่อไปนี้

1. ความหมายการบริหารการเงิน

การบริหารการเงินหรือหากจะกล่าวอย่างกว้าง ๆ ก็คือการบริหารทรัพย์สินนั้นเป็นกระบวนการที่รวบรวมกิจการต่าง ๆ ไว้อย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ต้องการคือ ผลตอบแทนที่สูงที่สุดในอัตราเสี่ยงที่ยอมรับได้

นอกจากนั้นแล้วการบริหารทรัพย์สินยังเป็นกระบวนการที่ไม่อยู่นิ่งแต่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา (Dynamic) และยืดหยุ่นไม่ว่าจะนำไปใช้กับทรัพย์สินประเภทใด

การบริหารทรัพย์สินยังเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องอย่างเป็นระบบและครบวงจร รวมทั้งมีการตรวจสอบและปรับปรุงให้ดีขึ้นอีกด้วย

การตัดสินใจเกี่ยวกับการลงทุน (Investment Decision) การตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดหาเงินทุน (Financial Decision) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความมั่นคงของสหกรณ์และประโยชน์แก่สมาชิก

2. กระบวนการบริหารการเงิน

เริ่มด้วยการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการบริหารเงินที่ชัดเจนว่าต้องการอะไร กำไรมาก หรือ กำไรไม่ต้องมากแต่ความเสี่ยงต้องต่ำ

ต้องรู้ว่าตัวเองมีข้อจำกัดอะไรบ้าง

ปัจจัยและข้อจำกัดทั้งภายในและภายนอก เช่น กฎหมาย กฎระเบียบต่างๆ ของทางราชการ

เมื่อวัตถุประสงค์และข้อจำกัดต่างๆ แล้วจึงนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์ (Strategic Management) หรือแนวทางในการบริหารทรัพย์สินและการวางแผนต่อไป

ขั้นตอนต่อมาคือการเลือกประเภทที่จะนำเงินไปลงทุน เช่น ฝากธนาคาร ชุมชนสหกรณ์ ให้กู้แก่สมาชิกแบบต่างๆ การลงทุนในหุ้น ธนาคาร หลักทรัพย์ หน่วยลงทุน หรือการลงทุนในทรัพย์สินถาวรต่างๆ

ประการสุดท้ายคือการประเมินผลจากการบริหารเงินว่าเป็นอย่างไร

3. ประโยชน์สูงสุดในการบริหารการเงินของสหกรณ์

ปรัชญาของสหกรณ์ก็คือ การรวมตัวกันในหมู่สมาชิกเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีเป้าหมายให้สมาชิกกินดี อยู่ดี และมีสันติสุข

ประโยชน์สูงสุดในการบริหารการเงินของสหกรณ์ จึงควรเป็นประโยชน์สูงสุดแก่สมาชิกด้วย อย่างไรก็ตามก็ดีสมาชิกสหกรณ์มีสมาชิกทั้งที่เป็นผู้ฝากเงินและที่กู้เงินซึ่งความต้องการก็แตกต่างกันออกไปในแง่ของผู้ฝาก การบริหารให้ได้ประโยชน์สูงสุดคือสหกรณ์สามารถจ่ายดอกเบี้ยเงินฝากในอัตราที่สูงกว่าสถาบันการเงินอื่น ในขณะที่ผู้กู้ก็ต้องการกู้เงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ

สหกรณ์คงไม่สามารถสนองความต้องการของสมาชิกได้ทั้งหมดทุกประการ

การบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์มิใช่เรื่องยากเกินความสามารถของผู้บริหารสหกรณ์เลย หากผู้บริหารจะให้ความสนใจ เอาใจใส่ ศึกษา เรียนรู้ ผู้บริหารสหกรณ์หลายต่อหลายคนที่มีได้สำเร็จมาทางด้านการเงิน การธนาคาร การบัญชี หรือบริหารธุรกิจ แต่ก็ได้แสดงให้เห็นถึงความสามารถ และศักยภาพในการบริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ได้อย่างน่าชื่นชม

ศึกษาคำว่า “สหกรณ์” และ “สหกรณ์ออมทรัพย์” ตลอดจนปรัชญาสหกรณ์ อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการของสหกรณ์ให้ต้องแท่งก่อนนำมาประยุกต์ในการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ในแต่ละด้าน

4. สิ่งที่ผู้บริหารควรรู้

สิ่งที่ผู้บริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ควรจะต้องตระหนักต่อการบริหารการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ เพื่อประโยชน์แก่มวลสมาชิกและต่อการพัฒนาสหกรณ์ คือ

1. แหล่งเงินทุนของสหกรณ์มาจากไหนบ้าง โดยทั่วไปแล้วสหกรณ์ออมทรัพย์จะมีแหล่งเงินทุนใหญ่ๆ 4 ทาง ดังนี้

1.1 แหล่งเงินทุนจากสมาชิก

- ก. เงินค่าหุ้น
- ข. เงินรับฝาก

1.2 แหล่งเงินทุนของสหกรณ์เอง

- ก. ทุนสำรอง
- ข. เงินสะสมต่างๆ
 - 1) ทุนการศึกษา
 - 2) ทุนสาธารณประโยชน์
 - 3) ทุนรักษาระดับอัตราเงินปันผล
 - 4) ทุนสะสมเพื่อการขยายกิจการ ฯลฯ

1.3 แหล่งเงินทุนภายนอก

- ก. ชุมชนสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด
- ข. สหกรณ์ออมทรัพย์
- ค. ธนาคารพาณิชย์
- ง. ออกตั๋วสัญญาใช้เงิน

1.4 แหล่งเงินทุนอื่นๆ

- ก. เงินที่สมาชิกหรือมีผู้ประสงค์บริจาค
- ข. เงินอุดหนุนจากหน่วยงานของสหกรณ์ออมทรัพย์
- ค. เงินที่สหกรณ์อื่นโอนให้

2. เงินของสหกรณ์ออมทรัพย์มีปริมาณและสัดส่วนเป็นอย่างไร

ผู้บริหารนอกจากจะต้องทราบว่าเงินของสหกรณ์มาจากแหล่งทางใดแล้วยังไม่เพียงพอ ผู้บริหารยังจะต้องทราบอีกว่าเงินที่อยู่ในสหกรณ์ทั้งหมดนั้นมีปริมาณของเงินและสัดส่วนของเงินแต่ละประเภทเป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้ผู้บริหารได้ทราบถึงเงินที่อยู่ในตะกร้าเงินของสหกรณ์ว่ามีสัดส่วน และปริมาณเงินเท่าใด และจะทำให้ทราบถึงต้นทุนของเงินแต่ละชนิดว่าเป็นเท่าใด และต้นทุนรวมของสหกรณ์เป็นอย่างไร

3. ผู้บริหารสหกรณ์มีกลยุทธ์นโยบายในการบริหารเงินทุนของสหกรณ์ ให้สอดคล้องกับความต้องการของมวลสมาชิกโดยกำหนดแผนงาน โครงการ และเป้าหมาย การบริหารเงินทุนไปแต่ละด้านนั้น

4. ในบางครั้งหากเงินทุนภายในไม่เพียงพอสหกรณ์จำเป็นต้องกู้ยืมเงินมาบริหารงานหรือบริการสมาชิก ผู้บริหารก็ต้องรู้ว่าควรจะไปกู้จากแหล่งใดมากที่สุด โดยเสียดอกเบี้ยต่ำสุด และมีเงื่อนไขต่างๆ ที่เหมาะสม

5. ผู้บริหารสหกรณ์จะต้องกำหนดนโยบายเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ย คือ ดอกเบี้ยเงินกู้ และดอกเบี้ยเงินฝาก การเก็บรักษาเงิน การจัดหาเงิน การลงทุน ซึ่งอาจจะรวมไปถึงนโยบายของการจ่ายเงินปันผล และเงินเฉลี่ยคืน

6. ผู้บริหารจะต้องทราบถึงกระแสการไหลเวียนของเงินของสหกรณ์ว่ามีเงินเข้า-ออก เป็นอย่างไรบ้าง ซึ่งผู้บริหารควรมีข้อมูลเกี่ยวกับงบประมาณเงินสดล่วงหน้า (CASH FLOW) จากฝ่ายจัดการเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนตัดสินใจทางการเงิน

7. ผู้บริหารจะต้องบริหารสินทรัพย์ที่มีอยู่ในสหกรณ์ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด อันได้แก่

- 7.1 เงินสด
- 7.2 เงินฝากธนาคาร
- 7.3 ลูกหนี้เงินให้กู้แก่สมาชิก
- 7.4 สินทรัพย์หมุนเวียน
- 7.5 สินทรัพย์ถาวร

8. ผู้บริหารสหกรณ์จะต้องบริหารหนี้สินที่มีอยู่ในสหกรณ์ให้มีประสิทธิผลเช่นกัน ได้แก่

- 8.1 เงินกู้ OD
- 8.2 เงินกู้จากแหล่งต่างๆ
- 8.3 เงินรับฝากจากสมาชิก
- 8.4 หนี้สินหมุนเวียน
- 8.5 หนี้สินอื่นๆ

9. ผู้บริหารสหกรณ์จะต้องบริหารทุนของสหกรณ์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด อันได้แก่

- 9.1 ทุนเรือนหุ้น
- 9.2 ทุนสำรอง

9.3 เงินสะสมต่างๆ

9.4 กำไรสุทธิ

10. ผู้บริหารสหกรณ์จะต้องทราบถึงต้นทุนที่แท้จริงของสหกรณ์ออมทรัพย์จุดคุ้มทุนซึ่งประกอบด้วย
 - 10.1 ต้นทุนทางการเงิน (ดอกเบี้ยจ่าย)
 - 10.2 ต้นทุนการบริหารงาน (ค่าใช้จ่ายต่างๆ)
 ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้
11. ผู้บริหารจะต้องมีแผน วิธีการกำหนดการรักษาสภาพคล่องในระดับที่เหมาะสม กล่าวคือไม่ให้ต่ำสูงจนเกินไปทั้งนี้เพื่อให้การบริหารเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ทุกเม็ดเงินให้มีคุณค่ามากที่สุด
12. ผู้บริหารจะต้องบริหารเงินของสหกรณ์โดยอาศัยระบบงบประมาณ คือมีการเปรียบเทียบและวิเคราะห์รายการต่างๆ เทียบกับงบประมาณของสหกรณ์ที่ได้ตั้งไว้ เพื่อเป็นการวัดผลและประสิทธิภาพการบริหารงาน
13. ผู้บริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ควรกำหนดแผนการบริหารเงินและการบริหารงานของสหกรณ์ในแต่ละด้านอย่างชัดเจนทั้งระยะสั้น (ปีต่อปี) ระยะปานกลาง (1-3 ปี) ระยะยาว (3-5 ปี) และควรกำหนดเป็นแผนงานแบบมีเป้าหมาย
14. ผู้บริหารสหกรณ์ต้องรู้จักวิธีการบริหารความเสี่ยงในสหกรณ์ว่าจะแบกรับเอาไว้เองหรือจะผลักภาระไปให้บริษัทประกันภัย หรือการตั้งกองทุนเพื่อประกันความเสี่ยง
15. ผู้บริหารสหกรณ์ต้องมีวิธีการบริหารลูกหนี้ที่มีปัญหา หนี้เสีย หนี้สงสัยจะสูญ และหนี้สูญ เพื่อให้สหกรณ์ได้รับประโยชน์มากที่สุด
16. ผู้บริหารสหกรณ์ควรมีแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ในแต่ละด้านเพื่อประกอบการวางแผนและการตัดสินใจในการบริหารเงินของสหกรณ์
17. ผู้บริหารสหกรณ์ควรจะต้องกำหนดแผนการพัฒนาบริหารเงินในแต่ละด้านของสหกรณ์เพื่อเกิดประสิทธิภาพสูงสุด
 - 17.1 เงินออม/สมาชิก
 - 17.2 เงินกู้/สมาชิก
 - 17.3 ให้การศึกษาอบรมแก่สมาชิกเพื่อใช้เงินได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
 - 17.4 เพิ่มสินเชื่อประเภท Productive loan
 - 17.5 กำหนดวงเงินกู้สามัญชั้นสูงสุด และระยะเวลาในการชำระหนี้ที่ควรจะเป็น
 - 17.6 คัดดอกเบี้ยเป็นรายวัน
 - 17.7 นโยบายกำหนดอัตราเงินปันผลล่วงหน้า
 - 17.8 สร้างวินัยการออม และการกักยืมเงินของสมาชิก
18. ผู้บริหารสหกรณ์ควรจะต้องเรียนรู้และศึกษาการอ่าน และวิเคราะห์งบการเงิน เพื่อประโยชน์ในการวางแผนปรับปรุง

5. หน้าที่ของผู้บริหารการเงิน

หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารการเงิน มีดังนี้

1. การวางแผนทางการเงิน (Financial Planning) หน้าที่หลักของผู้บริหารการเงิน คือ การวางแผนและพยากรณ์ทางการเงินของธุรกิจทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพื่อที่จะได้ทราบถึงขนาดของเงินทุนที่ต้องการตลอดจนดำเนินการวางแผน นอกจากนี้จะต้องประสานงานกับฝ่ายต่างๆ และมีการวางแผนการใช้ทรัพยากรการเงินล่วงหน้า โดยคาดคะเนความต้องการเงินทุนของกิจการในช่วงเวลาหนึ่งๆ ว่ามีความต้องการใช้เงินเท่าไร เพื่อให้กิจการมีเงินทุนเพียงพอ มีสภาพคล่อง (Liquidity) และลดความเสี่ยงในการดำเนินงานของธุรกิจ การพยากรณ์จะมีความถูกต้องมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารการเงินและความร่วมมือของฝ่ายต่างๆ ในการให้ข้อมูลด้านการเงิน

2. การจัดหาเงินทุน (Financing Fund) ผู้บริหารการเงินจะต้องพิจารณาสัดส่วนในการจัดหาเงินทุนว่าควรจัดเงินทุนโดยการก่อหนี้หรือการระดมหุ้นเป็นจำนวนเท่าใดจึงจะเหมาะสม (ถ้าพิจารณาจากงบดุลหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้นจะอยู่ทางด้านขวาของงบดุล) ถ้าสหกรณ์จัดหาเงินทุนโดยการก่อหนี้จะมีต้นทุนของเงินทุน คือ ดอกเบี้ยจ่าย แต่ถ้าสหกรณ์จัดหาเงินทุนโดยการระดมหุ้นจะมีต้นทุนของเงินทุน คือ เงินปันผลจ่าย ซึ่งสหกรณ์จะจ่ายเงินปันผลก็ต่อเมื่อมีผลกำไรจากการดำเนินงาน อัตราการจ่ายเงินปันผลจะกำหนดจากจำนวนกำไรสะสมที่สหกรณ์สามารถหามาได้ การที่สหกรณ์มีการกั้นเงินสำรองจากกำไรที่ได้รับในปีปัจจุบันไว้เป็นจำนวนมากจะส่งผลให้มีการจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นในจำนวนที่น้อยลง ซึ่งการจ่ายเงินปันผลให้กับผู้ถือหุ้นนั้นจะต้องพิจารณาว่าคุ้มกับต้นทุนที่เสียโอกาสในการที่จะนำกำไรที่ได้รับนั้นไปลงทุนในด้านอื่นๆ หรือไม่

สหกรณ์ออมทรัพย์.....จำกัด			
งบดุล			
ณ วันที่.....			
สินทรัพย์		หนี้สินและทุนของสหกรณ์	
สินทรัพย์หมุนเวียน	xxx	หนี้สินหมุนเวียน	xxx
เงินลงทุนระยะยาว	xxx	หนี้สินระยะยาว	xxx
ลูกหนี้ระยะยาว	xxx	ทุนของสหกรณ์	xxx
สินทรัพย์ถาวร	xxx		
รวมสินทรัพย์	xxx	รวมหนี้สินและทุนของสหกรณ์	xxx

โครงสร้างเงินทุน (Capital structure) เป็นการกำหนดสัดส่วนในการจัดหาเงินของสหกรณ์จะมีสัดส่วนของหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้นจำนวนเท่าใด

ผู้บริหารการเงินต้องมีการวางแผนและคาดคะเนถึงจำนวนความต้องการเงินทุนที่เหมาะสม เพื่อวางแผนการจัดหาเงินทุนว่าจะมีโครงสร้างเงินทุนอย่างไร สัดส่วนของหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้นจะมี

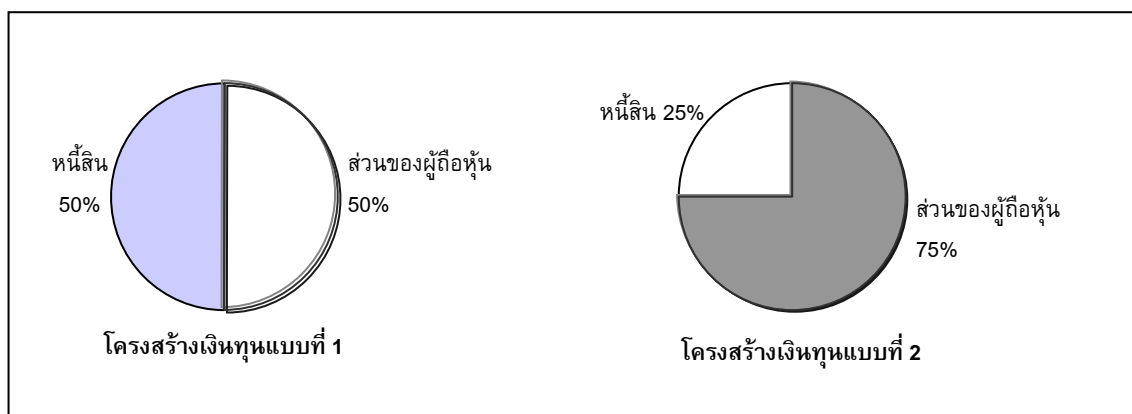
สัดส่วนเท่าใด ทั้งนี้การจัดการเงินทุนจากแหล่งต่าง ๆ นั้นจะต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการใช้เงินทุนว่าจะนำไปลงทุนในรูปแบบใดและในช่วงระยะเวลาใด เช่น แหล่งเงินทุนระยะสั้นที่มีอายุไม่เกิน 1 ปี เงินเบิกเกินบัญชี [Over Draft (OD)] ใช้ในการลงทุนในสินทรัพย์ระยะสั้น เพื่อก่อให้เกิดสภาพคล่องของธุรกิจ การจัดการเงินทุนผู้บริหารการเงินต้องจัดเตรียมข้อมูลทางการเงิน เช่น งบการเงินปีปัจจุบัน พยากรณ์งบการเงิน และการจัดการเงินทุนว่าต้องการเมื่อใด จากแหล่งใด และด้วยวิธีการใด

การที่จะตัดสินใจว่าจะระดมเงินทุนในรูปแบบใดนั้นจะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการด้วยกัน ได้แก่ อัตราดอกเบี้ย ฐานะทางการเงินของสหกรณ์ว่ามีความสามารถเพียงพอที่จะจ่ายชำระหนี้หรือไม่ ระดับของหนี้ในปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น สหกรณ์ที่มีปัญหาด้านเงินทุนหมุนเวียน อาจจะจัดหาเงินจากแหล่งเงินทุนระยะยาว (Long term financing) แทน

การตัดสินใจจัดหาเงินทุน จึงต้องพิจารณา 2 ประเด็นที่สำคัญ คือ

1) ต้นทุนของเงินทุน (Cost of capital) ถ้าโครงสร้างเงินทุนมาจากผู้ถือหุ้น ต้นทุนของเงินทุนจะต่ำกว่าโครงสร้างเงินทุนที่มาจากกู้ยืม

2) ความเสี่ยงทางการเงิน (Financial risk) เป็นความเสี่ยงที่ธุรกิจไม่สามารถที่จะจ่ายชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยเมื่อถึงกำหนดชำระ ถ้าโครงสร้างเงินทุนมาจากส่วนของเจ้าของ ความเสี่ยงทางการเงินจะต่ำกว่าโครงสร้างเงินทุนที่มาจากหนี้สิน

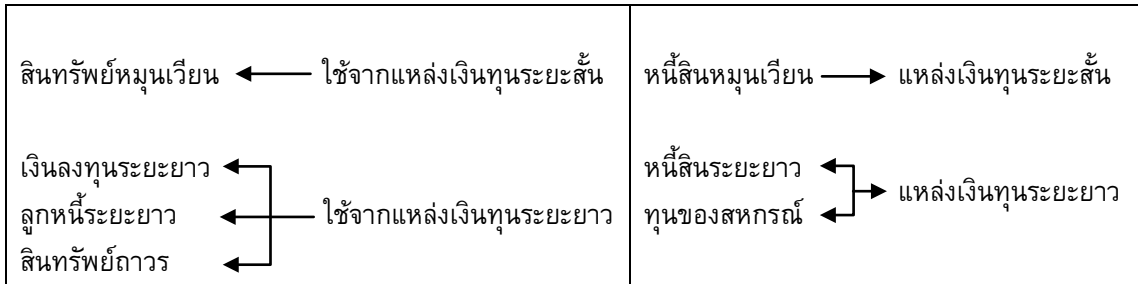

จากรูปแสดงให้เห็นว่าโครงสร้างเงินทุนแบบที่ 1 มีสัดส่วนของหนี้สิน 50% และส่วนของผู้ถือหุ้น 50% ส่วนโครงสร้างเงินทุนแบบที่ 2 มีสัดส่วนของหนี้สิน 25% และส่วนของผู้ถือหุ้น 75% ดังนั้นการที่ธุรกิจเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเงินทุนจากแบบที่ 1 ไปเป็นแบบที่ 2 จะทำให้สัดส่วนของหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นดีขึ้น

3. การจัดสรรเงินทุน (Allocation fund) ผู้บริหารการเงินต้องวางแผนการจัดสรรเงินทุนว่าจะนำไปลงทุนในสินทรัพย์หมุนเวียนหรือสินทรัพย์ถาวรจำนวนเท่าใดจึงจะเหมาะสม และให้สัมพันธ์กับเงินทุนที่จัดหามาได้ด้วย เช่น ลงทุนในหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาด ลูกหนี้ สินค้าคงเหลือ และการลงทุนในสินทรัพย์ถาวร เป็นต้น เพื่อให้ธุรกิจได้รับผลประโยชน์สูงสุด ในการตัดสินใจจัดสรรเงินทุนนั้นต้องพิจารณาปัจจัยดังนี้ คือ ขนาดของธุรกิจ ความเสี่ยงทางธุรกิจ ขนาดของกำไรที่ธุรกิจต้องการ สภาพคล่องของธุรกิจในขณะนั้นว่าจะใช้เงินทุนจำนวนเท่าใด อย่างไร

ผู้บริหารการเงินได้วางแผนการกำหนดความต้องการเงินทุนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อวางแผนในการจัดหาแหล่งเงินทุน ให้มีความสัมพันธ์กับความต้องการใช้เงินทุน กล่าวคือ ถ้าสหกรณ์มีความต้องการเงินทุนระยะสั้นเงินทุนที่จัดหามากก็ควรมาจากแหล่งเงินทุนระยะสั้น ถ้าสหกรณ์มีความต้องการเงินทุนระยะยาวเงินทุนที่จัดหามากก็ควรมาจากแหล่งเงินทุนระยะยาว เพื่อความเข้าใจในการวิเคราะห์จะพิจารณาจากงบดุลถึงการจัดหาและจัดสรรของเงินทุน โดยที่การจัดหาเงินทุนจะอยู่ทางด้านขวาของงบดุล ส่วนการจัดสรรเงินทุนจะอยู่ทางด้านซ้ายของงบดุล

งบดุล

4. การควบคุมทางการเงิน (Financial control) และการประสานงาน (Coordination)

ผู้บริหารการเงินต้องมีการประสานงานกับฝ่ายอื่น ๆ ในการวางแผนการควบคุมการบริหารด้านการเงิน และติดตามผลการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ ตลอดจนพิจารณาหาทางป้องกันหรือแก้ไขเมื่อมีปัญหาก่อเกิดขึ้นในระหว่างการทำงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

6. การจัดหาเงินทุนและการจัดสรรเงินทุน

สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นวิสาหกิจ (Enterprise) ที่ให้บริการทางการเงินแก่สมาชิกทั้งด้านการออมและการกู้ยืม ตามหลักและวิธีการของสหกรณ์ มีการดำเนินงานเป็นธุรกิจในรูปแบบพึ่งพาตนเองและพึ่งพาซึ่งกันและกัน แม้โดยปรัชญาของสหกรณ์จะให้ความสำคัญในการรวมคนเป็นลำดับแรก แต่การรวมทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงานก็เป็นสิ่งสำคัญที่ไม่อาจละเลยได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นสถาบันการเงินรูปหนึ่งในระบบเศรษฐกิจไทย

แหล่งเงินทุนหรือเงินทุนจากแหล่งต่าง ๆ จัดว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการดำเนินธุรกิจ เพราะเป็นสิ่งที่ไม่อาจขาดหายไปได้ และผู้บริหารสหกรณ์ต้องให้การใส่ใจ เนื่องจากเงินทุนที่มีที่มาต่าง ๆ กันนั้น มีความหมายต่อสหกรณ์ในสายตาของผู้เกี่ยวข้องต่างกัน มีต้นทุนของเงินต่างกัน มีเงื่อนไขเงื่อนไขเวลาในการใช้คืนเงินทุนเหล่านั้นต่างกัน และแหล่งทุนเองก็อาจมีสิทธิในสหกรณ์นี้ต่างกันไปด้วย

การจัดสรรเงินทุนที่สหกรณ์มีอยู่ ไปเพื่อการต่าง ๆ ก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการพิจารณาถึงแหล่งเงินทุน เพราะมีผลโดยตรงต่อผลประโยชน์ที่สหกรณ์จะได้รับ กล่าวคือ เป็นการจัดสรรเงินทุนไป เพื่อการก่อให้เกิดรายได้จากการดำเนินธุรกิจทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงปรัชญาในการดำเนินธุรกิจบางประการ ความเสี่ยงภัยทางธุรกิจและความเชื่อถือในสหกรณ์ในมุมมองของผู้เกี่ยวข้องทั้งจากภายในและจากภายนอก

การจัดหาเงินทุนและการจัดสรรเงินทุน จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้บริหารสหกรณ์ออมทรัพย์จำเป็นต้องให้ความสำคัญ และเอาใจใส่อย่างจริงจังและอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เพราะด้านหนึ่งเป็นเรื่องของการควบคุมต้นทุนทางการเงิน อีกด้านหนึ่งเป็นเรื่องของการสร้างผลประโยชน์ทางการเงิน และโดยภาพรวมก็เพื่อให้เกิดความเหมาะสมระหว่างลักษณะของเงินกู้กับลักษณะของการลงทุน เพื่อให้สามารถรองรับภาระที่จะเกิดขึ้นทั้งในรูปของการชำระคืน และค่าใช้จ่ายต่างๆ สำหรับแหล่งทุนต่างๆ และด้วยเหตุที่ลักษณะของสหกรณ์ออมทรัพย์มีลักษณะเฉพาะในรูปของสถาบันการเงินที่ผู้มีส่วนได้เสียเป็นคนกลุ่มเดียวกัน คือ สมาชิก ที่มีทั้ง “ผู้ออม” คือแหล่งทุนของสหกรณ์แหล่งหนึ่ง ย่อมต้องการผลประโยชน์จากการออมของตน “สูง” แต่ขณะเดียวกัน “ผู้กู้” ซึ่งเป็นแหล่งลงทุนหรือทางหนึ่งของการจัดสรรเงินทุนของสหกรณ์ กลับต้องการสินเชื่อที่มีดอกเบี้ย “ต่ำ” แต่ทุกคนคือสมาชิกของสหกรณ์เดียวกัน การบริหารการเงินในสถาบันการเงินที่มีลักษณะขัดกันของผลประโยชน์ของคนกลุ่มเดียวกัน จึงเป็นข้อจำกัดที่มีความท้าทายอย่างยิ่ง

แหล่งที่มาของเงินทุน : หนี้สิน และทุน

รายการหนี้สิน และทุน ที่ปรากฏในงบดุล นั้น เป็นรายการที่สรุปรวมมาจากบัญชีต่างๆ ในกลุ่มบัญชีหนี้สิน และบัญชีทุน ณ เวลาที่กำหนด(เวลาที่ทำงบดุล) ยอดรวมของหนี้สินและทุนที่ปรากฏในทำงงบดุลนั้น บอกให้ทราบว่า ณ เวลานั้นสหกรณ์มีเงินทุนทั้งสิ้นมูลค่าเท่าใด และมาจากแหล่งใดบ้าง มากน้อยเท่าใด ประกอบด้วย

แหล่งที่ 1 จากเจ้าของสหกรณ์และการดำเนินงานของสหกรณ์

ทุนส่วนนี้ มีที่มาที่สำคัญจาก 2 ส่วนคือ

ส่วนแรก ทุนเรือนหุ้น : เป็นเงินทุนที่ได้จากการลงทุนของเจ้าของสหกรณ์ (คือสมาชิก) ลงทุนในสหกรณ์ของตน ในรูปของการถือหุ้น และปรากฏรายการในบัญชี **ทุนเรือนหุ้น** ทุนส่วนนี้เกี่ยวข้องกับสมาชิกภาพของสมาชิกสหกรณ์ เนื่องจากสมาชิกมีสิทธิในการถือหุ้นคืนเมื่อพ้นจากการเป็นสมาชิกสหกรณ์แล้วการสะสมทุนของสมาชิกเป็นทุนเรือนหุ้นในสหกรณ์ทั่วๆ ไป นั้น จะมีลักษณะบางประการที่เป็นข้อจำกัด หรือข้อเสียเปรียบ เมื่อเทียบกับวิสาหกิจอื่นๆ อยู่หลายประการ (แต่อาจมีบางประการที่ไม่ใช่ข้อจำกัดของสหกรณ์ออมทรัพย์) ข้อจำกัดเหล่านั้นได้แก่

1. จำนวนของผู้ถือหุ้น (คือจำนวนสมาชิก) มีขีดจำกัดบังคับอยู่ คือ จำกัดอยู่ในขอบเขตของบริการที่สหกรณ์กำหนดตามข้อบังคับ เช่นในอาณาเขตใดอาณาเขตหนึ่ง หรือในหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง

2. การถือหุ้นของสมาชิกสหกรณ์รายคน มักไม่มีข้อกำหนดให้สอดคล้องกับความต้องการใช้เงินทุนของตน แต่เป็นไปตามความสามารถโดยเฉลี่ย ในสหกรณ์เดียวกันสมาชิกที่มีฐานะต่างกัน ก็จะมีความสามารถในการถือหุ้นต่างกัน สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์นั้น การสะสมทุนในรูปทุนเรือนหุ้นจึงกำหนดให้มีความสัมพันธ์กับรายได้ของสมาชิก เป็นกำหนดขั้นต่ำด้วย ข้อนี้อาจไม่ใช่ข้อจำกัดของสหกรณ์ออมทรัพย์ เนื่องจากมักกำหนดให้สมาชิก “ออม” ในรูปเงินสะสมค่าหุ้น เป็นสัดส่วนกับรายได้ประจำ (เช่น ร้อยละ 5) แต่ก็มีข้อจำกัดอื่นเกิดขึ้น คือการยอมให้สมาชิก “หยุด” การออมในลักษณะนี้ได้เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง เช่น ส่งเงินสะสมค่าหุ้นติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 84 งวดรายเดือน เป็นต้น

3. การถือหุ้นในสหกรณ์ เป็นการจ่ายเงินล่วงหน้าเพื่อให้ได้สิทธิในการใช้บริการในอนาคตมากกว่าที่จะเป็นการลงทุนที่มีสิ่งดึงดูดใจ หุ้นของสหกรณ์จึงไม่มีลักษณะการลงทุนแบบหุ้นทางการค้าคือ

ผลตอบแทน : เงินปันผลที่จ่ายให้แก่หุ้นเรือนหุ้นมีอัตราจำกัดตามหลักการสหกรณ์ และอาจมีข้อกำหนดไว้ในกฎหมายด้วย และการตัดสินใจเป็นอำนาจของที่ประชุมใหญ่

มูลค่าตลาด : มูลค่าหุ้นของสหกรณ์มีราคาคงที่ ไม่ขึ้น - ลงตามผลการประกอบการ สมาชิกไม่อาจหาประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงของราคาหุ้นได้

การโอนหุ้น : หุ้นของสหกรณ์ตามปกติไม่อาจโอนซื้อขายกันระหว่างสมาชิกได้โดยตรง สมาชิกจะสามารถถอนหุ้นของตนได้เมื่อพ้นจากสมาชิกภาพ และปกติต้องโอนหุ้นให้กับสหกรณ์เท่านั้น

อำนาจในการตัดสินใจ : การถือหุ้นในสหกรณ์ ไม่มีส่วนสัมพันธ์กับอำนาจในการตัดสินใจ เนื่องจากสหกรณ์ถือหลักการ 1 คน 1 เสียง นอกจากนั้นยังมีข้อกำหนดอื่นๆ เช่น

1. มีข้อกำหนดไม่ให้สมาชิกคนหนึ่งคนใด ถือหุ้นในสหกรณ์เกินกว่าเกณฑ์ที่กำหนด เช่น ไม่เกิน 1 ใน 5 ของมูลค่าหุ้นที่ชำระแล้ว เป็นต้น

2. หุ้นเรือนหุ้นมีความสัมพันธ์กับสมาชิกภาพ จึงมีการเปลี่ยนแปลงในปริมาณเมื่อมีผู้พ้นจากสมาชิกภาพ

3. สมาชิกสหกรณ์มักลังเลใจที่จะถือหุ้นในสหกรณ์ในจำนวนที่เกินกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ เนื่องจากมักมีข้อเปรียบเทียบว่าสามารถใช้บริการที่อื่นได้โดยไม่ต้องนำเงินไปลงทุน

อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดเหล่านี้สามารถใช้วิธีการต่างๆ แก้ไขได้

ส่วนที่สอง ทูนสะสม : เป็นทุนที่เกิดจากการสะสมทุนของสหกรณ์โดยส่วนรวม เช่น เงินสำรองทุนสะสมตามข้อบังคับเพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ (ส่วนมากจัดสรรมาจากกำไรสุทธิประจำปี) ทุนส่วนนี้เป็นทุนที่ปลอดจากข้อผูกพันกับสมาชิกรายบุคคล จึงไม่มีผลอันเนื่องจากการเข้า - ออกของสมาชิกสหกรณ์ และเป็นเงินทุนที่ไม่มีต้นทุนทางธุรกิจ

แหล่งที่ 2 จากส่วนของหนี้สิน

ทุนส่วนนี้มีบทบาทมากในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ออมทรัพย์ เนื่องจากส่วนมากเป็นหนี้สินระยะสั้น ที่อาจมีการเรียกให้ชำระหนี้ในทันที หรือในระยะเวลาจำกัด หรือมีข้อผูกพันต่อการจ่ายเงินทันที เมื่อมีการร้องขอ การบริหารเงินทุนจากแหล่งหนี้สินจึงมีความสำคัญและละเอียดอ่อนมาก เพราะจะส่งผลกระทบต่อถึงความเชื่อถือที่ “แหล่งทุน” มีต่อสหกรณ์ได้โดยง่ายนั้นหมายถึงระดับความสัมพันธ์ระหว่างสหกรณ์กับแหล่งทุนจะขึ้นอยู่กับการบริหารในเรื่องนี้

แหล่งหนี้สินที่สำคัญของสหกรณ์ออมทรัพย์ ประกอบด้วย

1) **สมาชิก** ซึ่งจะอยู่ในรูปของเงินฝากประเภทต่างๆ ซึ่งมีต้นทุนของเงินทุน (คือ อัตราดอกเบี้ย) ที่แตกต่างกันตามเงื่อนไขที่สหกรณ์กำหนด ปกติมักขึ้นอยู่กับระยะเวลา ความต้องการเงินทุนของสหกรณ์ และภาวะเศรษฐกิจทั่วไป การกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของเงินทุนส่วนนี้ เข้า - ออก ระหว่างสหกรณ์กับสถาบันการเงินอื่นหากไม่ระมัดระวังและขาดการติดตามข่าวสารอย่างใกล้ชิด อาจเกิดการ “กระเพื่อม” ของเงินทุนอย่างรุนแรง และส่งผลต่อการ

บริหารสภาพคล่องของสหกรณ์ ปกติแล้วอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก มักถูกกำหนดมาจากปัจจัยภายนอกสหกรณ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่สหกรณ์ไม่สามารถควบคุมได้

นอกเหนือจากเงินรับฝากจากสมาชิกแล้ว สหกรณ์ยังอาจจัดหาเงินทุนจากสมาชิกในลักษณะอื่นอีก เช่น การออกตั๋วสัญญาใช้เงิน เป็นต้น ซึ่งจะใช้ในกรณีที่สหกรณ์มีความต้องการเงินทุนที่มีความเฉพาะ เช่น จัดหาเงินทุนระยะยาวโดยออกตั๋วสัญญาใช้เงิน ในขณะที่ไม่สามารถกระตุ้นให้สมาชิกเพิ่มการถือหุ้นปกติได้ (เช่น ในภาวะที่อัตราดอกเบี้ยสูงกว่าอัตราสูงสุดของเงินปันผลเป็นต้น)หรือจัดหาเงินทุนระยะสั้นโดยการออกตั๋วสัญญาใช้เงิน เพื่อลดปัญหาการขาดสภาพคล่องชั่วคราว เป็นต้น

2) แหล่งภายนอก ได้แก่สถาบันการเงินต่างๆ และสหกรณ์อื่น ซึ่งจะอยู่ในรูปของเงินกู้ประเภทต่างๆ ทั้งระยะสั้น ระยะปานกลาง ระยะยาว และเงินเบิกเกินบัญชี เป็นต้น แหล่งเงินทุนส่วนนี้จะมีข้อจำกัดอยู่บ้าง เพราะขึ้นอยู่กับฐานะของสหกรณ์ที่ขอกู้ว่าเป็นที่เชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด บางกรณีอาจต้องการหลักประกันบางอย่างด้วย สำหรับต้นทุนของเงินส่วนนี้ก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ เช่นเดียวกับส่วนแรก

อย่างไรก็ตาม การพิจารณาแหล่งเงินทุน และเงินทุนต่างๆ โดยอาศัยข้อมูลจากงบดุลเพียงอย่างเดียว นั้น จะไม่ได้ภาพของแหล่งเงินทุนที่ครบถ้วน เนื่องจากอาจมีเงินทุนจากบางแหล่งโดยเฉพาะเงินทุนระยะสั้น ที่สหกรณ์จัดหามา และใช้คืนไปหมดสิ้นแล้วในระหว่างปี ทำให้ไม่ปรากฏยอดคงเหลือในวันที่ทำงบดุล จึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงรายการเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นจริงด้วย การจัดทำงบการเงินระหว่างกาล หรือการเก็บยอดรายการทางการเงินที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง (ทุกวันทำการ ทุกสัปดาห์ ทุกบัญชี ทุกเดือน ทุกไตรมาส ฯลฯ) จึงจะเป็นการติดตามการเคลื่อนไหวของเงินทุนจากแหล่งต่างๆ ที่ได้ผล นอกจากนั้นการดำเนินงานเงินล่วงหน้า งบกระแสเงินสดล่วงหน้า ก็เป็นเครื่องช่วยสำหรับผู้บริหารงานสหกรณ์ได้อย่างดี ระบบข่าวสารภายในและระบบบัญชีของสหกรณ์ จึงเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารการเงินของ สหกรณ์ออมทรัพย์ และควรให้ความสำคัญแก่บัญชีเพื่อการบริหารเป็นพิเศษ

การจัดสรรเงินทุน : สินทรัพย์

รายการสินทรัพย์ต่างๆ ที่ปรากฏในงบดุลนั้น แสดงให้เห็นถึงการจัดสรรเงินทุนที่สหกรณ์มีอยู่ ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง ว่าได้มีการนำไปเก็บไว้ (ลงทุน) เพื่อการใดบ้าง โดยการจัดสรรนั้นจะกระทำในรูปของการลงทุนในสินทรัพย์ ซึ่งประกอบด้วย

1. การลงทุนในสินทรัพย์ถาวร หมายถึงการซื้อหรือจัดหาโดยการเช่าระยะยาวสินทรัพย์ที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ เช่น อาคารสำนักงาน ที่ดิน ยานพาหนะ ครุภัณฑ์อุปกรณ์ ซึ่งเป็นสินทรัพย์ที่จำเป็นในการดำเนินงานของสหกรณ์ และก่อให้เกิดประโยชน์(รายได้) แก่สหกรณ์ในทางอ้อม การลงทุนในสินทรัพย์ประเภทนี้จำเป็นต้องทำงบประมาณการลงทุน เพื่อให้รู้ถึงการเคลื่อนไหวของกระแสเงินเข้า-ออก และต้องประเมินความคุ้มค่าของการลงทุนด้วย โดยเฉพาะในกรณีที่มิใช่สินทรัพย์ถาวรที่เป็นความจำเป็นพื้นฐาน เช่น การซื้อรถยนต์คันที่ 2 ควรมีการพิจารณาว่า การซื้อรถยนต์คันนี้ จะทำให้สหกรณ์ประหยัดอะไรได้บ้าง (เช่น ค่าเช่าพาหนะ ที่ต้องจ่ายอยู่เป็นครั้งคราว เพราะรถไม่พอใช้งาน) และจะคุ้มค่ากับการลงทุนไปหรือไม่ หรือการสร้างอาคารสำนักงาน จะประหยัดอะไรลงได้บ้าง จะคุ้มค่าหรือไม่

เทคนิคในการวิเคราะห์สามารถใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น การวิเคราะห์มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value : NPV) การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนภายใน (Internal Rate of Return : IRR) การวิเคราะห์ระยะเวลาคืนทุน (Payback Period) การวิเคราะห์ดัชนีอัตรากำไร (Profitability Index : PI) เป็นต้น การใช้เทคนิคเหล่านี้เข้าช่วยจะทำให้สหกรณ์ออมทรัพย์สามารถตัดสินใจในการลงทุนได้อย่างมีเหตุผล ด้วยความรอบคอบ มิใช่การพิจารณาโดยอาศัย “ความรู้สึก” โดยขาดการวิเคราะห์ที่รัดกุมเพียงพอ นอกจากนี้ยังจะเป็นการบังคับให้ต้องมีการประมาณการกระแสเงินสดรับ-จ่ายขึ้นมา ทำให้เห็นภาพการเคลื่อนไหวในอนาคตที่จะช่วยให้ผู้บริหารงานสามารถมองเห็นปัญหาหรือข้อจำกัดที่อาจจะเกิดในอนาคตได้ด้วย และพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหานั้นอย่างมีเวลาเตรียมตัวมากพอ

2. การลงทุนในสินทรัพย์หมุนเวียน หมายถึงการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีอายุสั้น มีการหมุนเวียนเร็ว ปกติจะมีการเปลี่ยนสภาพเป็นเงินสดในรอบปีทางบัญชีเดียว เช่น ลูกหนี้ สินค้าคงคลัง เงินฝากธนาคาร เงินลงทุนในหลักทรัพย์ และบางส่วนจะคงสภาพไว้เป็นเงินสดในมือสินทรัพย์กลุ่มนี้มีความจำเป็นในการดำเนินธุรกิจมาก เนื่องจากเป็นกลไกในการรักษาสภาพคล่องของกิจการที่สำคัญ อย่างไรก็ตามสำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์ ส่วนประกอบสำคัญของสินทรัพย์กลุ่มนี้ คือ ลูกหนี้ ถือว่าเป็นสินทรัพย์ที่เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดของสหกรณ์

อย่างไรก็ตาม “ลูกหนี้” ของสหกรณ์ออมทรัพย์ ไม่ได้มีลักษณะเป็นสินทรัพย์หมุนเวียนที่แท้จริง ข้อเท็จจริงที่ปรากฏนั้น “ลูกหนี้” มีลักษณะเป็น “เงินลงทุน” ของสหกรณ์มากกว่า หากจะมีการจัดลูกหนี้ของสหกรณ์ออมทรัพย์เป็น “สินทรัพย์หมุนเวียน” ก็อาจมีเพียงส่วนที่ถึงกำหนดชำระในรอบปีทางบัญชีนั้น ๆ เท่านั้น เนื่องจากมีลูกหนี้จำนวนมากที่เป็นหนี้ที่มีระยะเวลาชำระคืนเกินกว่า 1 ปี เช่น บางส่วนของเงินกู้สามัญ และส่วนใหญ่ของเงินกู้พิเศษ จากข้อเท็จจริงนี้ สหกรณ์ออมทรัพย์ควรมีการแยกรายละเอียด ลูกหนี้ส่วนที่ไม่เป็นสินทรัพย์หมุนเวียน (Non-Current Assets) ออกไว้ต่างหาก เพื่อให้เห็นอย่างชัดเจนว่าสินทรัพย์ส่วนนี้มีสภาพคล่องต่ำกว่าส่วนที่เป็น Current จะทำให้การพิจารณาสภาพคล่องของสหกรณ์มีความเป็นจริงมากขึ้น ไม่ถูกปกปิดอยู่ด้วยปริมาณลูกหนี้ที่เป็นส่วนของ Non-Current

ผลตอบแทนจากการให้กู้ยืม คือ อัตราดอกเบี้ย ซึ่งตามปกติจะมีอัตราเดียวสำหรับเงินกู้ทุกประเภท จึงไม่มีความแตกต่างกันระหว่างการให้เงินกู้พิเศษ กับเงินกู้สามัญ หรือเงินกู้ฉุกเฉิน สหกรณ์จึงไม่จำเป็นต้องมีการจัดสัดส่วนระหว่างเงินกู้พิเศษ เงินกู้สามัญ และเงินกู้ฉุกเฉิน ว่าควรมีอัตราส่วนเท่าใด แต่หากสหกรณ์ออมทรัพย์ได้ใช้นโยบาย “อัตราดอกเบี้ยต่างกัน” สำหรับเงินกู้ต่างประเภทกัน การกำหนดสัดส่วนระหว่างเงินกู้ประเภทต่าง ๆ ก็จะมีผลตามขึ้นมานั้นที่ เพราะจะมีผลต่อ “รายได้จากดอกเบี้ย” ของสหกรณ์ เช่น สหกรณ์อาจกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ฉุกเฉิน สูงกว่าเงินกู้สามัญ เพื่อสกัดการกู้เงินฉุกเฉินที่ไม่จำเป็นลงเป็นการสร้างวินัยการใช้จ่ายเงินให้สมาชิกบางกลุ่ม หรืออาจกำหนดอัตราดอกเบี้ยสำหรับเงินกู้พิเศษเพื่อการมีอสังหาริมทรัพย์ให้ต่ำกว่าเงินกู้สามัญ เพื่อให้โอกาสแก่สมาชิกที่ต้องการมีที่อยู่อาศัยให้มีโอกาสมากขึ้น เป็นต้น

3. การลงทุนในสินทรัพย์อื่น ๆ เช่น เงินลงทุนในกิจการอื่น (ถือหุ้นของชุมนุมสหกรณ์ฯ) หรือสินทรัพย์ประเภทไม่มีตัวตนต่าง ๆ เช่น สิทธิการเช่า เป็นต้น

ส่วนประกอบของรายการสินทรัพย์ต่าง ๆ เหล่านี้ แสดงให้เห็นถึงการจัดสรรเงินทุนของสหกรณ์ ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อสหกรณ์ คือ

- 1) ผลต่อสภาพคล่องของสหกรณ์
- 2) ผลต่อรายได้ของสหกรณ์
- 3) ผลต่อความเสี่ยงภัยทางธุรกิจที่อาจเกิดขึ้น
- 4) ผลต่อภาพพจน์และความเชื่อถือในสหกรณ์ตามสายตาผู้เกี่ยวข้อง

ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดหาเงินทุนและการจัดสรรเงินทุน

ในการบริหารการเงินสำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์นั้น การจัดสมดุลระหว่างเงินทุนจากแหล่งต่างๆ กับการจัดสรรเงินลงทุน ก็ดี การจัดส่วนประกอบในการลงทุนในสินทรัพย์ต่างๆ ก็ดี การจัดสัดส่วนระหว่างเงินทุนจากแหล่งต่างๆ และระยะเวลาต่างๆ ก็ดี ล้วนเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาติดตามอย่างต่อเนื่อง เพื่อการตัดสินใจที่รวดเร็วทันเหตุการณ์ เพื่อให้เกิดผลดีที่สุกแก่สหกรณ์และสมาชิก

หลักพื้นฐานของการบริหารการเงินเพื่อจัดสมดุลระหว่างแหล่งเงินทุนกับการจัดสรรเงินทุน ก็คือการลงทุนในสินทรัพย์ที่เป็น non - current ด้วยเงินทุนจากแหล่งเงินทุนระยะยาวและลงทุนในสินทรัพย์ที่เป็น current ด้วยเงินทุนจากแหล่งเงินทุนระยะสั้น ซึ่งจะเป็นนโยบายที่ปลอดภัยที่สุด เพราะปกติแหล่งเงินทุนระยะยาวจะมีต้นทุนสูงกว่าแหล่งเงินทุนระยะสั้นและสินทรัพย์ที่เป็น non - current เป็นสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดรายได้มากกว่าสินทรัพย์ที่เป็น current อย่างไรก็ตามนโยบายที่มีความท้าทายมากขึ้น คือการลงทุนบางส่วนในสินทรัพย์ที่เป็น non - current ด้วยเงินทุนจากแหล่งเงินทุนระยะสั้น (เพราะต้นทุนต่ำกว่า แต่มีผลตอบแทนสูง) สหกรณ์ย่อมต้องแบกรับภาระความเสี่ยงที่สูงขึ้นด้วย การกำหนดนโยบายอย่างไรจึงขึ้นอยู่กับธรรมชาติของสหกรณ์ ธรรมชาติของมวลสมาชิก และวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสหกรณ์ เป็นสำคัญ

ธรรมชาติของสหกรณ์ ในที่นี้หมายถึง ระดับการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ออมทรัพย์แต่ละแห่ง ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ

สหกรณ์ออมทรัพย์ที่ยังเป็นสหกรณ์พื้นฐาน คือ สมาชิกสหกรณ์ยังมีความต้องการ “เงินกู้” จากสหกรณ์ในปริมาณสูง (สหกรณ์ยังมีเงินไม่พอให้กู้) สหกรณ์จะให้ความสำคัญในการหาแหล่งเงินทุนมากกว่าเรื่องการลงทุน (สหกรณ์กลุ่มนี้จะกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้สูงกว่าสหกรณ์อื่นได้)

สหกรณ์ออมทรัพย์ที่พ้นการเป็นสหกรณ์พื้นฐานมาแล้ว สมาชิกมีการกู้ยืม และมีการออมในระดับที่ได้สัดส่วนกัน (สหกรณ์ไม่ขาดเงิน และไม่มีเงินเหลือ) สหกรณ์กลุ่มนี้จะมีทางเลือกในการจัดหาเงินทุนจากแหล่งต่างๆ ได้มากขึ้น แหล่งทุนที่มีดอกเบี้ยต่ำ เงินไขติ จะได้รับการพิจารณาก่อน อาจใช้เทคนิคต่างๆ ในการจัดหาเงินทุนได้ และรักษาระดับการลงทุน (ให้กู้ยืม) โดยกำหนดอัตราดอกเบี้ยในระดับเดียวกับตลาดได้

สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์อีกกลุ่มหนึ่งคือกลุ่มที่มีความก้าวหน้า กลุ่มนี้จะมีเงินเหลือเพราะระดับการกู้ยืมของสมาชิกอิมตัว สมาชิกมีกำลังการออมสูง สหกรณ์ออมทรัพย์กลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่ให้กู้ยืมแก่สหกรณ์อื่นๆ เป็นกลุ่มที่จำเป็นต้องให้ความสำคัญแก่การหาช่องทางการลงทุนใหม่ๆ ในขณะที่ต้องพยายามควบคุมต้นทุนจากแหล่งเงินทุนที่มีทั้งหมดด้วย เพราะสหกรณ์ออมทรัพย์ยังมีขอบเขตการลงทุนจำกัดอยู่

ธรรมชาติของสมาชิก จะสอดคล้องกับธรรมชาติของสหกรณ์ ในสหกรณ์ออมทรัพย์กลุ่มแรก สมาชิกส่วนใหญ่จะเป็น “ผู้กู้” จะมีกำลังการออมต่ำ ตรงข้ามกับสมาชิกสหกรณ์ในกลุ่มที่สุกทำย ที่มีกำลัง

การออมสูง แม้จะมีการกั๊ยมีแต่ก็มีกำลังการชำระคืนได้ ความสนใจในผลประโยชน์ของสมาชิกในสหกรณ์ แต่ละกลุ่มจึงมีความแตกต่างกัน

การกำหนดนโยบายของผู้บริหารสหกรณ์ออมทรัพย์แต่ละกลุ่ม จะสะท้อนมาจากธรรมชาติของสหกรณ์ และธรรมชาติของสมาชิก เพราะกรรมการดำเนินการได้รับการเลือกตั้งมาจากมวลสมาชิก การให้ความสนใจของสหกรณ์แต่ละแห่งจึงแตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตาม หากสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งระบบสามารถเชื่อมโยงและสร้างความสัมพันธ์ทางการเงินกันได้ ก็จะทำให้การเคลื่อนย้ายเงินทุนจากส่วนที่เกินอยู่ไปยังส่วนที่ขาด สามารถเป็นไปได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว และเป็นประโยชน์แก่ทุกสหกรณ์

รายละเอียดวิธีการปฏิบัติ โปรดศึกษาจากคู่มือการบริหารการเงินชั้นสูง

7. ต้นทุนเงินในสหกรณ์ออมทรัพย์

หน้าที่ของผู้บริหารการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์ที่สำคัญ คือ การตัดสินใจเกี่ยวกับการลงทุน (Investment) การตัดสินใจในการกำหนดราคา (Pricing) การตัดสินใจในการจัดหาเงินทุน (Financing) และการตัดสินใจในการจัดโครงสร้างของเงินทุน (Financial Structuring) ดังนั้นข้อมูลพื้นฐานสำคัญที่ผู้บริหารสหกรณ์ต้องการเป็นอย่างยิ่ง เพื่อใช้ในการวางแผน การตัดสินใจ และการควบคุม คือต้นทุน (Cost)

“ต้นทุน” ในการบัญชีการเงิน หมายถึง ทรัพยากรต่างๆ ที่ใช้ไปเพื่อให้ได้สินค้า หรือบริการ หรือเงินทุนมา ทรัพยากรที่ใช้อาจวัดได้ในรูปของเงินสดที่จ่ายไป มูลค่าของทรัพย์สินที่เอาไปแลกเปลี่ยน เป็นต้น แต่สำหรับการบัญชีบริหาร “ต้นทุน” มีความหมายที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะต้นทุนมีหลายประเภทแตกต่างกันตามความต้องการของฝ่ายบริหารที่ต้องการจะใช้ข้อมูลต้นทุน เพื่อวัตถุประสงค์ใด เช่น เพื่อกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้แก่สมาชิก หรือเพื่อควบคุมงบประมาณรายจ่าย หรือเพื่อการตัดสินใจลงทุนในตราสารทางการเงิน หรือเพื่อการปรับปรุงโครงสร้างทางการเงินให้มีเสถียรภาพ เป็นต้น ต้นทุนเกิดขึ้นในกิจการทุกประเภท ทั้งในกิจการที่ดำเนินธุรกิจ และไม่ได้ดำเนินธุรกิจ ต้นทุนที่เกิดขึ้นจะแตกต่างกัน การจำแนกประเภทต้นทุน จึงขึ้นอยู่กับลักษณะการประกอบกิจการของแต่ละแห่ง โดยทั่วไปต้นทุนในกิจการของสหกรณ์ออมทรัพย์ จำแนกได้ 2 ประเภทคือ

1. ต้นทุนเงินทุน (Cost of Capital)
2. ต้นทุนการบริหาร (Administrative Cost)

ต้นทุนเงินทุน (Cost of Capital) คือ ต้นทุนการได้มาของเงินทุนที่สหกรณ์ออมทรัพย์นำมาใช้ในการสร้างทรัพย์สิน และหมุนเวียนดำเนินการ ตามปกติสหกรณ์ออมทรัพย์จะมีแหล่งที่มาของเงินทุนจาก 2 แหล่ง คือ จาก “เจ้าหนี้” และจาก “เจ้าของ” โดยสามารถพิจารณาส่วนประกอบของเงินทุนได้จากงบดุลของสหกรณ์ออมทรัพย์ ซึ่งจำแนกแหล่งที่มาของเงินทุนไว้ชัดเจนในรายการหนี้สิน (Liabilities) และรายการทุนของสหกรณ์ (Owner Equity)

1. แหล่งที่มาของเงินทุนจากเจ้าของและจากการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์
ประกอบด้วย

- 1.1 ทุนเรือนหุ้น** เป็นเงินทุนที่ได้มาจากการลงทุนของสมาชิกในกิจการสหกรณ์ออมทรัพย์ของตน

1.2 ทุนสะสม เป็นเงินทุนที่ได้มาจากการดำเนินงานของสหกรณ์ และสะสมทุนไว้เพื่อประโยชน์ในภายหน้าของสมาชิก และสหกรณ์โดยส่วนรวมประกอบด้วย

- ทุนสำรอง
- ทุนสะสมตามข้อบังคับ หรือระเบียบ เช่น ทุนสาธารณประโยชน์ทุนรักษา
ระดับอัตราเงินปันผล ทุนสวัสดิการสมาชิก ทุนสวัสดิการเจ้าหน้าที่ ทุนเพื่อ
การศึกษาของบุตรสมาชิก ทุนเพื่อสร้างสำนักงาน เป็นต้น
- กำไรสะสม

2. แหล่งที่มาของเงินทุนจากหนี้สิน ประกอบด้วย

2.1 เงินรับฝาก เป็นเงินทุนที่ได้มาจากการที่สหกรณ์ออมทรัพย์รับฝากเงินจากสมาชิก ทั้งในรูปเงินฝากประเภทออมทรัพย์ และเงินฝากประเภทประจำตามกำหนดเวลา เป็นต้น

2.2 เงินกู้ยืม เป็นเงินทุนที่สหกรณ์ออมทรัพย์ได้มาจากการกู้ยืมเจ้าหนี้ต่างๆเช่น ชุมชนสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด ธนาคาร และสหกรณ์ออมทรัพย์อื่น เป็นต้น

เงินทุนที่ได้มาจากแต่ละแหล่งทุนดังกล่าวจะมีต้นทุน หรือค่าใช้จ่ายที่แตกต่างกันไป ดังนั้นในการหาต้นทุนเงินทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้น จะต้องหาต้นทุนของเงินทุนที่ได้มาจากแต่ละแหล่งก่อน แล้วจึงนำมาเฉลี่ยตามสัดส่วนของเงินทุนตามแหล่งที่ได้มา ซึ่งเรียกว่าต้นทุนเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (Weighted Average Cost of Capital : WACC)

ต้นทุนของทุนเรือนหุ้น

ผลตอบแทนต่อการลงทุนในทุนเรือนหุ้นของสหกรณ์ออมทรัพย์ คือ เงินปันผล ซึ่งที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์เป็นผู้พิจารณาอนุมัติจัดสรรจากกำไรสุทธิประจำปี ตามที่คณะกรรมการดำเนินการพิจารณาเสนอ ซึ่งในหลายสหกรณ์จะพบปัญหาความขัดแย้งระหว่างคณะกรรมการดำเนินการ และสมาชิกผู้ถือหุ้นเกี่ยวกับการกำหนดอัตราเงินปันผล เนื่องจากสมาชิกผู้ถือหุ้นมักจะคาดหวังอัตราเงินปันผลที่สูงขึ้นเรื่อยๆ ทุกปี ขณะที่ผู้บริหารสหกรณ์ต้องบริหารการเงินภายใต้สภาพแวดล้อมทางการเงินที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา อัตราดอกเบี้ยในตลาดเงินตลาดทุนมีขึ้นและลง ดังนั้นอัตราเงินปันผลที่เหมาะสมนั้นควรไม่ต่ำกว่าอัตราผลตอบแทนที่สมาชิกสหกรณ์จะได้รับ หากสมาชิกสหกรณ์นำไปลงทุนที่อื่นที่มีสภาพความเสี่ยงพอๆ กัน เช่น ไม่ต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 1 ปีเฉลี่ย หรืออาจกำหนดว่าเท่ากับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำบวก 2 % ถึง 3% ต้นทุนของทุนเรือนหุ้นใน สหกรณ์ออมทรัพย์ก็คือ อัตราเงินปันผล นั่นเอง

ต้นทุนของทุนสำรอง ทุนสะสม และกำไรสะสม

บางสหกรณ์อาจพิจารณาว่า ทุนสำรอง ทุนสะสม และกำไรสะสมนั้น เป็นเงินทุนที่ไม่มีต้นทุน หรือต้นทุนเงินทุนเป็นศูนย์ ขณะที่บางสหกรณ์อาจพิจารณาว่า เมื่อสหกรณ์มีได้จ่ายกำไรออกไปทั้งหมด โดยคงกำไรบางส่วนสะสมไว้ในสหกรณ์ ก็จะต้องถือเสมือนหนึ่งว่าสหกรณ์ออมทรัพย์ได้ใช้กำไรส่วนที่สะสมไว้ในรูปทุนต่างๆ นั้น ไปหาประโยชน์แทนให้กับเจ้าของสหกรณ์ จึงพิจารณาในลักษณะของค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) กล่าวคือหากสหกรณ์นำเงินทุนส่วนนี้ไปฝากประจำไว้ในธนาคารได้รับอัตราดอกเบี้ยเท่าไรให้นำมาเป็นต้นทุนของทุนสำรอง ทุนสะสม และกำไรสะสมด้วย แต่โดยทั่วไปหากคิดตามหลัก

เศรษฐศาสตร์ เงินสำรองและทุนสะสม ต้องมีค่าเสียโอกาส แม้จะไม่ได้จ่ายจริงในทางปฏิบัติซึ่งส่วนใหญ่จะคิดค่าเสียโอกาสเท่ากับอัตราที่จ่ายให้กับผู้ถือหุ้น

ต้นทุนของเงินรับฝาก

ต้นทุนของเงินรับฝาก ก็คือ อัตราดอกเบี้ยจ่ายให้แก่เงินฝากประเภทต่างๆ ที่ สหกรณ์ออมทรัพย์รับฝากจากสมาชิก ดอกเบี้ยเงินรับฝากที่สหกรณ์กำหนดอาจมีหลายอัตรา และมีปริมาณเงินฝากในแต่ละประเภทที่แตกต่างกัน ดังนั้น การจะทราบต้นทุนของเงินรับฝากดังกล่าวได้ จะต้องนำปริมาณเงินฝากและอัตราดอกเบี้ยที่แตกต่างกันนั้น มาถ่วงเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของเงินรับฝาก

ต้นทุนของเงินกู้ยืม

เมื่อกิจการต้องการกู้ยืมเงิน ผู้ที่จะให้กู้ต้องพิจารณาฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการ เพื่อประเมินถึงความสามารถในการดำเนินงานและความเสี่ยงของกิจการว่าเป็นอย่างไร มีโอกาสจะเป็นหนี้เสียหรือไม่ จากนั้นผู้ที่จะให้กู้จึงจะสามารถกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ซึ่งเป็นอัตราที่เหมาะสมแก่กิจการนั้นๆ ได้ ดังเช่น ธนาคารพาณิชย์เรียกเก็บอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมจาก สหกรณ์ออมทรัพย์ในอัตราที่แตกต่างกันบ้าง เท่ากันบ้าง ก็ขึ้นกับการวิเคราะห์ประเมินระดับความเสี่ยงของสหกรณ์ออมทรัพย์ผู้ขอกู้นั่นเอง แต่นับว่าเป็นเรื่องแปลกที่การให้กู้ยืมกันระหว่างสหกรณ์ออมทรัพย์นั้น มิได้มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ให้สัมพันธ์กันกับระดับความสามารถในการดำเนินงานและความเสี่ยงของกิจการสหกรณ์ออมทรัพย์ผู้ขอกู้ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องปกติที่จะพบเห็นได้โดยทั่วไปว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีความสามารถในการดำเนินกิจการดีความเสี่ยงต่ำ และสหกรณ์ออมทรัพย์ที่การดำเนินงานมีความเสี่ยงสูง ล้วนได้รับเงินกู้จากสหกรณ์ออมทรัพย์ หรือชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์ฯ ในอัตราดอกเบี้ยที่เท่ากัน สรุปได้ว่าเจ้าหนี้คิดอัตราดอกเบี้ยกับสหกรณ์เท่าไรอัตราดอกเบี้ยนั้นก็ถือเป็นต้นทุนของเงินกู้ยืมนั่นเอง

ต้นทุนทางการบริหาร (Administrative Cost) ได้แก่ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการบริหารงานในกิจการของสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งหมด โดยไม่รวมค่าใช้จ่ายที่เป็นต้นทุนของเงินทุน เช่น เงินเดือนค่าจ้าง ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ ค่าใช้จ่ายในการบริหารสำนักงาน ค่าใช้จ่ายด้านบริการ ค่าใช้จ่ายด้านวิชาการและการพัฒนา เป็นต้น

ในการคำนวณต้นทุนทางการบริหารให้พิจารณาเปรียบเทียบว่าสหกรณ์ออมทรัพย์มีค่าใช้จ่ายในการบริหารเงินทุนที่มีอยู่คิดเป็นร้อยละเท่าไร

$$\text{ต้นทุนทางการบริหาร} = \frac{\text{ค่าใช้จ่ายบริหาร} \times 100}{\text{เงินทุน}}$$

8. จุดคุ้มทุน

ในการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์นั้น การวิเคราะห์ การวางแผน และการควบคุมทางการเงิน นับว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้บริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุคของข้อมูลข่าวสาร ซึ่งต้องการความฉับไวในการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ และจะต้องสามารถปรับตัวให้ทันกับสภาวการณ์ทางเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ถึงแม้ว่าจุดมุ่งหมายของการดำเนินธุรกิจของ สหกรณ์ออมทรัพย์จะมุ่ง

ให้บริการที่ดีแก่มวลสมาชิกเป็นสำคัญ มิได้มุ่งแสวงหากำไรสูงสุดก็ตาม แต่ภารกิจทางด้านธุรกิจก็หนีไม่ได้ ว่าจะมีความสำคัญต่อความอยู่รอดของสหกรณ์เช่นกัน คือจำเป็นต้องบริหารงานให้มีกำไร เพื่อที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้ หรืออย่างน้อยผลการดำเนินงานจะต้องอยู่ในระดับที่ธุรกิจสามารถอยู่ได้คือไม่ขาดทุน การวิเคราะห์จุดคุ้มทุนจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นที่จะช่วยให้ผู้บริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ได้ทราบถึงปริมาณธุรกิจขั้นต่ำที่สหกรณ์จะสามารถอยู่รอดได้ภายใต้สถานการณ์ที่เป็นอยู่ในขณะนั้น การวิเคราะห์จุดคุ้มทุนจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้การตัดสินใจวางแผนทางการเงินของผู้บริหารสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายของจุดคุ้มทุน

จุดคุ้มทุน (Break-even point) หมายถึง ระดับหรือปริมาณธุรกิจที่จะก่อให้เกิดรายได้เพียงพอ กับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งปกติคือรอบปีทางบัญชีหนึ่งๆ อาจกล่าวง่ายๆ ว่า จุดคุ้มทุนจะแสดงให้เห็นว่าในรอบปีหนึ่งๆ สหกรณ์ออมทรัพย์ควรจะมีปริมาณธุรกิจอย่างน้อยเท่าใดที่จะทำให้สหกรณ์มีรายได้มากพอที่จะคุ้มกับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น คือ เสมอตัว หรือ เท่าทุน ไม่ขาดทุน ซึ่งหมายความว่า หากสหกรณ์สามารถมีปริมาณธุรกิจที่มากกว่าระดับนั้นก็จะมีกำไร แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าหากมีปริมาณธุรกิจต่ำกว่าจุดนั้น ก็จะประสบผลการขาดทุน

ในบางกรณีการคำนวณจุดคุ้มทุน อาจมีการเผื่อค่าใช้จ่ายบางรายการไว้เพื่อให้จุดคุ้มทุนที่คำนวณได้สามารถบ่งบอกถึงปริมาณธุรกิจที่จะทำให้สหกรณ์มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นและครอบคลุมถึงรายจ่ายบางรายการที่ต้องการ เช่น ครอบคลุมรายจ่ายเงินปันผล หรือรายจ่ายเงินเฉลี่ยคืน เป็นต้น ดังนั้นการคำนวณหาจุดคุ้มทุนจึงอาจมีความหมายแตกต่างกันไปตามสมมติฐานและความต้องการของผู้วิเคราะห์นั่นเอง

รายละเอียดวิธีการปฏิบัติ โปรดศึกษาจากคู่มือการบริหารการเงินขั้นสูง

9. สรุป

ในการพัฒนาการบริหารการเงินในสหกรณ์ออมทรัพย์ให้มีประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุดนั้นเป็นภาระหน้าที่อันสำคัญยิ่งของผู้บริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ ซึ่งเป็นทั้ง “ศาสตร์” และ “ศิลป์” ที่ผู้บริหารสหกรณ์จะต้องผสมผสานเข้าด้วยกัน ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายอยู่ที่มวลสมาชิก “กินดี อยู่ดี และมีสันติสุข” โดยอาศัย อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการ นำมาประยุกต์และปฏิบัติใช้ในการบริหารงาน ดังนี้

คณะกรรมการอำนวยการควรมีการรวบรวมข้อมูลของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีขนาดของสินทรัพย์และอยู่ในกลุ่มเดียวกัน เช่น กลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ในมหาวิทยาลัยหรือในสาธารณสุข มาจัดเป็นหมวดหมู่ ณ คาบเวลาใดเวลาหนึ่ง เช่น ณ สิ้นปี 2549 เป็นต้น โดยแยกเป็นตารางการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ตัวอย่างเหล่านั้น แบ่งรายการดำเนินงานออกเป็นช่องทางทุนดำเนินงานและปริมาณธุรกิจ แล้วแบ่งรายการดำเนินงานเป็นทุนดำเนินงาน คือ ทุนของสหกรณ์เอง และทุนกู้ยืมจากผู้อื่น และรวมยอดทุนดำเนินงาน ส่วนปริมาณธุรกิจก็ให้แบ่งเป็น 3 รายการ คือ เงินฝากเงินให้สมาชิกกู้ และรวมเป็นปริมาณธุรกิจ แล้วให้ใส่ข้อมูลตัวเลขลงไปในรายการดังกล่าวข้างต้น

แล้วคิดคำนวณข้อมูลในแต่ละรายการเป็นร้อยละ เพื่อให้เห็นสัดส่วนของรายการต่างๆ ในแนวตั้ง

และควรรวบรวมข้อมูลและตัวเลขของสหกรณ์ตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น ณ อีกเวลาหนึ่งเป็น ณ สิ้นปี 2550 เป็นต้น แล้วดำเนินการแจกแจงข้อมูลและตัวเลขดังกล่าวข้างต้นในแนวตั้งเหมือนที่กล่าวในวรรคก่อน เพื่อให้เห็นสัดส่วนแนวตั้ง แล้วเทียบเคียงความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลงเป็นตัวเลขและคำนวณเป็นร้อยละ ทั้งนี้เพื่อให้เห็นแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงในเรื่องทุนดำเนินงานและปริมาณธุรกิจ ใน 2 คาบเวลาปี 2549 และ 2550

การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของสหกรณ์ดังกล่าวข้างต้น จะเป็นคู่มือให้คณะกรรมการ อำนวยการกำหนดทิศทางการใช้ทุนดำเนินงานและการพัฒนาธุรกิจของสหกรณ์ได้ดียิ่งขึ้น

วิธีการควบคุมงานด้านการเงินและบัญชี

1. หน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการอำนวยการต่อการควบคุมภายใน

คณะกรรมการอำนวยการ เป็นองค์กรในสหกรณ์ที่คณะกรรมการดำเนินการแต่งตั้ง เพื่อดำเนินกิจการแทนคณะกรรมการดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมาย และตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ มติ และคำสั่งของสหกรณ์ ตามข้อบังคับกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญประกอบด้วย การควบคุมการเงิน การควบคุมการจัดทำบัญชี ดูแลการเก็บรักษาเอกสารหลักฐาน และทรัพย์สินของสหกรณ์ ควบคุมดูแลการจัดทำงบดุล งบกำไรขาดทุนและรายงานประจำปี รวมทั้งพิจารณาเสนอแนะคณะกรรมการดำเนินการในการแก้ไขปรับปรุงการบริหารงาน การจัดสรรกำไรสุทธิ การวางแผนและงบประมาณประจำปี โดยสรุปก็คือหน้าที่ในการกำกับดูแลด้านการเงินและบัญชีของสหกรณ์ให้ถูกต้องเรียบร้อย อันเป็นภารกิจที่สำคัญที่สุดด้านหนึ่งในการบริหารงานสหกรณ์

ในการบริหารงานสหกรณ์ให้เป็นที่ไปด้วยความเรียบร้อย สามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายโดยประหยัด (Economy) มีประสิทธิภาพ (Efficiency) และบังเกิดประสิทธิผล (Effectiveness) ได้ั้นผู้บริหารต้องมีเครื่องมือที่มีคุณภาพ คือ ระบบการควบคุมภายในที่ดี

ความหมายและวัตถุประสงค์ของการควบคุมภายใน

ความหมายการควบคุมภายใน (Internal Control) หมายถึง นโยบายและวิธีการที่ได้วางไว้สำหรับปฏิบัติในกิจการเพื่อที่จะให้ได้รับความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่า กิจการจะสามารถดำเนินการให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ การควบคุมภายในที่กิจการจัดให้มีขึ้นวัตถุประสงค์ที่สำคัญดังนี้

1. เพื่อดูแลรักษาทรัพย์สิน
2. เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเชื่อถือได้ของข้อมูลทางบัญชี
3. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงาน
4. เพื่อส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามนโยบายของผู้บริหาร ข้อบังคับ และระเบียบปฏิบัติของกิจการรวมทั้งข้อกำหนดของกฎหมาย

วัตถุประสงค์ 2 ข้อแรก เป็นวัตถุประสงค์ของการควบคุมทางบัญชี (Accounting Control) ที่ต้องการให้มีการควบคุมดูแลรักษาสินทรัพย์ควบคู่ไปกับการจดบันทึกข้อมูลทางบัญชีที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ ส่วนวัตถุประสงค์ 2 ข้อหลัง เป็นวัตถุประสงค์ของการควบคุมด้านบริหาร (Administrative Control) ที่คณะกรรมการอำนวยการย่อมต้องการให้กิจการดำเนินไปโดยมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดไว้ และข้อกำหนดของกฎหมาย

ระบบการควบคุมภายในที่ดีจะต้องประกอบด้วย การควบคุมทั้งทางด้านบัญชีและการควบคุมด้านบริหาร ซึ่งย่อมต้องอาศัยซึ่งกันและกัน เช่น การดูแลรักษาสินทรัพย์และการบันทึกบัญชีจะมีประสิทธิภาพและความถูกต้อง ก็ต้องอาศัยผู้ปฏิบัติงานที่มีความสามารถเหมาะสมเพื่อให้เป็นไปตามแนวนโยบายของฝ่ายบริหาร ผู้บริหารจะสามารถวิเคราะห์และวางแผนได้ก็โดยอาศัยข้อมูลทางบัญชีเป็นเครื่องช่วย

1) การควบคุมด้านบริหาร หมายถึง แผนการจัดแบ่งส่วนงาน วิธีการและการจัดบันทึกที่ใช้ในกระบวนการตัดสินใจของคณะกรรมการเพื่อให้การบริหารบรรลุเป้าหมายหรือนโยบายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

(1) การควบคุมการจัดองค์การ (Organization Control) ได้แก่ การจัดโครงสร้างองค์การ (Organization Structure) โดยจัดให้มีส่วนงานต่างๆ ที่เหมาะสมกับสหกรณ์ออมทรัพย์ และการมอบอำนาจปฏิบัติงาน (Delegation of Authority) มีการกำหนดขอบเขตงาน ความรับผิดชอบ และอำนาจหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานที่ชัดเจน

(2) การควบคุมการดำเนินงาน (Operating Control) คือ วิธีการควบคุมให้การปฏิบัติงานต่างๆ ภายในสหกรณ์เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ ซึ่งมีหลักการที่สำคัญคือ

- **นโยบาย (Policies)** หมายถึง แนวทางการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ซึ่งอาจแบ่งไปตามหน้าที่ต่างๆ เช่น นโยบายการเงิน นโยบายสินเชื่อ เป็นต้น นโยบายที่ชัดเจนช่วยให้สามารถกำหนดแนวทางปฏิบัติงาน การมอบอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบการปฏิบัติงานของฝ่ายต่างๆ ได้สะดวก และเป็นเครื่องมือควบคุมการปฏิบัติงานได้ด้วย

- **กระบวนการปฏิบัติงาน (Procedures)** หมายถึง ขั้นตอนและวิธีปฏิบัติงานต่างๆ ที่ต้องใช้ในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ แต่ละด้าน เป็นเครื่องกำหนดให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบายที่วางไว้

- **งบประมาณ** เป็นแผนงานที่แสดงเป็นตัวเลข การเปรียบเทียบรายการที่เกิดขึ้นจริงกับรายการตามงบประมาณ ทำให้ทราบปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน จึงเป็นเครื่องมือควบคุมการดำเนินงานที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง

(3) การควบคุมโดยระบบการรายงานข้อมูล (Information System Control) คณะกรรมการอำนวยการจำเป็นต้องใช้ข้อมูลต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการตัดสินใจ การวางแผน การควบคุมและติดตามผลการปฏิบัติงาน จึงต้องวางระบบการรายงานข้อมูลต่างๆ เช่น ข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่นๆ ตามที่สหกรณ์กำหนดเพื่อให้ทราบสถานะทางการเงิน และปัญหาที่สำคัญต่างๆ เพื่อแก้ไขให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย

2) การควบคุมทางบัญชี ประกอบด้วยแผนการจัดแบ่งส่วนงาน วิธีการ และการจัดบันทึกรายการเพื่อวัตถุประสงค์จะดูแลรักษาทรัพย์สิน และมีการบันทึกบัญชีที่ถูกต้องเชื่อถือได้ การควบคุมทางบัญชีมีสาระสำคัญต่างๆ ดังนี้

(1) **การอนุมัติรายการ (Authorization or Approval)** รายการที่เกิดขึ้นทุกรายการต้องได้รับอนุมัติจากผู้มีอำนาจ

(2) **ความถูกต้องของรายการ (Validity)** รายการที่นำมาบันทึกบัญชีต้องเป็นรายการที่เกิดขึ้นจริง

(3) **มีความครบถ้วน (Completeness)** รายการที่ได้รับอนุมัติต้องนำมาบันทึกบัญชีโดยครบถ้วนทุกรายการ

(4) **ความถูกต้องในการบันทึกบัญชี (Recording Accuracy)** รายการที่เกิดขึ้นต้องบันทึกบัญชีโดยถูกต้องทั้งในด้านประเภทบัญชี จำนวนเงิน วงบัญชี และบัญชีรายละเอียดต่างๆ

(5) การเก็บรักษาทรัพย์สิน (Safe Guarding) มีการกำหนดตัวบุคคลผู้รับผิดชอบดูแลรักษาทรัพย์สิน ซึ่งต้องไม่ใช่ผู้มีหน้าที่ลงบัญชีและอนุมัติรายการ

(6) การพิสูจน์ยอด (Reconciliation) มีการเปรียบเทียบรายการในบัญชีกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้อง และเปรียบเทียบบัญชีคุมยอดกับบัญชีย่อยข้อแตกต่างต้องวิเคราะห์หาค่าอธิบายจนเป็นที่พอใจ

3) โครงสร้างของการควบคุมภายใน ระบบการควบคุมภายในมีโครงสร้างที่สำคัญ 5 ประการคือ

- (1) ภาวะแวดล้อมของการควบคุม (Control Environment)
- (2) การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment)
- (3) วิธีการควบคุม (Control Activities)
- (4) ข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication)
- (5) การติดตามและประเมินผล (Monitoring)

1. **ภาวะแวดล้อมของการควบคุม** หมายถึง ปัจจัยที่เอื้ออำนวย หรือส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการควบคุมภายใน ได้แก่

(1) ท่าทีของผู้บริหารและวิธีทำงาน มีความสำคัญอันดับแรกต่อประสิทธิภาพการควบคุม ผู้บริหารต้องสนับสนุนการควบคุมภายในอย่างเต็มที่ พยายามให้มีการปฏิบัติตามวิธีการควบคุมที่กำหนดไว้ทุกหน่วยงาน ต้องแสดงให้เห็นว่าตนเองได้ประพฤติปฏิบัติตามระบบการควบคุมภายในโดยเคร่งครัด เป็นผู้มีระเบียบวินัยเป็นแบบอย่างแก่เจ้าหน้าที่

การที่ผู้บริหารได้กำหนดและสนับสนุนวิธีการวางแผน การงบประมาณและการรายงานผล จะช่วยให้ระบบการควบคุมภายในมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และช่วยให้กิจการมีวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยชัดเจนยิ่งขึ้น สามารถทราบถึงความเบี่ยงเบนจากวัตถุประสงค์ และแก้ไขได้ทันท่วงที

(2) การจัดแบ่งงาน เป็นการแบ่งส่วนงานกำหนดหน้าที่รับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงานทำให้ทราบว่าจะทำงานโดยอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ใด ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการควบคุมที่มีประสิทธิภาพ

(3) การตรวจสอบภายในหรือการตรวจสอบกิจการ เป็นภาวะแวดล้อมที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ในสหกรณ์ที่มีผู้ตรวจสอบกิจการ จะต้องสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ตามข้อบังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(4) นโยบายและวิธีการบริหารบุคคล ความสำเร็จของการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย รวมทั้งการส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามนโยบายและวิธีการควบคุมที่วางไว้ ย่อมต้องขึ้นอยู่กับนโยบายและวิธีการบริหารบุคคลเป็นอย่างมาก สหกรณ์จะต้องจัดวางเจ้าหน้าที่ให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่และความรับผิดชอบ มีการฝึกอบรมให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดี มีการกำหนดหน้าที่และประเภทของงานโดยชัดเจน และสมบูรณ์ มีการกำหนดการฝึกอบรม กำหนดนโยบายการจ้างงาน การสัมภาษณ์ผู้สมัครงาน และการจัดสวัสดิการที่เหมาะสม

(5) การสื่อสารให้ทราบถึงการมอบอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทราบถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ทุกหน่วยงาน เพื่อที่จะให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของกิจการ

2. **การประเมินความเสี่ยง** การดำเนินธุรกิจย่อมมีความเสี่ยงเป็นธรรมดา การดำเนินงานของสหกรณ์ก็มีความเสี่ยงเช่นกัน ความเสี่ยงนี้อาจเกิดจากปัจจัยภายนอกหรือภายในสหกรณ์นั่นเอง ปัจจัย

ภายนอก ได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจโดยทั่วไปและผลกระทบต่อธุรกิจที่ดำเนินอยู่ ข้อกำหนดของกฎหมาย กฎระเบียบ คำสั่งของนายทะเบียนสหกรณ์หรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ส่วนปัจจัยจากภายในสหกรณ์ ได้แก่ นโยบายของคณะกรรมการ การจัดการ การแบ่งแยกอำนาจหน้าที่การควบคุมทั้งด้านบริหารและการเงินการบัญชี การดูแลรักษาทรัพย์สิน เป็นต้น การประเมินความเสี่ยงจึงเป็นการศึกษาให้ทราบว่าสหกรณ์มีข้อบกพร่องที่ใดหรือขั้นตอนใดบ้างอันอาจก่อให้เกิดความเสียหายหรือความผิดพลาดในการทำธุรกิจและการควบคุม ตลอดจนผลกระทบต่อความถูกต้องและความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน ทำให้ระบบการควบคุมภายในนั้นไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การประเมินความเสี่ยงควรกระทำอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อให้ทราบข้อบกพร่องและแก้ไขได้ทันที่

3. วิธีการควบคุม หมายถึง นโยบายและวิธีปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการควบคุมภายใน ประกอบด้วย การแบ่งแยกหน้าที่ตามความสามารถของบุคลากร และการกระจายหน้าที่ความรับผิดชอบ การจัดทำมีระบบบัญชีที่ดี การวางแผนทั้งระยะยาวและแผนดำเนินงานแต่ละปี กำหนดงบประมาณ การรายงาน ผลการดำเนินงานให้คณะกรรมการดำเนินการทราบ ตลอดจนการดูแลรักษาทรัพย์สิน

4. ข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สหกรณ์ต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ได้ทราบถึงแผนระยะยาวและแผนดำเนินงานแต่ละปี การมอบอำนาจหน้าที่งบประมาณที่ตั้งไว้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

5. การติดตามและประเมินผล คณะกรรมการจะต้องได้รับรายงานผลการดำเนินงานทุกขั้นตอนโดยรวดเร็วและทันต่อเวลา เพื่อหามาตรการแก้ไขได้ทันที่ สหกรณ์จึงต้องมีระบบรายงานผล เช่น รายงานจากฝ่ายจัดการ รายงานจากคณะกรรมการต่างๆ รายงานจากผู้ตรวจสอบกิจการ ที่แสดงถึงผลงานที่เกิดขึ้นตามข้อเท็จจริง

สรุป ระบบการควบคุมภายในเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ได้ผลงานอย่างมีประสิทธิภาพ และโดยประหยัด ป้องกันข้อบกพร่องมิให้เกิดขึ้นกับทรัพย์สินของสหกรณ์ได้โดยง่าย และถือว่าเป็นหน้าที่รับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการในการจัดทำมีระบบการควบคุมภายในที่ดี มีการติดตามผลอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ระบบการควบคุมภายในจะแทรกอยู่ในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงานแต่ละงาน คณะกรรมการอำนวยการซึ่งมีหน้าที่ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานด้านการเงินการบัญชีเป็นหลัก จึงควรทำความเข้าใจกับหลักการ วัตถุประสงค์ โครงสร้าง วิธีการควบคุมภายใน เพื่อปรับใช้กับระบบควบคุมการเงิน และการบัญชี ให้เป็นระบบควบคุมที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นต่อไป

2. วิธีการควบคุมกระบวนการรับ - จ่าย และการเก็บรักษาเงินสด การรับ - ออกเช็คสั่งจ่าย การนำเงินฝากและถอนเงินฝากธนาคาร การรับเงินฝากจากสมาชิกและสมาชิกถอนเงินฝาก

สหกรณ์ออมทรัพย์ เป็นกิจการที่เกี่ยวข้องกับเงินสดและเช็คอยู่ตลอดเวลา ได้แก่ จะต้องมีการนำเงินฝากและถอนเงินฝากธนาคารอยู่ทุกวัน บางสหกรณ์จะมีธุรกรรมเกี่ยวกับการรับเงินฝากและสมาชิกถอน

เงินฝากจากสหกรณ์เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้การกำกับดูแลด้านการเงินของสหกรณ์ให้ถูกต้องเรียบร้อย เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการตามที่ได้มีการกำหนดไว้ในข้อบังคับ

1) กระบวนการรับเงินสด

(1) ในขณะรับเงิน เจ้าหน้าที่รับเงินต้องตรวจนับและดูธนบัตร และเหรียญกษาปณ์ว่าไม่ปลอมแปลงหรือชำรุดจนใช้ไม่ได้ และต้องมีจำนวนครบถ้วนตามจำนวนที่เขียนไว้ในเอกสาร แล้วลงชื่อผู้รับเงินในเอกสารการรับเงินกรณีที่ต้องออกไปรับเงินให้จัดทำใบรับเงินและบันทึกการรับเงินในใบประจำเคาน์เตอร์

(2) เมื่อเรียบร้อยแล้ว ส่งให้หัวหน้างานการเงินหรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบอำนาจเพื่อตรวจสอบและลงชื่อผู้ตรวจสอบในเอกสารหรือใบรับเงิน

(3) เมื่อรับเงินแล้วให้ส่งเอกสารหรือใบรับเงินให้เจ้าหน้าที่บันทึกสมุดเงินสดรับทันที

2) กระบวนการจ่ายเงินสด

(1) เจ้าหน้าที่การเงินต้องตรวจสอบเอกสารการจ่ายเงินหรือใบสำคัญจ่าย เมื่อเห็นว่าเรียบร้อยแล้ว ส่งให้หัวหน้างานการเงินหรือผู้รับมอบอำนาจพิจารณาอนุมัติการจ่าย

(2) ให้หัวหน้างานการเงินหรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบอำนาจตรวจสอบความเรียบร้อยอีกชั้นหนึ่งแล้วลงชื่ออนุมัติในเอกสารหรือใบสำคัญจ่าย

(3) เมื่อได้รับอนุมัติแล้วจึงจ่ายเงินให้ผู้รับ โดยให้ผู้รับตรวจสอบจำนวนเงินและลงชื่อรับเงินในใบสำคัญจ่าย ประทับตรา “จ่ายแล้ว” ลงในใบสำคัญจ่าย ในการจ่ายเงินอาจขอหลักฐานแสดงตัว เช่น บัตรประจำตัวประกอบ และบันทึกการจ่ายเงินในใบประจำเคาน์เตอร์

(4) เมื่อจ่ายเงินแล้วให้ส่งใบสำคัญจ่ายให้เจ้าหน้าที่บันทึกสมุดเงินสดจ่ายทันที เจ้าหน้าที่การเงินบันทึกการจ่ายเงินในสมุดเงินสดจ่ายทันที

การตรวจสอบเอกสารการจ่ายเงิน

ในการจ่ายเงินจะต้องตรวจสอบเอกสารการจ่ายให้ถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ดังนี้

(1) เอกสารการจ่ายหรือใบสำคัญจ่าย ต้องมีลายมือชื่อผู้จัดทำ ผู้ตรวจสอบ และผู้อนุมัติ และต้องมีเอกสารการจ่ายแนบกับสลิป หรือใบสำคัญจ่ายด้วย เช่น

- ก. ใบสำคัญจ่ายที่ได้รับอนุมัติแล้ว
- ข. ใบเสร็จรับเงินที่ได้รับอนุมัติแล้ว
- ค. หลักฐานการอนุมัติจ่ายที่เป็นบันทึกหรือหนังสือ
- ง. หลักฐานอื่นที่ได้รับอนุมัติแล้ว

(2) ในกรณีการจ่ายเงินกู้ ต้องมีคำขอกู้ที่ได้รับอนุมัติแล้ว หรือบัญชีรายละเอียดการอนุมัติเงินกู้ ลายมือชื่อผู้ตรวจสอบการหักหนี้เก่าและคำนวณยอดเงินจ่ายสุทธิ ประกอบเอกสารการจ่าย

(3) กรณีใบถอนเงินฝาก ต้องมีลายมือชื่อเจ้าหน้าที่ตรวจสอบ และผู้อนุมัติการจ่าย

3) วิธีปฏิบัติในการรับเช็ค

(1) ตรวจสอบจำนวนเงินในเช็คแต่ละฉบับให้ตรงกับจำนวนเงินที่เขียนในสลิป

(2) ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของเช็ค คือ

- ก. วันที่ระบุในเช็ค ถ้าเป็นวันก่อนรับเช็คต้องดูว่ามีอายุไม่พ้น 6 เดือน นับแต่วันที่ระบุในเช็ค

ข. ชื่อผู้รับเงินในเช็ค ถ้าเป็นเช็คระบุจ่าย “เงินสด” และขีดฆ่าคำว่า “ผู้ถือ” ออกจะรับฝากไม่ได้ เพราะธนาคารจะจ่ายเงินให้เฉพาะกับผู้สั่งจ่ายเท่านั้น

ค. ถ้าเช็คนั้นไม่ได้ระบุชื่อของสมาชิกผู้ฝากเอง ต้องมีการสลักหลังโดยผู้มีชื่อตามเช็ค และเมื่อรับฝากเช็คนั้นต้องให้สมาชิกผู้ฝากสลักหลังเช็คด้วย

ง. มีลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายในเช็คถูกต้อง จำนวนเงินทั้งตัวเลขตัวอักษรถูกต้องตรงกัน ถ้ามีการแก้ไขรายการที่สำคัญต้องมีลายมือชื่อเต็มของผู้สั่งจ่ายกำกับ

(3) บันทึกการรับเช็คในใบประจำเคาน์เตอร์ ส่งเช็คให้เจ้าหน้าที่ลงทะเบียนรับเช็คและนำเช็คไปขึ้นเงินที่ธนาคาร

4) วิธีปฏิบัติในการออกเช็คสั่งจ่าย

(1) การสั่งจ่ายเช็คจะกระทำเมื่อมีหลักฐาน ดังนี้

ก. หนังสือ หรือใบสำคัญคู่จ่ายที่ได้รับอนุมัติโดยผู้มีอำนาจสั่งจ่ายเงิน

ข. ใบถอนเงินที่มีการตรวจสอบ และได้รับอนุมัติแล้ว

ค. เงินให้กู้ที่ได้ผ่านการอนุมัติ และตรวจสอบยอดเงินสุทธิที่ต้องจ่ายเรียบร้อยแล้ว

(2) การทำเช็คควรปฏิบัติ ดังนี้

ก. สั่งจ่ายโดยระบุชื่อผู้รับเงินเท่านั้น และขีดฆ่า “หรือผู้ถือ”

ข. ให้มีการขีดคร่อม “เข้าบัญชีผู้รับเท่านั้น” เว้นแต่ผู้รับเงินที่ไม่มีบัญชีเงินฝากของตนเอง หรือผู้รับแสดงความจำนงไม่ให้ขีดคร่อม

ค. เมื่อจัดทำเช็คเสร็จแล้วให้บันทึกทะเบียนคุมเช็ค แล้วส่งเช็คพร้อมด้วยเอกสารการจ่ายและทะเบียนคุมเช็คให้ผู้มีอำนาจลงนาม

ง. เมื่อจ่ายเช็คไปแล้ว ให้ผู้รับลงชื่อรับเช็ค ประทับตรา “จ่ายแล้ว” ในใบสำคัญจ่ายบันทึกการจ่ายในใบประจำเคาน์เตอร์ (จ่าย) และส่งต้นขั้วเช็คและใบสำคัญจ่ายให้เจ้าหน้าที่บันทึกบัญชี

5) วิธีปฏิบัติในการนำเงินฝากธนาคารและถอนเงินฝากธนาคาร

(1) การนำเงินฝากธนาคาร

ก. สหกรณ์ควรมีคำสั่งกำหนดตัวบุคคลผู้รับผิดชอบนำเงิน (รวมทั้งเช็คและตราสารการเงินอื่น) ไปฝากธนาคารโดยชัดเจน

ข. เช็ค หรือตราสารการเงินอื่น เช่น ดราฟท์ที่สหกรณ์ได้รับ รวมทั้งเงินสดที่เกินวงเงินเก็บรักษาประจำวัน ต้องนำฝากธนาคารในแต่ละวัน

ค. ควรมีรายละเอียดเงินนำฝากเสนอผู้มีอำนาจอนุมัติก่อนนำเงินไปฝากธนาคารแต่ละครั้ง

ง. การนำเงินไปธนาคาร ถ้าไม่มียานพาหนะของตนเอง ควรเลือกยานพาหนะที่ปลอดภัย กรณีเป็นจำนวนเงินมากควรมีเจ้าหน้าที่ตำรวจรักษาความปลอดภัยร่วมเดินทางไปด้วย

จ. มอบหลักฐานการฝากเงินให้เจ้าหน้าที่ลงบัญชีทันที

(2) การถอนเงินจากธนาคาร

ก. เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จัดทำใบถอนหรือเช็ค พร้อมกับบันทึกเหตุผลการถอนเงิน เสนอผู้มีอำนาจอนุมัติและลงนามในเช็ค หรือใบถอนเงิน

ข. ควรกำหนดวิธีการรักษาความปลอดภัยในการเดินทางนำเงินมาจากธนาคารเช่นเดียวกับการนำเงินไปฝากธนาคาร

- ค. เงินสดที่ถอนจะต้องมอบให้ผู้มีหน้าที่เก็บรักษาเงิน
- ง. มอบหลักฐานการถอนเงินให้เจ้าหน้าที่บันทึกบัญชีทันที

(3) สหกรณ์ที่มีเงินนำฝากธนาคาร หรือถอนเงินจากธนาคารเป็นจำนวนมากในแต่ละครั้งควรทำประกันการขนย้ายเงินด้วย

6) วิธีปฏิบัติในการรับเงินฝากจากสมาชิก และสมาชิกถอนเงินฝาก

(1) การรับเงินฝากจากสมาชิก

ก. เจ้าหน้าที่เงินฝากรับใบฝากเงินและสมุดคู่ฝาก ตรวจสอบชื่อ เลขที่บัญชีใบรับเงินฝากให้ตรงกัน รับเงินฝาก ตรวจสอบจำนวนเงินฝากให้ตรงกับใบรับเงินฝาก

ข. เมื่อรับเงินฝากถูกต้องแล้ว ให้ลงชื่อรับเงินในใบฝากเงินลงรายการฝากในสมุดคู่ฝากลงชื่อกำกับคืนสมุดคู่ฝากให้สมาชิก บันทึกการรับเงินในใบประจำเคาน์เตอร์หรือสมุดเงินสดรับทันที

- ค. มอบเอกสารการรับให้เจ้าหน้าที่ลงทะเบียนเงินฝาก และเจ้าหน้าที่ลงบัญชี
- ง. ควรมีประกาศชื่อผู้มีอำนาจรับฝากให้ชัดเจน

(2) สมาชิกถอนเงินสด

ก. เมื่อเจ้าหน้าที่รับใบถอนเงินฝากพร้อมด้วยสมุดคู่ฝาก จะต้องตรวจสอบความสมบูรณ์ของใบถอน ตรวจสอบจำนวนเงินถอนกับจำนวนเงินฝากที่มีอยู่ตามทะเบียนเงินฝาก ให้ผู้มีอำนาจลงชื่ออนุมัติจ่าย

ข. เมื่อเอกสารการถอนถูกต้องสมบูรณ์ จึงจ่ายเงินให้ผู้ถอนและให้ผู้ถอนลงชื่อรับเงิน เจ้าหน้าที่ลงชื่อจ่ายเงิน และลงชื่อกำกับรายการในสมุดคู่ฝากแล้วมอบสมุดคู่ฝากคืนสมาชิก บันทึกรายการจ่ายในสมุดเงินสดจ่ายทันที

ค. ส่งเอกสารใบสำคัญจ่ายให้เจ้าหน้าที่บันทึกแผ่นทะเบียนเงินฝากรายตัว และให้เจ้าหน้าที่บัญชีบันทึกบัญชี

- ง. ควรมีการขอยืนยันยอดเงินฝากอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

จ. ข้อที่ควรระวังคือ ผู้ถอนเงินต้องเป็นเจ้าของบัญชีเงินฝาก กรณีไม่แน่ใจต้องขอเอกสารแสดงตัว เช่น บัตรประจำตัวที่ทางราชการออกให้ การมอบฉันทะให้ผู้อื่นรับแทนต้องตรวจสอบหนังสือมอบฉันทะให้ละเอียดถี่ถ้วน ไม่ควรจ่ายเงินถอนในกรณีที่ไม่นำสมุดคู่ฝากมาด้วย เจ้าหน้าที่จ่ายถอนคืนเงินฝาก ไม่ควรเป็นบุคคลคนเดียวเกี่ยวกับผู้อนุมัติ และผู้ลงทะเบียนเงินฝากรายตัว นอกจากนี้ต้องมีข้อกำหนดไม่ให้สมาชิกฝากสมุดเงินฝากไว้กับเจ้าหน้าที่สหกรณ์ กรณีสมาชิกลืมสมุดเงินฝากไว้ที่สำนักงานสหกรณ์ ต้องมอบให้เจ้าหน้าที่ระดับบริหารเป็นผู้เก็บรักษา

7) แนวทางควบคุมดูแลการปฏิบัติงานด้านการเงินของคณะกรรมการอำนวยการ

(1) วางระเบียบ กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบและการปฏิบัติงานแต่ละขั้นตอนโดยละเอียดชัดเจน เพื่อป้องกันการบิดเบือนความรับผิดชอบและอาศัยช่องโหว่ของระเบียบที่ไม่ชัดเจนกระทำการทุจริต

(2) กำหนดตัวเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่รับเงิน จ่ายเงิน และเก็บรักษาเงินชัดเจน สามารถสอบย้อนกันได้ โดยแยกหน้าที่ของผู้มีหน้าที่รับเงิน จ่ายเงิน และเก็บรักษาเงิน กับผู้มีหน้าที่ทำบัญชีมิให้เป็นบุคคลคนเดียว

(3) การเก็บรักษาเงินสดและเอกสารสำคัญให้เก็บในตู้นิรภัย (ถ้ามีห้องมั่นคงด้วยให้เก็บตู้นิรภัยในห้องมั่นคง) ญูญแจหรือรหัสตู้นิรภัยหรือห้องมั่นคง ควรมีเจ้าหน้าที่ระดับบริหารอย่างน้อย 2 คน เป็นผู้รักษาญูญแจหรือรหัสเป็นการควบคุมร่วมกัน (Joint Custody) ห้ามมิให้ฝากกันโดยเด็ดขาด กรณีที่ต้องมอบให้ผู้อื่นปฏิบัติหน้าที่แทน เช่น ลาหยุด เมื่อมอบรหัสให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนแล้ว จะต้องเปลี่ยนรหัสใหม่ทันทีเมื่อกลับมารับหน้าที่ เพื่อป้องกันมิให้ล่วงรู้รหัสเกินกว่าหนึ่งคน

(4) สถานที่ทำงานของเจ้าหน้าที่เงินสดควรให้เป็นสัดส่วนต่างหากจากเจ้าหน้าที่อื่น เช่น มีลูกกรงกัน หรือถ้าสถานที่คับแคบอย่างน้อยควรมีที่กันเพื่อป้องกันมิให้คนเดินเข้าถึงตัวเจ้าหน้าที่เงินสดได้ง่าย และต้องห้ามเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีหน้าที่เข้าไปเกี่ยวข้อง

(5) เพื่อความปลอดภัย ควรนำเงินสดออกจากห้องมั่นคงเท่าที่จำเป็นต้องใช้ประจำวัน และมีตู้นิรภัยขนาดเล็กไว้เก็บรักษา นอกจากนี้จะต้องมีการกำหนดวงเงินขั้นสูงที่จะเก็บรักษาไว้ในสำนักงาน เงินสดที่เกินจากกำหนดให้นำฝากธนาคารไว้

(6) ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่อื่นที่ไม่มีหน้าที่เข้าออกห้องมั่นคงโดยมิได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ชั้นบริหาร และมีเจ้าหน้าที่ห้องมั่นคงดูแลอยู่

(7) มีการกำหนดเขตหวงห้ามบุคคลภายนอกหรือเจ้าหน้าที่ที่ไม่ได้รับอนุญาตเข้าไป เช่น บริเวณรับ - จ่ายเงินสดและห้องมั่นคง จัดให้มียามตรวจตราตลอดเวลา ติดตั้งสัญญาณอันตราย เครื่องถ่ายวิดีโอหรืออุปกรณ์ป้องกันภัยอื่นๆ รวมทั้งมีการซักซ้อมการป้องกันภัยเป็นครั้งคราว

(8) ควรจัดให้มีการประกันภัยเกี่ยวกับเงินสดให้เพียงพอคุ้มกับความเสียหาย เช่น ประกันการขนย้ายเงินสด และประกันเงินสดในห้องมั่นคง เป็นต้น

(9) ไม่ควรอนุญาตให้เจ้าหน้าที่รักษาเงินถือเอกสารไว้แทนตัวเงินสด เช่น เช็ค ใบยืม ถ้ามีการยืมต้องมีใบยืมและได้รับอนุญาตโดยถูกต้อง และมีการบันทึกบัญชีเป็นเงินยืมทตรง

(10) ควรจัดให้มีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนหน้าที่การงานของเจ้าหน้าที่โดยไม่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า และควรจัดให้เจ้าหน้าที่มีวันหยุดพักผ่อนประจำปีระยะหนึ่งโดยให้เจ้าหน้าที่อื่นเข้าไปทำหน้าที่แทน

(11) ควรหมั่นสอดส่องดูแลความประพฤติและการใช้จ่ายเงินของเจ้าหน้าที่การเงิน และไม่ควรมอบหมายหน้าที่การเงินให้แก่เจ้าหน้าที่ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย

(12) การตรวจสอบความถูกต้องประจำวัน วิธีปฏิบัติในการควบคุมดูแลการเงินที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การตรวจสอบความถูกต้องประจำวัน โดยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติดังนี้

หัวหน้าฝ่ายการเงินหรือหัวหน้างานการเงิน ต้องตรวจพิสูจน์ความถูกต้องของเงินสดประจำวันโดย

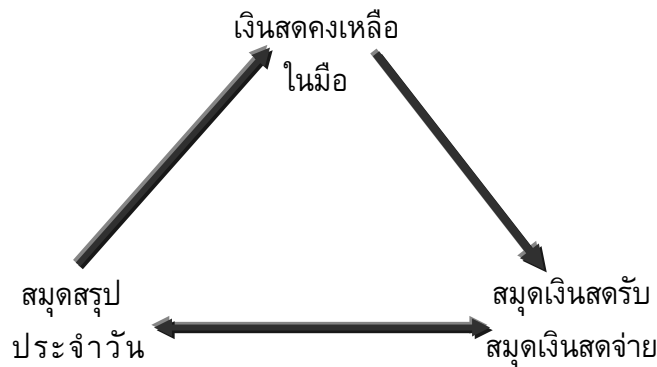
1) ตรวจนับเงินสดคงเหลือ ที่รวบรวมจากเจ้าหน้าที่ประจำเคาน์เตอร์ ซึ่งตรวจสอบให้ตรงกับใบประจำเคาน์เตอร์ หรือใบบันทึกอื่น เพื่อเปรียบเทียบกับยอดเงินในสมุดเงินสดรับ และสมุดเงินสดจ่าย

2) ปิดยอดสมุดเงินสดรับ และสมุดเงินสดจ่าย ซึ่งจะทำให้ทราบยอดรับเงินสดและยอดจ่ายเงินสดรวมทั้งยอดเงินสดคงเหลือประจำวัน แล้วเทียบกับยอดเงินคงเหลือ ถ้าถูกต้องตรงกันก็มั่นใจได้ชั้นหนึ่งว่าการรับจ่ายเงินสดประจำวันถูกต้อง

3) ปิดยอดสมุดสรุปรประจำวัน สมุดสรุปรประจำวันเป็นสมุดบันทึกรายการจาก สลิปสรุปร (Master Slip) ซึ่งสรุปรยอดเงินแต่ละประเภทโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายบัญชีเป็นผู้จัดทำยอดในสมุดสรุปรประจำวันแสดง ยอดเงินรับ ยอดเงินจ่าย และยอดเงินคงเหลือประจำวันด้วย

ดังนั้น การตรวจสอบพิสูจน์ความถูกต้องของการรับจ่ายและเงินคงเหลือประจำวันจึงประกอบด้วย การเทียบยอดเงินคงเหลือกับยอดคงเหลือตามสมุดเงินสรุปร สมุดเงินสดจ่าย และยอดคงเหลือตามสมุดสรุปรประจำวันให้ตรงกันตามแผนผังข้างทำยนี้

เปรียบเทียบยอดเงินสดในมือกับบัญชี

ตัวอย่างรายงานเงินสดประจำวัน			
เสนอ ผู้จัดการ			
ฝ่ายการเงินของรายงานเงินสดประจำวันที่.....			ดังนี้
1. เงินสดในมือ			
เงินสดคงเหลือยกมา		บาท
เงินสดรับประจำวัน		บาท
รวม		บาท
เงินสดจ่ายประจำวัน		บาท
เงินสดคงเหลือ		บาท
2. เงินในธนาคาร			
ธนาคาร.....	ธนาคาร.....	ธนาคาร.....	
บัญชีออมทรัพย์		
บัญชีกระแสรายวัน
รวม	=====	=====	=====
สำเนาฝ่ายบัญชี 1 ชุด		ลงนาม.....	ฝ่ายการเงิน

3. วิธีการควบคุมทางบัญชี

1) การจัดทำบัญชีของสหกรณ์

สหกรณ์เป็นองค์การที่ต้องจัดทำบัญชีตามความในมาตรา 65 และ 66 แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 คือ

(1) ให้สหกรณ์จัดทำบัญชีตามแบบและรายการที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ให้ถูกต้องตามความเป็นจริง

(2) ให้เก็บรักษาบัญชีและเอกสารประกอบการลงบัญชีไว้ที่สำนักงานสหกรณ์ภายในระยะเวลาที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

(3) รายการบัญชีที่เกี่ยวกับกระแสเงินสดของสหกรณ์ ให้บันทึกรายการในวันที่เกิดเหตุ นั้น สำหรับเหตุอื่นที่ไม่เกี่ยวกับกระแสเงินสด ให้บันทึกรายการในสมุดบัญชีภายใน 3 วัน นับแต่วันที่มิเหตุอันจะต้องบันทึกการรายการนั้น

(4) การลงรายการบัญชีต้องมีเอกสารประกอบการลงบัญชีที่สมบูรณ์โดยครบถ้วน

(5) ให้สหกรณ์จัดทำงบดุลอย่างน้อยครั้งหนึ่งทุกรอบสิบสองเดือนอันจัดว่าเป็นรอบปีทางบัญชีของสหกรณ์

(6) งบดุลนั้นต้องมีรายการแสดงสินทรัพย์ หนี้สิน และทุนของสหกรณ์ กับทั้งบัญชีกำไรขาดทุนตามแบบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

(7) งบดุลนั้นต้องทำให้แล้วเสร็จและให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบแล้วนำเสนอเพื่ออนุมัติในที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์ภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีทางบัญชี

นายทะเบียนสหกรณ์ได้กำหนดระเบียบว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์ พ.ศ. 2542 วางหลักเกณฑ์และวิธีการทางบัญชีของสหกรณ์ และให้อำนาจกรมตรวจบัญชีสหกรณ์เป็นผู้วินิจฉัยปัญหาทางบัญชี กำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการ หรือคำแนะนำวิธีปฏิบัติทางบัญชี

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้ออกระเบียบและคำแนะนำวิธีปฏิบัติทางบัญชีในเรื่องต่างๆ ต่อเนื่องมาโดยลำดับ เพื่อให้การปฏิบัติทางบัญชีของสหกรณ์เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีที่รับรองทั่วไป

2) ระบบบัญชีของสหกรณ์ออมทรัพย์

สหกรณ์ออมทรัพย์ใช้ระบบบัญชีคู่ และบันทึกบัญชีในระบบสลิป (Slip System) ซึ่งเป็นใบสรุปรายการรับ จ่าย แยกตามประเภท ตามเอกสารใบสำคัญที่เกิดขึ้นแต่ละวัน เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการบันทึกสมุดสรุปประจำวัน สลิปแบ่งเป็น 2 ชนิด คือ

สลิปเจ้าหนี้ (Credit Slip) สำหรับสรุปจำนวนเงินตามเอกสารหลักฐานการรับเงินแต่ละวันโดยจำแนกตามประเภทบัญชี ลงบัญชีด้านเจ้าหนี้ตามยอดสรุปที่บันทึกในสลิป

สลิปลูกหนี้ (Debit Slip) สำหรับสรุปจำนวนเงินตามเอกสารหลักฐานการจ่ายแต่ละวัน โดยจำแนกตามประเภทบัญชี ลงบัญชีด้านลูกหนี้ ตามยอดสรุปที่บันทึกในสลิป

เอกสารประกอบการลงบัญชี หมายถึง เอกสารหลักฐานต่างๆ ที่แสดงว่ารายการนั้นเกิดขึ้นจริง อาจเป็นเอกสารภายนอกเช่น ใบรับเงินจากบุคคลภายนอก หนังสือรับรอง เป็นต้น หรือเอกสารที่เป็นแบบพิมพ์ของสหกรณ์ เช่น ใบเสร็จรับเงิน ใบฝากเงิน ใบถอนเงิน ใบสำคัญจ่าย เป็นต้น โดยมีที่ลงนามแสดง

ว่าได้มีการตรวจสอบและอนุมัติให้บันทึกบัญชีได้ เอกสารหลักฐานที่นำมาประกอบการลงบัญชีทุกฉบับต้องสมบูรณ์เป็นเอกสารตัวจริง ได้มีการตรวจสอบและอนุมัติแล้ว

สมุดบัญชี สมุดบัญชีในระบบบัญชีสหกรณ์ออมทรัพย์ประกอบด้วย

(1) สมุดสรุปรประจำวัน (Day Book) เป็นสมุดรายวัน สำหรับบันทึกรายการจากเอกสารหลักฐาน ซึ่งสรุปเป็นสลิปเจ้าหนี้ และสลิปลูกหนี้ รวมทั้งบันทึกรายการโอนบัญชีประจำวันด้วย

(2) สมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป (General Ledger) เป็นสมุดที่รวมบัญชีประเภททุกบัญชีในระบบตามผังบัญชีของสหกรณ์ บัญชีแยกประเภทแต่ละบัญชีจะบันทึกรายการโดยผ่านรายการมาจากสมุดสรุปรประจำวัน

(3) บัญชีย่อย และทะเบียน

ก. บัญชีย่อย (Subsidiary Account) เป็นบัญชีที่ลงรายละเอียดรายการที่เกิดขึ้นแต่ละบัญชี เช่น บัญชีย่อยลูกหนี้รายตัว บัญชีย่อยเจ้าหนี้ เงินฝากรายตัว เป็นต้น เป็นบัญชีรายละเอียดที่ช่วยสนับสนุนบัญชีคุมยอดในบัญชีแยกประเภททั่วไป

ข. ทะเบียน (Register) ใช้บันทึกรายการที่เกิดขึ้นแต่ละรายการของแต่ละบัญชี เพื่อคุมจำนวนเงินและการเคลื่อนไหวของแต่ละบัญชีโดยละเอียด สมุดทะเบียนที่สำคัญ ได้แก่ ทะเบียนครุภัณฑ์ ทะเบียนเครื่องเขียนแบบพิมพ์ ทะเบียนหุ้น เป็นต้น

การจัดทำบัญชีที่ถูกต้อง ครบถ้วน ทันต่อเวลาทำให้ได้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในการควบคุมดูแลสินทรัพย์ต่างๆ ของสหกรณ์ เช่น เงินสด ลูกหนี้ ทรัพย์สิน หนี้สิน รายได้ ค่าใช้จ่ายต่างๆ ให้เป็นไปโดยถูกต้องเรียบร้อย ทั้งสามารถจัดทำรายงานทางบัญชี เช่น งบดุล งบกำไรขาดทุน งบกระแสเงินสด เพื่อใช้ประโยชน์ในการบริหารได้กว้างขวางยิ่งขึ้นต่อไปด้วย

3) งบการเงิน งบการเงินที่ใช้ในสหกรณ์ออมทรัพย์ประกอบด้วย งบดุล งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด

(1) **งบดุล** คือ งบการเงินที่แสดงฐานะการเงินให้ทราบว่าสหกรณ์มีสินทรัพย์ หนี้สิน และทุน ณ วันที่ปรากฏในงบการเงินเป็นจำนวนเท่าใด ที่เรียกว่า “งบดุล” เนื่องจากการแสดงรายการในงบการเงินที่แยกสินทรัพย์ไว้ด้านหนึ่ง และแสดงหนี้สินบวกกับทุนซึ่งมีจำนวนเท่ากันไว้อีกด้านหนึ่ง ดังเช่นงบดุลตามตัวอย่างที่แนบท้ายแสดงสินทรัพย์ หนี้สิน และทุน ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{สินทรัพย์} &= \text{หนี้สิน} + \text{ทุน} \\ 128.6 &= 14.8 + 113.8 \text{ (ล้านบาท)} \end{aligned}$$

คำที่ใช้ในงบดุล ซึ่งปรากฏอยู่เสมอ ได้แก่

สินทรัพย์ (Assets) หมายถึง ทรัพย์สินของทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน มีตัวตนหรือไม่มีตัวตนที่สหกรณ์เป็นเจ้าของ สินทรัพย์ต่างๆ อาจจำแนกดังนี้

ก. **สินทรัพย์หมุนเวียน (Current Assets)** ได้แก่ สินทรัพย์ที่เป็นเงินสดหรือเปลี่ยนแปลงเป็นเงินสดได้ภายในรอบปีบัญชีต่อไป

ข. **เงินลงทุน (Investment)** ได้แก่ เงินลงทุนในกิจการอื่น เช่น ซื้อหุ้นหรือลงทุนในทรัพย์สินถาวร เช่น ที่ดินหรืออาคารที่ไม่ได้ใช้ในการประกอบการ

ค. ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ (Property Plant and Equipment) ได้แก่ สินทรัพย์ที่คงทนถาวร มีอายุการใช้เกินกว่าหนึ่งปีและมีไว้เพื่อใช้ในการดำเนินงาน

ง. สินทรัพย์อื่น (Other Assets) ได้แก่ สินทรัพย์ที่มีใช้สินทรัพย์หมุนเวียนและมีใช้สินทรัพย์ถาวร
หนี้สิน (Liabilities) หมายถึง พันธะที่สหกรณ์ต้องชำระภายในกำหนด หรือสิทธิเรียกร้องเหนือสินทรัพย์ของสหกรณ์ หนี้สินอาจจำแนกเป็นประเภทต่างๆ เช่นเดียวกับสินทรัพย์ คือ

- ก. หนี้สินหมุนเวียน (Current Liabilities) ได้แก่ หนี้สินที่ต้องชำระภายในรอบปีบัญชีถัดไป
- ข. หนี้สินระยะยาว (Long-term Liabilities) หมายถึง หนี้สินที่ถึงกำหนดชำระเกินกว่าหนึ่งปี
- ค. หนี้สินอื่น (Other Liabilities) หมายถึง หนี้สินที่ไม่อาจจำแนกเป็นหนี้สิน หมุนเวียนหรือหนี้สินระยะยาว

ทุนของสหกรณ์ หมายถึง ส่วนของเจ้าของกิจการ (Owner's Equity) ซึ่งเท่ากับส่วนต่างของสินทรัพย์กับหนี้สิน ในสหกรณ์มีส่วนของเจ้าของ (สมาชิก) ประกอบด้วย ทุนเรือนหุ้น ทุนสำรอง ทุนสะสมต่างๆ และกำไรสุทธิ (รอการจัดสรร)

การใช้งบดุลให้ได้ประโยชน์มากขึ้น งบดุลเป็นรายงานการเงินที่แสดงรายการสินทรัพย์ หนี้สิน และทุน ณ วันใดวันหนึ่ง ถ้าจะใช้ให้ได้ประโยชน์มากขึ้นควรมีการวิเคราะห์ เปรียบเทียบกับปีก่อนหรือสหกรณ์ที่มีขนาดและตั้งอยู่ในสิ่งแวดล้อมใกล้เคียงกัน การวิเคราะห์อาจทำได้ดังนี้

ก. วิเคราะห์แนวโน้ม คือ เปรียบเทียบรายการต่างๆ ในแนวนอน ควรใช้งบดุลอย่างน้อย 5 ปี จะช่วยให้ทราบแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในปีต่อไป

ข. วิเคราะห์แนวดิ่ง คือ คัดร้อยละของรายการต่างๆ กับสินทรัพย์ทั้งสิ้น โดยเปรียบเทียบอย่างน้อย 5 ปี จะทำให้ทราบโครงสร้างการเงินที่เปลี่ยนแปลงไปแต่ละปีพร้อมทั้งผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น

ค. วิเคราะห์โดยใช้อัตราส่วนทางการเงิน เช่น

<u>อัตราส่วนทุนหมุนเวียน</u>	=	<u>สินทรัพย์หมุนเวียน</u>	
		หนี้สินหมุนเวียน	
		ปี 2547	ปี 2546
จากข้อมูลในงบดุลตัวอย่าง	=	<u>32.5</u>	<u>33.0</u>
		14.8	12.4
	=	2.20 เท่า	2.67 เท่า

แสดงว่าปี 2547 สภาพคล่องลดลงจากปีก่อน

<u>อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน</u>	=	<u>หนี้สินทั้งสิ้น</u>	
		ทุนของสหกรณ์	
จากข้อมูลในงบดุลตัวอย่าง	=	<u>14.8</u>	<u>1.4</u>
		113.8	105.4
	=	0.13 เท่า	0.12 เท่า

แสดงว่าหนี้สินเพิ่มสูงขึ้นกว่าปีก่อน แต่สหกรณ์ก็มีทุนที่จะคุ้มครองหนี้ได้อีกถึง 0.87 เท่าในปี 2547 จะเห็นว่าโดยการวิเคราะห์จะช่วยให้ทราบข้อเท็จจริงจากงบการเงินมากขึ้น

(2) **งบกำไรขาดทุน** เป็นงบการเงินที่แสดงผลการดำเนินงานในช่วงเวลาหนึ่ง เช่น หนึ่งเดือน สามเดือน หกเดือน หนึ่งปี เป็นต้น เพื่อให้ทราบว่าในช่วงเวลานั้น สหกรณ์มีรายได้จากแหล่งใด เท่าใด และมีค่าใช้จ่ายอย่างไร เท่าใด เมื่อเปรียบเทียบรายได้กับค่าใช้จ่ายในช่วงเดียวกันแล้ว สหกรณ์มีผลกำไรหรือขาดทุน เท่าใด

ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ ค่าใช้จ่าย และกำไรสุทธิ ในงบกำไรขาดทุน อาจเขียนเป็นสมการดังนี้

$$\text{รายได้} - \text{ค่าใช้จ่าย} = \text{กำไรสุทธิ (ขาดทุนสุทธิ)}$$

จากข้อมูลในงบกำไรขาดทุน

ตัวอย่าง 8.62 - 1.23 = 7.39

รายได้ (Revenues) หมายถึง สินทรัพย์ที่เพิ่มขึ้น หรือหนี้สินที่ลดลงอันเนื่องจากการให้บริการ (เงินกู้) หรือการลงทุน

ค่าใช้จ่าย (Expenses) ได้แก่ สินทรัพย์ที่ลดลง หรือหนี้สินที่เพิ่มขึ้น อันเป็นผลมาจากค่าใช้จ่ายต่างๆ และดอกเบี้ยจ่าย

กำไรสุทธิ (ขาดทุนสุทธิ) หมายถึง ส่วนเกินที่รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายในรอบระยะเวลาบัญชีหนึ่ง อันเป็นผลให้ส่วนของผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้น ตรงกันข้ามถ้ารายได้น้อยกว่าค่าใช้จ่ายในรอบระยะเวลาบัญชีก็หมายถึง ขาดทุนสุทธิ

การใช้งบกำไรขาดทุนให้ได้ประโยชน์มากขึ้น เช่นเดียวกับงบดุล อาจวิเคราะห์และใช้อัตราส่วนทางการเงินบางอัตราส่วน โดยใช้ข้อมูลในงบกำไรขาดทุนเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงมากขึ้น เช่น

ก. วิเคราะห์แนวโน้ม คือ เปรียบเทียบรายการต่างๆ ในงบกำไรขาดทุนตามแนวนอน อย่างน้อย 5 ปี จะช่วยให้ทราบแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในปีต่อไป

ข. วิเคราะห์แนวตั้ง คือ คัดร้อยละรายการที่สำคัญในงบกำไรขาดทุนเทียบกับรายได้อย่างน้อย 5 ปี จะช่วยให้ทราบสัดส่วนของรายได้ที่สำคัญและค่าใช้จ่ายที่สำคัญรวมทั้งผลกำไรที่เปลี่ยนแปลงไปแต่ละปี เพื่อค้นหาสาเหตุในการแก้ไขหรือป้องกันข้อบกพร่องให้ผลการดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ค. วิเคราะห์โดยใช้อัตราส่วนทางการเงิน เช่น

อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น	=	$\frac{\text{กำไรสุทธิ} \times 100}{\text{ทุนของสหกรณ์ถัวเฉลี่ย}}$
		ปี 2547 ปี 2546
จากข้อมูลในงบการเงินตัวอย่าง	=	$\frac{7.39 \times 100}{109.58}$ $\frac{6.85 \times 100}{108.21}$
	=	6.74% 6.33%

แสดงว่าสหกรณ์สามารถทำรายได้และมีผลกำไรดีกว่าปีก่อน

อัตรากำไรสุทธิ = $\frac{\text{กำไรสุทธิ} \times 100}{\text{รายได้}}$

จากข้อมูลในงบการเงินตัวอย่าง	=	$\frac{7.39 \times 100}{8.62}$ $\frac{6.85 \times 100}{7.77}$
	=	85.72% 88.13%

แสดงว่าประสิทธิภาพในการทำกำไรลดลงจากปีก่อน อันเป็นผลจากอัตราค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น

(3) งบกระแสเงินสด (Statement of Cash Flows) เป็นงบการเงินที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงเงินสดและรายการเทียบเงินสดในรอบระยะเวลาบัญชี โดยแยกเป็นกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน จากกิจกรรมลงทุน และกิจกรรมจัดหาเงิน งบกระแสเงินสดนี้เมื่อนำไปใช้ประกอบกับงบการเงินอื่น เช่น งบดุล งบกำไรขาดทุน ตลอดจนหมายเหตุประกอบงบการเงิน จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงิน ดังนี้

ก. ทราบสภาพคล่องทางการเงิน จากการพิจารณาว่าเงินสดที่ได้รับมาในระหว่างงวดบัญชีหนึ่งๆ เพียงพอที่จะใช้จ่ายในกิจกรรมต่างๆ ของสหกรณ์หรือไม่

ข. ประเมินความสามารถในการหาเงิน โดยพิจารณาจากเงินที่ได้รับเข้ามา และจ่ายไปในกิจกรรมดำเนินงาน กิจกรรมลงทุน และกิจกรรมจัดหาเงิน

ค. ประเมินความสามารถของกิจการในการจัดหาเงินสด เพื่อจ่ายชำระหนี้ จ่ายเงินปันผล และจ่ายลงทุน

ง. ทำให้ทราบความสัมพันธ์ของกำไรสุทธิกับเงินสดสุทธิที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง

จ. ข้อมูลเงินสดปีปัจจุบันอาจนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำประมาณการเงินสดในงวดต่อไป จากงบกระแสเงินสดตัวอย่าง มีข้อควรสังเกตดังนี้

(1) สหกรณ์มีเงินสดสุทธิในงวดบัญชีเพิ่มขึ้น 2,134,357 บาท แสดงว่าเงินสดที่หาได้ในรอบปีสามารถนำมาใช้ในกิจกรรมทุกกิจกรรมอย่างเพียงพอ เงินสดที่เพิ่มขึ้นมากได้แก่ ทุนเรือนหุ้นและเงินรับฝากจากสมาชิก ซึ่งเป็นเงินจากภายในสหกรณ์เอง

(2) สหกรณ์มีกำไรสุทธิปี 2547 จำนวน 7,392,333 บาท แต่เมื่อปรับปรุงค่าใช้จ่ายส่วนที่ไม่ได้จ่ายเป็นเงินสดแล้ว สหกรณ์มีเงินสดจากกำไร 7,428,384 บาท ซึ่งมากกว่ากำไรที่แสดงในงบการเงิน

4) แนวทางควบคุมดูแลการปฏิบัติงานด้านบัญชีของคณะกรรมการอำนวยการ

(1) ควรหมั่นสังเกตสอบถามเกี่ยวกับการบันทึกการประจำวันว่าได้มีการบันทึกเสร็จภายในแต่ละวัน และมีการตรวจสอบโดยเจ้าหน้าที่เหนือขึ้นไปหรือไม่

(2) ควรวางข้อกำหนดให้มีการรายงานเงินสดรับ - จ่าย เงินสดคงเหลือในมือ และเงินนำฝากธนาคารแต่ละวัน

(3) ควรให้มีการเสนองบดุลและงบกำไรขาดทุนต่อคณะกรรมการอำนวยการเป็นประจำทุกเดือน นอกเหนือจากงบทดลองที่เคยเสนอ

(4) ในการพิจารณางบดุล งบกำไรขาดทุนประจำเดือนควรมีการวิเคราะห์เปรียบเทียบอัตราส่วนทางการเงินต่างๆ และต้นทุนการเงินในแต่ละเดือนเพื่อทราบจุดที่ควรแก้ไขเสนอต่อคณะกรรมการ

(5) ประสานงานกับผู้ตรวจสอบกิจการเพื่อทราบผลการจัดทำบัญชีย่อยรายตัว ลูกหนี้ หุ้น เงินฝาก ว่าได้จัดทำเป็นปัจจุบัน มีการเปรียบเทียบยอดรวมกับบัญชีคุมยอดทุกเดือนหรือไม่

(6) จัดให้มีที่เก็บรักษาเอกสารหลักฐานทางการเงินในที่ปลอดภัย

(7) สอบถามปัญหาอุปสรรคในการลงบัญชี การรวบรวมเอกสารหลักฐาน รวมทั้งการจัดทำงบการเงินเป็นครั้งคราว และช่วยหาทางแก้ไข

(ตัวอย่าง)

สหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อนช่วยเพื่อน จำกัด

งบดุล

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2547 และ 2546

		<u>ปี 2547</u>	<u>ปี 2546</u>
	<u>หมายเหตุ</u>	<u>บาท</u>	<u>บาท</u>
สินทรัพย์			
สินทรัพย์หมุนเวียน			
เงินสดและเงินฝากธนาคาร	2	3,616,250.74	1,481,893.24
ลูกหนี้ระยะสั้น	3	28,897,269.86	31,495,396.00
ดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับ	4	11,436.68	0.00
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	5	900.00	900.00
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน		32,525,857.28	32,978,189.24
เงินลงทุนระยะยาว	6	593,500.00	71,500.00
ลูกหนี้เงินกู้ระยะยาว		95,295,444.00	84,567,512.00
เครื่องใช้สำนักงานสุทธิ		133,827.81	140,525.08
รวมสินทรัพย์		128,548,629.09	117,757,726.32
หนี้สินและทุนของสหกรณ์			
หนี้สินหมุนเวียน			
เงินรับฝาก	7	14,641,494.00	12,223,229.67
หนี้สินหมุนเวียนอื่น	8	146,429.24	128,695.69
รวมหนี้สินหมุนเวียน		14,787,923.24	12,351,925.36
รวมหนี้สิน		14,787,923.24	12,351,925.36
ทุนของสหกรณ์			
ทุนเรือนหุ้น(มูลค่าหุ้นละ 10.00 บาท)			
หุ้นที่ชำระเต็มมูลค่าแล้ว		100,725,960.00	93,584,300.00
ทุนสำรอง		5,389,245.92	4,704,082.20
ทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบและอื่นๆ	9	253,166.04	265,781.51
กำไรสุทธิประจำปี		7,392,333.89	6,851,637.25
รวมทุนของสหกรณ์		113,760,705.85	105,405,800.96
รวมหนี้สินและทุนของสหกรณ์		128,548,629.09	117,757,726.32

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของการเงินนี้

รองประธานกรรมการ

เลขานุการ

วันที่ มกราคม 2548

สหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อนช่วยเพื่อน จำกัด
งบกำไรขาดทุน
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2547 และ 2546

	ปี 2547		ปี 2546	
	บาท	%	บาท	%
รายได้				
ดอกเบี๋ยรับ	8,608,380.94	99.82	7,762,993.00	99.85
รายได้อื่นๆ (รายละเอียด 1)	15,785.69	0.18	11,683.25	0.15
รวมรายได้	8,624,166.63	100.00	7,774,676.25	100.00
ค่าใช้จ่าย				
ดอกเบี๋ยจ่ายเงินรับฝาก	382,916.90	4.44	271,054.05	3.49
เงินเดือนและค่าจ้าง	255,600.00	2.96	237,600.00	3.06
ค่าตอบแทน	298,000.00	3.46	272,500.00	3.50
ค่าเบี๋ยประชุมกรรมการ	74,100.00	0.86	76,200.00	0.98
ค่ารับรอง	19,043.75	0.22	24,847.25	0.32
ค่าเครื่องเขียนแบบพิมพ์	27,226.60	0.32	32,291.66	0.42
ค่าใช้จ่ายทั่วไป	465.00	0.00	1,205.50	0.02
ค่ายานพาหนะ	17,000.00	0.20	15,700.00	0.20
ค่าล่วงเวลา	6,120.00	0.07	3,600.00	0.05
ค่าอุปกรณ์คอมพิวเตอร์	3,472.00	0.04	8,514.30	0.11
ค่าซ่อมคอมพิวเตอร์	0.00	0.00	2,090.00	0.03
เงินสมทบประกันสังคม	12,407.00	0.14	9,504.00	0.12
ค่าซ่อมแซมทรัพย์สิน	3,730.00	0.04	1,052.00	0.01
ค่าโทรศัพท์	6,041.22	0.07	5,161.68	0.07
ค่าเสื่อมราคาเครื่องใช้สำนักงาน	42,487.27	0.49	36,924.66	0.47
สินทรัพย์ตัดจำหน่าย	0.00	0.00	6.00	0.00
ค่าใช้จ่ายประชุมใหญ่	6,014.00	0.07	6,655.00	0.09
ค่าธรรมเนียมโอนเงิน	149.00	0.00	0.00	0.00
ค่าถ่ายเอกสาร	5,284.00	0.06	4,886.40	0.06
ค่าวัสดุสำนักงาน	3,520.00	0.04	6,073.00	0.08
กองทุนทดแทน	489.00	0.01	276.00	0.00
ค่าอบรม	0.00	0.00	9,600.00	0.12
ค่าตรวจสอบบัญชี	60,000.00	0.70	50,000.00	0.64
ค่าสาธารณูปโภค	3,267.00	0.04	460.00	0.00
ค่าติดตั้งมิเตอร์	0.00	0.00	1,932.00	0.02
ค่าสวัสดิการ	4,500.00	0.05	0.00	0.00
หนี้สงสัยจะสูญ	0.00	0.00	(155,094.50)	1.99
รวมค่าใช้จ่าย	1,231,832.74	14.28	923,039.00	11.87
กำไรสุทธิ	7,392,333.89	85.72	6,851,637.25	88.13

รายละเอียดประกอบงบการเงิน 1

	<u>รายละเอียดรายได้อื่น ๆ</u>			
	<u>ปี 2547</u>		<u>ปี 2546</u>	
	<u>บาท</u>	<u>%</u>	<u>บาท</u>	<u>%</u>
ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร	10,545.76	0.12	6,540.35	0.08
ค่าธรรมเนียมแรกเข้า	1,720.00	0.02	1,480.00	0.02
ผลตอบแทนการลงทุน	3,217.50	0.04	3,184.63	0.04
ส่วนลดน้ำมันบางจาก	0.00	0.00	432.82	0.01
รายได้เบ็ดเตล็ด	302.43	0.00	45.45	0.00
รวม	15,785.69	0.18	11,683.25	0.15

สหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อนช่วยเพื่อน จำกัด
งบกระแสเงินสด
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2547 และ 2546

	<u>หมายเหตุ</u>	<u>ปี 2547</u>	<u>ปี 2546</u>
		<u>บาท</u>	<u>บาท</u>
กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน			
กำไรสุทธิ		7,392,333.89	6,851,637.25
รายการปรับปรุงเพื่อกระทบยอดกำไรสุทธิ			
เป็นเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน			
ค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์		42,487.68	36,924.66
หนี้สงสัยจะสูญ		0.00	(155,094.50)
ดอกเบียเงินให้กู้ค้างรับ(เพิ่มขึ้น)ลดลง		(11,436.68)	0.00
ค่าสอบบัญชีค้างจ่ายเพิ่มขึ้น (ลดลง)		5,000.00	25,000.00
กำไรจากการดำเนินงานก่อนการเปลี่ยนแปลง		7,428,384.48	6,758,467.41
ในสินทรัพย์และหนี้สินดำเนินงาน			
สินทรัพย์ดำเนินงาน(เพิ่มขึ้น)ลดลง			
ลูกหนี้เงินกู้สามัญ		(7,882,695.00)	(19,127,815.00)
ลูกหนี้เงินกู้ฉุกเฉิน		68,467.00	0.00
ลูกหนี้ตัวแทน		(315,577.86)	2,672,504.00
เงินปันผลน้ำมันบางจาก		0.00	(1,027.80)
ลูกหนี้อื่น		0.00	20,804.00
เงินรอเรียกคืน		0.00	3,008.00
ค่าธรรมเนียมแรกเข้าค้างรับลดลง		0.00	60.00
ดอกเบียเงินให้กู้ค้างรับลดลง		0.00	9,310.00
เงินสดสุทธิได้มา(ใช้ไป)ในกิจกรรมดำเนินงาน		(701,421.38)	(9,664,689.39)
กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน(เพิ่มขึ้น)ลดลง			
ถือหุ้นชุมนุมฯ(เพิ่มขึ้น)ลดลง		(22,000.00)	(17,000.00)
ซื้อสลากออมสิน(เพิ่มขึ้น)ลดลง		(500,000.00)	
ซื้อเครื่องใช้สำนักงาน		(35,790.00)	(107,750.00)
เงินประกันการใช้โทรศัพท์		0.00	2,918.18
สินทรัพย์ตัดจำหน่าย		0.00	6.00
เงินสดสุทธิได้มา(ใช้ไป)ในกิจกรรมลงทุน		(557,790.00)	(121,825.82)

กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงินเพิ่มขึ้น(ลดลง)

เงินรับฝากออมทรัพย์ - สมาชิกเพิ่มขึ้น	2,357,194.11	1,210,911.45
เงินรับฝากออมทรัพย์ - สหกรณ์อื่นเพิ่มขึ้น	61,070.22	2,014,958.90
เงินร่อยจ่ายคืนเพิ่มขึ้น	12,733.55	67,257.00
ทุนเรือนหุ้นเพิ่มขึ้น	7,141,660.00	10,945,140.00
เงินสดจ่ายเฉลี่ยคืน	(415,156.00)	(447,342.00)
เงินสดจ่ายโบนัสกรรมการและเจ้าหน้าที่	(130,800.00)	(130,000.00)
เงินสดจ่ายค่าบำรุงสันนิบาตฯ	(10,000.00)	(10,000.00)
เงินสดจ่ายเงินปันผล	(5,432,633.00)	(4,897,006.00)
เงินสดจ่ายทุนสาธารณประโยชน์	(190,500.00)	(198,200.00)
เงินสดสุทธิได้มา(ใช้ไป)จากกิจกรรมจัดหาเงิน	3,393,568.88	8,555,719.35
เงินสดสุทธิเพิ่มขึ้น (ลดลง)	2,134,357.50	(1,230,795.86)
เงินสด ณ วันต้นปี	1,481,893.23	2,712,689.10
เงินสด ณ วันสิ้นปี	3,616,250.74	1,481,893.24

สหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อนช่วยเพื่อน จำกัด
หมายเหตุประกอบงบการเงิน
สำหรับสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2547 และ 2546

1 สรุปนโยบายบัญชีที่สำคัญ

- สหกรณ์บันทึกบัญชีโดยใช้เกณฑ์พึงรับพึงจ่าย
- ค่าเสื่อมราคาเครื่องใช้สำนักงาน คำนวณโดยวิธีเส้นตรง ในอัตราที่กำหนดไว้ในระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์ พ.ศ. 2542
- เงินลงทุนระยะยาวที่เป็นเงินลงทุนในหลักทรัพย์ที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดแสดงด้วยราคาทุน
- ค่าซ่อมบำรุง ค่าซ่อมแซมรวมทั้งซื้อมาเปลี่ยนแทนสำหรับสินทรัพย์รายการย่อยๆ ถือเป็นค่าใช้จ่ายหักจากรายได้ การต่อเติมหรือเพิ่มเติมอาคารและอุปกรณ์รายใหญ่ๆ ถือเป็นราคาทุนของทรัพย์สิน
- เงินสดในงบกระแสเงินสดหมายถึง เงินสดในมือและเงินฝากธนาคารทุกประเภท

2 เงินสดและเงินฝากธนาคาร ประกอบด้วย

	<u>ปี 2547</u>	<u>ปี 2546</u>
	<u>บาท</u>	<u>บาท</u>
เงินสด	10,179.72	8,423.65
เงินฝากธนาคาร		
ออมทรัพย์	3,606,071.02	1,473,469.59
รวม	3,616,250.74	1,481,893.24

3 ลูกหนี้ระยะสั้น ประกอบด้วย

	<u>ปี 2547</u>	<u>ปี 2546</u>
	<u>บาท</u>	<u>บาท</u>
ตัวแทนหักเงินส่ง	323,433.86	7,856.00
ลูกหนี้เงินกู้ - ปกติ	28,573,836.00	31,487,540.00
รวมลูกหนี้ระยะสั้น	28,897,269.86	31,495,396.00

4 ดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับ ประกอบด้วย

	<u>ปี 2547</u>	<u>ปี 2546</u>
	<u>บาท</u>	<u>บาท</u>
ดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับ	11,436.68	0.00

5 สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น ประกอบด้วย

	<u>ปี 2547</u>	<u>ปี 2546</u>
	<u>บาท</u>	<u>บาท</u>
เงินรอเรียกคืน	900.00	900.00

6 เงินลงทุนระยะยาว ประกอบด้วย

	<u>ปี 2547</u>	<u>ปี 2546</u>
	<u>บาท</u>	<u>บาท</u>
	<u>ราคาทุน</u>	<u>ราคาทุน</u>
เงินลงทุนที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาด		
- สลากออมสิน	500,000.00	0.00
- หุ้นชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์ฯ	93,500.00	71,500.00
	<u>593,500.00</u>	<u>71,500.00</u>

สหกรณ์ซื้อสลากออมสินพิเศษงวดที่ 26 มูลค่าหน่วยละ 50.00 บาท จำนวน 10,000 หน่วย
วันครบอายุ 3 กันยายน 2550 มีสิทธิ์ถูกรางวัล ตลอดอายุ 36 งวด

7 เงินรับฝาก ประกอบด้วย

	<u>ปี 2547</u>	<u>ปี 2546</u>
	<u>บาท</u>	<u>บาท</u>
เงินรับฝากจากสมาชิก	12,565,464.88	10,208,270.77
เงินรับจากสหกรณ์อื่น	2,076,029.12	2,014,958.90
	<u>14,641,494.00</u>	<u>12,223,229.67</u>

เงินรับฝากจากสหกรณ์อื่นเป็นเงินรับฝากประเภทเงินฝากออมทรัพย์พิเศษ อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3.00 ต่อปี

8 หนี้สินหมุนเวียนอื่น ประกอบด้วย

	<u>ปี 2547</u>	<u>ปี 2546</u>
	<u>บาท</u>	<u>บาท</u>
เงินรอจ่ายคืน	115,303.44	102,569.89
เงินปันผลน้ำมันบางจาก	1,125.80	1,125.80
ค่าสอบบัญชีค้างจ่าย	30,000.00	25,000.00
	<u>146,429.24</u>	<u>128,695.69</u>

9 ทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบและอื่น ๆ ประกอบด้วย

	<u>ปี 2547</u>	<u>ปี 2546</u>
	<u>บาท</u>	<u>บาท</u>
ทุนสาธารณประโยชน์	253,166.04	265,781.51

งบทดลองสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อช่วยเยเพื่อน จำกัด
ระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2547 ถึง 31 ธันวาคม 2547

ชื่อบัญชี	หน้า บัญชี	ยอดยกมา 1 ม.ค. 2547		ระหว่างเดือน		ยอดยกไป		หมายเหตุ
		เดบิต	เครดิต	เดบิต	เครดิต	เดบิต	เครดิต	
สินทรัพย์								
เงินสด	164	8,423.65		46,207,954.52	46,206,198.45	10,179.72		
เงินฝากธนาคาร	138	1,473,469.59		106,654,569.34	104,521,967.91	3,606,071.02		
ลูกหนี้เงินกู้สามัญ	181	115,068,452.00		99,321,680.22	91,438,985.22	122,951,147.00		
ลูกหนี้เงินกู้ฉุกเฉิน	279	986,600.00		5,995,388.00	6,063,855.00	918,133.00		
ลูกหนี้ตัวแทน	221	7,856.00		50,216,406.78	49,900,828.92	323,433.86		
ตลาดออมสิน	204			500,000.00		500,000.00		
ดอกเบี้ยเงินให้กู้ต่างรับ	211			11,436.68		11,436.68		
เครื่องใช้สำนักงาน	99	140,525.08		35,790.00	42,487.27	133,827.81		
เงินรอเรียกคืน	19	900.00				900.00		
หุ้นชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์	99	71,500.00		22,000.00		93,500.00		
กำไรสุทธิ	5		6,851,637.25	6,851,637.25				
เงินเฉลี่ยคืน	13			415,156.00	415,156.00			
โบนัส	15			130,800.00	130,800.00			
ค่าบำรุงสิ้นปีขาด	17			10,000.00	10,000.00			
เงินปันผล	290			5,432,633.00	5,432,633.00			
รวมสินทรัพย์		117,757,726.32	6,851,637.25	321,806,451.79	304,162,911.77	128,548,629.09		

ชื่อบัญชี	หน้า บัญชี	ยอดยกมา 1 ม.ค. 2547		ระหว่างเดือน		ยอดยกไป		หมายเหตุ
		เดบิต	เครดิต	เดบิต	เครดิต	เดบิต	เครดิต	
หนี้สิน								
เงินฝากออมทรัพย์พิเศษ	35		10,208,270.77	2,597,652.57	4,954,846.68		12,565,464.88	
เงินฝากออมทรัพย์พิเศษ	8		2,014,958.90		61,070.22		2,076,029.12	
จากสหกรณ์อื่น								
เงินรอจ่ายคืน	23		102,569.89	6,245,334.08	6,258,067.63		115,303.44	
ค่าสอบบัญชีค้างจ่าย	47		25,000.00	25,000.00	30,000.00		30,000.00	
เงินปันผลน้ำมันบางจาก	11		1,125.80				1,125.80	
รวมหนี้สิน			12,351,925.36	8,867,986.65	11,303,984.53		14,787,923.24	
<u>ทุน</u>								
ทุนเรือนหุ้น	256		98,584,300.00	8,390,550.00	15,532,210.00		100,725,960.00	
ทุนสำรอง	1		4,704,082.20		685,163.72		5,389,245.92	
ทุนสาธารณประโยชน์	3		265,781.51	190,500.00	177,884.53		253,166.04	
รวมทุน			98,554,163.71	8,581,050.00	16,395,258.25		106,368,371.96	
รายได้								
ดอกเบียร์รับ	115			67,486.14	8,597,927.18		8,530,441.04	
ดอกเบี้ยฉุกเฉิน	7			2,891.56	80,831.46		77,939.90	
เงินปันผลค่าหุ้นชุมนุมสหกรณ์	95			3,217.50	3,217.50			
รายได้เบ็ดเตล็ด	295			0.35	302.78		302.43	
ค่าธรรมเนียมแรกเข้า	45			80.00	1,800.00		1,720.00	
ผลตอบแทนการลงทุน	288				3,217.50		3,217.50	
ดอกเบียร์เงินฝากธนาคาร	9				10,545.76		10,545.76	
รวมรายได้				73,675.55	8,697,842.18		8,624,166.63	

ชื่อบัญชี	หน้า บัญชี	ยอดยกมา 1 ม.ค. 2547		ระหว่างเดือน		ยอดยกไป		หมายเหตุ
		เดบิต	เครดิต	เดบิต	เครดิต	เดบิต	เครดิต	
ค่าใช้จ่าย								
ค่าใช้จ่ายทั่วไป	101			465.00		465.00		
ค่าอุปกรณ์คอมพิวเตอร์	41			3,472.00		3,472.00		
ค่าโทรศัพท์	48			6,041.22		6,041.22		
ค่าซ่อมแซมทรัพย์สิน	51			3,730.00		3,730.00		
ค่าเสื่อมราคา	27			42,487.27		42,487.27		
ค่าเครื่องเขียนแบบพิมพ์	56			27,226.60		27,226.60		
ค่าถ่ายเอกสาร	75			5,284.00		5,284.00		
ค่าวัสดุสำนักงาน	60			3,520.00		3,520.00		
ค่าตอบแทน	65			298,000.00		298,000.00		
ค่าธรรมเนียมเช็ค	69			238.00	238.00			
ค่าตรวจลงตอบัญชี	180			60,000.00		60,000.00		
ประกันสังคม	42			24,814.00	12,407.00	12,407.00		
ค่าสาธารณูปโภค	70			3,267.00		3,267.00		
เงินสมทบประกันสังคม	71			489.00		489.00		
เงินสวัสดิการ	301			4,500.00		4,500.00		
เงินเดือนและค่าจ้าง	299			259,600.00	4,000.00	255,600.00		
ภาษี	4			900.00	900.00			
ดอกเบี้ยจ่าย	34			382,916.90		382,916.90		
ค่ายานพาหนะ	63			17,100.00	100.00	17,000.00		
เงินเลี้ยงรับรอง	79			19,043.75		19,043.75		
ค่าเบี้ยประชุม	89			74,400.00	300.00	74,100.00		

ชื่อบัญชี	หน้า บัญชี	ยอดยกมา 1 ม.ค. 2547		ระหว่างเดือน		ยอดยกไป		หมายเหตุ
		เดบิต	เครดิต	เดบิต	เครดิต	เดบิต	เครดิต	
ค่าใช้จ่ายประชุมใหญ่	93			6,014.00		6,014.00		
ค่าส่งเวลาเจ้าหน้าที่	83			6,120.00		6,120.00		
ค่าธรรมเนียมโอนเงิน	219			149.00		149.00		
รวมค่าใช้จ่าย				1,249,777.74	17,945.00	1,231,832.74		
รวมทั้งสิ้น		117,757,726.32	117,757,726.32	340,577,941.73	340,577,941.73	129,780,461.83	129,780,461.83	

ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของ คณะกรรมการอำนวยการ

ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการ ตามบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของ คณะกรรมการอำนวยการนั้น จะต้องเป็นไปตามกรอบของกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ และคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ ซึ่งระเบียบและคำสั่งในส่วนที่เกี่ยวข้องนั้นมีอยู่จำนวนมากและจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ระเบียบที่น่าจะเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการนั้นอาจมีดังนี้

- 1) ระเบียบว่าด้วยการรับจ่ายและการเก็บรักษาเงิน
- 2) ระเบียบว่าด้วยการรับฝากเงิน
- 3) ระเบียบว่าด้วยการจัดชั้นลูกหนี้และการตั้งค่าเผื่อหนี้สูญ
- 4) ระเบียบว่าด้วยการพัสดุ
- 5) ระเบียบว่าด้วยการเก็บรักษาและการทำลายเอกสาร

ฯลฯ

ระเบียบเหล่านี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งที่นำมากล่าวไว้ แต่ในทางปฏิบัติต้องดูเป็นเรื่องๆ ไป เพราะแต่ละสหกรณ์มีการกำหนดระเบียบขึ้นใช้ได้ตามความจำเป็นจึงยากที่จะกำหนดไว้ในการฝึกอบรมโดยชัดเจนว่าระเบียบใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการ แต่โดยที่คณะกรรมการอำนวยการมีหน้าที่เกี่ยวกับงานทางด้านเอกสารของสหกรณ์อยู่ด้วย จึงจะนำเสนอเรื่องของความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องของระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ และกฎหมายสหกรณ์เพื่อให้คณะกรรมการอำนวยการได้นำไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม โดยถือหลักว่าจะกระทำการเกี่ยวกับเรื่องใดให้ตรวจสอบระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องก่อนดำเนินการในเรื่องนั้นๆ

1. ระเบียบของสหกรณ์และระเบียบของนายทะเบียนสหกรณ์

สหกรณ์เป็นนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสหกรณ์การดำเนินงานของสหกรณ์บางส่วนเป็นไปตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ บางส่วนต้องเป็นไปตามกฎหมายอื่น เพราะพระราชบัญญัติสหกรณ์มิได้บัญญัติเรื่องการดำเนินงานของสหกรณ์ไว้ทั้งหมด ประกอบกับกฎหมายไม่สามารถกำหนดรายละเอียดในการดำเนินงานตลอดจนวิธีการบริหารและการจัดการสหกรณ์ได้ทั้งหมด ในพระราชบัญญัติสหกรณ์จึงกำหนดให้สหกรณ์ต้องจัดทำข้อบังคับขึ้นเพื่อกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ในการดำเนินงานของสหกรณ์ ซึ่งข้อบังคับของสหกรณ์นั้นต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของสมาชิกแล้วส่งไปให้นายทะเบียนสหกรณ์รับจดทะเบียนเสียก่อนจึงจะใช้ได้ ข้อบังคับของสหกรณ์ที่จดทะเบียนแล้วเมื่อใช้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง อาจต้องมีการแก้ไขข้อบังคับให้สอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป กระบวนการในการแก้ไขข้อบังคับของสหกรณ์นั้นต้องเป็นไปตามที่กฎหมายสหกรณ์กำหนดและข้อบังคับที่

แก้ไขต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของสมาชิกแล้วนำไปให้นายทะเบียนสหกรณ์พิจารณาปรับจดทะเบียนการแก้ไขข้อบังคับด้วยจึงจะใช้ได้

แม้พระราชบัญญัติสหกรณ์ได้ให้สหกรณ์กำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินการในเรื่องต่างๆ ของสหกรณ์ไว้ในข้อบังคับแล้วก็ตาม ในการดำเนินการบางเรื่องมีรายละเอียดที่ต้องพิจารณาหรือกำหนดวิธีการไว้เป็นการเฉพาะเรื่อง หากเขียนหรือกำหนดไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์อาจไม่เหมาะสม และยากแก่การปรับปรุงแก้ไขหรือต้องใช้เวลาในการแก้ไขมาก เพราะต้องมีกระบวนการในการขอความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของสมาชิกและการรับจดทะเบียนแก้ไขข้อบังคับจากนายทะเบียนสหกรณ์อาจทำให้เกิดความล่าช้าหรือความเสียหายแก่การดำเนินงานของสหกรณ์ได้ ประกอบกับกิจการของสหกรณ์นั้นมีสมาชิกเป็นเจ้าของ บริหารงานโดยสมาชิกหรือคณะกรรมการดำเนินการซึ่งที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งจากสมาชิก และสหกรณ์ทำธุรกิจโดยการให้บริการแก่สมาชิก สมาชิกจึงควรกำหนดรายละเอียดต่างๆ ในการดำเนินงานของสหกรณ์ได้เองตามความเหมาะสมในบางเรื่องภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายและข้อบังคับของสหกรณ์ และบางครั้งนายทะเบียนสหกรณ์ผู้มีหน้าที่กำกับดูแลในการดำเนินงานของสหกรณ์อาจมีความจำเป็นต้องกำหนดมาตรการต่างๆ ให้สหกรณ์ปฏิบัติเพื่อความมั่นคงถูกต้องและเป็นประโยชน์แก่สมาชิกโดยรวม พระราชบัญญัติสหกรณ์จึงให้นายทะเบียนสหกรณ์สามารถออกระเบียบของนายทะเบียนสหกรณ์เพื่อให้สหกรณ์ถือปฏิบัติ และในข้อบังคับของสหกรณ์ได้กำหนดให้สหกรณ์สามารถกำหนดระเบียบของสหกรณ์ขึ้นใช้ในการดำเนินงานของสหกรณ์ได้เช่นเดียวกัน

1) ประเภทของระเบียบ

การกล่าวถึงประเภทของระเบียบ ก็เพื่อให้ทราบวาระเบียบต่างๆ ที่ใช้ในการดำเนินการของสหกรณ์นั้นมีที่มาจากอะไร ใครเป็นผู้ออกระเบียบนั้นๆ ซึ่งอาจต้องเป็นประเด็นสำคัญในขั้นการดำเนินคดีของสหกรณ์ด้วยก็ได้ โดยเราอาจแยกประเภทของระเบียบได้ดังนี้

- (1) ระเบียบของนายทะเบียนสหกรณ์ (ระเบียบภายนอก)
- (2) ระเบียบของสหกรณ์ (ระเบียบภายใน)

1. ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ (ระเบียบภายนอก) ที่กล่าวว่าระเบียบของนายทะเบียนสหกรณ์เป็นระเบียบภายนอกนั้น เพื่อให้เกิดการแยกประเภทของระเบียบให้ชัดเจนว่า ระเบียบของนายทะเบียนสหกรณ์นั้นเป็นการที่นายทะเบียนสหกรณ์ใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติสหกรณ์กำหนดขึ้น เพื่อให้สหกรณ์ต้องถือปฏิบัติตามระเบียบนั้นๆ โดยสหกรณ์ไม่มีอำนาจหรือโอกาสจะปรับปรุงหรือแก้ไขระเบียบนั้นๆ ได้ เพราะมิใช่ระเบียบที่สหกรณ์กำหนดขึ้น

ในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 ซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ได้อำนาจนายทะเบียนสหกรณ์ออกระเบียบได้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตราต่างๆ ดังนี้ มาตรา 16 (8) มาตรา 69 วรรค 2 มาตรา 121 วรรค 2⁽¹⁾

⁽¹⁾ พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542

มาตรา 16 ให้นายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) รับจดทะเบียน ส่งเสริม ช่วยเหลือ แนะนำ และกำกับดูแลสหกรณ์ให้เป็นไปตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น
- (2) กำหนดระบบบัญชีและมาตรฐานการสอบบัญชี ตลอดจนสมุดและแบบรายงานต่างๆ ที่สหกรณ์ต้องยื่นต่อนายทะเบียนสหกรณ์ รวมทั้งแบบพิมพ์อื่นๆ ที่ต้องใช้ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้
- (3) แต่งตั้งผู้สอบบัญชี ผู้ตรวจการสหกรณ์ และผู้ชำระบัญชี
- (4) ออกคำสั่งให้มีการตรวจสอบ หรือไต่สวนเกี่ยวกับการจัดตั้งการดำเนินงาน หรือฐานะการเงินของสหกรณ์
- (5) สั่งให้ระงับการดำเนินงานทั้งหมดหรือบางส่วนของสหกรณ์ หรือให้เลิกสหกรณ์ ถ้าเห็นว่าสหกรณ์กระทำการ หรืองดเว้นกระทำการอันอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่สหกรณ์หรือสมาชิก
- (6) ถอนชื่อสหกรณ์ออกจากทะเบียนสหกรณ์
- (7) จัดทำรายงานประจำปีแยกตามประเภทสหกรณ์เสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ
- (8) ออกระเบียบ หรือคำสั่ง เพื่อให้มีการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้และเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจการของสหกรณ์
- (9) กระทำการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของนายทะเบียนสหกรณ์ หรือตามที่รัฐมนตรีมอบหมายบรรดาอำนาจของนายทะเบียนสหกรณ์ในการสั่ง การอนุญาต การอนุมัติหรือการดำเนินการอื่นใดตามพระราชบัญญัตินี้ นายทะเบียนสหกรณ์อาจมอบอำนาจให้รองนายทะเบียนสหกรณ์ ผู้ตรวจการสหกรณ์ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งนายทะเบียนสหกรณ์มอบหมายให้ปฏิบัติการแทนได้

การมอบอำนาจตามวรรคสองให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 69 ให้นายทะเบียนสหกรณ์แต่งตั้งผู้สอบบัญชี เพื่อตรวจสอบบัญชีของสหกรณ์

การตรวจสอบบัญชีนั้น ให้ปฏิบัติตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไปและตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

มาตรา 121 ให้นายทะเบียนสหกรณ์เป็นนายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรและมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ และมีรองนายทะเบียนสหกรณ์เป็นผู้ช่วย มีอำนาจหน้าที่ตามที่นายทะเบียนสหกรณ์มอบหมาย

ให้เกษตรกรและสหกรณ์จังหวัด เป็นนายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรประจำจังหวัดที่กลุ่มเกษตรกรตั้งอยู่และมีอำนาจหน้าที่ตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา สำหรับกรุงเทพมหานครให้นายทะเบียนสหกรณ์เป็นนายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรกรุงเทพมหานคร

ระเบียบของนายทะเบียนสหกรณ์ตามมาตรา 121 นั้นไม่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ เป็นเรื่องของกลุ่มเกษตรกร

ส่วนใหญ่ของนายทะเบียนสหกรณ์จะใช้อำนาจตามมาตรา 16 (8) ในการออกระเบียบซึ่งจะศึกษาได้จากระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ในภาคผนวก

2. ระเบียบของสหกรณ์ (ระเบียบภายใน) ระเบียบประเภทนี้เป็นระเบียบที่สหกรณ์โดยคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์เป็นผู้กำหนดขึ้นโดยแบ่งย่อยได้ 3 ประเภท คือ

1. ระเบียบของสหกรณ์ที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์ก่อน ระเบียบของสหกรณ์ประเภทนี้เป็นระเบียบที่พระราชบัญญัติสหกรณ์ หรือข้อบังคับของสหกรณ์ กำหนดให้ สหกรณ์ส่งระเบียบที่สหกรณ์กำหนดขึ้นให้นายทะเบียนสหกรณ์เห็นชอบก่อนจึงจะใช้ได้ เช่นระเบียบที่กำหนดไว้ในมาตรา 46 (5),(8)⁽²⁾ คือระเบียบของสหกรณ์ที่ว่าด้วยการรับฝากเงินจากสมาชิกหรือสหกรณ์อื่น และระเบียบของสหกรณ์ว่าการให้สหกรณ์อื่นกู้ยืมเงิน

การส่งระเบียบให้นายทะเบียนสหกรณ์ให้ความเห็นชอบนั้นบางครั้งมีปัญหาเรื่องความล่าช้าและไม่สะดวกแก่สหกรณ์ ปัจจุบันนายทะเบียนสหกรณ์ได้จัดทำร่างระเบียบขึ้นแล้วส่งให้สหกรณ์นำไปพิจารณา หากสหกรณ์ได้กำหนดระเบียบขึ้นตามร่างตัวอย่างระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์จัดทำไว้ ให้ถือว่าระเบียบของสหกรณ์ฉบับนั้นได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์แล้ว ไม่ต้องส่งไปขอความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์อีก สหกรณ์สามารถถือใช้ได้เลย

(2) **มาตรา 46** เพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ให้สหกรณ์มีอำนาจกระทำการดังต่อไปนี้ได้

- (1) ดำเนินธุรกิจ การผลิต การค้า การบริการ และอุตสาหกรรมเพื่อประโยชน์ของสมาชิก
- (2) ให้สวัสดิการหรือการสงเคราะห์ตามสมควรแก่สมาชิกและครอบครัว
- (3) ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่สมาชิก
- (4) ขอหรือรับความช่วยเหลือทางวิชาการจากทางราชการ หน่วยงานของต่างประเทศหรือบุคคลอื่นใด
- (5) รับฝากเงินประเภทออมทรัพย์หรือประเภทประจำจากสมาชิกหรือสหกรณ์อื่นได้ตามระเบียบของสหกรณ์ที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์
- (6) ให้กู้ ให้สินเชื่อ ให้ยืม ให้เช่า ให้เช่าซื้อ โอน รับจ้างหรือรับจํานำ ซึ่งทรัพย์สินแก่สมาชิกหรือของสมาชิก
- (7) จัดให้ได้มาซื้อ ถือกรรมสิทธิ์หรือทรัพย์สินที่ครอบครอง กู้ยืม เช่า เช่าซื้อ รับโอนสิทธิ การเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อ จ้างหรือจํานำ ขายหรือจําหน่ายด้วยวิธีอื่นใดซึ่งทรัพย์สิน
- (8) ให้สหกรณ์อื่นกู้ยืมเงินได้ตามระเบียบของสหกรณ์ที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์
- (9) ดำเนินกิจการอย่างอื่นบรรดาที่เกี่ยวกับ หรือเนื่องในการจัดให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์

2. ระเบียบของสหกรณ์ที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ก่อนนำออกใช้ ระเบียบของสหกรณ์ประเภทนี้มักเป็นระเบียบที่เกี่ยวกับเรื่องของการเลือกตั้งต่างๆ เช่น การเลือกตั้งกรรมการดำเนินการ การเลือกตั้งผู้ตรวจสอบกิจการ ซึ่งการเลือกตั้งกรรมการดำเนินการหรือการเลือกตั้งผู้ตรวจสอบกิจการ พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 50 และมาตรา 53 ได้กำหนดให้มีการเลือกตั้งในที่ประชุมใหญ่ เพื่อให้กระบวนการเลือกตั้งเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ข้อบังคับของสหกรณ์บางสหกรณ์จึงกำหนดกระบวนการเลือกตั้งกรรมการดำเนินการและผู้ตรวจสอบกิจการไว้ในระเบียบที่ได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ เหตุที่ระเบียบว่าด้วยการเลือกตั้งกรรมการดำเนินการและผู้ตรวจสอบกิจการต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ก่อน เพราะเป็นการกำหนดระเบียบให้สมาชิกซึ่งใช้อำนาจโดยการประชุมใหญ่ปฏิบัติ ในข้อบังคับของสหกรณ์จะกำหนดไว้ว่าตามระเบียบของสหกรณ์ที่ได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ ระเบียบประเภทนี้จะมีไม่มากนัก บางสหกรณ์อาจไม่มีเลยก็ได้

3. ระเบียบของสหกรณ์ที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์กำหนดขึ้นแล้วมีผลใช้ได้เลย ส่วนใหญ่เป็นระเบียบที่สหกรณ์กำหนดขึ้นตามที่ข้อบังคับกำหนดไว้ หรือคณะกรรมการดำเนินการอาจพิจารณากำหนดขึ้นเองเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ได้ เช่น ระเบียบว่าด้วยการใช้เงินทุนเพื่อการศึกษาทางสหกรณ์ ระเบียบว่าด้วยการใช้เงินทุนสาธารณประโยชน์ ระเบียบว่าด้วยการให้สวัสดิการแก่สมาชิก ระเบียบว่าด้วยการรับโอนสมาชิกจากสหกรณ์อื่น ระเบียบว่าด้วยการรับจ่ายและการเก็บรักษาเงิน เป็นต้น

ระเบียบที่สหกรณ์ได้จัดทำขึ้นใช้เองนั้น สหกรณ์ต้องส่งให้กรมส่งเสริมสหกรณ์รับทราบเพื่อจะได้แจ้งให้หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทราบด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้ทราบว่าสหกรณ์ได้กำหนดระเบียบเกี่ยวกับเรื่องใดไว้อย่างไรบ้าง

2) การกำหนดระเบียบ

ผู้ที่มีอำนาจในการกำหนดระเบียบขึ้นใช้ในสหกรณ์นั้นได้แก่

- (1) นายทะเบียนสหกรณ์
- (2) คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์

นายทะเบียนสหกรณ์ การกำหนดระเบียบของนายทะเบียนสหกรณ์นั้น สามารถกระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ในมาตราต่างๆ ตามที่กล่าวมาแล้วในประเภทของระเบียบ

คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ การกำหนดระเบียบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์นั้น สามารถกระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ตามที่กล่าวไว้แล้วในประเภทของระเบียบ และอำนาจตามข้อบังคับของสหกรณ์ ในข้อที่ว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ และข้อที่ว่าด้วยระเบียบของสหกรณ์ และข้ออื่นที่กำหนดให้คณะกรรมการดำเนินการต้องกำหนดระเบียบขึ้น

ตัวอย่างข้อบังคับของสหกรณ์

ข้อ 5 ข้อ 10 ข้อ 11 ข้อ 14 ข้อ 28 ข้อ 36 ข้อ 37 ข้อ 65 ข้อ 93⁽³⁾

⁽³⁾ **ข้อ 5 การถือหุ้น** สมาชิกทุกคนต้องชำระค่าหุ้นเป็นรายเดือน ตั้งแต่เดือนแรกที่เข้าเป็นสมาชิกตามอัตราส่วนของจำนวนเงินได้รายเดือนของตน ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบของสหกรณ์

เงินได้รายเดือนตามวรรคในวรรคแรก หมายถึง เงินเดือนหรือค่าจ้างประจำ ซึ่งสมาชิกได้รับจากหน่วยงานเจ้าสังกัดและหมายถึง บำนาญตามกฎหมายว่าด้วยบำนาญชราภาพ ซึ่งสมาชิกได้รับจากทางราชการด้วย

ถ้าสมาชิกประสงค์จะถือหุ้นรายเดือน ในอัตราที่สูงกว่าอัตราที่กำหนดไว้ในระเบียบของสหกรณ์ หรือจะขอซื้อหุ้นเพิ่มขึ้นอีก เมื่อใดก็ยอมทำได้ โดยแสดงความจำนงเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการดำเนินการ แต่จำนวนหุ้นทั้งหมดต้องไม่เกินหนึ่งในห้าของหุ้นที่ชำระแล้วทั้งหมด

สมาชิกจะโอนหรือถอนหุ้นในระหว่างที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ไม่ได้

ข้อ 10 การรับฝากเงิน สหกรณ์อาจรับฝากเงินประเภทออมทรัพย์ หรือประเภทประจำจากสมาชิกหรือสหกรณ์อื่นได้ตามระเบียบของสหกรณ์

ข้อกำหนดเกี่ยวกับการฝาก ดอกเบี้ย การถอนเงินฝากและอื่นๆ ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในระเบียบของสหกรณ์ที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์

ให้สหกรณ์ดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ข้อ 11 การให้เงินกู้ เงินกู้นี้อาจให้ให้แก่

- (1) สมาชิกของสหกรณ์
- (2) สหกรณ์อื่น

การให้เงินกู้แก่สมาชิคนั้น ให้คณะกรรมการดำเนินการมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยให้เงินกู้ได้ตามข้อบังคับนี้และตามระเบียบของสหกรณ์

ข้อกำหนดต่างๆ เกี่ยวกับหลักเกณฑ์การพิจารณาวินิจฉัยให้เงินกู้ ประเภทและจำกัดแห่งเงินกู้หลักประกันสำหรับเงินกู้ ลำดับแห่งการให้เงินกู้ การกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ การส่งเงินงวดชำระหนี้สำหรับเงินกู้ การควบคุมหลักประกัน การเรียกคืนเงินกู้และอื่นๆ ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในระเบียบของสหกรณ์

การให้เงินกู้แก่สหกรณ์อื่นนั้น คณะกรรมการดำเนินการจะพิจารณาให้กู้อาจได้เมื่อสหกรณ์มีเงินทุนเหลือจากการให้เงินกู้แก่สมาชิกแล้ว ตามระเบียบของสหกรณ์ที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์

ข้อ 14 ดอกเบี้ยเงินกู้ ให้สหกรณ์เรียกดอกเบี้ยเงินกู้ทุกประเภทที่ให้แก่สมาชิก ในอัตราตามที่กำหนดไว้ในระเบียบของสหกรณ์

ข้อ 28 การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี เมื่อสิ้นปีทางบัญชีและได้ปิดบัญชีตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองโดยทั่วไปแล้ว ปรากฏว่าสหกรณ์มีกำไรสุทธิ ให้จัดสรรเป็นทุนสำรองไม่น้อยกว่าร้อยละสิบของกำไรสุทธิและเป็นค่าบำรุงสนับสนุนบาทสหกรณ์แห่งประเทศไทย ไม่เกินร้อยละห้าของกำไรสุทธิ แต่ต้องไม่เกินอัตราที่คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติกำหนด

กำไรสุทธิประจำปีที่เหลือจากการจัดสรรตามความในวรรคก่อนนั้น ที่ประชุมใหญ่อาจจะจัดสรรได้ดังต่อไปนี้

- (1) เป็นเงินปันผลตามหุ้นที่ชำระแล้วให้แก่สมาชิก แต่ต้องไม่เกินอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยคิดให้ตามส่วนแห่งระยะเวลา อนึ่ง ถ้าสหกรณ์ถอนทุนรักษาระดับอัตราเงินปันผลตาม (4) ออกจ่ายเป็นเงินปันผลสำหรับปีได้ด้วยจำนวนเงินในผลทั้งสิ้นที่จ่ายสำหรับปีนั้นก็ต่อไม่เกินอัตราดังกล่าวมาแล้ว ในการคำนวณเงินปันผลตามหุ้น ให้ถือว่าหุ้นที่สมาชิกได้ชำระต่อสหกรณ์ภายในวันที่ห้าของเดือน มีระยะเวลาสำหรับคำนวณเงินปันผลตั้งแต่เดือนนั้น ส่วนหุ้นที่สมาชิกชำระต่อสหกรณ์หลังวันที่ห้าของเดือน สหกรณ์จะคิดเงินปันผลให้ตั้งแต่เดือนถัดไป
- (2) เป็นเงินเฉลี่ยคืนให้แก่สมาชิกตามส่วนธุรกิจที่สมาชิกได้ทำไว้กับสหกรณ์ในระหว่างปี เว้นแต่สมาชิกที่ผิดนัดการส่งเงินงวดชำระหนี้ไม่ว่าต้นเงินหรือดอกเบี้ยในปีใด มิให้รับเงินเฉลี่ยคืนสำหรับปีนั้น
- (3) เป็นเงินโบนัสแก่กรรมการและเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ไม่เกินร้อยละสิบของกำไรสุทธิ
- (4) เป็นทุนรักษาระดับอัตราเงินปันผล ไม่เกินร้อยละสองแห่งทุนเรือนหุ้นของสหกรณ์ตามที่มีอยู่ในวันสิ้นปีนั้น ทุนรักษาระดับอัตราเงินปันผลนี้จะถอนได้โดยมติดังที่ประชุมใหญ่ เพื่อจ่ายเป็นเงินปันผลตามหุ้น ตาม (1)
- (5) เป็นทุนเพื่อการศึกษาอบรมทางสหกรณ์ไม่เกินร้อยละสิบของกำไรสุทธิ ตามระเบียบของสหกรณ์
- (6) เป็นทุนสาธารณประโยชน์ไม่เกินร้อยละสิบของกำไรสุทธิ ตามระเบียบของสหกรณ์

- (7) เป็นทุนสวัสดิการ หรือการสงเคราะห์ตามสมควรแก่สมาชิกและครอบครัว ไม่เกินร้อยละสิบของกำไรสุทธิตามระเบียบของสหกรณ์
- (8) เป็นทุนเพื่อจัดตั้งสำนักงานหรือทุนอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่สหกรณ์
- (9) กำไรสุทธิส่วนที่เหลือ (ถ้ามี) ให้จัดสรรเป็นทุนสำรองทั้งสิ้น

ข้อ 36 สมาชิกย้ายสังกัด สมาชิกที่ย้าย หรือโอนไปรับราชการในสังกัดอื่น และประสงค์จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกของสหกรณ์ ออมทรัพย์ซึ่งตั้งขึ้นในสังกัดนั้น หากสหกรณ์นั้นมีข้อบังคับให้รับเข้าเป็นสมาชิกได้และคณะกรรมการดำเนินการได้มีมติให้รับเข้าเป็นสมาชิกแล้ว ถ้าสมาชิกนั้นมีความประสงค์จะให้โอนเงินค่าหุ้น และเงินกู้ที่ตนมีอยู่ในสหกรณ์นี้ไปยังสหกรณ์ที่ตนได้ไปเข้าเป็นสมาชิกใหม่ สหกรณ์ก็จะจัดโอนเงินค่าหุ้น เงินกู้และเงินฝาก (ถ้ามี) ที่สมาชิกนั้นมีอยู่ต่อสหกรณ์ให้ตามวิธีการที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบของสหกรณ์

ข้อ 37 การรับโอนสมาชิกสหกรณ์อื่น สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์อื่นซึ่งย้าย หรือโอนมารับราชการในสังกัดตามข้อ 32 (3) หากประสงค์จะสมัครเข้าเป็นสมาชิก ก็ให้ยื่นใบสมัครถึงสหกรณ์เมื่อได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดใน ข้อ 33 ครบถ้วนแล้ว ก็จะได้สิทธิในฐานะสมาชิกตามข้อ 35 ทั้งนี้เมื่อสหกรณ์ที่ตนเป็นสมาชิกอยู่เดิมได้โอนเงินค่าหุ้นให้สหกรณ์นี้เสร็จสิ้นแล้ว

การรับโอนค่าหุ้นและการปฏิบัติเกี่ยวกับหนี้สินที่มีอยู่ในสหกรณ์เดิมนั้น ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในระเบียบของสหกรณ์

ข้อ 65 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินการ คณะกรรมการดำเนินการมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการทั้งปวงของสหกรณ์ ให้เป็นไปตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ มติ และคำสั่งของสหกรณ์ กับทั้งในทางอันจะทำให้เกิดความจำริญแก่สหกรณ์ ซึ่งรวมทั้งในข้อต่อไปนี้

- (1) พิจารณาในเรื่องการรับสมาชิกและสมาชิกออกจากสหกรณ์ ตลอดจนดูแลให้สมาชิกปฏิบัติตามกฎต่าง ๆ ตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ มติ และคำสั่งของสหกรณ์
- (2) พิจารณาในเรื่องการรับฝากเงิน การกู้ยืมเงิน การให้เงินกู้ และการฝากหรือลงทุนเงินของสหกรณ์
- (3) กำหนดและดำเนินเกี่ยวกับการประชุมใหญ่ และเสนองบดุลกับรายงานประจำปีแสดงผลการดำเนินงานของสหกรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่
- (4) เสนอแนะการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีต่อที่ประชุมใหญ่
- (5) เสนอแผนงานและงบประมาณรายจ่ายประจำปีให้ที่ประชุมใหญ่อนุมัติ
- (6) พิจารณาดำเนินการแต่งตั้ง หรือจ้าง และกำหนดค่าตอบแทนของผู้จัดการ ตลอดจนควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของผู้จัดการ ให้เป็นการถูกต้อง
- (7) พิจารณากำหนดค่าตอบแทนของผู้แทนประจำหน่วยเพื่อบริการสมาชิก
- (8) พิจารณากำหนดบำเหน็จค่าตอบแทนการปฏิบัติงานของกรรมการดำเนินการหรือกรรมการอื่น ผู้ตรวจสอบกิจการ และผู้แทนประจำหน่วยเพื่อบริการสมาชิก
- (9) กำหนดค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าพาหนะ ค่าเช่าที่พัก และค่าเบี้ยประชุมของกรรมการดำเนินการ กรรมการอื่น ผู้ตรวจสอบกิจการ ผู้แทนประจำหน่วยเพื่อบริการสมาชิก ที่ปรึกษาและที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
- (10) พิจารณาดำเนินการแต่งตั้ง และกำหนดค่าตอบแทนแก่ผู้ตรวจสอบภายใน
- (11) กำหนดระเบียบต่างๆ ของสหกรณ์
- (12) จัดให้มีและดูแลให้เรียบร้อยซึ่งบรรดาทะเบียน สมุดบัญชีเอกสารต่างๆ และบรรดาอุปกรณ์ดำเนินงานของสหกรณ์
- (13) พิจารณาให้สหกรณ์สมัครเข้าเป็นสมาชิกและออกจากชุมนุมสหกรณ์และองค์การอื่น
- (14) พิจารณาดำเนินการแต่งตั้งและถอดถอนคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงาน เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของสหกรณ์
- (15) พิจารณาและปฏิบัติตามหนังสือของนายทะเบียนสหกรณ์ รองนายทะเบียนสหกรณ์ ผู้ตรวจการสหกรณ์ ผู้สอบบัญชี หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งนายทะเบียนสหกรณ์มอบหมาย
- (16) พิจารณาให้ความเที่ยงธรรมแก่บรรดาสมาชิก เจ้าหน้าที่สหกรณ์ ตลอดจนสอดส่องดูแลโดยทั่วไป เพื่อให้กิจการของสหกรณ์ดำเนินไปด้วยดี
- (17) พิจารณารายงานของคณะกรรมการอื่น ผู้ตรวจสอบกิจการ ความเห็นของผู้จัดการและสมาชิกเกี่ยวกับกิจการของสหกรณ์
- (18) เชิญสมาชิก หรือบุคคลภายนอกที่เห็นสมควร เป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการดำเนินการตลอดจนกำหนดค่าตอบแทนให้ตามที่เห็นสมควร
- (19) ฟ้อง ต่อสู้ หรือดำเนินคดีเกี่ยวกับกิจการสหกรณ์ หรือประนีประนอมยอมความหรือมอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการพิจารณาชี้ขาด
- (20) พิจารณาดำเนินการต่างๆ เกี่ยวกับทรัพย์สิน ดังระบุไว้ในวัตถุประสงค์ของสหกรณ์

- (21) พิจารณาแต่งตั้งกรรมการดำเนินการเป็นผู้แทนสหกรณ์ เพื่อเข้าประชุมใหญ่และออกเสียงในการประชุมใหญ่ของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ชุมนุมสหกรณ์ และองค์การอื่น ซึ่งสหกรณ์นี้เป็นสมาชิก ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่ข้อบังคับของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ชุมนุมสหกรณ์ และองค์การนั้นกำหนดไว้
- (22) พิจารณามอบหมายอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงาน ให้แก่ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ เลขานุการ ทรัพย์สินกร ผู้จัดการและบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ตามความเหมาะสม

ข้อ 93 ระเบียบของสหกรณ์ ให้คณะกรรมการดำเนินการมีอำนาจหน้าที่กำหนดระเบียบต่าง ๆ เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์แห่งข้อบังคับนี้ และเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงานของสหกรณ์รวมทั้งในข้อต่อไปนี้

- (1) ระเบียบว่าด้วยการรับเงินฝากจากสมาชิกสหกรณ์
- (2) ระเบียบว่าด้วยการรับเงินฝากจากสหกรณ์อื่น
- (3) ระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้แก่สมาชิกสหกรณ์
- (4) ระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้แก่สหกรณ์อื่น
- (5) ระเบียบว่าด้วยการโอนสมาชิกระหว่างสหกรณ์
- (6) ระเบียบว่าด้วยการรับจ่ายและเก็บรักษาเงิน
- (7) ระเบียบว่าด้วยเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์
- (8) ระเบียบว่าด้วยการใช้ทุนเพื่อสาธารณประโยชน์
- (9) ระเบียบว่าด้วยที่ปรึกษาและที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
- (10) ระเบียบอื่น ๆ ที่คณะกรรมการดำเนินการเห็นสมควรกำหนดไว้ให้มี เพื่อสะดวกและเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานสหกรณ์

เฉพาะระเบียบใน (1),(2),(4) ต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์ก่อนจึงจะใช้บังคับได้ ส่วนระเบียบอื่นเมื่อคณะกรรมการดำเนินการกำหนดใช้แล้วให้ส่งสำเนาให้นายทะเบียนสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ทราบ

จากตัวอย่างตามข้อบังคับของสหกรณ์บางข้อที่นำมาให้ศึกษาเป็นตัวอย่างนี้ เป็นเรื่องของการที่ข้อบังคับกำหนดให้สหกรณ์จัดทำระเบียบขึ้นเพื่อกำหนดแนวทางหรือรายละเอียดในการดำเนินงานของสหกรณ์ในเรื่องนั้นๆ

นอกจากคณะกรรมการดำเนินการกำหนดระเบียบต่างๆ ของสหกรณ์ตามข้อบังคับแล้ว ในบางเรื่องหากคณะกรรมการดำเนินการเห็นว่าควรกำหนดระเบียบขึ้นไว้เพื่อให้ได้แนวทางหรือรายละเอียดในการดำเนินงานเรื่องใดๆ ขึ้น คณะกรรมการดำเนินการก็สามารถกำหนดระเบียบนั้นขึ้นเองได้ ทั้งนี้โดยอาศัยอำนาจตามความในข้อบังคับ ข้อที่ว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินการ จะมีอยู่วงเล็บหนึ่งที่ทำให้อำนาจเรื่องการออกระเบียบไว้

ในการกำหนดระเบียบของสหกรณ์นั้น คณะกรรมการดำเนินการอาจมอบอำนาจให้คณะกรรมการอำนวยการ หรือคณะทำงานร่างระเบียบ หรือคณะอนุกรรมการร่างระเบียบ หรือฝ่ายจัดการยกร่างระเบียบขึ้นตามที่คณะกรรมการดำเนินการได้ให้ขอบเขตหรือโครงสร้างไว้ แล้วนำเข้าสู่เสนอในที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการพิจารณา เมื่อที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการให้ความเห็นชอบ และมีมติให้กำหนดระเบียบนั้นขึ้นใช้ ฝ่ายจัดการจึงจัดการพิมพ์ระเบียบนั้นขึ้นทั้งฉบับโดยอาศัยรูปแบบตามระเบียบงานสารบรรณของสำนักนายกรัฐมนตรีตรวจสอบความถูกต้องของข้อความแล้วจึงนำเสนอให้ประธานกรรมการของสหกรณ์ลงนามในระเบียบนั้น ซึ่งหากระเบียบที่กำหนดขึ้นนั้นไม่ต้องขอความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์ก่อน สหกรณ์สามารถใช้ระเบียบนั้นได้เลยตั้งแต่วันที่กำหนดใช้ระเบียบนั้น หากเป็นระเบียบที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์ก่อน สหกรณ์ต้องดำเนินการตามขั้นตอนเพื่อขอความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์ต่อไป เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้วจึงจะใช้ได้

สำหรับบางระเบียบที่คณะกรรมการดำเนินการต้องการให้ที่ประชุมใหญ่ให้ความเห็นชอบก่อน เมื่อคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์พิจารณาร่างระเบียบเสร็จแล้ว จึงจะนำร่างระเบียบนั้นเสนอในที่ประชุมใหญ่พิจารณาให้ความเห็นชอบ ซึ่งอาจเป็นที่ประชุมใหญ่สามัญ หรือประชุมใหญ่วิสามัญก็ได้ เมื่อที่ประชุมใหญ่พิจารณาให้ความเห็นชอบแล้วจึงจัดทำระเบียบให้ประธานกรรมการสหกรณ์ลงนามประกาศใช้ต่อไป

ระเบียบที่สหกรณ์กำหนดขึ้นทั้งหมดต้องส่งให้กรมส่งเสริมสหกรณ์รับทราบด้วย ทั้งนี้เพื่อกรมส่งเสริมสหกรณ์จะได้แจ้งไปยังผู้เกี่ยวข้องที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมและกำกับควบคุมการดำเนินงานของสหกรณ์ได้ทราบ

สำหรับรูปแบบของระเบียบนั้น ไม่มีการกำหนดรูปแบบระเบียบของสหกรณ์ไว้เป็นการเฉพาะในการจัดทำระเบียบของสหกรณ์จึงอนุโลมตามรูปแบบระเบียบของทางราชการโดยทั่วไป ที่ถือใช้ตามรูปแบบที่กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. 2526 (ดูภาคผนวก 1)

3) การนำระเบียบไปใช้

เมื่อสหกรณ์ได้กำหนดขึ้นไว้ การดำเนินงานของสหกรณ์ในเรื่องใด ๆ ที่มีระเบียบกำหนดไว้ คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์หรือผู้จัดการ หรือเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในเรื่องนั้น ต้องทำให้ถูกต้องตามที่ระเบียบกำหนดการกระทำใด ๆ ที่ฝ่าฝืนหรือไม่เป็นไปตามระเบียบ อาจถูกนายทะเบียนสหกรณ์หรือรองนายทะเบียนสหกรณ์ยับยั้งหรือเพิกถอนได้ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 20 ซึ่งบัญญัติไว้ดังนี้

"มาตรา 20 ถ้าที่ประชุมใหญ่หรือที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ลงมติอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบของสหกรณ์ ระเบียบหรือคำสั่งของนายทะเบียนสหกรณ์ ให้นายทะเบียนสหกรณ์หรือรองนายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจยับยั้งหรือเพิกถอนมตินั้นได้"

หากเรื่องที่ทำไปโดยฝ่าฝืนระเบียบนั้น ได้ทำให้เกิดความเสียหายขึ้นกับสหกรณ์ คณะกรรมการดำเนินการ หรือกรรมการคนใดคนหนึ่ง หรือผู้จัดการ หรือเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์อาจต้องรับผิดชอบความเสียหายนั้นๆ ที่เกิดขึ้นสหกรณ์ก็ได้

ปัญหาจึงมีอยู่ว่าระเบียบที่กำหนดไว้นั้นอาจใช้มานานแล้วไม่เหมาะสมกับสภาพการดำเนินงานของสหกรณ์ในปัจจุบัน หรืออาจมีเงื่อนไขกำหนดไว้จนยากแก่การปฏิบัติ จนเป็นเหตุให้การบริหารงานของสหกรณ์เป็นไปด้วยความล่าช้าไม่เกิดผลดีแก่สมาชิกและกิจการของสหกรณ์ คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ควรทำอย่างไร ดังได้กล่าวมาแล้วในคาบวิชาที่ผ่านมาว่าการกำหนดระเบียบของสหกรณ์เป็นอำนาจของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ดังนั้นหากคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์เห็นว่าระเบียบที่มีอยู่มีปัญหาในทางปฏิบัติ คณะกรรมการดำเนินการก็ควรที่จะพิจารณาแก้ไขหรือปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงระเบียบนั้นเสียใหม่ได้ ในขอบเขตที่ไม่ขัดกับกฎหมายหรือข้อบังคับของสหกรณ์ เมื่อแก้ไขระเบียบแล้วจึงดำเนินการไปตามระเบียบที่แก้ไขใหม่ ไม่ควรกระทำการใดๆ ที่เป็นการฝ่าฝืนระเบียบก่อนที่จะมีการแก้ไขเป็นอันขาด

จากการที่กฎหมายกำหนดให้สหกรณ์จัดทำข้อบังคับขึ้นภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายสหกรณ์ และข้อบังคับของสหกรณ์กำหนดให้อำนาจแก่คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์กำหนดระเบียบต่างๆ ขึ้นใช้ได้ ถ้าดูในหลักการที่ว่าสหกรณ์เป็นของสมาชิก บริหารโดยสมาชิก และให้บริการแก่สมาชิก ถือได้ว่าเป็นหลักการที่ดี แต่ในประสบการณ์ที่ผ่านมาพบว่ามีเหตุเกิดขึ้นที่มีผลกระทบต่อสมาชิกและความมั่นคงของสหกรณ์อยู่หลายครั้ง แต่ก็ไม่สามารถเอาผิดกับใครได้ เพราะเป็นการทำตามระเบียบของสหกรณ์ เพราะทุกอย่างย่อมขึ้นอยู่กับจิตสำนึก คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ ของคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ ตลอดจนของสมาชิกผู้เป็นเจ้าของสหกรณ์นั้นๆ เป็นสำคัญ

2. คำสั่ง และประกาศของนายทะเบียนสหกรณ์

เนื่องจากนายทะเบียนสหกรณ์เป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการกำกับดูแลการดำเนินงานของสหกรณ์ให้เป็นไปตามกฎหมาย ข้อบังคับ และระเบียบในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 จึงกำหนดอำนาจหน้าที่ของนายทะเบียนสหกรณ์ไว้ในมาตรา 16 และอีกหลายมาตรา ซึ่งสามารถศึกษาได้ในเรื่องของ

กฎหมายสหกรณ์ในส่วนต่อไป ในที่นี้จะได้กล่าวถึงการออกคำสั่งและการออกประกาศของนายทะเบียนสหกรณ์ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ในมาตราต่างๆ ดังนี้

คำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ที่สั่งให้สหกรณ์ปฏิบัติ

1. คำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ตามมาตรา 16 (8)

มาตรา 16 ให้นายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1)

(8) ออกระเบียบหรือคำสั่ง เพื่อให้มีการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้และ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจการของสหกรณ์

การออกคำสั่งตามมาตรา 16 (8) เป็นการออกคำสั่งโดยทั่วไปตามที่นายทะเบียนสหกรณ์พิจารณาว่ามีความจำเป็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์ ซึ่งเป็นการใช้อำนาจที่กว้างขวางมาก ซึ่งบางครั้งอาจทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการใช้อำนาจของนายทะเบียนสหกรณ์กับสหกรณ์

2. คำสั่งของนายทะเบียนสหกรณ์ตามมาตรา 20

ในมาตรา 20 ให้อำนาจแก่นายทะเบียนสหกรณ์และรองนายทะเบียนสหกรณ์ในการที่จะยับยั้งหรือเพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่ หรือที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ที่ลงมติอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบของสหกรณ์ ระเบียบหรือคำสั่งของนายทะเบียนสหกรณ์

ข้อสังเกตของมาตรานี้มิได้กล่าวถึงเรื่องของประกาศของนายทะเบียนสหกรณ์ไว้ เพราะฉะนั้นการลงมติอันเป็นการฝ่าฝืนประกาศหรือคำแนะนำของนายทะเบียนสหกรณ์ นายทะเบียนสหกรณ์หรือรองนายทะเบียนสหกรณ์จะสั่งยับยั้งหรือเพิกถอนไม่ได้

3. คำสั่งของนายทะเบียนสหกรณ์ตามมาตรา 22 เป็นคำสั่งที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์บริหารงานสหกรณ์เงินทำให้เกิดข้อบกพร่องเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี หรือกิจการหรือฐานะการเงิน นายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจออกคำสั่งดังนี้

ก. ให้คณะกรรมการดำเนินการแก้ไขข้อบกพร่องตามวิธีการและระยะเวลาที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

ข. ให้คณะกรรมการดำเนินการระงับการปฏิบัติบางส่วนที่เป็นเหตุให้เกิดความเสียหาย

ค. ให้คณะกรรมการดำเนินการหยุดปฏิบัติหน้าที่ชั่วคราว

ง. ให้กรรมการดำเนินการพ้นจากตำแหน่งเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะ

4. คำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ตามมาตรา 23 เป็นการสั่งให้ผู้ตรวจการสหกรณ์หรือเจ้าหน้าที่ที่นายทะเบียนสหกรณ์มอบหมาย เข้าไปดำเนินการในสหกรณ์ที่ตั้งใหม่แล้วเกิดขาดทุนติดต่อกันสองปี

5. คำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ตามมาตรา 24 เป็นการสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการชั่วคราว ให้เข้าบริหารงานของสหกรณ์ได้ไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

6. คำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ตามมาตรา 25 เป็นการสั่งตั้งสมาชิกเป็นกรรมการดำเนินการชั่วคราวแทนกรรมการที่นายทะเบียนสหกรณ์สั่งให้พ้นจากตำแหน่งเป็นรายบุคคล

7. คำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ตามมาตรา 71 เป็นการสั่งเลิกสหกรณ์ในกรณีนี้

ก. ไม่เริ่มดำเนินการภายในหนึ่งปี

ข. ไม่ส่งงบดุลและรายงานประจำปีสามปีติดต่อกัน

ค. สหกรณ์ไม่สามารถดำเนินการให้เป็นผลดีต่อไปได้

คำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ที่กล่าวมาทั้ง 7 เรื่องนี้เป็นการสั่งให้สหกรณ์ปฏิบัติ

คำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ที่เกี่ยวกับการไม่รับจดทะเบียนสหกรณ์หรือข้อบังคับ

1. คำสั่งตามมาตรา 38 เป็นคำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ในกรณีไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้งสหกรณ์ขึ้นใหม่

2. คำสั่งตามมาตรา 44 เป็นคำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ในกรณีไม่รับจดทะเบียนการแก้ไขข้อบังคับ

3. คำสั่งตามมาตรา 99 เป็นคำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ในกรณีไม่รับจดทะเบียนการแยกสหกรณ์

4. คำสั่งตามมาตรา 103 เป็นคำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ในกรณีไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์

คำสั่งในส่วนนี้เป็นการใช้อำนาจของนายทะเบียนสหกรณ์ในทางการบริหารว่าจะรับจดทะเบียนสหกรณ์หรือไม่ จะรับจดทะเบียนการแก้ไขข้อบังคับของสหกรณ์หรือไม่

การอุทธรณ์คำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์

การอุทธรณ์คำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ตามมาตรา 20 มาตรา 22 มาตรา 24 มาตรา 25 และมาตรา 71 ต้องอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่ง

การอุทธรณ์คำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ตามมาตรา 38 มาตรา 44 มาตรา 99 และมาตรา 103 ต้องอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติภายในหกสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่ง

สำหรับคำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ตามมาตรา 23 ในพระราชบัญญัติสหกรณ์ฉบับนี้ไม่ได้ให้สิทธิแก่สหกรณ์ที่จะอุทธรณ์คำสั่งของนายทะเบียนสหกรณ์ที่สั่งการตามมาตรา 23 ไว้

ประกาศของนายทะเบียนสหกรณ์และประกาศคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ

ประกาศนายทะเบียนสหกรณ์ ประกาศของนายทะเบียนสหกรณ์นั้นแยกได้เป็นสองประเภทคือ

ก. ประกาศให้ทราบ

ข. ประกาศเพื่อการปฏิบัติ

ประกาศให้ทราบ เป็นเรื่องที่พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 กำหนดไว้ดังนี้

1. ประกาศเรื่อง การเลิกสหกรณ์ตามมาตรา 70 วรรค 3

2. ประกาศชื่อผู้ชำระบัญชีสหกรณ์ตามมาตรา 75 วรรค 4

ประกาศเพื่อการปฏิบัติ เป็นเรื่องที่พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 กำหนดไว้ให้นายทะเบียนสหกรณ์ประกาศหรือในบางมาตราใช้ถ้อยคำว่าเป็นไปตามที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด นายทะเบียนสหกรณ์จะกำหนดออกมาในรูปของประกาศซึ่งมีอยู่ในมาตราต่างๆ ดังนี้

1. ประกาศเรื่องแผนดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจหรือกิจกรรมของสหกรณ์ตามมาตรา 34 (2)
2. ประกาศประเภทสหกรณ์ที่สามารถรับสมาชิกสมทบได้ตามมาตรา 41
3. ประกาศจำนวนผู้ตรวจสอบกิจการสหกรณ์ตามมาตรา 53 วรรค 2
4. ประกาศเรื่องการจัดทำบัญชีและเอกสารประกอบการลงบัญชีของสหกรณ์ตามมาตรา 65 วรรค 1
5. ประกาศเรื่องค่าตอบแทนผู้สอบบัญชีตามมาตรา 75 วรรค 5
6. ประกาศแบบของรายงานการชำระบัญชีที่ผู้ชำระบัญชีต้องเสนอรายงานต่อนายทะเบียนสหกรณ์ตามมาตรา 85 วรรค 1
7. ประกาศแบบคำขอจดทะเบียนสหกรณ์ที่แยกจากสหกรณ์เดิมตามมาตรา 93 วรรค 1
8. ประกาศนายทะเบียนสหกรณ์เรื่องการแบ่งแยกทรัพย์สินและทุนของสหกรณ์ในการแยกสหกรณ์ตามมาตรา 96 วรรค 3

ประกาศคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ ในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ได้ให้คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติออกประกาศโดยใช้คำว่า **คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติกำหนด** ซึ่งมีอยู่ดังนี้

1. ประกาศเรื่องอัตราค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยตามมาตรา 60 วรรค 1
2. ประกาศเรื่องการฝากหรือการลงทุนอย่างอื่นของสหกรณ์ตามมาตรา 62 (7)

นอกจากคำสั่งประกาศของนายทะเบียนสหกรณ์ และประกาศของคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติแล้ว ในการดำเนินงานของสหกรณ์ คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ยังมีอำนาจในการออกคำสั่ง หรือประกาศของสหกรณ์ได้อีกด้วย ตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินการที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์

คณะกรรมการอำนวยการจึงมีหน้าที่ในการตรวจสอบและทำความเข้าใจในส่วนที่เกี่ยวข้องทุกเรื่องตามที่ได้กล่าวมาแล้ว การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการจึงจะเป็นไปด้วยความถูกต้อง

3. ข้อบังคับของสหกรณ์

เนื่องจากสหกรณ์มีหลายประเภทตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ตามความในมาตรา 33 วรรคท้ายของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 สหกรณ์แต่ละประเภทย่อมมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการแตกต่างกันไป ประกอบกับการดำเนินการของสหกรณ์นั้น จะต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป จึงยากที่จะกำหนดรายละเอียดการดำเนินการของสหกรณ์ไว้ในพระราชบัญญัติสหกรณ์ได้ทั้งหมด หากกำหนดรายละเอียดในการดำเนินการของสหกรณ์ไว้ทั้งหมดในกฎหมาย หากมีความจำเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไข จะต้องดำเนินการตามกระบวนการในการแก้ไขกฎหมาย ซึ่งทำได้ค่อนข้างยากและใช้เวลาค่อนข้างมาก อาจทำให้เกิดความเสียหายแก่การดำเนินการของสหกรณ์ได้ ในพระราชบัญญัติสหกรณ์จึงได้กำหนดให้

สหกรณ์จัดทำข้อบังคับของสหกรณ์ขึ้นดังเช่นในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติเรื่องข้อบังคับของสหกรณ์ไว้ ดังนี้

มาตรา 43 “ ข้อบังคับของสหกรณ์อย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

1. ชื่อสหกรณ์ ซึ่งต้องมีคำว่า “จำกัด” อยู่ท้ายชื่อ
2. ประเภทของสหกรณ์
3. วัตถุประสงค์
4. ที่ตั้งสำนักงานใหญ่และที่ตั้งสำนักงานสาขา
5. ทุน ซึ่งแบ่งปันหุ้น มูลค่าของหุ้น การชำระค่าหุ้นด้วยเงินหรือทรัพย์สินอื่น การขายและการโอนหุ้น ตลอดจนการจ่ายคืนค่าหุ้น
6. ข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินงาน การบัญชี และการเงินของสหกรณ์
7. คุณสมบัติของสมาชิก วิธีรับสมาชิก การขาดจากสมาชิกภาพ ตลอดจนสิทธิและหน้าที่ของสมาชิก
8. ข้อกำหนดเกี่ยวกับการประชุมใหญ่
9. การเลือกตั้ง การดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่งและการประชุมของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์
10. การแต่งตั้ง การดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การกำหนดอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้จัดการ”

ในมาตรา 43 เป็นการกำหนดโครงสร้างของข้อบังคับของสหกรณ์ว่าอย่างน้อยต้องมีเรื่องต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในมาตรานี้ ส่วนสหกรณ์จะกำหนดสิ่งใดเพิ่มเติมลงไปอีก เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการของสหกรณ์ โดยที่ไม่ขัดกับกฎหมาย ไม่ขัดกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ก็ย่อมกำหนดไว้ในข้อบังคับได้

ข้อบังคับของสหกรณ์นั้นต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกหรือผู้แทนสมาชิกซึ่งมาประชุม และนำไปจดทะเบียนสหกรณ์ เมื่อนายทะเบียนสหกรณ์รับจดทะเบียนแล้วข้อบังคับนั้นจึงจะใช้ได้

การแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับ

ข้อบังคับของสหกรณ์นั้น เมื่อใช้ไปได้ระยะเวลาหนึ่ง สหกรณ์อาจเห็นว่าบางเรื่องไม่เหมาะสมกับสภาพการดำเนินงานของสหกรณ์ สหกรณ์สามารถที่จะขอแก้ไขข้อบังคับ โดยขอแก้ไข หรือปรับปรุงเพิ่มเติมข้อบังคับได้ ตามความในมาตรา 44 ของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดไว้ดังนี้

มาตรา 44 “การแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับ จะกระทำได้ก็โดยมติของที่ประชุมใหญ่ และต้องนำข้อบังคับที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมไปจดทะเบียนต่อนายทะเบียนสหกรณ์ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ที่ประชุมใหญ่ลงมติ เมื่อนายทะเบียนสหกรณ์ได้จดทะเบียนแล้วให้มีผลใช้บังคับได้

ในกรณีที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับ โดยการเปลี่ยนชื่อสหกรณ์ให้สหกรณ์คืนใบสำคัญรับจดทะเบียน และให้นายทะเบียนสหกรณ์ออกไปสำคัญรับจดทะเบียนการเปลี่ยนแปลงชื่อให้แก่สหกรณ์ด้วย

การแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับและการเปลี่ยนชื่อสหกรณ์นั้น ย่อมไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิหรือความรับผิดชอบใดๆ ของสหกรณ์

ให้นำความในมาตรา 36 มาตรา 37 และมาตรา 38 มาบังคับใช้แก่การแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับโดยอนุโลม”

ในการแก้ไขเพิ่มเติม ข้อบังคับตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 44 นี้ ในทางปฏิบัติจะต้องดูเรื่องของการประชุมใหญ่ของสหกรณ์และการลงคะแนนเสียงตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 59 ประกอบด้วย อีกทั้งต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อบังคับของสหกรณ์ที่ว่าด้วยการแจ้งนัดประชุมและการจัดส่งเอกสารที่จะใช้ในการแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับให้สมาชิกทราบล่วงหน้าด้วย มิฉะนั้นการแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับอาจไม่ถูกต้องตามที่พระราชบัญญัติสหกรณ์และข้อบังคับกำหนดไว้ก็ได้

โครงสร้างของข้อบังคับ

ข้อบังคับของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไปในขณะนี้ กำหนดไว้ทั้งหมด 10 หมวดดังนี้

หมวดที่ 1	ชื่อ ประเภท และที่ตั้งสำนักงาน
หมวดที่ 2	วัตถุประสงค์
หมวดที่ 3	ทุน
หมวดที่ 4	การดำเนินงาน
หมวดที่ 5	สมาชิก
หมวดที่ 6	การประชุมใหญ่
หมวดที่ 7	คณะกรรมการดำเนินการ
หมวดที่ 8	ผู้จัดการและเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์
หมวดที่ 9	การแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับ
หมวดที่ 10	ข้อเบ็ดเสร็จ

เมื่อทราบโครงสร้างข้อบังคับแล้ว ย่อมสะดวกแก่การนำข้อบังคับไปใช้ โดยเมื่อต้องการใช้ข้อบังคับเกี่ยวกับเรื่องใด ต้องพิจารณาว่าเรื่องนั้นควรอยู่ในหมวดใด แล้วจึงดูรายละเอียดจากข้อต่างๆ ที่อยู่ในหมวดนั้น จะทำให้การค้นหาเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว เช่น อยากดูเรื่องการพ้นจากสมาชิกภาพของสมาชิกสหกรณ์ ต้องดูที่หมวด 5 เพราะเป็นหมวดที่ว่าด้วยสมาชิก หรืออยากดูเรื่องการจัดสรรกำไรสุทธิ การให้เงินกู้ต้องดูที่หมวด 4 การดำเนินงาน

งานของคณะกรรมการอำนวยการที่เกี่ยวกับข้อบังคับ อาจแบ่งได้เป็นสองส่วนคือ

- 1) งานที่เกี่ยวกับข้อบังคับโดยตรง
- 2) งานที่เกี่ยวกับการนำข้อบังคับไปใช้

งานที่เกี่ยวกับข้อบังคับโดยตรง เป็นงานทางด้านการจัดทำข้อบังคับ การแก้ไขข้อบังคับ การนำข้อบังคับที่จัดทำหรือแก้ไขไปจดทะเบียนต่อนายทะเบียนสหกรณ์ ในทางปฏิบัติมีขั้นตอนในการดำเนินการหลายอย่าง และเกี่ยวข้องกับเรื่องต่างๆ ดังนี้

- 1) พระราชบัญญัติสหกรณ์
- 2) การจัดทำร่างข้อบังคับหรือร่างแก้ไขข้อบังคับ
- 3) การประชุมใหญ่
- 4) รายงานการประชุมใหญ่
- 5) การจัดทำเอกสารประกอบตามที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด
- 6) การจัดส่งเอกสารไปให้นายทะเบียนสหกรณ์เพื่อจดทะเบียนข้อบังคับหรือการแก้ไขข้อบังคับ

ให้ทันตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด

ในเรื่องของการจัดทำข้อบังคับคงมีเพียงครั้งเดียวเมื่อมีการจัดตั้งสหกรณ์เท่านั้น งานส่วนใหญ่ที่มีเกิดขึ้นในสหกรณ์คือ การขอแก้ไขข้อบังคับของสหกรณ์เป็นครั้งคราวตามความจำเป็น ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ธุรการจะเป็นผู้ตั้งเรื่องและจะต้องรวบรวมเอกสารดังต่อไปนี้ไว้เพื่อใช้ในการปฏิบัติหน้าที่คือ

- 1) พระราชบัญญัติสหกรณ์
- 2) ระเบียบ คำสั่ง ประกาศ ของนายทะเบียนสหกรณ์ในเรื่องของการจัดทำและการแก้ไขข้อบังคับของสหกรณ์
- 3) หนังสือเวียนของกรมส่งเสริมสหกรณ์ที่กำหนดวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับเอกสารต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในการจัดทำหรือการขอแก้ไขข้อบังคับ

ซึ่งคณะกรรมการอำนวยการ ต้องพิจารณาก่อนเสนอคณะกรรมการดำเนินการ และที่ประชุมใหญ่

งานที่เกี่ยวกับการนำข้อบังคับไปใช้ คณะกรรมการอำนวยการ ต้องศึกษาข้อบังคับ โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น

- 1) การเข้าเป็นสมาชิก
- 2) การเปลี่ยนแปลงชื่อ ชื่อสกุล คำนำหน้าชื่อ ที่อยู่ของสมาชิก
- 3) การขาดจากสมาชิกภาพ
- 4) การให้ออกจากสหกรณ์
- 5) การถอนชื่อสมาชิกออกจากทะเบียนสมาชิก
- 6) การตั้งผู้รับโอนประโยชน์

เรื่องทั้งหมดนี้คณะกรรมการอำนวยการ ต้องพิจารณาเรื่องที่เสนอจากเจ้าหน้าที่ธุรการ ซึ่งในทางปฏิบัตินั้นมีดังนี้

- 1) พิจารณาคำร้อง คำขอ สำหรับเรื่องต่างๆ ไว้
- 2) ซึ่งทำคำร้อง คำขอ หรือด้านหลังของคำขอ ให้ดูข้อความของข้อบังคับที่ใช้อ้างอิงไว้ด้วย
- 3) พิจารณาในคำร้อง หรือคำขอ เรื่องใดที่ต้องใช้เอกสารประกอบในการพิจารณา รายการต่างๆ เกี่ยวกับเอกสารประกอบไว้หรือไม่
- 4) พิจารณาในการนำเสนอ หรือจัดเรื่องต่างๆ เข้าในระเบียบวาระการประชุมโดยตรวจสอบก่อนว่าเรื่องที่จะนำเสนอั้นเกี่ยวข้องกับระเบียบหรือข้อบังคับ ข้อใด
- 5) ในการนำเสนอทุกครั้งต้องอ้างข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ ไว้ด้วย

4. พระราชบัญญัติสหกรณ์

พระราชบัญญัติสหกรณ์ที่ใช้อยู่ในขณะนี้คือ พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แต่ก่อนจะได้กล่าวถึงรายละเอียดในพระราชบัญญัติสหกรณ์จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการแก้ไขพระราชบัญญัติสหกรณ์อันเนื่องจากการปฏิรูประบบราชการ พ.ศ. 2545 โดยได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาแก้ไขบทบัญญัติให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 พ.ศ. 2545

ในมาตรา 122 ของพระราชกฤษฎีกานี้ได้กำหนดไว้ดังนี้

“มาตรา 122 ในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ให้แก้ไขคำว่า “ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์” เป็น “อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์” และคำว่า “กระทรวงเกษตรและสหกรณ์” เป็น “กรมส่งเสริมสหกรณ์”

ซึ่งในการแก้ไขตามมาตรา 122 ของพระราชกฤษฎีกานี้มีผลกับพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 8 มาตรา 9 มาตรา 15 มาตรา 27 และมาตรา 30 ที่สำคัญที่สุดคือในมาตรา 15 เพราะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงนายทะเบียนสหกรณ์จาก “ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์” เป็น “อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์” ซึ่งเป็นผลให้

- 1) อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์เป็นนายทะเบียนสหกรณ์
- 2) งานของสหกรณ์ทั้งระบบเสร็จสิ้นในระดับอธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์
- 3) งานของสหกรณ์ซึ่งผูกพันกับนโยบายระดับกรมมากกว่านโยบายของกระทรวง

ที่เป็นกรรมการอำนวยการควรรักษาพระราชบัญญัติสหกรณ์ให้เข้าใจทั้งฉบับ เพื่อจะได้ปฏิบัติหน้าที่ได้ถูกต้องตามกฎหมาย สำหรับในที่นี่จะนำเสนอเฉพาะมาตราสำคัญๆ ที่มักใช้ในการดำเนินงานของสหกรณ์อยู่เสมอต่อไปนี้

พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 นี้ ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 23 เมษายน 2542 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 24 เมษายน 2542 เป็นต้นไป

พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 มีโครงสร้างโดยสรุปดังนี้

พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 แบ่งออกเป็น 10 หมวด กับบทเฉพาะกาล มีทั้งหมด 138 มาตรา โดยแบ่งรายละเอียดเป็นดังนี้

ในส่วนแรกเป็นคำปรารภชื่อพระราชบัญญัติและคำจำกัดความตั้งแต่มาตรา 1-6

หมวด 1 บททั่วไป มาตรา 6-8

หมวด 2 การกำกับและการส่งเสริมสหกรณ์ มาตรา 9-32 แบ่งเป็น 4 ส่วน

ส่วนที่ 1 คณะกรรมการพัฒนาสหกรณ์แห่งชาติ มาตรา 9-14

ส่วนที่ 2 นายทะเบียนสหกรณ์ มาตรา 15-16

ส่วนที่ 3 การกำกับดูแลสหกรณ์ มาตรา 17-26

ส่วนที่ 4 กองทุนพัฒนาสหกรณ์ มาตรา 27-32

หมวด 3 สหกรณ์ มาตรา 33-73 แบ่งออกเป็น 5 ส่วน

ส่วนที่ 1 การตั้งและการจดทะเบียน มาตรา 33-42

ส่วนที่ 2 ข้อบังคับและการแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 43-45

ส่วนที่ 3 การดำเนินงานของสหกรณ์ มาตรา 46-68

ส่วนที่ 4 การสอบบัญชี มาตรา 69

ส่วนที่ 5 การเลิกสหกรณ์ มาตรา 70-73

หมวด 4 การชำระบัญชี มาตรา 74-89

หมวด 5 การควบสหกรณ์เข้ากัน มาตรา 90-95

หมวด 6 การแยกสหกรณ์ มาตรา 96-100

หมวด 7 ชุมชุมสหกรณ์ มาตรา 101-107

หมวด 8 สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย มาตรา 108 มาตรา 117/1-118

หมวด 9 กลุ่มเกษตรกร มาตรา 119-128

หมวด 10 บทกำหนดโทษ มาตรา 129-133

บทเฉพาะกาล มาตรา 134-138

เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องของเวลา ไม่อาจที่จะนำเสนอรายละเอียด ในพระราชบัญญัติได้ทุกบทมาตรา จะขอเสนอเอามาตราต่างๆ ที่เห็นว่ามีมีความสำคัญ หรือมีหลักการใหม่ๆ ที่แตกต่างไปจากพระราชบัญญัติฉบับเดิม หรือที่มีความจำเป็นและเกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการของสหกรณ์มากแล้วไว้ดังนี้

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

"สหกรณ์" หมายความว่า คณะบุคคลซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้

ที่ยกเอามาตรานี้ขึ้นมากล่าวถึงนั้น เห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง ที่กรรมการและสมาชิกของสหกรณ์จะต้องทำความเข้าใจ เพื่อจะได้เป็นสมาชิกที่ดีและช่วยกันบริหารให้กิจการบรรลุผลตามหลักและอุดมการณ์ของสหกรณ์ หลักสำคัญคือ การช่วยตนเองเป็นลำดับแรกแล้วจึงช่วยซึ่งกันและกัน เพราะโดยทั่วไปแล้วสมาชิกมักจะเรียกร้องความช่วยเหลือจากสหกรณ์โดยไม่คิดจะช่วยตนเอง ทำให้เกิดปัญหาในการบริหารกิจการของสหกรณ์ ดังเป็นที่ทราบกันดีในขณะนี้

มาตรา 9 ให้มีคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ ประกอบด้วย รัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นรองประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ผู้อำนวยการสำนักงานประมาณ ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ผู้จัดการใหญ่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ประธานกรรมการธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ผู้แทนสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นกรรมการ

ดำเนินการ ประธานกรรมการดำเนินการชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศประเภทละหนึ่งคน ประธานคณะกรรมการกลางกลุ่มเกษตรกรระดับประเทศหนึ่งคน เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งไม่เกินห้าคน เป็นกรรมการ

เรื่องคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาตินี้ เป็นหลักการใหม่ ทั้งนี้เพื่อให้ขบวนการสหกรณ์จะได้มีคณะผู้รับผิดชอบโดยตรง ซึ่งน่าจะเป็นแนวทางที่ดีในเรื่องของการพัฒนากิจการของสหกรณ์ให้มีความเจริญก้าวหน้า พร้อมทั้งมีการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วและเหมาะสม คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาตินี้ มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นประธาน ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นรองประธาน อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์เป็นกรรมการและเลขานุการ หากแยกจำนวนคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติออกตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 9 จะได้จำนวนคณะกรรมการจากส่วนราชการขบวนการสหกรณ์และผู้ทรงคุณวุฒิได้ดังนี้

กรรมการจากส่วนราชการ	10	คน
ผู้จัดการใหญ่ ธกส.	1	คน
ประธานธนาคารอิสลาม	1	คน
สันนิบาตสหกรณ์	1	คน
ชุมนุมสหกรณ์	7	คน
กลุ่มเกษตรกร	1	คน
ผู้ทรงคุณวุฒิ	5	คน
รวม	26	คน

จำนวนเท่าใดต้องขึ้นอยู่กับจำนวนผู้ทรงคุณวุฒิที่รัฐมนตรีแต่งตั้งด้วย เพราะใช้คำว่าไม่เกินห้าคน ถ้าตั้งครบห้าคน ก็จะมีกรรมการทั้งหมด 26 คน

ส่วนเรื่องของอำนาจหน้าที่และการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ นั้น จะไม่นำมากล่าวไว้ในที่นี้ เพราะมีอยู่ในกฎหมายชัดเจนแล้ว

มาตรา 16 ให้นายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) รับผิดชอบส่งเสริม ช่วยเหลือ แนะนำ และกำกับดูแลสหกรณ์ให้เป็นไปตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น

(2) กำหนดระบบบัญชีและมาตรฐานการสอบบัญชีตลอดจนสมุดและแบบรายงานต่างๆ ที่สหกรณ์ต้องยื่นต่อนายทะเบียนสหกรณ์ รวมทั้งแบบพิมพ์อื่นๆ ที่ต้องใช้ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

(3) แต่งตั้งผู้สอบบัญชี ผู้ตรวจการสหกรณ์ และผู้ชำระบัญชี

(4) ออกคำสั่งให้มีการตรวจสอบ หรือไต่สวนเกี่ยวกับการจัดตั้งการดำเนินงาน หรือฐานะการเงินของสหกรณ์

(5) สั่งให้ระงับการดำเนินงานทั้งหมดหรือบางส่วนของสหกรณ์หรือให้เลิกสหกรณ์ ถ้าเห็นว่าสหกรณ์กระทำการ หรืองดเว้นกระทำการอันอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่สหกรณ์ หรือสมาชิก

(6) ถอนชื่อสหกรณ์ออกจากทะเบียนสหกรณ์

(7) จัดทำรายงานประจำปีแยกตามประเภทสหกรณ์เสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ

(8) ออกระเบียบ หรือคำสั่ง เพื่อให้มีการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้และเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจการของสหกรณ์

(9) กระทำการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของนายทะเบียนสหกรณ์ หรือตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย

บรรดาอำนาจของนายทะเบียนสหกรณ์ในการสั่ง การอนุญาต การอนุมัติ หรือการดำเนินการอื่นใดตามพระราชบัญญัตินี้ นายทะเบียนสหกรณ์อาจมอบอำนาจให้รองนายทะเบียนสหกรณ์ ผู้ตรวจการสหกรณ์ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งนายทะเบียนสหกรณ์มอบหมายให้ปฏิบัติการแทนได้

การมอบอำนาจตามวรรคสองให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ในส่วนของมาตรา 16 เป็นเรื่องอำนาจและหน้าที่ของนายทะเบียนสหกรณ์ ซึ่งผู้บริหารสหกรณ์ทุกระดับจะต้องทราบ เพราะนายทะเบียนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำกับควบคุมการดำเนินการของสหกรณ์ให้อยู่ในกรอบของกฎหมายรวมทั้งการป้องกันมิให้คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์สร้างความเสียหายให้แก่สหกรณ์ด้วย

มาตรา 20 ถ้าที่ประชุมใหญ่หรือที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ลงมติอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบของสหกรณ์ ระเบียบหรือคำสั่งของนายทะเบียนสหกรณ์ให้นายทะเบียนสหกรณ์หรือรองนายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจสั่งยับยั้งหรือเพิกถอนมตินั้นได้

มาตรา 21 ในกรณีที่กรรมการ ผู้จัดการ หรือเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ทำให้สหกรณ์เสียหาย ถ้าสหกรณ์ไม่ร้องทุกข์หรือฟ้องคดีให้นายทะเบียนสหกรณ์หรือรองนายทะเบียนสหกรณ์ร้องทุกข์หรือฟ้องคดีแทนสหกรณ์ได้ และให้พนักงานอัยการรับว่าต่างให้สหกรณ์ โดยให้สหกรณ์เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการร้องทุกข์ ฟ้องคดี หรือการว่าต่างแก่นายทะเบียนสหกรณ์หรือรองนายทะเบียนสหกรณ์ หรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณี

มาตรา 22 ในกรณีที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์กระทำการ หรืองดเว้นกระทำการในการปฏิบัติหน้าที่ของตน จนทำให้เสื่อมเสียผลประโยชน์ของสหกรณ์หรือสมาชิก หรือสหกรณ์มีข้อบกพร่องเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี หรือกิจการหรือฐานะการเงิน ตามรายงานการสอบบัญชีหรือตามรายงานการตรวจสอบให้นายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ปฏิบัติการ ดังต่อไปนี้

(1) ให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์แก้ไขข้อบกพร่องตามวิธีการและระยะเวลาที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

(2) ให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ระงับการปฏิบัติบางส่วนที่เป็นเหตุให้เกิดข้อบกพร่องหรือเสื่อมเสียผลประโยชน์ของสหกรณ์หรือสมาชิก

(3) ให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์หยุดปฏิบัติหน้าที่เป็นการชั่วคราว เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องนั้นให้แล้วเสร็จตามวิธีการและภายในระยะเวลาที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

(4) ให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์พ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ หรือให้กรรมการซึ่งเกี่ยวข้องกับกรณีนั้นพ้นจากตำแหน่งกรรมการ

ทั้ง 3 มาตรานี้เป็นเรื่องการใช้อำนาจของนายทะเบียนในกรณีที่คณะกรรมการ หรือผู้จัดการของสหกรณ์ดำเนินการไม่ถูกต้อง และเกิดหรืออาจเกิดความเสียหายแก่สหกรณ์

มาตรา 23 สหกรณ์ใดจดทะเบียนจัดตั้งขึ้นยังไม่เกินสามปีหรือมีผลการดำเนินงานขาดทุนติดต่อกันเกินสองปี เมื่อสหกรณ์ร้องขอ หรือนายทะเบียนสหกรณ์หรือคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติเห็นว่าจำเป็นต้องแก้ไข นายทะเบียนสหกรณ์จะสั่งให้ผู้ตรวจการสหกรณ์หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งนายทะเบียนสหกรณ์มอบหมายเข้าช่วยเหลือดำเนินกิจการของสหกรณ์นั้นทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้

การช่วยเหลือดำเนินกิจการของสหกรณ์ให้เป็นไปตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ

บทบัญญัติของมาตรา 23 นี้ เป็นเรื่องที่เปิดโอกาสให้นายทะเบียนหรือคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ เห็นความจำเป็นที่จะให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปช่วยบริหารกิจการของสหกรณ์ เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้แก่สหกรณ์ นายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจสั่งให้ผู้ตรวจการสหกรณ์หรือเจ้าหน้าที่ที่นายทะเบียนสหกรณ์มอบหมายเข้าไปช่วยเหลือดำเนินกิจการของสหกรณ์ได้ตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดและได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ

มาตรา 27 ให้จัดตั้งกองทุนพัฒนาสหกรณ์ขึ้นในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เรียกโดยย่อว่า กพส. เพื่อเป็นทุนส่งเสริมกิจการของสหกรณ์ ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สินตามมาตรา 28

มาตรา 27 นี้ เป็นเรื่องใหม่ที่พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้การสนับสนุนด้านการเงินแก่สหกรณ์ที่ประสบปัญหา แต่จะช่วยเหลืออย่างไรนั้นต้องเป็นไปตามระเบียบที่กำหนดไว้ในระเบียบของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

มาตรา 30 ให้มีคณะกรรมการบริหาร กพส. ประกอบด้วย อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์เป็นประธานกรรมการ อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ อธิบดีกรมประมง อธิบดีกรมปศุสัตว์ อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร ผู้แทนกรมบัญชีกลาง ผู้แทนสำนักงบประมาณ เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง กรรมการอื่นซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้แทนของสหกรณ์ประเภทละหนึ่งคน และผู้แทนกลุ่มเกษตรกรหนึ่งคน เป็นกรรมการ

ให้รองอธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ ซึ่งอธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์มอบหมายเป็นกรรมการและเลขานุการ

องค์ประกอบของกรรมการกองทุนพัฒนาการสหกรณ์หรือ กพส. นั้นมีทั้งหมดจำนวน 16 คน โดยมีปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นประธาน รองอธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ซึ่งอธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์มอบหมายเป็นกรรมการและเลขานุการ จำนวนกรรมการมีดังนี้

จากภาคราชการ	7	คน
ผู้แทนสหกรณ์ประเภทละหนึ่งคนรวมทุกประเภท	7	คน
ผู้แทนกลุ่มเกษตรกร	1	คน
รวม	15	คน

มาตรา 41 ให้นายทะเบียนสหกรณ์ประกาศกำหนดประเภทของสหกรณ์ที่สามารถรับสมาชิกสมทบได้

คุณสมบัติ วิธีรับสมัคร และการขาดจากสมาชิกภาพ ตลอดจนสิทธิและหน้าที่ของสมาชิกสมทบ ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ

ห้ามมิให้สหกรณ์ให้สิทธิแก่สมาชิกสมทบในการหนี้อของสมาชิกสมทบเข้าเป็นองค์ประชุมในการประชุมใหญ่การออกเสียงในเรื่องใด ๆ หรือเป็นกรรมการดำเนินการ

ในมาตรา 41 เป็นหลักการใหม่ที่กำหนดให้สหกรณ์มีสมาชิกสมทบได้ แต่สหกรณ์ประเภทใดจะมีสมาชิกสมทบได้นั้นต้องเป็นตามที่นายทะเบียนสหกรณ์ประกาศกำหนด

มาตรา 42 ในการชำระค่าหุ้น สมาชิกจะนำค่าหุ้นหักกลบลบหนี้กับสหกรณ์ไม่ได้ และสมาชิกมีความรับผิดชอบไม่เกินจำนวนเงินค่าหุ้นที่ยังส่งใช้ไม่ครบมูลค่าหุ้นที่ตนถือ

ในระหว่างที่สมาชิกภาพของสมาชิกยังไม่สิ้นสุดลง ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของสมาชิกใช้สิทธิเรียกร้องหรืออายัดค่าหุ้นของสมาชิกผู้นั้น และเมื่อสมาชิกภาพของสมาชิกสิ้นสุดลง สหกรณ์มีสิทธินำเงินตามมูลค่าหุ้นที่สมาชิกมีอยู่มาหักกลบลบหนี้ที่สมาชิกผูกพันต้องชำระหนี้แก่สหกรณ์ได้และให้สหกรณ์มีฐานะเป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิพิเศษเหนือเงินค่าหุ้นนั้น

ในมาตรา 42 เป็นหลักการใหม่ ในเรื่องของ การคุ้มครองค่าหุ้นให้สหกรณ์สามารถใช้ค่าหุ้นของสมาชิกเป็นทุนดำเนินการของสหกรณ์อยู่ต่อไปได้ตลอดเวลาที่สมาชิกภาพของสมาชิกยังคงอยู่ แม้สมาชิกผู้นั้นจะตกเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาของเจ้าหน้าที่ภายนอก เจ้าหน้าที่ภายนอกยังไม่อาจใช้สิทธิเรียกร้องได้ หากสมาชิกภาพของสมาชิกผู้เป็นลูกหนี้นั้นยังไม่สิ้นสุดลง เป็นการนำเอาหลักของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้คุ้มครองค่าหุ้นของสหกรณ์ออมทรัพย์ เช่นเดียวกับห้างหุ้นส่วนสามัญ

ส่วนที่เป็นเรื่องใหม่ของมาตรา 42 คือ วรรคสอง ที่ห้ามเจ้าหน้าที่ของสมาชิกใช้สิทธิเรียกร้องในค่าหุ้น ในขณะที่สมาชิกภาพของสมาชิกผู้เป็นลูกหนี้ยังไม่สิ้นสุดลง เป็นการถือตามหลักการของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1072 ที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้ถือหุ้นของห้างหุ้นส่วนสามัญ ทั้งนี้เพราะหุ้นเป็นทุนดำเนินการของสหกรณ์ หากยอมให้เจ้าหน้าที่ของสมาชิกมาเรียกร้องเอาได้ย่อมทำให้เกิดผลกระทบแก่การดำเนินกิจการของสหกรณ์ แต่เมื่อสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดการเป็นสมาชิกลง สหกรณ์

สามารถนำค่าหุ้นไปหักกลบลบหนี้ที่สมาชิกมีอยู่กับสหกรณ์ได้ในฐานะเจ้าหนี้บุริมสิทธิพิเศษ เว้นแต่สหกรณ์จะให้เงินกู้แก่สมาชิกภายหลังจากที่ได้รับหมายอายัดค่าหุ้นไว้แล้ว จะไม่สามารถนำค่าหุ้นไปหักกลบหนี้ได้ เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 347 ห้ามไว้

มาตรา 42/1 เมื่อสมาชิกได้ทำความยินยอมเป็นหนังสือไว้กับสหกรณ์ ให้ผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานของรัฐ หรือนายจ้างในสถานประกอบการ หรือหน่วยงานอื่นใดที่สมาชิกปฏิบัติหน้าที่ อยู่หักเงินเดือนหรือค่าจ้าง หรือเงินอื่นใด ที่ถึงกำหนดจ่ายแก่สมาชิกนั้น เพื่อชำระหนี้หรือภาระผูกพันอื่นที่มีต่อสหกรณ์ ให้แก่สหกรณ์ตามจำนวนที่สหกรณ์แจ้งไป จนกว่าหนี้หรือภาระผูกพันนั้นจะระงับสิ้นไป ให้หน่วยงานนั้นหักเงินดังกล่าวและส่งเงินที่หักไว้ให้แก่สหกรณ์โดยพลัน

การแสดงเจตนายินยอมตามวรรคหนึ่ง มิอาจจะถอนคืนได้ เว้นแต่สหกรณ์ให้ความยินยอม

การหักเงินตามวรรคหนึ่ง ต้องหักให้สหกรณ์เป็นลำดับแรก ถัดจากหนี้ภาษีอากรและการหักเงินเข้ากองทุนที่สมาชิกต้องถูกหักตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กฎหมายว่าด้วยกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน และกฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม

หลักสำคัญของมาตรา 42/1 คือ การจะหักเงิน ณ ที่จ่ายให้กับสหกรณ์ภายใต้หลักการ ดังนี้

- ต้องมีหนังสือยินยอมของสมาชิก
- หน่วยงานหรือนายจ้างต้องหักเงินให้สหกรณ์
- การหักเงินให้สหกรณ์เป็นลำดับแรกตามที่กำหนดในมาตรา 42/1 วรรคสาม

สหกรณ์จึงต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด โดยเฉพาะต้องจัดให้สมาชิกทำหนังสือยินยอม ให้ผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้าหน่วยงาน หรือนายจ้างหักเงิน ณ ที่จ่าย ถ้าไม่มีหนังสือยินยอมของสมาชิก หน่วยงานหรือนายจ้างอาจไม่หักเงิน ณ ที่จ่าย ให้สหกรณ์ก็ได้

มาตรา 43 ข้อบังคับของสหกรณ์อย่างน้อยต้องมีรายการ ดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อสหกรณ์ ซึ่งต้องมีคำว่า "จำกัด" อยู่ท้ายชื่อ
- (2) ประเภทของสหกรณ์
- (3) วัตถุประสงค์
- (4) ที่ตั้งสำนักงานใหญ่และที่ตั้งสำนักงานสาขา
- (5) ทุนซึ่งแบ่งเป็นหุ้น มูลค่าของหุ้น การชำระค่าหุ้นด้วยเงินหรือทรัพย์สินอื่น การขายและการโอนหุ้น ตลอดจนการจ่ายคืนค่าหุ้น
- (6) ข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินงาน การบัญชี และการเงินของสหกรณ์
- (7) คุณสมบัติของสมาชิก วิธีรับสมาชิก การขาดจากสมาชิกภาพ ตลอดจนสิทธิหน้าที่ของสมาชิก
- (8) ข้อกำหนดเกี่ยวกับการประชุมใหญ่
- (9) การเลือกตั้ง การดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่งและการประชุมของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์

(10) การแต่งตั้ง การดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การกำหนดอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้จัดการ

มาตรา 43 เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับเงื่อนไขต่าง ๆ ที่จะต้องมีในข้อบังคับของสหกรณ์ โดยข้อบังคับของสหกรณ์นั้น อย่างน้อยต้องมีรายการตาม มาตรา 43 แต่ละสหกรณ์อาจกำหนดรายละเอียดในข้อบังคับมากกว่าใน มาตรา 43 ก็ได้ แต่ทั้งนี้ต้องไม่ขัดหรือแย้งกับ บทบัญญัติของ พ.ร.บ.สหกรณ์

มาตรา 45 ในกรณีมีปัญหาเกี่ยวกับการตีความในข้อบังคับ ให้สหกรณ์ขอคำวินิจฉัยจากนายทะเบียนสหกรณ์ และให้สหกรณ์ถือปฏิบัติตามคำวินิจฉัยนั้น

มาตรานี้เป็นเรื่องใหม่ที่กำหนดให้นายทะเบียนในการวินิจฉัยตีความข้อบังคับของสหกรณ์ และเมื่อนายทะเบียนวินิจฉัยประการใดแล้วสหกรณ์ต้องปฏิบัติตามเรื่องนี้ได้มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511

มาตรา 46 เพื่อปฏิบัติให้เป็นตามวัตถุประสงค์ ให้สหกรณ์มีอำนาจกระทำการดังต่อไปนี้ได้

(1) ดำเนินธุรกิจ การผลิต การค้า การบริการ และอุตสาหกรรม เพื่อประโยชน์ของสมาชิก

(2) ให้สวัสดิการหรือการสงเคราะห์ตามสมควรแก่สมาชิกและครอบครัว

(3) ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่สมาชิก

(4) ขอหรือรับความช่วยเหลือทางวิชาการจากทางราชการหน่วยงานของต่างประเทศ หรือบุคคลอื่นใด

(5) รับฝากเงินประเภทออมทรัพย์หรือประเภทประจำจากสมาชิกหรือสหกรณ์อื่น หรือสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ซึ่งมีสมาชิกของสมาคมนั้นไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งเป็นสมาชิกของสหกรณ์ ผู้รับฝากเงิน ทั้งนี้ ตามระเบียบของสหกรณ์ที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์

(6) ให้กู้ ให้สินเชื่อ ให้ยืม ให้เช่า ให้เช่าซื้อ โอน รับจำนองหรือรับจำนำ ซึ่งทรัพย์สินแก่สมาชิกหรือของสมาชิก

(7) จัดให้ได้มา ซื้อ ถูกรวมสิทธิ์หรือทรัพย์สินสิทธิ ครอบครอง กู้ ยืม เช่า เช่าซื้อ รับโอน สิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อ จำนองหรือจำนำ ขายหรือจำหน่ายด้วยวิธีอื่นใดซึ่งทรัพย์สิน

(8) ให้สหกรณ์อื่นกู้ยืมเงินได้ตามระเบียบของสหกรณ์ที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์

(9) ดำเนินกิจการอย่างอื่นบรรดาที่เกี่ยวข้อง หรือเนื่องในการจัดให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์

ในมาตรา 46 เป็นเรื่องอำนาจกระทำการของสหกรณ์ว่าสามารถกระทำการอะไรได้บ้าง แต่ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและถูกต้องตามประเภทของสหกรณ์ด้วย เพราะพระราชบัญญัติสหกรณ์นี้ใช้บังคับกับสหกรณ์ทุกประเภท ไม่ใช่เฉพาะกับสหกรณ์ประเภทออมทรัพย์เท่านั้น

มาตรา 48 ให้สหกรณ์ดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าสหกรณ์ออมทรัพย์นั้นเป็นสหกรณ์การเงิน มีการดำเนินธุรกิจทางด้านการเงินเยี่ยงธนาคารพาณิชย์ อีกทั้งประกาศของกระทรวงการคลัง ฉบับที่ 4 ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติดอกเบี้ยของสถาบันการเงินได้ประกาศให้สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นสถาบันการเงินเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2526 อันมีผลให้สหกรณ์ออมทรัพย์สามารถคิดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ได้ตามประกาศกระทรวงการคลังว่าด้วยอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของสถาบันการเงิน ไม่ผูกพันอยู่กับการคิดดอกเบี้ยเงินกู้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 653 ซึ่งคิดดอกเบี้ยเงินกู้ได้สูงสุดเพียงไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี เมื่อสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นสหกรณ์การเงินและดำเนินธุรกิจเยี่ยงสถาบันการเงินซึ่งจำเป็นจะต้องคำนึงถึงเรื่องของการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่อง ซึ่งได้กำหนดเป็นกฎกระทรวงให้สหกรณ์ได้ถือปฏิบัติต่อไป

มาตรา 50 ให้สหกรณ์มีคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ประกอบด้วย ประธานกรรมการหนึ่งคนและกรรมการอื่นอีกไม่เกินสิบสี่คนซึ่งที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งจากสมาชิก

คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปีนับแต่วันเลือกตั้งในวาระเริ่มแรกเมื่อครบหนึ่งปีนับแต่วันเลือกตั้ง ให้กรรมการดำเนินการสหกรณ์ออกจากตำแหน่งเป็นจำนวนหนึ่งในสองของกรรมการดำเนินการสหกรณ์ทั้งหมดโดยวิธีจับฉลากและให้ถือว่าเป็นการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ

กรรมการดำเนินการสหกรณ์ ซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับเลือกตั้งอีกได้แต่ต้องไม่เกินสองวาระติดต่อกัน

ในกรณีที่มีการเลือกตั้งกรรมการดำเนินการสหกรณ์แทนตำแหน่งที่ว่างให้กรรมการดำเนินการสหกรณ์ที่ได้รับเลือกตั้งอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ที่ตนแทน

มาตรานี้ ได้รับความสนใจจากบรรดาผู้บริหารสหกรณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ เพราะมีผลกระทบโดยตรงต่อสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นจำนวนมากที่มีคณะกรรมการดำเนินการเกินกว่า 15 คน รวมทั้งการกำหนดวาระของกรรมการดำเนินการด้วย และการปฏิบัติตามมาตรา 50 นี้ ต้องดูประกอบกับบทเฉพาะกาลมาตรา 136 ด้วย

หลักการสำคัญของมาตรา 50 คือ

คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์นั้น ประกอบด้วยประธานกรรมการ 1 คน และกรรมการดำเนินการอีกไม่เกิน 14 คน ซึ่งที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งจากสมาชิก

ปัญหาสำคัญของมาตรา 50 ได้แก่เรื่อง การเลือกตั้งประธานกรรมการ โดยเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ใหม่ๆ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของกรมส่งเสริมสหกรณ์ได้ให้คำชี้แจงว่า การเลือกตั้งประธานกรรมการนั้นจะต้องให้ที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งประธานกรรมการโดยตรง โดยแยกเลือกระหว่างประธานกรรมการกับกรรมการอื่น จะเลือกกรรมการดำเนินการทั้งหมดแล้วให้กรรมการดำเนินการเลือกกรรมการดำเนินการคนใดคนหนึ่งเป็นประธานกรรมการไม่ได้ ต่อมาได้มีการเผยแพร่พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 ออกไปมากขึ้น มีผู้สนใจหลายฝ่ายได้ทำการศึกษาถึงบทบัญญัติของมาตรา 50 และ

แนวทางในการนำไปปฏิบัติตามคำชี้แจงของเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมสหกรณ์ ปรากฏว่ามีปัญหาหลายประการที่ยังไม่อาจตอบให้ชัดเจนได้ ดังเช่น

หากในวาระแรกเมื่อครบปีแล้ว ประธานกรรมการจับฉลากออกไปกรรมการดำเนินการที่ยังอยู่ในวาระอยากจะสมัครเป็นประธานกรรมการบ้าง จะต้องลาออกจากการเป็นกรรมการดำเนินการก่อนหรือไม่ หากไม่ต้องลาออกจากการกรรมการดำเนินการ หากกรรมการดำเนินการคนนั้นได้รับเลือกตั้งเป็นประธานกรรมการ ตำแหน่งกรรมการดำเนินการของบุคคลนั้นย่อมว่างลงจะทำการเลือกตั้งอีกเมื่อไรและจะนับวาระกรรมการดำเนินการที่ได้รับเลือกตั้งเป็นประธานกรรมการและผู้ที่ได้รับเลือกเข้ามาเป็นกรรมการดำเนินการแทนอย่างไร

เมื่อเกิดปัญหาในทางปฏิบัติ และไม่มีการชี้ขาดว่าการเลือกตั้งประธานกรรมการตามบทบัญญัติของมาตรา 50 ต้องดำเนินการอย่างไร จึงได้มีความเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งต้องปฏิบัติตามกฎหมายนี้เป็น 3 แนวทางคือ

แนวทางที่ 1 ให้ที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งประธานกรรมการโดยตรงโดยแยกเลือกระหว่างประธานกรรมการกับกรรมการดำเนินการ

แนวทางที่ 2 ให้ที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งกรรมการดำเนินการทั้งหมดก่อน และให้ที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งจากผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นกรรมการดำเนินการคนใดคนหนึ่งเป็นประธานกรรมการโดยอาจต้องมีการเลือกตั้ง 2 ครั้ง คือเลือกตั้งกรรมการดำเนินการและเลือกตั้งประธานกรรมการ หรืออาจเลือกตั้งครั้งเดียวโดยให้สมาชิกลงคะแนนการเลือกตั้งกรรมการดำเนินการและประธานกรรมการไว้ในบัตรเลือกตั้งใบเดียวกัน

แนวทางที่ 3 ให้ที่ประชุมเลือกตั้งกรรมการดำเนินการแล้วให้กรรมการดำเนินการเลือกตั้งกันเองเป็นประธานกรรมการ เพราะถือว่ากรรมการดำเนินการทุกคนได้ผ่านการเลือกตั้งจากที่ประชุมใหญ่มาแล้วเมื่อกรรมการดำเนินการเลือกกรรมการดำเนินการคนใดคนหนึ่งขึ้นเป็นประธานกรรมการ ย่อมถือว่ามาจากการเลือกตั้งของที่ประชุมใหญ่ เพราะไม่ได้ตั้งประธานกรรมการจากผู้ที่ไม่ได้ผ่านการเลือกตั้งของที่ประชุมใหญ่

การที่จะให้ชี้ชัดไปว่าเลือกตั้งประธานกรรมการตามมาตรา 50 นั้น จะต้องดำเนินการอย่างไรคงเป็นเรื่องยาก ผู้เกี่ยวข้องหลายท่านบอกว่าจะเลือกกันอย่างไร ควรกำหนดไว้ให้ชัดเจนในข้อบังคับของสหกรณ์ แต่เรื่องนี้อยู่ที่ว่านายทะเบียนสหกรณ์จะรับจดทะเบียนข้อบังคับหรือไม่ เพราะหากนายทะเบียนสหกรณ์มองว่าเขียนข้อบังคับขัดกับกฎหมาย นายทะเบียนสหกรณ์อาจไม่รับจดทะเบียนข้อบังคับนั้นก็ได้

เมื่อได้ตรวจดูบทมาตราต่าง ๆ ในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการกรรมการและการเลือกตั้งกรรมการไว้ในมาตราต่าง ๆ ดังนี้ มาตรา 9 มาตรา 30 มาตรา 107 มาตรา 112 ซึ่งเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับดูแล้วจะเห็นความแตกต่างกันในสาระสำคัญหลายประการควรแก่การศึกษาถึงเจตนารมณ์ของบทบัญญัติของแต่ละมาตราอย่างยิ่ง

สำหรับเงื่อนไขตามมาตรา 50 ที่ควรทราบนอกจากเรื่องการเลือกตั้งประธานและกรรมการคือ

- กรรมการมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี นับแต่วันเลือกตั้ง
- กรรมการเป็นไปได้อีกไม่เกิน 2 วาระติดต่อกัน
- ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างอยู่ในวาระเท่ากับวาระที่เหลือของผู้ที่ตนแทน

- ในวาระเริ่มแรกให้กรรมการจับฉลากออกหนึ่งในสอง และถือเป็นการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ

มาตรา 52 ห้ามมิให้บุคคลซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้เป็นหรือทำหน้าที่กรรมการหรือผู้จัดการ

(1) เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(2) เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ องค์กรหรือหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน ฐานทุจริตต่อหน้าที่

(3) เคยถูกให้พ้นจากตำแหน่งกรรมการหรือมีคำวินิจฉัยเป็นที่สุดให้พ้นจากตำแหน่งกรรมการ ตามมาตรา 22 (4)

(4) เคยถูกที่ประชุมใหญ่มีมติให้ถอดถอนจากตำแหน่งกรรมการเพราะเหตุทุจริตต่อหน้าที่

มาตรานี้ เป็นลักษณะต้องห้ามของบุคคลหรือสมาชิกมิให้เป็นกรรมการหรือทำหน้าที่กรรมการ

มาตรา 53 ให้สหกรณ์มีผู้ตรวจสอบกิจการ ซึ่งที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งจากสมาชิกหรือบุคคลภายนอก เพื่อดำเนินการตรวจสอบกิจการของสหกรณ์แล้วทำรายงานเสนอต่อที่ประชุมใหญ่

จำนวนผู้ตรวจสอบกิจการตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

มาตรานี้ เป็นหลักการใหม่ที่นายทะเบียนสหกรณ์จะเป็นผู้กำหนดจำนวนผู้ตรวจสอบกิจการ ซึ่งที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งจากสมาชิกหรือบุคคลภายนอก ซึ่งสหกรณ์จะกำหนดเอาเองเหมือนเคยผ่านมาแล้วไม่ได้

มาตรา 60 การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีของสหกรณ์ ให้จัดสรรเป็นทุนสำรองไม่น้อยกว่าร้อยละสิบของกำไรสุทธิ และเป็นค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวงแต่ต้องไม่เกินร้อยละห้าของกำไรสุทธิ

มาตรานี้ มีการเปลี่ยนแปลงหลักการในการกำหนดค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยของเดิมกำหนดให้เสียค่าบำรุงร้อยละ 5 ของกำไรสุทธิแต่ไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ซึ่งกำหนดโดยกฎกระทรวง

มาตรา 62 เงินของสหกรณ์นั้น สหกรณ์อาจฝากหรือลงทุนได้ดังต่อไปนี้

(1) ฝากในชุมนุมสหกรณ์หรือสหกรณ์อื่น

(2) ฝากในธนาคาร หรือฝากในสถาบันการเงินที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สหกรณ์

(3) ซื้อหลักทรัพย์ของรัฐบาลหรือรัฐวิสาหกิจ

(4) ซื้อหุ้นของธนาคารที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สหกรณ์

(5) ซื้อหุ้นของชุมนุมสหกรณ์หรือสหกรณ์อื่น

(6) ชื่อหุ้นของสถาบันที่ประกอบธุรกิจอันทำให้เกิดความสะดวกหรือส่งเสริมความเจริญแก่กิจการของสหกรณ์โดยได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์

(7) ฝากหรือลงทุนอย่างอื่นตามที่คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติกำหนด

มาตรานี้ เป็นเรื่องการนำเงินของสหกรณ์ไปฝากหรือลงทุน เพื่อผลประโยชน์ของสหกรณ์ซึ่งจะเห็นว่ามาตรา 62 ของพระราชบัญญัติสหกรณ์ฉบับใหม่นี้ กำหนดแนวทางการนำเงินของสหกรณ์ไปฝากหรือลงทุนไว้กว้างขวางกว่า มาตรา 33 ของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2511 สิ่งที่ต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษคือความใน (7) ซึ่งคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติยังสามารถกำหนดให้สหกรณ์นำเงินไปฝากหรือลงทุนได้อีกนอกเหนือจาก (1) - (6)

มาตรา 65 ให้สหกรณ์จัดให้มีการทำบัญชีตามแบบและรายการที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดให้ถูกต้องตามความเป็นจริง และเก็บรักษาบัญชีและเอกสารประกอบการลงบัญชีไว้ที่สำนักงานสหกรณ์ภายในระยะเวลาที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

เมื่อมีเหตุต้องบันทึกรายการในบัญชีเกี่ยวกับกระแสเงินสดของสหกรณ์ให้บันทึกรายการในวันที่เกิดเหตุนั้น สำหรับเหตุอื่นที่ไม่เกี่ยวกับกระแสเงินสด ให้บันทึกรายการในสมุดบัญชีภายในสามวันนับแต่วันที่มีเหตุอันจะต้องบันทึกการนั้น

การลงรายการบัญชีต้องมีเอกสารประกอบการลงบัญชีที่สมบูรณ์โดยครบถ้วน

มาตรานี้ เป็นหลักการใหม่ที่กำหนดระยะเวลาในการลงบัญชีให้เรียบร้อย และเป็นปัจจุบันพระราชบัญญัติฉบับเดิมมิได้มีการกำหนดไว้

มาตรา 89 ในคดีฟ้องเรียกหนี้สินที่สหกรณ์ สมาชิก หรือผู้ชำระบัญชีเป็นลูกหนี้อยู่ในฐานะเช่นนั้น ห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นกำหนดสองปีนับแต่วันที่นายทะเบียนสหกรณ์ถอนชื่อสหกรณ์ออกจากทะเบียน

มาตรานี้ เป็นการกำหนดอายุความในการที่เจ้าหนี้หรือผู้มีส่วนได้เสียจะฟ้องเรียกเอาหนี้สินจากสหกรณ์ หรือสมาชิก หรือผู้ชำระบัญชี ห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นกำหนดสองปี

มาตรา 96 การแยกสหกรณ์จะกระทำมิได้ แต่ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงเขตการปกครองท้องที่หรือแบ่งหน่วยงาน หรือสถานประกอบการ จะแยกสหกรณ์ก็ได้หากมีความจำเป็นหรือมีเหตุให้ไม่สะดวกแก่การดำเนินงาน

การแยกสหกรณ์ตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้โดยสมาชิกของสหกรณ์นั้นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมด หรือไม่น้อยกว่าห้าร้อยคนลงลายมือชื่อทำหนังสือร้องขอแยกสหกรณ์ต่อคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์

ให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เรียกประชุมใหญ่ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องขอตามวรรคสอง เพื่อพิจารณาเรื่องการแยกสหกรณ์ ถ้าที่ประชุมใหญ่ได้มีมติเห็นชอบให้แยกสหกรณ์ ให้พิจารณาแบ่งแยกทรัพย์สิน ทุน ทุนสำรอง หนี้สิน สิทธิและความรับผิดชอบของสหกรณ์ตามวิธีการที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

การวินิจฉัยชี้ขาดในเรื่องต่าง ๆ ของที่ประชุมใหญ่ตามวรรคสาม ให้ถือเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกหรือผู้แทนสมาชิกที่มาประชุม

ถ้าคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ไม่เรียกประชุมใหญ่ภายในกำหนดเวลาตามวรรคสาม ให้นายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจเรียกประชุมใหญ่ภายในระยะเวลาตามที่เห็นสมควร

มาตรานี้ กำหนดขึ้นเป็นหลักการใหม่ เกี่ยวกับเรื่องของการแยกสหกรณ์ โดยมีหลักสำคัญคือการแยกสหกรณ์จะกระทำได้อต่อเมื่อ

- มีการเปลี่ยนแปลงเขตการปกครองท้องที่ หรือ
 - มีการแบ่งหน่วยงานหรือสถานประกอบการ และ
 - มีความจำเป็น หรือ
 - ไม่สะดวกแก่การดำเนินงาน
- โดยเสียงของมติที่ประชุมใหญ่ 2 ใน 3

มาตรา 101 สหกรณ์ตั้งแต่ห้าสหกรณ์ขึ้นไปที่ประสงค์จะร่วมกันดำเนินกิจการเพื่อให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ที่เข้าร่วมกันนั้น อาจรวมกันจัดตั้งเป็นชุมนุมสหกรณ์ได้

ชุมนุมสหกรณ์ใดจะมีฐานะเป็นชุมนุมสหกรณ์ระดับภูมิภาคหรือระดับประเทศจะต้องตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่บรรดาสหกรณ์ในภูมิภาคหรือทั่วประเทศที่เป็นสหกรณ์ประเภทเดียวกัน หรือประกอบธุรกิจการผลิต การค้าอุตสาหกรรม หรือบริการอย่างเดียวกัน ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติกำหนด

มาตรานี้ มีการเพิ่มจำนวนสหกรณ์ที่จะจดทะเบียนตั้งเป็นชุมนุมสหกรณ์จากเดิม 3 สหกรณ์ เป็น 5 สหกรณ์ขึ้นไป และมีการกล่าวถึงชุมนุมในระดับภูมิภาคและระดับประเทศไว้ด้วย

มาตรา 105 ให้ชุมนุมสหกรณ์ที่ได้จดทะเบียนแล้วเป็นนิติบุคคลและเป็นสหกรณ์ตามพระราชบัญญัตินี้

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ให้ชุมนุมสหกรณ์มีอำนาจกระทำการได้ตามมาตรา 46 และตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

ให้นำบทบัญญัติในหมวด 3 หมวด 4 หมวด 5 และหมวด 6 มาบังคับใช้กับชุมนุมสหกรณ์โดยอนุโลม

สาระสำคัญของมาตรา 105 คือ

- ชุมนุมสหกรณ์ที่จดทะเบียนแล้วเป็นนิติบุคคล
- ชุมนุมสหกรณ์ที่จดทะเบียนแล้วเป็นสหกรณ์
- ชุมนุมสหกรณ์มีอำนาจกระทำการตามมาตรา 46
- ชุมนุมสหกรณ์มีอำนาจกระทำการตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- ให้นำความในหมวด 3 หมวด 4 หมวด 5 และหมวด 6 มาบังคับใช้กับชุมนุมสหกรณ์โดยอนุโลม

จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติสหกรณ์ฉบับนี้ ยังคงหลักการเดิมเรื่องของชุมนุมสหกรณ์ไว้เหมือนกับพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2511 ส่วนที่นับว่าใหม่และมีความสำคัญคือ ในวรรคสองตอนท้ายคือ การให้ชุมนุมสหกรณ์มีอำนาจกระทำการตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งเป็นการขยายขอบอำนาจการกระทำการ

ของชุมนุมสหกรณ์ให้กว้างขวางขึ้นกว่าสหกรณ์โดยทั่วไป ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมนุมสหกรณ์ได้มีโอกาสพัฒนาขึ้นไปเป็นศูนย์กลางของบรรดาสหกรณ์สมาชิกได้ ซึ่งนายทะเบียนสหกรณ์หรือกรมส่งเสริมสหกรณ์ตลอดจนรัฐบาลและชุมนุมสหกรณ์เองควรจะได้ร่วมกันพิจารณาอำนาจกระทำการของชุมนุมสหกรณ์ที่จะกำหนดขึ้นโดยกฎกระทรวงนั้นให้เหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้ช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ในการบริหารกิจการของสหกรณ์ทั้งระบบได้อีกระดับหนึ่ง โดยเฉพาะเรื่องการเชื่อมโยงธุรกิจระหว่างสหกรณ์ประเภทต่างๆ หรือการใช้เงินออมที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในขบวนการสหกรณ์ออมทรัพย์ ไปยังภาครัฐแทนที่จะต้องพึ่งพาเงินกู้ยืมจากต่างประเทศในการพัฒนาหรือการลงทุนด้านต่างๆ ของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ ซึ่งจะทำให้ขบวนการสหกรณ์มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศโดยส่วนรวมได้เป็นอย่างดี

มาตรา 106 การประชุมใหญ่ชุมนุมสหกรณ์ให้ประกอบด้วยผู้แทนสหกรณ์ที่เป็นสมาชิกของชุมนุมสหกรณ์ ซึ่งคณะกรรมการดำเนินการของแต่ละสหกรณ์เลือกตั้งขึ้นสหกรณ์ละหนึ่งคน ตามที่กำหนดในข้อบังคับของชุมนุมสหกรณ์ ในการประชุมต้องมีผู้แทนสหกรณ์มาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้แทนสหกรณ์ทั้งหมดหรือไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยคนแล้วแต่กรณี จึงจะเป็นองค์ประชุม

ผู้แทนสหกรณ์คนหนึ่งให้มีเสียงในการลงคะแนนหนึ่งเสียง หรือจะให้มีเสียงเพิ่มขึ้นตามระบบสัดส่วนตามที่กำหนดในข้อบังคับของชุมนุมสหกรณ์นั้นก็ได้

มาตรานี้ เป็นการเปลี่ยนแปลงจำนวนผู้แทนสหกรณ์สมาชิกที่จะนับเป็นองค์ประชุมในการประชุมใหญ่ของชุมนุมสหกรณ์ โดยถือหลักการเดียวกับสหกรณ์ชั้นพื้นฐานคือกึ่งหนึ่งของจำนวนผู้แทนสมาชิกหรือไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยคน กฎหมายฉบับเดิมกำหนดไว้เฉพาะกึ่งหนึ่งของจำนวนสหกรณ์สมาชิกเพียงอย่างเดียว หลักการใหม่นี้จะทำให้การประชุมใหญ่ของชุมนุมสหกรณ์ทำได้สะดวกขึ้น

มาตรา 112 ให้มีคณะกรรมการดำเนินการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ประกอบด้วย ประธานกรรมการดำเนินการชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศประเภทละหนึ่งคน ในกรณีที่สหกรณ์ประเภทใดไม่มีชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศ ให้มีผู้แทนจากสหกรณ์ประเภทนั้นจำนวนหนึ่งคนเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการอื่นซึ่งที่ประชุมใหญ่ของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยเลือกตั้งจากผู้แทนสหกรณ์ซึ่งเป็นกรรมการดำเนินการ มีจำนวนเท่ากับกรรมการโดยตำแหน่งเป็นกรรมการ

ให้คณะกรรมการดำเนินการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยเลือกตั้งกรรมการเป็นประธานกรรมการคนหนึ่ง และรองประธานกรรมการคนหนึ่งหรือหลายคน

ให้คณะกรรมการดำเนินการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยแต่งตั้งผู้อำนวยการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย และให้ผู้อำนวยการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยเป็นเลขานุการของคณะกรรมการดำเนินการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย

หลักเกณฑ์และวิธีการได้มาซึ่งผู้แทนสหกรณ์ที่ไม่มีชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศให้เป็นไปตามระเบียบของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย

การกำหนดสัดส่วนผู้แทนสหกรณ์ที่จะได้รับเลือกตั้งเป็นกรรมการอื่นให้เป็นไปตามระเบียบในมาตรา 113 (3)

ให้นำบทบัญญัติมาตรา 52 มาใช้บังคับแก่คณะกรรมการดำเนินการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย และผู้อำนวยการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย โดยอนุโลม

มาตรา 114 ให้คณะกรรมการดำเนินการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย อยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปี

เมื่อครบวาระดังกล่าวตามวาระหนึ่ง หากยังมีได้มีการเลือกตั้งกรรมการขึ้นใหม่ ให้กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานต่อไปจนกว่ากรรมการซึ่งได้รับเลือกตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับเลือกตั้งอีกได้ แต่ไม่เกินสองวาระติดต่อกัน

มาตรานี้ เป็นการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการดำเนินการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ให้อยู่ในวาระ 4 ปี แต่ไม่เกิน 2 วาระติดต่อกัน

มาตรา 115 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ มาตรา 114 กรรมการดำเนินการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(1) ตาย

(2) ลาออก

(3) เป็นบุคคลล้มละลาย

(4) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(5) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(6) พ้นจากการเป็นสมาชิกของสหกรณ์

ภายใต้บังคับตามวรรคหนึ่ง กรรมการดำเนินการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ซึ่งที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อที่ประชุมใหญ่มีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่งด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนผู้แทนสหกรณ์ซึ่งมาประชุม

เมื่อมีกรณีตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ให้กรรมการเท่าที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ และให้ถือว่าคณะกรรมการดำเนินการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ประกอบด้วยกรรมการเท่าที่มีอยู่ เว้นแต่มีกรรมการเหลืออยู่ไม่ถึงสองในสาม

ในกรณีที่กรรมการดำเนินการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ซึ่งที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้ที่ประชุมใหญ่สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยเลือกผู้แทนสหกรณ์เป็นกรรมการแทน เว้นแต่วาระของกรรมการที่พ้นจากตำแหน่งเหลืออยู่ไม่ถึงเก้าสิบวัน จะไม่ดำเนินการเลือกตั้งกรรมการแทนตำแหน่งที่ว่างก็ได้ และให้ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งตนแทน

ในมาตรา 115 นี้ได้มีการกำหนดเงื่อนไขเรื่องของการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการดำเนินการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย เพิ่มอีกสองเงื่อนไขคือ

- การพ้นจากตำแหน่งเมื่อพ้นจากการเป็นสมาชิกของสหกรณ์

- การพ้นจากตำแหน่งเมื่อถูกที่ประชุมใหญ่ถอดถอนด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนผู้แทนสหกรณ์ที่มาประชุม

นอกจากนั้นในกรณีที่ตำแหน่งของกรรมการสหนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยว่างลงก่อนครบวาระ สหนิบาตสหกรณ์จะต้องจัดให้มีการเลือกตั้งกรรมการแทนในตำแหน่งที่ว่าง เว้นแต่ตำแหน่งที่ว่างมีระยะเวลาเหลืออยู่ไม่ถึงเก้าสิบวัน

มาตรา 116 ให้คณะกรรมการดำเนินการสหนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย จัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญประจำปีละหนึ่งครั้ง ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีทางบัญชีของสหนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย

เมื่อมีเหตุอันควร คณะกรรมการดำเนินการของสหนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย จะเรียกประชุมใหญ่วิสามัญเมื่อใดก็ได้ หรือเมื่อสมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดทำหนังสือร้องขอต่อคณะกรรมการดำเนินการสหนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ให้เรียกประชุมใหญ่วิสามัญ ในหนังสือร้องขอ นั้นต้องระบุว่าประสงค์ให้เรียกประชุมใหญ่เพื่อ

ในกรณีที่สมาชิกเป็นผู้ร้องขอให้เรียกประชุมใหญ่วิสามัญ ให้คณะกรรมการดำเนินการสหนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยเรียกประชุมใหญ่วิสามัญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือร้องขอ

ในกรณีที่คณะกรรมการดำเนินการสหนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ไม่เรียกประชุมใหญ่วิสามัญตามวรรคสาม สมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดอาจทำหนังสือร้องขอภายในหกสิบวันนับแต่วันพ้นกำหนดเวลาตามวรรคสาม เพื่อให้รัฐมนตรีเรียกประชุมใหญ่วิสามัญได้ ในกรณีเช่นนี้ให้รัฐมนตรีเรียกประชุมใหญ่วิสามัญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือร้องขอ

มาตรา 117/1 ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการของสหนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ให้ประธานกรรมการดำเนินการสหนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย หรือกรรมการดำเนินการสหนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของกรรมการดำเนินการสหนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย หรือสหกรณ์ที่เป็นสมาชิกไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยสหกรณ์ ร้องขอให้คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติวินิจฉัยได้

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติให้เป็นที่สุด

เนื่องจากสหนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยมิใช่สหกรณ์ ตลอดเวลาที่ผ่านมาเมื่อเกิดปัญหาขึ้น เกี่ยวกับการบริหารงานของสหนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย หรือเกิดการขัดแย้งกันขึ้นระหว่างกรรมการดำเนินการของสหนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ก็ไม่มีใครมีอำนาจสั่งการได้ แม้กระทั่งนายทะเบียนสหกรณ์ เหตุเพราะสหนิบาตสหกรณ์มิใช่สหกรณ์ตามที่กล่าวมาแล้ว โดยเฉพาะกรณีสมาชิกเข้าชื่อกันร้องขอให้มีการเปิดประชุมใหญ่วิสามัญตามมาตรา 116 วรรคสอง คณะกรรมการดำเนินการสหนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ไม่ยอมเปิดประชุมใหญ่วิสามัญตามความในมาตรา 116 วรรคสาม ก็ไม่มีใครทำอะไรได้ ดังนั้นในการตราพระราชบัญญัติสหกรณ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2553 จึงได้มีการเพิ่มวรรคสี่

ของมาตรา 116 ขึ้น เพื่อให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นผู้มีอำนาจเรียกประชุมใหญ่วิสามัญได้ ในกรณีที่คณะกรรมการดำเนินการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยไม่ยอมเปิดประชุมใหญ่วิสามัญ ตามที่สมาชิกร้องขอโดยให้สมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของสมาชิกทั้งหมดเข้าชื่อร้องขอต่อรัฐมนตรี เมื่อพ้นระยะเวลาตามมาตรา 1116 วรรคสามแล้ว ภายในระยะเวลาหกสิบวัน และให้รัฐมนตรีเรียกประชุมใหญ่วิสามัญตามที่สมาชิกร้องขอภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือร้องขอของสมาชิก

สำหรับมาตรา 117/1 นั้น ได้กำหนดให้คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ มีอำนาจในการวินิจฉัยข้อหาหรือของประธานกรรมการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย หรือกรรมการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย หรือสมาชิกของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 117/1 ได้

พระราชบัญญัติสหกรณ์นั้นจะต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติม ให้ทันกับสภาพของสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ตลอดจนความเจริญเติบโตของสหกรณ์อยู่เสมอ เอกสารนี้เป็นข้อมูลที่ใช้ได้ในช่วงเวลานี้ ในช่วงเวลาต่อไปข้างหน้าควรศึกษาเอกสารฉบับนี้ควบคู่ไปกับพระราชบัญญัติสหกรณ์ทั้งฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน และฉบับที่อาจมีการแก้ไขปรับปรุงใหม่ในอนาคตก็ได้ เพื่อจะได้มีความรู้และปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง ตามควรแก่กาลเวลาที่เปลี่ยนไปด้วย

การประชุมคณะกรรมการอำนวยการ

1. บทนำ

รูปแบบในการบริหารสหกรณ์ออมทรัพย์นั้น สหกรณ์ออมทรัพย์โดยที่ประชุมใหญ่เป็นผู้เลือกตั้งสมาชิกเป็นกรรมการดำเนินการคณะหนึ่งเพื่อเป็นผู้ดำเนินกิจการและเป็นผู้แทนสหกรณ์ในกิจการอื่นเกี่ยวกับบุคคลภายนอก คณะกรรมการดำเนินการจึงเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารงานของสหกรณ์ และเพื่อเป็นการกระจายอำนาจให้สหกรณ์มีการบริหารได้รวดเร็วขึ้น เกิดความชำนาญเฉพาะอย่างขึ้น ข้อบังคับของสหกรณ์ออมทรัพย์จึงกำหนดให้คณะกรรมการดำเนินการแต่งตั้งกรรมการด้วยกันเป็น คณะกรรมการอำนวยการ มีหน้าที่ในการประชุมร่วมกัน ตามที่ข้อบังคับได้กำหนดไว้ดังนี้

ข้อ.....คณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการดำเนินการอาจตั้งคณะกรรมการอำนวยการ จำนวน.....คน โดยให้ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ เภรียญิก และเลขานุการของ คณะกรรมการดำเนินการเป็นกรรมการอำนวยการและให้คณะกรรมการดำเนินการตั้งกรรมการ ดำเนินการอื่นเป็นกรรมการร่วมอีกตามสมควร

ให้ประธานกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการดำเนินการ เป็นประธานและเลขานุการ คณะกรรมการอำนวยการตามลำดับ

คณะกรรมการอำนวยการ ให้อยู่ในตำแหน่งได้เท่ากับกำหนดเวลาของคณะกรรมการดำเนินการ ซึ่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการนั้น

ให้คณะกรรมการอำนวยการประชุมกันตามคราวที่มีกิจธุระ แต่จะต้องมีการประชุมกันเดือนละ ครั้งเป็นอย่างน้อยและให้ประธานกรรมการอำนวยการ หรือเลขานุการนัดเรียกประชุมได้

ในการประชุมคณะกรรมการอำนวยการ ต้องมีกรรมการอำนวยการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่ง หนึ่งของจำนวนกรรมการอำนวยการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ข้อวินิจฉัยทั้งปวงของคณะกรรมการอำนวยการให้เสนอคณะกรรมการดำเนินการในการประชุม คราวถัดไปทราบ

ข้อ.....อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการ ให้คณะกรรมการอำนวยการเป็นผู้ดำเนิน กิจการแทนคณะกรรมการดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมาย และตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ มติ และคำสั่งของสหกรณ์ ซึ่งรวมทั้งในข้อต่อไปนี้

(1) ควบคุมในเรื่องการรับเงิน การจ่ายเงิน การสะสมเงิน การฝากหรือการเก็บรักษาเงินให้ เป็นไปตามข้อบังคับและระเบียบของสหกรณ์

(2) ควบคุมการจัดทำบัญชี และทะเบียนต่าง ๆ ของสหกรณ์ให้ถูกต้องครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน อยู่เสมอ

(3) ควบคุมดูแล เก็บรักษาเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ตลอดจนทรัพย์สินของสหกรณ์ให้อยู่ใน สภาพอันดีและปลอดภัย และพร้อมที่จะให้ผู้เกี่ยวข้องตรวจสอบได้ทันที

(4) เสนอแนะคณะกรรมการดำเนินการในการปรับปรุงหรือแก้ไขการบริหารงานของสหกรณ์

(5) ควบคุมดูแลการจัดทำงบดุล รวมทั้งบัญชีกำไรขาดทุน และรายงานประจำปีแสดงผลการดำเนินงานของสหกรณ์เสนอคณะกรรมการดำเนินการพิจารณา เพื่อเสนอต่อที่ประชุมใหญ่อनुมติ

(6) พิจารณาการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีของสหกรณ์ เสนอต่อคณะกรรมการดำเนินการพิจารณาเสนอให้ที่ประชุมใหญ่พิจารณาอนุมัติ

(7) พิจารณาแผนงานและงบประมาณรายจ่ายประจำปีของสหกรณ์ เสนอต่อคณะกรรมการดำเนินการพิจารณาและเสนอที่ประชุมใหญ่อनुมติ

(8) ทำนิติกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์ตามที่คณะกรรมการดำเนินการมอบหมาย

จากข้อบังคับของสหกรณ์ทั้ง 2 ข้อตามข้างต้น จะเห็นได้ว่าอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการนั้น จะลุล่วงไปได้ด้วยดี จะต้องใช้วิธีการประชุมร่วมกัน ดังนั้นการประชุมที่เป็นไปตามข้อบังคับและมีประสิทธิภาพจะขึ้นอยู่กับ การเตรียมการก่อนการประชุม และการปฏิบัติหลังการประชุมที่ถูกต้อง รวมทั้งบทบาทหน้าที่ของกรรมการอำนวยการผู้เข้าประชุมที่ต้องมีความรับผิดชอบทั้งต่อสหกรณ์และสมาชิกเป็นอย่างดี จึงขอนำรายละเอียดเกี่ยวกับการประชุมมารวบรวมและเรียบเรียงไว้ดังนี้

2. องค์ประกอบของการประชุมคณะกรรมการอำนวยการ

คณะกรรมการอำนวยการ จะต้องมีการประชุมกันอย่างน้อยเดือนละครั้ง ตามระเบียบวาระการประชุมที่กำหนดไว้

ผู้มีอำนาจในการเรียกประชุม คือ ประธานกรรมการอำนวยการ หรือเลขานุการ

องค์ประชุม ในการประชุมคณะกรรมการอำนวยการ ต้องมีกรรมการอำนวยการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการอำนวยการทั้งหมด ตัวอย่างเช่น คณะกรรมการอำนวยการมีจำนวน 5 คน องค์ประชุมก็คือ 3 คนเป็นอย่างน้อย

ประธานในที่ประชุม ให้ประธานกรรมการอำนวยการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการอำนวยการไม่อยู่ในที่ประชุม ก็ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการอำนวยการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุมเฉพาะการประชุมคราวนั้น

การออกเสียงและการวินิจฉัยปัญหาในที่ประชุม

การออกเสียง กรรมการอำนวยการคนหนึ่ง ให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนนออกเสียงในที่ประชุม จะมอบให้ผู้อื่นมาประชุมและออกเสียงแทนตนไม่ได้

การวินิจฉัยปัญหา ให้ถือคะแนนเสียงข้างมากถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

รายงานการประชุม ต้องจัดให้ผู้เข้าประชุมลงลายมือชื่อ พร้อมทั้งบันทึกเรื่องที่พิจารณาหรือเรื่องเพื่อทราบแล้วแต่กรณีไว้ในรายงานการประชุม และให้ประธานในที่ประชุมกับกรรมการอำนวยการอีกคนหนึ่งเข้าประชุม ลงลายมือชื่อด้วย

อนึ่ง ในเรื่องของประธานในที่ประชุม การออกเสียง การวินิจฉัยปัญหา และรายงานการประชุมตามที่กล่าวไว้ตามข้างต้นนี้ เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับซึ่งใช้ได้กับการประชุมทุกคณะกรรมการ และไม่ได้นำมาอ้างอิงไว้ ณ ที่นี้

3. ความหมายของการประชุม

สมชาติ และอรจรรย์, 2539 : 10 เทคนิคการจัดฝึกอบรมอย่างมีประสิทธิภาพ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประชุม (Conference) เป็นการชุมนุมกัน ร่วมกัน หรือร่วมกันปรึกษาหารือกันในเรื่องที่กำหนดไว้

ไพพรรณ เกียรติโชคชัย, หลักการสัมมนา ได้รวบรวมความหมายของการประชุมไว้ดังนี้

การประชุม หมายถึงการที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมปรึกษาหารือกัน รวมทั้งมีการชี้แจงอภิปราย เสนอแนะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันซึ่งจะเป็นไปโดยลำดับ หรือมีผู้อื่นร่วมฟังอยู่ด้วยก็ได้ ทั้งนี้เพื่อแสวงหาข้อตกลงหรือเพื่อการสื่อสารข้อความ

การประชุม หมายถึง การที่บุคคลกลุ่มหนึ่งนัดหมายมาพบปะสนทนากันอย่างมีจุดหมาย มีระเบียบ มีวิธีการ ตามสถานที่และเวลาที่ตกลงกันไว้

ทวีศักดิ์ ญาณประทีป, พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530 การประชุม หมายถึง การร่วมปรึกษาหารือกัน หรือการที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมหารือพิจารณางานกัน

สุพัฒน์ ชุมช่วย, การดำเนินการประชุมอย่างมีประสิทธิภาพ การประชุม หมายถึง บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปรวมกันเพื่อดำเนินงานขององค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ โดยทั่วไปจะเกี่ยวกับการสื่อสาร การวางแผน การกำหนดนโยบาย การตัดสินใจและการสร้างแรงจูงใจ

การประชุมคณะกรรมการอำนวยการจึงมีความสำคัญ เพราะเป็นวิธีการบริหารจัดการตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ และเป็นการประชุมที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ และการวางแผนเกี่ยวกับการบริหารเงินกู้ของสหกรณ์ อย่างไรก็ตาม มักจะพบปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการประชุม ดังต่อไปนี้

1. การประชุมใช้เวลานานเกินไป
2. การประชุมถูกแทรกแซงจากการประชุมอื่นๆ
3. มีผู้เข้าร่วมประชุมมากเกินไป
4. ขาดการวางแผนในการประชุม
5. ผู้เข้าร่วมประชุมไม่พร้อม
6. ผู้นำการประชุมพูดคนเดียว
7. บางประเด็นจบลงโดยไม่มีการสรุป
8. ไม่ได้แสดงความคิดเห็นกันอย่างทั่วถึง
9. ข้อมูลไม่ครบถ้วน
10. บรรยากาศเครียด
11. บางคนไม่พูดในที่ประชุม กลับพูดนอกห้องประชุมเมื่อการประชุมเสร็จสิ้นแล้ว

4. ขั้นตอนการดำเนินการประชุม

1) การเตรียมการก่อนประชุม

มีประเด็นที่สำคัญได้แก่ การกำหนดระเบียบวาระการประชุม ข้อมูลประกอบในแต่ละวาระการประชุม และการจัดเตรียมสถานที่ประชุม

1. ระเบียบวาระการประชุม

ดร.อุทัย บุญประเสริฐ, รศ. เทคนิคการนำประชุม ให้ความหมายระเบียบวาระการประชุมว่าเป็นหัวข้อเรื่องสำคัญ สำหรับการประชุมที่ได้กำหนดไว้เป็นเรื่องต่างๆ เรียกว่า “วาระ” สำหรับการประชุมปรึกษาหารือ หรืออภิปรายกัน เพื่อให้ได้ผลของการประชุม ซึ่งอาจเป็นมติหรือข้อตกลง (Resolution) เป็นรายละเอียดเป็นข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ (Recommendation) เป็นข้อกำหนดสำหรับการดำเนินงานหรือแผนปฏิบัติการ (Procedure หรือ Action Plan) หรือเป็นนโยบาย (Policy) หรืออย่างใดอย่างหนึ่ง

ระเบียบวาระการประชุมจึงเป็นหัวใจสำคัญของการประชุมเปรียบได้กับ “พิมพ์เขียว” (Blue print) ของสิ่งก่อสร้าง หรือเข็มทิศในการเดินทาง ถ้าปราศจากพิมพ์เขียวหรือเข็มทิศแล้ว การก่อสร้างหรือการเดินทางก็จะไร้รูปแบบและทิศทาง และอาจจะไม่ได้ผลลัพธ์ออกมาตามที่ต้องการก็ได้

ก. ประโยชน์ของระเบียบวาระการประชุม มีดังนี้

(1) ทำให้วัตถุประสงค์ของการประชุมมีความชัดเจน สามารถกำหนดแนวทางปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

(2) เป็นการให้ข้อมูลก่อนการประชุม เพราะระเบียบวาระการประชุมควรส่งให้ผู้เข้าประชุมทราบก่อนกำหนดวันประชุม 2 - 3 วัน เพื่อให้ผู้เข้าประชุมมีเวลาที่จะเตรียมข้อมูลเพื่อเสนอข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(3) เป็นเครื่องมือสำหรับประธานในที่ประชุมได้ตรวจสอบว่าการอภิปรายของผู้เข้าประชุมอยู่ในวาระการประชุมหรือไม่ หากมีการพูดนอกประเด็นประธานในที่ประชุมสามารถบอกหรือเตือนให้พูดในประเด็นได้

ข. การเรียงลำดับหัวข้อระเบียบวาระการประชุม มีหลักการดังนี้

- (1) เรียงลำดับตามเหตุผล
- (2) เรียงตามลำดับของงานประจำก่อน แล้วจึงคำนึงถึงเรื่องอื่น
- (3) เรียงตามเรื่องที่น่าสนใจมากที่สุดก่อนเรื่องอื่น
- (4) เรียงตามลำดับจากเรื่องง่ายก่อนแล้วจึงไปเรื่องยาก
- (5) เรียงลำดับเรื่องเร่งด่วนก่อนแล้วจึงไปเรื่องสำคัญ

ค. ระเบียบวาระการประชุมของคณะกรรมการอำนวยการ

เลขานุการจะเป็นผู้จัดระเบียบวาระการประชุม โดยมีฝ่ายจัดการเป็นผู้ประสานงานและก่อนการประชุมทุกครั้งมีความจำเป็นที่ควรจะต้องสรุปเรื่องราวการประชุมโดยย่อให้ประธานในที่ประชุมทราบ เพราะประธานในที่ประชุมกับเลขานุการ และฝ่ายจัดการ หากมีความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันแล้ว การประชุมก็จะเป็นไปด้วยความราบรื่น นอกจากนี้ระเบียบวาระการประชุมจะสะท้อนให้เห็นว่า

คณะกรรมการอำนวยการได้ปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ ระเบียบ และมติของ
คณะกรรมการดำเนินการหรือไม่

ระเบียบวาระการประชุมคณะกรรมการอำนวยการ ในกรณีปกติโดยทั่ว ๆ ไปแล้วจะเป็น
ดังนี้

- ระเบียบวาระที่ 1 เรื่องที่ประธานแจ้งให้ที่ประชุมทราบ
- ระเบียบวาระที่ 2 เรื่องรับรองรายงานการประชุม
- ระเบียบวาระที่ 3 เรื่องติดตามผลความก้าวหน้าตามมติที่ประชุมครั้งก่อน
หรืออาจจะชี้ว่าเรื่องสืบเนื่องจากการประชุมครั้งที่แล้วก็ได้
- ระเบียบวาระที่ 4 เรื่องเพื่อพิจารณา
- 4.1 การรับจ่ายเงินของสหกรณ์ในรอบเดือนที่แล้ว
(ดูตัวอย่างหน้า 132)
- 4.2 ฐานะการเงินของสหกรณ์ (ดูตัวอย่างหน้า 133)
- 4.2.1 แหล่งเงินทุน และทางใช้เงินทุน
- 4.2.2 ต้นทุนการเงินของสหกรณ์
- 4.3 ประมาณการรับจ่ายเงินของสหกรณ์ในเดือน.....
(ดูตัวอย่างหน้า 132)
- ระเบียบวาระที่ 5 เรื่องเสนอเพื่อทราบ
- ระเบียบวาระที่ 6 เรื่องอื่นๆ (ถ้ามี)

2. การจัดข้อมูลประกอบระเบียบวาระการประชุม

จุมพล ชละเอม, แนวทางจัดประชุมในสหกรณ์ ได้กล่าวไว้โดยสรุปว่า เลขานุการเป็นผู้เตรียม
ข้อมูลโดยมีเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์เป็นผู้คอยช่วยเหลือหรือทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยของเลขานุการ ข้อมูลที่
เตรียมเป็นข้อมูลที่ใช้ประกอบวาระการประชุมแต่ละวาระ หากเตรียมข้อมูลไว้ดี การประชุมจะดำเนินไป
ด้วยความสะดวกรวดเร็ว ข้อมูลประกอบในแต่ละวาระการประชุมจะเป็นดังนี้

(1) เรื่องที่ประธานแจ้งให้ที่ประชุมทราบ มักเป็นเรื่องทั่วไป ที่ไม่เจาะจงเป็นข้อสำคัญในระเบียบ
วาระ อาจเป็นเรื่องบังเอิญที่ประธานทราบมา แต่ประธานในที่ประชุมมีความประสงค์จะนำมาบอกกล่าว
ต่อที่ประชุมหรืออาจเป็นเรื่องการแนะนำบุคคลสำคัญที่มาเข้าร่วมการประชุมในครั้งนั้นๆ ก็เป็นหน้าที่
ของประธานในที่ประชุมที่จะเป็นผู้แนะนำ

(2) เรื่องรับรองรายงานการประชุมครั้งที่แล้ว ก่อนที่จะมีการประชุมในครั้งต่อไปในทุกประเภท
การประชุม เลขานุการต้องจัดให้มีการบันทึกรายงานการประชุมครั้งก่อนให้เรียบร้อย เพื่อให้ที่ประชุมใน
ครั้งที่จะประชุมได้ตรวจสอบความถูกต้องตลอดจนพิจารณาแก้ไขรายงานการประชุมให้ตรงตาม
ข้อเท็จจริงให้เป็นที่ยอมรับของกรรมการผู้เข้าประชุมในทุกประเด็นที่ได้ประชุมไปแล้ว และต้องมีการ
รับรองรายงานการประชุมในที่สุด

(3) เรื่องติดตามผลความก้าวหน้าตามมติที่ประชุมครั้งก่อน เลขานุการต้องตรวจสอบว่า ในการประชุมครั้งที่ผ่านมามีมติให้ดำเนินการในเรื่องอะไรไว้บ้าง เลขานุการจะต้องติดตามประสานงาน ตลอดจนเตรียมข้อมูลความคืบหน้าจากผู้เกี่ยวข้องที่เป็นเจ้าของเรื่องหรือชักชวนผู้รับผิดชอบเตรียมชี้แจงต่อที่ประชุม

(4) เรื่องเพื่อพิจารณา เมื่อพิจารณาอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับแล้ว อาจแยกได้เป็น 2 ส่วน ส่วนแรกได้แก่หน้าที่ในการควบคุมด้านการเงินและบัญชีและทรัพย์สินต่างๆ ของสหกรณ์ ซึ่งถือว่าเป็นงานปกติ อีกส่วนหนึ่งเป็นเรื่องการให้ข้อเสนอแนะคณะกรรมการดำเนินการในการปรับปรุงหรือแก้ไขการบริหารงานของสหกรณ์ ดังนั้น วาระการประชุมเรื่องเพื่อพิจารณาจึงอาจแยกออกได้เป็น

ก. การรับ - จ่ายเงินของสหกรณ์ในรอบเดือนที่แล้ว

ข. ฐานะการเงินของสหกรณ์

1. แหล่งเงินทุนและการใช้เงินทุนของสหกรณ์

2. ต้นทุนการเงินของสหกรณ์

ค. ประมาณการรับ - จ่ายเงินของสหกรณ์ประจำเดือน.....

ง. วิธีการจ่ายเงินกู้แก่สมาชิก

ทั้งนี้วาระการประชุมที่ ก. - ค. จะเป็นเรื่องปกติซึ่งจะต้องมีเป็นประจำทุกเดือน โดยมีเอกสารประกอบวาระการประชุมปรากฏตามภาคผนวก สำหรับวาระการประชุม ง. จะมีเป็นครั้งคราวตามสถานการณ์ของแต่ละสหกรณ์

(5) เรื่องเพื่อทราบ จะเป็นหน้าที่ของฝ่ายจัดการที่จะเสนอความเห็นไปยังประธานกรรมการอำนวยการ โดยผ่านเลขานุการก่อนว่าจะมีเรื่องใดควรแจ้งให้คณะกรรมการอำนวยการเพื่อทราบบ้าง อาจจะเป็นเรื่องภายในสหกรณ์หรือเรื่องจากภายนอกก็ได้ เมื่อประธานกรรมการอำนวยการเห็นชอบแล้วก็ให้บรรจุเป็นเรื่องเพื่อทราบในการประชุมคราวต่อไป

(6) เรื่องอื่นๆ (ถ้ามี) หมายถึง เป็นวาระการประชุมที่เตรียมเอาไว้ในกรณีที่หากมีหัวข้อการประชุมที่เพิ่งจะนำมาประชุมเพิ่มเติมก็สามารถบรรจุลงไว้ในวาระการประชุมเรื่องอื่นๆ นี้ได้ ถ้าเรื่องนั้นจำเป็นที่จะต้องมีการพิจารณา มติที่ประชุมก็ควรจะเป็นว่าให้นำไปพิจารณาในการประชุมคราวหน้า เพื่อให้ฝ่ายเลขานุการจะได้เตรียมข้อมูลอย่างครบถ้วนให้ผู้เข้าประชุมได้พิจารณาล่วงหน้าก่อน

3. การจัดเตรียมสถานที่ประชุม

การประชุมคณะกรรมการอำนวยการ เป็นการประชุมเพื่อปรึกษาหารือสำหรับกรรมการอำนวยการ ซึ่งตามปกติจะมีไม่เกิน 5 คน โต๊ะประชุมอาจเป็นโต๊ะกลมตัวเดียวที่มุมห้องแต่ควรจะต้องมีสภาพแวดล้อมดังนี้

1. เกือบเสียงได้ดี
2. แสงสว่างเพียงพอ
3. ไม่มีเสียงรบกวน
4. อากาศถ่ายเทดี

ตัวอย่างการจัดโต๊ะประชุม

2) การดำเนินการระหว่างการประชุม

1. ขั้นตอนการประชุม จุ่มพล ชละเอม , อ้างถึงแล้ว ได้กล่าวถึงขั้นตอนการประชุมไว้ดังนี้

(1) เลขานุการหรือกลุ่มของเจ้าหน้าที่สหกรณ์ที่ได้รับมอบหมายตรวจสอบดูว่าผู้มาประชุมซึ่งเป็นองค์ประชุมครบองค์ประชุมแล้ว จากนั้นจึงแจ้งให้ประธานในที่ประชุมทราบ

(2) เมื่อองค์ประชุมมาครบตามจำนวนที่กำหนดไว้แล้ว ประธานในที่ประชุมจะกล่าวเปิดการประชุม และดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระ

(3) ในแต่ละระเบียบวาระการประชุม ประธานในที่ประชุมควรเป็นผู้กล่าวนำหัวข้อเรื่องทุกครั้ง หากจะมีผู้กล่าวแทน ประธานควรมอบหมายก่อน

(4) ในการประชุม ผู้เข้าประชุมต้องอยู่ในความสงบ ไม่ส่งเสียงดังแทรกแซงระหว่างมีผู้กำลังพูดในที่ประชุม หากมีความประสงค์ขอยุติหรืออภิปราย หรือแสดงความคิดเห็นต้องขอและได้รับอนุญาตจากประธานในที่ประชุมก่อน

(5) ประธานในที่ประชุมต้องทำหน้าที่กำกับการประชุม กล่าวคือ

1) กำกับเวลา ตลอดจนการประชุมให้อยู่ในระยะเวลาที่เหมาะสมไม่ใช่เวลามากหรือน้อยเกินความจำเป็น

2) กำกับสาระ ควบคุมการเสนอเรื่อง ความคิด คำชี้แจง ตลอดจนจนความเห็นและการอภิปรายของผู้เข้าประชุม ให้อยู่ในประเด็นของเรื่องที่ประชุม

3) กำกับความเรียบร้อย ควบคุมการประชุมให้อยู่ในความเรียบร้อยไม่ให้เกิดการกระทบกระทั่งโต้เถียง ขณะผู้ประชุมหรือที่ประชุมมีความเห็นไม่ตรงกันหรือขัดแย้งกัน

(5) กรณีเรื่องที่กำลังประชุมเกี่ยวข้องกับเจ้าของเรื่องผู้ใด ประธานในที่ประชุมจะเป็นผู้บอกให้ผู้เกี่ยวข้องนั้นเป็นผู้ชี้แจงหรือรายงาน หากประธานในที่ประชุมหรือเลขานุการชี้แจงแทนได้ ประธานในที่ประชุมหรือเลขานุการจะเป็นผู้ชี้แจงก็ได้

2. บทบาทหน้าที่ของกรรมการอำนวยการผู้เข้าประชุม

(1) ประธานในที่ประชุม ในการประชุมนั้น ประธานที่ประชุมจะเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากจนเรียกได้ว่า “สำคัญมากที่สุด” ต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการประชุม ประธานในที่

ประชุมที่ไม่ดี นำการประชุมไม่ดี จะทำให้ผู้เข้าประชุมรู้สึกเบื่อหน่าย ทำให้การประชุมล้มเหลว ในบางกรณียังได้พบว่า ประชานได้กลายเป็นตัวการ ยั่วให้ผู้เข้าประชุมขัดแย้งกัน เป็นต้น

วีรุธ มาพะสิรานนท์, เทคนิคการประชุมอย่างมีประสิทธิภาพ ได้กล่าวไว้ว่าความสำเร็จในบทบาทของการเป็นประธานในที่ประชุมจะมาจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการคือ บุคลิกภาพส่วนตัวและเทคนิควิธีการต่างๆ ที่ใช้ในการประชุม

1) บุคลิกภาพส่วนตัวของประธานในที่ประชุม ที่สำคัญประกอบด้วย

1.1) มีความยุติธรรม ในการให้โอกาสแก่ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนแสดงความคิดเห็นโดยเสรี รวมทั้งมีความยุติธรรมในการตัดสินใจมอบหมายงานต่างๆ

1.2) มีความมั่นใจในตนเอง โดยศึกษารายละเอียดของวาระการประชุมเป็นอย่างดีและมั่นใจว่าจะสามารถบริหารการประชุมได้อย่างมีประสิทธิภาพ น้ำเสียง คำพูด และสายตาของประธานที่ประสานกับผู้เข้าร่วมประชุม จะเป็นดัชนีชี้วัดความมั่นใจได้เป็นอย่างดี

1.3) ความชัดเจนในขั้นตอนการคิด และการตัดสินใจด้วยเหตุ-ด้วยผลตลอดจนสามารถสรุปประเด็นในแต่ละระเบียบวาระการประชุม พร้อมทั้งทำการมอบหมายงานได้อย่างถูกต้องและชัดเจน

1.4) ต้องพยายามควบคุมตนเองให้ปราศจากความเอนเอียง ไม่มีอารมณ์โกรธจนเฉียว

1.5) มีทักษะในการพูด สรุปประเด็นให้ผู้อื่นเข้าใจได้โดยง่าย รวมถึงการสั่งการที่กระชับไม่เยิ่นเย้อ

2) เทคนิคและวิธีการต่างๆ ที่ใช้ในการประชุม

2.1) ช่วงเปิดการประชุม

ก. เปิดการประชุมให้ตรงเวลา

ข. กล่าวต้อนรับการประชุมเพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีตั้งแต่เริ่มแรก

ค. กล่าวขอความร่วมมือในการออกความเห็น คติวิเคราะห์ และอภิปรายอย่างเป็นกันเอง ตรงไปตรงมา

2.2) ช่วงนำเข้าสู่วาระการประชุมต่างๆ

ก. เริ่มทำการพิจารณาเรียงตามลำดับวาระการประชุมที่ได้กำหนดไว้

ข. คอยดูแลไม่ให้ผู้เข้าประชุมจับคู่แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกันเองซึ่งจะทำให้เสียวินัยของที่ประชุม

ค. สร้างบรรยากาศแบบผ่อนคลายและเสริมการประชุมด้วยอารมณ์ขันบ้างตามความเหมาะสม

ง. คอยตัดบทสำหรับผู้เข้าประชุมบางคนที่พูดวกวน เยิ่นเย้อโดยทำอย่างนุ่มนวลไม่ให้เกิดอาการ “เสียหน้า” ขึ้น

จ. หากมีงานที่ต้องดำเนินการต่อไปหลังจากการประชุมนี้ ประธานในที่ประชุมจะต้องพิจารณา มอบหมายสั่งการด้วยความชัดเจน

2.3) ช่วงปิดการประชุม

ก. ปิดการประชุมให้ตรงตามกำหนดเวลา

ข. หากมีการนัดหมายการประชุมในครั้งต่อไป ก็ให้นำนัดหมายกันในช่วงนี้เลย

ค. ขอบขอบคุณผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน

อุทัย บุญประเสริฐ, เทคนิคการนำประชุม กล่าวว่า ประธานควรไปถึงที่ประชุมก่อนเวลาเริ่มประชุมเล็กน้อยเพื่อถือโอกาสทักทายปราศรัย สอบถามสุขทุกข์ สร้างความเป็นกันเอง และเปิดโอกาสให้ผู้เข้าประชุมบางคนได้พูดคุยด้วยในลักษณะที่เป็นกันเอง

(2) เลขานุการ ศ.น.พ.เกษม วัฒนชัย ได้กล่าวถึง บทบาทและหน้าที่ของเลขานุการในระหว่างการประชุม มีดังนี้

- 1) ดูแลความเรียบร้อยเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ที่ได้จัดเตรียมไว้แล้ว
- 2) จัดเตรียมเอกสารที่ได้จัดเตรียมไว้แล้วให้พร้อมเพื่อการแจกจ่ายต่อที่ประชุม
- 3) เป็นผู้ช่วยผู้บริหาร หรือประธานในการแจ้งระเบียบวาระ และรายละเอียดอันประกอบการประชุม
- 4) เป็นผู้ช่วยประธานในการสรุปมติที่ประชุม เพื่อความชัดเจนที่จะบันทึกรายงานการประชุม และแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบและถือปฏิบัติ
- 5) จัดบันทึกการประชุม และดูแลการบันทึกเสียง (ถ้าจำเป็น) เพื่อจัดทำรายงานการประชุมโดยละเอียด
- 6) ดำเนินการในเรื่องใดๆ เพื่อให้เป็นไปตามข้อบังคับการประชุม (ถ้ามี) หรือตามที่ที่ประชุมมอบหมาย

(3) กรรมการผู้เข้าประชุม ควรมีบทบาทหน้าที่ ได้แก่ ก่อนการเข้าร่วมประชุมทุกครั้งจะต้องเตรียมตัวโดยการศึกษาระเบียบวาระการประชุมพร้อมทั้งต้องจัดเตรียมรายละเอียดข้อมูลเพิ่มเติม หรือคิดวิเคราะห์ตามระเบียบวาระต่างๆ เป็นการล่วงหน้า สิ่งที่ผู้เข้าประชุมทุกคนต้องตระหนักไว้ตลอดเวลา ก็คือ มารยาทในการประชุม ซึ่งมีประเด็นที่สำคัญๆ ดังนี้

- 1) ต้องมาเข้าประชุมให้ทันเวลา
- 2) นำกำหนดการประชุมในครั้งใหม่ พร้อมเอกสารประกอบติดตัวมาเข้าร่วมประชุมด้วยทุกครั้ง
- 3) กรณีมาถึงก่อนเวลาก็ควรรอในห้องประชุม ไม่ควรเดินเข้า - ออก (ถ้าไม่จำเป็น) ซึ่งจะทำให้การประชุมเริ่มได้ยาก
- 4) ควรยกมือขึ้นขออนุญาตต่อประธานในที่ประชุม เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงจะพูดได้
- 5) อภิปรายหรือชี้แจงด้วยวาจาสุภาพ มีใจความกระชับ ชัดเจน และมีเหตุมีผลเสมอ
- 6) ไม่ควรจับกลุ่มคุยกันเอง
- 7) เก็บรักษาความลับจากที่ประชุมไว้เป็นอย่างดี
- 8) ปิดเครื่องอุปกรณ์สื่อสารใดๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ เพราะจะส่งเสียงรบกวนสมาธิที่ประชุม และถือได้ว่าไม่เคารพต่อที่ประชุมอีกด้วย
- 9) มีความพยายามร่วมกันในการคิดวิเคราะห์อย่างหลากหลาย และหาแนวทางแก้ไขปัญหารวมถึงกล้าที่จะนำเสนอ และตัดสินใจต่อที่ประชุม
- 10) ยอมเคารพมติในเสียงส่วนใหญ่ แม้จะไม่เห็นด้วย แต่ก็ควรเต็มใจปฏิบัติตามเพราะอยู่ในองค์กรเดียวกัน

3) การดำเนินการภายหลังการประชุม

เมื่อการประชุมคณะกรรมการอำนวยการได้เสร็จสิ้นลงในแต่ละครั้งสหกรณ์จะต้องจัดทำรายงานการประชุมและอื่นๆ ได้แก่ การแจ้งผลการประชุมให้คณะกรรมการดำเนินการได้ทราบหรือพิจารณาแล้วแต่กรณี ซึ่งจะมีรายละเอียดดังนี้

1. รายงานการประชุม ข้อบังคับของสหกรณ์ได้กำหนดไว้ดังนี้

“ข้อ.....รายงานการประชุม ในการประชุมใหญ่ การประชุมกลุ่ม การประชุมคณะกรรมการดำเนินการหรือการประชุมคณะกรรมการอื่น ๆ นั้น ต้องจัดให้ผู้เข้าประชุมลงลายมือชื่อพร้อมทั้งบันทึกเรื่องที่พิจารณาวินิจฉัยทั้งสิ้นไว้ในรายงานการประชุม และให้ประธานในที่ประชุมกับกรรมการดำเนินการหรือกรรมการอื่น ๆ แล้วแต่กรณี อีกคนหนึ่งเข้าประชุมนั้น ๆ ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ”

(1) ความหมายและจุดมุ่งหมายของรายงานการประชุม

ประวีณ ฒ นคร ได้กล่าวถึง รายงานการประชุม และจุดมุ่งหมายในการจดยางานการประชุมไว้ดังนี้

รายงานการประชุม เป็นข้อความที่เจ้าหน้าที่จดบันทึกการพิจารณาเรื่องต่างๆ ของที่ประชุม คณะบุคคลที่ได้จัดประชุมขึ้น ซึ่งอาจเป็นการประชุมของสภา ของคณะกรรมการ ของอนุกรรมการ หรือของคณะทำงาน โดยทั่วไปจะบันทึกว่าเป็นการประชุมคณะใด เมื่อใด ที่ใด มีใครเข้าประชุมบ้าง ที่ประชุมได้พิจารณาเรื่องใด อย่างไร ผลการประชุมเป็นประการใด

จุดมุ่งหมายในการจดยางานการประชุม มีดังนี้

1. เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานอ้างอิง โดยจดบันทึกเป็นหลักฐานไว้ และเก็บเข้าเรื่องหรือเข้าแฟ้มไว้ เมื่อใดต้องการจะตรวจดูว่าที่ประชุมได้พิจารณาเรื่องใด มีมติว่าอย่างไรก็สามารถค้นหาตรวจดูได้

2. เพื่อยืนยันการปฏิบัติงาน โดยจดบันทึกไว้ว่ามีการอภิปรายกันในที่ประชุมอย่างไร คณะกรรมการได้ทำอะไรบ้าง หรือมีมติในเรื่องใดไว้อย่างไร เพื่อยืนยันการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ ยืนยันข้อเท็จจริงและเหตุผลในการพิจารณาในที่ประชุม และเพื่อยืนยันว่าผู้ใดจะต้องปฏิบัติตามมติคณะกรรมการต่อไปอย่างไร

3. เพื่อแสดงกิจการที่ดำเนินมาแล้ว โดยจดบันทึกไว้ว่าได้ทำอะไรกันมาแล้วบ้างตามที่มีการรายงานให้ทราบในที่ประชุม

4. เพื่อแจ้งผลการประชุมให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทราบและปฏิบัติต่อไป โดยจดบันทึกการพิจารณาและมติของที่ประชุมไว้เป็นหลักฐาน ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้อ่านได้ทราบและได้ปฏิบัติตามมติที่ประชุมต่อไป

(2) รูปแบบของรายงานการประชุม สหกรณ์ออมทรัพย์โดยทั่วไปจะยึด

รูปแบบตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยงานสารบรรณ โดยนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับองค์การของสหกรณ์ มีรายละเอียดตามภาคผนวก

(3) การจดยางงานการประชุม

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. 2526 ได้อธิบายการจดยางงานการประชุมว่า อาจทำได้ 3 วิธี ได้แก่

- 1) จดละเอียดทุกคำพูดของกรรมการหรือผู้เข้าประชุมทุกคน พร้อมด้วยมติของที่ประชุม
- 2) จดย่อคำพูดที่เป็นประเด็นสำคัญของกรรมการหรือผู้เข้าประชุม อันเป็นเหตุผลนำไปสู่มติของที่ประชุม พร้อมด้วยมติที่ประชุม
- 3) จดแต่เหตุผลกับมติที่ประชุมซึ่งเรียกว่าบันทึกการประชุม

ในกรณีการบันทึกการประชุมของสหกรณ์ไม่ว่าจะเป็นการประชุมคณะกรรมการ อำนวยการหรือการประชุมใหญ่หรือการประชุมคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ สามารถนำวิธีการทั้ง 3 วิธีข้างต้นมาใช้ร่วมกันได้โดยจะต้องให้สนองต่อจุดมุ่งหมายทั้ง 4 ข้อ ตามที่กล่าวไว้แล้วในข้อ..... กล่าวคือ ให้สามารถใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงได้ ให้สามารถยืนยันการปฏิบัติงานได้ ให้แสดงกิจการที่ดำเนินมาแล้วได้ และให้สามารถแจ้งผลการประชุมให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทราบและปฏิบัติต่อไปได้ ดังนั้นในการจดยางงานการประชุมที่ดีจะต้องใช้คำหรือข้อความที่อ่านแล้วเข้าใจได้ง่าย ไม่สับสนและตีความแตกต่างกันออกไป จึงควรเลือกใช้คำหรือข้อความให้เหมาะสมดังต่อไปนี้

1) ได้สาระ ในระหว่างการประชุมผู้จัดบันทึกการประชุม ควรจับประเด็นที่มีการประชุมแล้วนำไปบันทึกให้ครบถ้วน ทั้งในส่วนที่เป็นเหตุ ซึ่งนำมาอ้าง และที่เป็นผลซึ่งออกมาเป็นมติที่ประชุม ความเป็นสาระของเรื่องจึงควรให้ครอบคลุมถึง “ใคร” “ทำอะไร” “ทำที่ไหน” “ทำอย่างไร” และ “ทำไม” เป็นต้น

2) ชัดเจน ข้อความที่นำไปบันทึกในรายงานการประชุม ควรให้มีความชัดเจนเข้าใจง่ายไม่ควรให้มีข้อความที่กำกวม หรือคลุมเครือหรือมีแง่มุมที่ตีความต่างกันบางอย่างที่ประชุมกัน หากนำมาบันทึกด้วยข้อความสั้นๆ อาจไม่ได้ใจความชัดเจน ถ้าเขียนยาวแล้วผู้อ่านอ่านรู้เรื่อง จึงถือว่าเป็นเรื่องที่ดีกว่าการเขียนแบบสั้นๆ

3) กะทัดรัด นอกเหนือจากการบันทึกการประชุมให้มีความชัดเจนแล้วถ้าสามารถบันทึกให้กะทัดรัด โดยไม่ใช้ถ้อยคำที่ฟุ่มเฟือยจนเกินจำเป็น ก็จะทำให้บันทึกนั้นดูดียิ่งขึ้น

4) ตรงประเด็น เป็นการบันทึกการประชุมให้ได้ข้อความที่เน้นจุดตามเรื่องที่ได้ประชุมกัน เมื่ออ่านบันทึกแล้วสามารถเข้าใจเรื่องได้ถูกต้องตรงกัน หากบันทึกวกไปวนมาไม่พยายามเน้นจุด จะทำให้เกิดความไม่เข้าใจกับผู้อ่านบันทึกนั้น

2. การดำเนินการเกี่ยวกับรายงานการประชุมและมติต่าง ๆ

(1) เสนอผู้เกี่ยวข้องลงนามในรายงานการประชุม รายงานการประชุมที่ได้จัดทำแล้วให้เลขานุการ นำเสนอให้ประธานในที่ประชุมกับกรรมการอื่น ซึ่งโดยปกติจะได้แก่ เลขานุการ ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานในตอนท้ายของรายงานการประชุม ทั้งนี้เจ้าหน้าที่สหกรณ์ผู้บันทึกการประชุมก็ต้องลงลายมือชื่อไว้ด้วย

(2) การแจ้งผลแห่งมติที่ประชุมคณะกรรมการอำนวยการ เลขานุการจะต้องตรวจสอบและดำเนินการให้เป็นไปตามข้อบังคับและระเบียบ ซึ่งแยกออกเป็น 2 กรณี

1) การแจ้งผลแห่งมติที่ประชุมคณะกรรมการอำนวยการ ให้คณะกรรมการดำเนินการเพื่อทราบ ได้แก่ การแจ้งเรื่องการรับ-จ่ายเงินของสหกรณ์ ต้นทุนการเงินของสหกรณ์ เป็นต้น

2) การแจ้งผลแห่งมติที่ประชุมคณะกรรมการอำนวยการ ให้คณะกรรมการดำเนินการเพื่อพิจารณา ในการปรับปรุงหรือแก้ไขการบริหารงานของสหกรณ์ ซึ่งอาจจะมีขึ้นเป็นครั้งคราวตามสถานการณ์ของสหกรณ์

อนึ่ง ในบางครั้งได้มีการประชุมคณะกรรมการดำเนินการครั้งสุดท้ายไปแล้ว และในช่วงก่อนจะประชุมใหญ่สามัญประจำปี จะมีปัญหาว่าในระหว่างนั้นคณะกรรมการอำนวยการ มีความจำเป็นจะต้องประชุมกันหรือไม่ เป็นหน้าที่ของเลขานุการที่จะต้องใช้ดุลยพินิจว่าสาระสำคัญของการประชุมนั้นเป็น เช่นไรหากเป็นงานประจำ เช่น การพิจารณาเรื่องการรับ - จ่ายเงินของสหกรณ์ ต้นทุนการเงินของสหกรณ์ ก็ควรจะประชุมกันไปได้ตามปกติ มิฉะนั้นจะทำให้สมาชิกเดือดร้อน

3) การเก็บรักษาเอกสารการประชุม เลขานุการจะต้องดำเนินการตรวจสอบให้มีการบันทึก รายงานการประชุมแต่ละครั้งให้เรียบร้อยสมบูรณ์ รวมทั้งการลงชื่อกำกับ (ตามข้อกำหนดในข้อบังคับสหกรณ์) ในท้ายบันทึกรายงานการประชุมให้เรียบร้อย พร้อมทั้งจัดเก็บรักษาเอกสารการประชุมไว้ในที่ปลอดภัย ง่ายต่อการตรวจสอบค้นหาอ้างอิงได้

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมสหกรณ์. 2544. **สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการในเรื่องอุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์**เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2544 ณ ห้องประชุมกองฝึกอบรม ถนนพิชัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ (เอกสารโรเนียว)
- กรมส่งเสริมสหกรณ์. 2546. **จะจัดตั้งสหกรณ์ได้อย่างไร**. เอกสารเผยแพร่หมายเลข กส 17/2546. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. กรุงเทพฯ.
- จุมพล ชละเอม. **แนวทางการจัดประชุมในสหกรณ์**. เอกสารอัดสำเนา
- ดำรง ปันประณต. 2541. **วิเคราะห์หลักการสหกรณ์ Rochdale ของ G.J.Holy Aake** เอกสารประกอบการสอนวิชา ศส. 517 วิเคราะห์หลักและปรัชญาสหกรณ์. มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จ.เชียงใหม่.
- ประวีณ ณ นคร. **การประชุม**. เอกสารอัดสำเนา
- พิสิฏฐ์ โคตรสุโพธิ์. 2548. **ปรัชญาตะวันตก ตะวันออกและปรัชญาร่วมสมัย : การแปลงปรัชญาสู่แนวปฏิบัติ**. เอกสารประกอบคำสอน วิชา พก.511 หลักสูตรพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จ.เชียงใหม่
- ไพพรรณ เกียรติโชติชัย. ผศ. 2546 **หลักการสัมมนา (Principle of Seminar)**. พิมพ์ครั้งที่ 3. บริษัทการศึกษาจำกัด, : กรุงเทพมหานคร.
- มหาวิทยาลัยแม่โจ้. 2544 - 2547. รายงานผลการวิเคราะห์สหกรณ์ออมทรัพย์ โครงการผลิตมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์ สำหรับนักบริหาร
- วีรุฐ มาฆะศิริานนท์. 2542 **เทคนิคการประชุมอย่างมีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. บริษัท เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด : กรุงเทพมหานคร
- ศ.นพ.เกษม วัฒนชัย. **เลขานุการกับการประชุม**. เอกสารอัดสำเนา
- สมชาติ กิจรรอง และอรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง. 2539 **เทคนิคการจัดฝึกอบรมอย่างมีประสิทธิภาพ (ฉบับปรับปรุงใหม่)**. พิมพ์ครั้งที่ 2. ซีเอ็ดยูเคชั่น : กรุงเทพมหานคร
- สุพัฒน์ ชุมช่วย. **การดำเนินการประชุมอย่างมีประสิทธิภาพ**. บริษัทซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน) : กรุงเทพมหานคร
- สุเมธ ตันติเวชกุล. 2547. **“พระราชปรัชญา พระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว”** เอกสารประกอบการบรรยาย วิชา พก. 512 หลักสูตรหลักสูตรพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จ.เชียงใหม่
- สหกรณ์ออมทรัพย์ข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการ จำกัด. 2547. รายงานกิจการประจำปี 2547. กรุงเทพฯ. สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ. 2544. **พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นักบริหารจัดการของแผ่นดิน**. บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน). กรุงเทพฯ
- สำนักราชเลขาธิการ. 2513. **ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2511 จนถึงเดือนพฤศจิกายน 2512**. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, กรุงเทพฯ.
- อุทัย บุญประเสริฐ. รศ. 2540. **เทคนิคการนำประชุม**. โรงพิมพ์เอส ดี เพรส : กรุงเทพมหานคร
- International Co-operative Alliance, 1996 . **Co-operative Agenda 21**. ICA Communications Department, Geneva. Switzerland.

เอกสารประกอบวาระการประชุม 4.1 และ 4.3 การรับ - จ่ายเงินของสหกรณ์ในรอบเดือนที่แล้ว และประมาณการรับจ่ายเงินในเดือนนี้ (จากหน้า 125)

ตัวอย่าง

รูปแบบการนำเสนอ การรับ-จ่ายเงินของสหกรณ์ในเดือนที่แล้ว และประมาณการรับ-จ่าย ในเดือนนี้

รายการ	ก.ย.48	ประมาณการ ต.ค.48
รายการรับ		
เงินให้สมาชิกกู้	65.9053	XXXX
เงินให้สหกรณ์อื่นกู้	66.8993	66.8993
เงินรับฝาก	76.5167	XX
ทุนเรือนหุ้น	11.4563	11.6000
ด.บ.รับเงินให้สมาชิกกู้	3.5464	3.6000
ด.บ.รับเงินให้สหกรณ์อื่นกู้	10.5307	11.0000
ด.บ.รับเงินฝากสหกรณ์อื่น	0.2876	0.2972
รายได้อื่น	1.2312	1.0000
รวมรับ	236.375	94.3965

รายการจ่าย	ก.ย.48	ประมาณการ ต.ค.48
เงินให้สมาชิกกู้	73.2386	XXXX
เงินให้สหกรณ์อื่นกู้	61.0000	50.0000
เงินรับฝาก	78.7661	XXXX
เงินรับฝากจากสหกรณ์อื่น	1.5000	-
เงินกู้จากธนาคาร	19.2989	19.2900
ทุนเรือนหุ้น	2.3443	2.0000
ด.บ.จ่ายเงินรับฝาก	3.6045	3.0000
ด.บ.จ่ายเงินกู้ธนาคาร	0.7274	0.7100
ค่าใช้จ่ายบริหาร	0.8866	1.0000
รวมจ่าย	241.3364	76.0000
เงินสดรับ(จ่าย)	(4.9929)	18.3965
เงินสดต้นงวด	66.3196	61.3267
เงินสดยกไป	61.3267	79.7232

เอกสารประกอบวาระการประชุม 4.2 ฐานะการเงินของสหกรณ์ (จากหน้า 125)

ตัวอย่าง

รูปแบบการนำเสนอ ฐานะการเงินของสหกรณ์
แหล่งเงินทุน และทางใช้เงินทุน ต้นทุนทางการเงิน

แหล่งเงินทุน	จำนวนเงิน	ร้อยละ	ต้นทุน (%)	ต้นทุนถ่วงน้ำหนัก(%)	
				เดือนนี้	เดือนก่อน
1. เงินรับฝาก					
- ออมทรัพย์	81.547	1.92	1.25	0.02	0.02
- ออม-พิเศษ	1,486.658	35.03	2	0.70	0.70
- ประจำ	508.176	11.97	2.12	0.25	0.26
- ประจำสหกรณ์อื่น	381.000	8.98	2.83	0.25	0.24
2. เงินกู้ธนาคาร	264.006	6.22	2.92	0.18	0.21
3. ทุนเรือนหุ้น	1,272.056	29.97	5.75	1.72	1.71
4. ทุนสำรอง	151.533	3.57	-	-	-
5. ทุนสะสม	11.117	0.26	-	-	-
6. กำไรขั้นต้น	88.344	2.08	-	-	-
รวม	4,244.437	100		3.12	3.14

ทางใช้เงินทุน	จำนวนเงิน	ร้อยละ	ดอกเบี้ย	ผลตอบแทน	
				เดือนนี้	เดือนก่อน
1. เงินฝาก					
- ธนาคาร	61.435	1.45	0.88	0.01	0.01
- สหกรณ์อื่น	110.000	2.59	5.00	0.13	0.13
2. เงินให้สหกรณ์อื่นกู้	3,136.597	73.89	4.00	2.96	2.99
3. หุ้นชุมนุมสหกรณ์	10.844	0.26	5.50	0.01	0.01
4. หุ้น บ.สหประกันฯ	0.200	0.00	-	-	-
5. พันธบัตรรัฐบาล	187.00	4.41	6.04	0.27	0.27
6. หุ้นสามัญ	2.961	0.07	2.86	-	-
7. หุ้นกู้	50.000	1.18	4.25	0.05	0.05
8. เงินให้สมาชิกกู้					
- ดอกเงิน+สามัญ	463.479	10.92	6.75	0.74	0.74
- พิเศษ	180.327	4.25	6.50	0.28	0.27
9. อื่นๆ	41.594	0.98	-	-	-
รวม	4,244.437	100		4.45	4.47

$$\text{ต้นทุนบริหาร} = \frac{\text{ค่าใช้จ่ายบริหาร} \times 100}{\text{ทุนดำเนินงาน}} = \frac{10.916 \times 100}{4,244.437} = 0.26$$

$$\begin{aligned} \text{ต้นทุนรวมของ} &= 3.12 + 0.26 = 3.38 \\ \text{สหกรณ์} & \end{aligned}$$

$$\text{ส่วนต่าง} = 4.45 - 3.38 = 1.07$$

	สหกรณ์	<u>ระบุชื่อสหกรณ์ จำกัด</u>
	รายงานการประชุม	<u>ระบุว่า คณะกรรมการอำนวยการ</u>
	ครั้งที่	<u>ระบุครั้งที่ที่ประชุมทับด้วย พ.ศ...</u>
	วันที่	<u>ระบุวันที่ เดือน และ พ.ศ.....</u>
	ณ	<u>ระบุสถานที่ประชุม</u>
	
ผู้มาประชุม		1. <u>ระบุชื่อ - สกุล และตำแหน่งของกรรมการอำนวยการ</u>
		2.
		3.
		4.
ผู้ไม่มาประชุม		1. <u>ระบุชื่อ - สกุล และตำแหน่งของกรรมการอำนวยการ</u>
		<u>ที่ไม่มาประชุมพร้อมเหตุผล (ถ้ามี)</u>
ผู้เข้าร่วมประชุม		1. <u>ระบุชื่อ - สกุล และตำแหน่งของผู้เข้าร่วมประชุม</u>
เริ่มประชุมเวลา	<u>ระบุเวลาที่เริ่มประชุม</u>	
	<u>ข้อความที่ประชุม.....</u>	
	
เลิกประชุมเวลา	<u>ระบุเวลาที่เลิกประชุม</u>	
		ลงชื่อ.....ประธานในที่ประชุม
		ลงชื่อ.....กรรมการ (ที่เข้าประชุม)
		ลงชื่อ.....ผู้บันทึกรายงานการประชุม

ตัวอย่าง

การจดรายงานการประชุมแบบสรุปลงสาระสำคัญ

สหกรณ์ออมทรัพย์.....จำกัด

รายงานการประชุมคณะกรรมการอำนวยการ

ครั้งที่ 2 / 2548

วันที่ 10 พฤษภาคม 2548

ณ ห้องประชุมสหกรณ์ออมทรัพย์.....จำกัด

.....

ผู้มาประชุม

1. ประธานกรรมการอำนวยการ
2. กรรมการ
3. กรรมการ
4. เลขานุการ

ผู้ไม่มาประชุม

1. กรรมการ (ลาป่วย)

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. ผู้จัดการ
2. หัวหน้าฝ่ายอำนวยการ

เริ่มประชุมเวลา 14.00 น.

ประธานกล่าวเปิดประชุม แล้วที่ประชุมได้พิจารณาเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

ระเบียบวาระที่ 1 เรื่องที่ประธานแจ้งให้ที่ประชุมทราบ

ไม่มี

ระเบียบวาระที่ 2 เรื่องรับรองรายงานการประชุมครั้งที่ 1/2548 วันที่ 10 เมษายน 2548

เลขานุการ ได้ขอให้ที่ประชุม พิจารณารายงานการประชุมครั้งที่แล้ว

มติ รับรองรายงานการประชุมครั้งที่แล้ว

ระเบียบวาระที่ 3 เรื่องสืบเนื่อง

ประธานฯ ได้เสนอต่อที่ประชุมว่า จากการประชุมครั้งที่ 1/2548 มีเรื่องสืบเนื่องที่จะต้องติดตามมติที่ประชุมอยู่ 1 เรื่อง คือ รายละเอียดประกอบการพิจารณาสมัครเป็นสมาชิกชุมนุม

สหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด (ชสอ.) โดยมอบให้เลขานุการเป็นผู้ชี้แจง

เลขานุการชี้แจงว่า ชสอ. เป็นองค์กรระดับชาติจดทะเบียนในปี 2515 มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ เป็นศูนย์กลางทางการเงินและศูนย์กลางทางวิชาการของสหกรณ์ทั้งหลาย ในปัจจุบันมีสถานภาพดังนี้

1. จำนวนสหกรณ์สมาชิก	835	สหกรณ์
2. ฐานะการเงินประกอบด้วย		
ทุนเรือนหุ้น	4,351.84	ล้านบาท
เงินรับฝาก	1,592.68	ล้านบาท
ตัวสัญญาใช้เงิน	10,247.98	ล้านบาท
ทุนสำรอง	262.94	ล้านบาท
เงินสหกรณ์สมาชิกกู้	11,382.12	ล้านบาท
เงินลงทุน	6,437.41	ล้านบาท

จากนั้นประธานฯ ได้ขอมติจากที่ประชุม

มติ เห็นชอบให้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของ ชสอ. โดยให้นำเสนอคณะกรรมการดำเนินการพิจารณา
ระเบียบวาระที่ 4 เรื่องเพื่อพิจารณา

4.1 การรับจ่ายเงินของสหกรณ์ในรอบเดือนที่แล้ว (เมษายน 2548)

เหรียญก ซึ่งทำหน้าที่ผู้จัดการสหกรณ์ รายงานว่าในเดือนที่แล้วสหกรณ์มีรายการรับ
และจ่ายเงิน ดังนี้

รายการรับ

1. รับเงินค่าหุ้นรายเดือน	เป็นเงิน	250,000	บาท
2. รับเงินให้กู้แก่สมาชิกชำระคืน	เป็นเงิน	135,000	บาท
3. รับดอกเบี้ยเงินให้สมาชิกกู้	เป็นเงิน	44,000	บาท
4. รับเงินซื้อหุ้นเพิ่ม	เป็นเงิน	50,000	บาท
5. รับเงินฝากประจำ	เป็นเงิน	20,000	บาท
6. รับเงินฝากออมทรัพย์	เป็นเงิน	40,000	บาท
7. รับเงินค่าสมัครเป็นเจ้าหน้าที่สหกรณ์	เป็นเงิน	200	บาท
8. รับเงินค่าธรรมเนียมแรกเข้า	เป็นเงิน	<u>2,500</u>	บาท
รวมรับ	เป็นเงิน	541,700	บาท
เงินสดคงเหลือยกมาจากเดือนก่อน		3,000	บาท
เงินฝากธนาคาร ก. คงเหลือยกมาจากเดือนก่อน		<u>10,000</u>	บาท
	รวม	<u>554,700</u>	บาท

รายการจ่าย

1. จ่ายเงินกู้เพื่อเหตุฉุกเฉิน 10 ราย	เป็นเงิน	50,000	บาท
2. จ่ายเงินกู้สามัญ 8 ราย		480,000	บาท
3. จ่ายเงินเดือนเจ้าหน้าที่สหกรณ์ 1 ราย		8,000	บาท
4. จ่ายค่ารับรอง		700	บาท
5. จ่ายเงินทุนสาธารณประโยชน์		<u>1,000</u>	บาท
		<u>539,700</u>	บาท
เงินสดคงเหลือยกไป		3,000	บาท
เงินฝากธนาคาร ก. คงเหลือยกไป		<u>12,000</u>	บาท

มติ รับทราบ และในคราวใดหากมีการจ่ายเงินทุนสาธารณประโยชน์อีกขอให้ แจ้งด้วยว่า
จ่ายให้กับหน่วยงานใด

4.2 จานะการเงินของสหกรณ์

เหรียญกึ่งซึ่งทำหน้าที่ผู้จัดการสหกรณ์ รายงานเรื่องแหล่งเงินทุน ทางใช้เงินทุน และ
ต้นทุนการเงินของสหกรณ์ในวันสิ้นเดือนเมษายน 2548 สรุปได้ว่า

- สหกรณ์มีทุนดำเนินงาน รวมทั้งสิ้น 9,594,772.50 บาท โดยมีรายการที่
สำคัญได้แก่ ทุนเรือนหุ้น 4,830,910 บาท และเงินรับฝาก 4,000,000 บาท
- สหกรณ์มีทางใช้เงินทุนที่สำคัญคือ ลูกหนี้เงินกู้ 7,947,515.25 บาท เงินสด
และเงินฝากธนาคาร 1,264,276.20 บาท
- ต้นทุนการเงินของสหกรณ์ เท่ากับ 4.17%

โดยมีรายละเอียดปรากฏตามเอกสารหมายเลขที่.....

มติ รับทราบ

4.3 ประมาณการรับ-จ่ายเงินของสหกรณ์ประจำเดือน พฤษภาคม 2548

เหรียญกึ่ง ซึ่งทำหน้าที่ผู้จัดการสหกรณ์ รายงานเรื่อง ประมาณการรับ-จ่ายเงินของ
สหกรณ์สรุปได้ว่า

ประมาณการรายรับ

1. เงินค่าหุ้นรายเดือน	เป็นเงิน	275,000	บาท
2. เงินให้กู้แก่สมาชิกชำระคืน	เป็นเงิน	140,450	บาท
3. ดอกเบี้ยเงินให้สมาชิกกู้	เป็นเงิน	<u>46,700</u>	บาท
	รวมรับ	462,150	บาท
	เงินสดคงเหลือ	3,000	บาท
	เงินฝากธนาคาร ก. คงเหลือ	<u>12,000</u>	บาท
	รวมรับ	<u>477,150</u>	บาท

ประมาณการรายจ่าย

1. จ่ายเงินเดือนเจ้าหน้าที่สหกรณ์ 1 คน เป็นเงิน	8,000	บาท
2. จ่ายค่าเครื่องเขียนแบบพิมพ์ เป็นเงิน	500	บาท
3. จ่ายค่ารับรอง เป็นเงิน	<u>700</u>	บาท
รวมจ่าย	<u>9,200</u>	บาท
รวมรายการรับทั้งหมด	477,150	บาท
หัก รวมจ่าย	<u>9,200</u>	บาท
คงมีเงินเหลือเพื่อพิจารณา		
ให้สมาชิกกู้และเพื่อการอื่น จำนวน	<u>467,500</u>	บาท
<u>มติ</u> รับทราบ		

4.4 วิธีการจ่ายเงินกู้แก่สมาชิก

เหรียญก ซึ่งทำหน้าที่ผู้จัดการเสนอว่า ในการจ่ายเงินกู้ให้แก่สมาชิกสหกรณ์นั้น เจ้าหน้าที่การเงิน จะจ่ายเป็นเงินสดแก่สมาชิกผู้กู้ เห็นควรเสนอให้เปลี่ยนเป็นการโอนเงินเข้าฝาก ในบัญชีเงินฝากของสมาชิกผู้กู้ซึ่งมีอยู่กับธนาคารต่างๆ อยู่แล้ว ทั้งนี้เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวก แก่สมาชิกผู้กู้ที่จะได้ไม่ต้องเดินทางมาที่สหกรณ์

มติ เห็นชอบ และให้นำเสนอคณะกรรมการดำเนินการพิจารณา

ระเบียบวาระที่ 5 เรื่องเสนอเพื่อทราบ

ประธานฯ แจ้งว่าได้รับเอกสารจาก ชสอ. เรื่อง เกณฑ์ชีวิตคุณภาพชีวิตของสมาชิกสหกรณ์ และได้มอบหมายให้ฝ่ายจัดการลงนำไปศึกษาว่าจะสามารถนำมาใช้วัดกับสมาชิกของสหกรณ์ เราได้หรือไม่ โดยให้นำมาเสนอที่ประชุมในครั้งต่อไป

มติ รับทราบ

ระเบียบวาระที่ 6 เรื่องอื่นๆ (ถ้ามี)

ไม่มี

จากนั้นประธานได้กล่าวปิดประชุม

เลิกประชุมเวลา 16.00 น.

(ลงชื่อ).....ประธานในที่ประชุม

(ลงชื่อ).....กรรมการ

(ลงชื่อ).....ผู้บันทึกรายงานการประชุม